BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
29 H
48

VIII a 118 f 2

6-43-c-12

~~11-1-F-27~~

6-14-e-6

LVCIANI SAMOSATENSIS DIALOGI ALIQVOT

D. Eraſmo Rot. & Thoma Moro interpretibus

His acceſsit ex Philippi Melanchth. uerſione Oratio Luciani, Calumniæ non eſſe temere credendum. &, Encomium Demoſthenis.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI, 1535.

ERASMVS ROTERODAMVS REVERENDISSIno In Chriſto patri, D. Guilielmo archiepiſcopo Cantuarienſi, totius Angliæ primati, S. D.

MItto ad te Dialogos aliquot Luciani, partim nuper à me traductos, partim recognitos. Nugas, inquis, mittis. Nugas ſanè, ſed literatas, nimirũ ut rideas, ſi tamen unquam ridere potes, homo tot curis diſtrictus, tot negotiorum fluctibus obrutus. Sed cui potius mittam, quicquid fuerit illud, ſeu ludicrum, ſeu ſerium, quod meæ Camœnæ produxerint, quàm tibi unico meo Mecœnati? qui ſolus, & addis animum Eraſmo, & alis ingenium, & ocium ſuppeditas, & ornas ſtudia. Bene Vale. Londini, tertio Calendas Maias. Anno M. D. X I I.

SATVRNALIA LVCIANI, DES. ERASMO ROterodamo interprete.

PERSONAE.

SACERDOS ET SATVRNVS

SACERDOS.

DIC *mihi Saturne, quando tu quidem hoc tempore regnare uideris, tibiq́;, & ſacrificatum, & litatum eſt à nobis, quid potiſſimũ abs te pro immolatis hoſtijs poſtulare debeam, quod poſtulatum feram?* SAT. *Iſtud quidem teipſum perpendere oportuit, quid tibi foret optandum, niſi qui princeps ſit, eundem & uatem eſſe uis, ut norit, quid maximè collubitum ſit animo tuo petere. Cæterum ego, quantum facultas feret, non abnuam uotis tuis.* SAC. *Quin iſtud iam olim mihi perpēſum eſt: deſidero enim uulgaria iſta, ac paſſim obuia, uidelicet opes, multam auri uim, utq́; uiris imperem, utq́; multa poſſideam mancipia, ueſtes ſplendidas ac delicatas, tum argentũ, & ebur, breuiter, ſi quid eſt præterea rerum precioſarũ. Hæc igitur mihi da optime Saturne, ut & ipſe nonnihil emolumenti ex tuo ſentiam imperio, ne'ue ſolus per omnem uitam earum rerum ſim expers.* SAT. *Illud uide. Iam poſtulas, quod nõ eſt meæ poteſtatis, neq; enim mearum partium eſt iſta di*

ſtribuere. Quare ne grauiter feras, ſi quæ petis, non aſſequeris. Quin magis iſta à Ioue poſtulato, quum ad eum imperij uices redierint, id quod breui futurum eſt. Nam ipſe præſcriptis conditionibus, rerum adminiſtrationem ab illo ſuſcipio. Eſt autem uniuerſum imperium meum, ſeptem duntaxat dierum, quorum ſi ius exceſſerit, illico priuatus reddor, ac uelut unuſquilibet de plebeia multitudine. Nec tamen in his ipſis ſeptem diebus seriũ quippiam, aut publicum tractare mihi permiſſum eſt. Verum potare, inebriari, uociferari, ludere, certare teſſeris, creare reges, famulos in conuiuium adhibere, canere nudum, laſciuo corporis motu ſaltitare, nonnunquam, & in gelidam aquam dare præcipitem, facie fuligine oblita. Hæc uti faciam permiſſum eſt. Cæterum magna illa, puta diuitias, & aurum, Iupiter ipſe dilargitur, quibus illi uiſum fuerit. SAC. Imò ne ille quidem Saturne admodum facile, ac lubens id facit, adeo ut me iam uox defecerit, magno clamore hæc ab illo flagitantem. At is nihil prorſus audit, uerum ægidem obuibrans, ac fulmen intentans, toruumq; obtuens, pauefacit inſtantes. Quod ſi quando etiam annuerit alicui, diuitemq; reddiderit, mirum quàm id nullo delectu facit, ut aliquoties præteritis probis, ac ſapientibus uiris, ſceleratis ac ſtultis hominibus opes offundat, uerberonibus atque effœminatis, cuiuſmodi ſunt iſti plerique. Quanquam equidem cupio cognoſcere, quænam ſint iſta tuæ poteſtati permiſſa. SAT. Haudquaquam parua, neque omnino contemnenda, ſi quis uniuerſi imperij uim expendat, niſi forte tibi paruum eſſe uidetur, ut in teſſerarum ludo

uincas,

uincas,cumq; cæteris alea in unionem uoluatur, tibi ſenionem ſemper in ſummo latere oſtendat. Nam hinc ſibi plerique uictum parant; uel ad ſaturitatem uſque, quibus propitia, ac ſecunda aſpirarit teſſera. Rurſum alij nudi enatarunt, naue eliſa, fracta ad tam minutum ſcopulum, puta aleam. Adde his, potando quàm maximè hilareſcere, ac modulatius alio uideri canere in conuiuio. Præterea reliquis miniſtris in aquam præcipitatis (nam ea pœna eſt parum dextrè miniſtranti) te & uictorem pronuntiari, atque ei quem uiceris, præmia præripere. Vides nimirum quàm ingens ſit bonum. Quemadmodum, & illud, quum talo uictor ſolus omnibus rex præficeris, ut non ſolum ipſe non feras ulla ridicula imperata, uerumetiam ipſe poßis alijs imperare: huic ut turpe quiddam de ſeipſo uociferetur: illi ut ſaltet nudus, utq; ſublata in humeros tibicina, ter domum obambulet. An non hæc quoque munificentiæ meæ non exiguæ ſunt argumenta? Quod ſi cauſaberis regnum hoc nec uerum eſſe, nec ſtabile, inſcite feceris, quum uideas meipſum, qui iſta dilargior, exigui temporis imperium tenere. Ex his igitur quæ meæ facultatis eſt præſtare, Nempe de taxillis, de regnando, de canendo, deq; reliquis, quæ modo recenſui, audacter quæ uoles petito, nihil ueritus, ne te ægide aut fulmine territem. SAC. *Atqui iſtis nihil mihi eſt opus Titanum optime. Tu tamen illud mihi reſpondeas uelim, quod maxime cupiebam cognoſcere. Quod ſi mihi dixeris, ſatis magnam gratiam pro ſacro perſolueris, quin & reliquum tempus quæ debueris, condono.* SAT. *Roga modo, equidem reſpondebo, ſi*

bo, ſi forte quod rogaris ſciero. SAC. *Illud in primis. Num uera ſunt iſta, quæ de te audiuimus? Quemadmodum deuoraris liberos tibi ex Rhea natos, utq; clàm illa, ſubducto Ioue, ſaxum infantis loco ſuppoſitum, tibi deuorandum tradiderit. Deinde puer adultus, te regno expulerit, bello ſuperatum, mox arreptum in tartarum præcipitarit, uinculis iniectis, tum tibi, tum omnibus copijs auxiliaribus, quæ tecum in acie ſteterant.* SATVR. *Quid dixti? Niſi feſtum celebraremus, eſſetq; licitum inebriari, atque in dominos impune conuitia iacere, intelligeres profecto mihi permiſſum eſſe iraſci, qui quidem iſtiuſmodi roges, nihil reueritus adeo canum, ac ſenem deum.* SAC. *At ego hæc Saturne, non ex meipſo dico, Quin & Heſiodus, & Homerus, nolo enim dicere reliqui propè mortales omnes, eadem de te credũt.* SAT. *An tu putas uel paſtorem illum, uel hunc ampulloſum, uere quippiam de me ſciſſe? Rem ad hunc conſidera modum. Eſt ne quiſquàm homo, non dicam deus, adeo durus, ut poßit ipſe uolẽs ſuos deuorare liberos? niſi ſiquis eſſet Thyeſtes, qui ab impio circũuentus fratre comederet. Sed finge eſſe qui poßit, quî fiat, ut ignoret ſeſe ſaxũ edere uice pueri? niſi forte dentibus ſit huiuſmodi, ut dolere non queant. Imò neq; bello confliximus, neq; Iupiter per uim imperium occupauit, ſed ego illi uolens, & ultro rerum adminiſtrationem tradidi, ceßiq;: Porrò neque uinctũ eſſe me, neq; in tartaro eſſe, uel ipſe uides opinor, niſi prorſus oculis captus es, quemadmodum Homerus.* SAC. *Sed quid tibi accidit Saturne, ut imperiũ deponeres?* SAT. *Ego tibi dicam. In ſumma, ſenex iam, et*

poda

podagroſus quum eſſem ob ætatem (unde etiam factum eſt, ut pleriq; mihi compedes eſſe finxerint) impar eram uiribus ad tam multa huius ætatis facinora punienda: nã erat aſsidue mihi ſurſum ac deorſum curſitandum obarmato fulmine, quo ſacrilegos, periuros, ac raptores exurerem. Eratq; *negotium plenum laboris, quodq; iuuenem deſideraret. Itaque mihi conſulens, Ioui locum dedi. Quanquam, & alioqui recte facturus mihi uidebar, ſi partitus filijs (nam erant) imperium, ipſe pleranque uitam conuiuijs per ocium traducerem, nihil neceſſe habens, neque uota facientibus operam dare, nec ab ijs qui contraria petunt, moleſtia affici, neque tonare, neque fulminare, neque grandinem aliquoties immittere. Sed ſenilem hanc, ac iucundiſsimam dego uitam, meracius bibens nectar, atque interim cum Iapeto, reliquisq; æqualibus dijs confabulans. At regnat quidem ille mille diſtrictus negotijs, niſi quod hos pauculos quos dixi, dies mihi uiſum eſt excipere, in quibus recipio principatum, ut mortalibus in memoriam reducam, cuiuſmodi fuerit me regnante uita, quum citra ſementem, citraq; orationem cũcta illis prouenirent. Haud tum quidem ariſtæ, ſed panis paratus, carnes apparatæ, ac uinum fluminum inſtar fluebat, tum fontes mellis, lactisq;, propterea quod mortales omnes probi eſſent, & aurei. Hæc, inquam, mihi cauſa fuit, cur exigui temporis imperium geram, atque ob id undique plauſus, cantiones, luſus, æqualitas omnibus ſeruis æque, ac liberis, neque enim me regnante quiſquam erat ſeruus.* SAC. *At ego Saturne coniecturam iſtam ad ſeruos, & eos*

qui boias terunt, referebam, quaſi ob eam cauſam tibi fabula tribueret erga hos humanitatem, quod memor teipſum aliquando ſeruitutem ſeruiſſe, ac geſtaſſe compedes, eos magnifaceres, qui ſimili eſſent fortuna. SATVR. Num tu deſines iſtiuſmodi nugari nugas? SACER. Bene mones, itaque deſino. Quin illud etiam mihi reſponde, talis ludere, in uſu fuit tui quoque ſeculi mortalibus? SAT. Erat ſanè. At non depoſitis talentis, ac decem nummûm milibus, quemadmodum uos facitis, uerum ut plurimo nucibus, ne uidelicet diſcruciaretur qui uictus eſſet, ne'ue ſemper ploraret ſeſe unum omnium non habere quod ederet. SAC. Et recte quidem illi. Nam quo tandem præmio certaſſent ipſi tales, quum ipſi toti eſſent aurei? Itaque te loquente, tale quiddam mihi uenit in mentem, ſi quis unum aliquem ex aureis illis uiris, in hanc noſtram ætatem adductum uulgo oſtenderet, quid illi tandem eueniret? Nempe miſerum (ſat ſcio) diſcerperent, haud aliter incurſantes, quàm in Pentheum Mænades, aut in Orpheum fœminæ Thraciæ, aut in Actæonem canes, interq; ſeſe decertarent, quantam quiſque maximam poſſet portionem auferre, ut qui ne in feſto celebrando, à lucri ſtudio temperent, quin ipſo etiam feſto ad lucri abutuntur incrementum. Itaque alij quidem tibi primitias immolant, amicos in conuiuio deprædantes. Alij uerò tibi conuitiantur, cum nihil ad rem pertineant, tum ipſas comminuunt teſſeras, perinde quaſi illis ſit imputandum, quod illi ſuapte ſponte faciunt. Sed dic mihi, & illud, quid tandem cauſæ fuit, ut deus uſque adeo imbecillis, ac ſenex,

tem

tempus inamœniſsimum delegeris, cum iam nix omnia occupat, plurimus ſæuit Boreas, *cum'que nihil non gelu concretum eſt, arent arbores nudæ decuſsis frondibus, ſqualent, horrentq́; uacua floribus prata, cum incurui, contractiq́; mortales, perinde quaſi extremo confecti ſenio, ad focum ferme deſident, interea tu feſtum diem agis? neq; enim accommodum ſeni tempus, neque ſatis idoneum genio indulgentibus.* SAT. *Sed heus tu permulta quidem à me ſciſcitaris, cum potare iam oporteat. Itaque non exiguam temporis portionem tuis rogationibus mihi de feſto perdidiſti, dum iſta mecum philoſopharis, non admodum ad rem pertinentia: quare nunc iſtis tandem omiſsis, conuiuium agitemus, plaudamus, ac liberam agamus uitam. Deinde priſco more depoſitis nucibus, ludamus teſſeris, ac reges ſuffragijs creemus, ipſisq́; ultro pareamus. Siquidem ad eum modum effecerimus, ut uerum uideatur prouerbium, quod dicunt: ſenes repueraſcere.* SAC. *Imò cui iſta quæ dicis, non probantur Saturne, precor ut ei nec tum bibere liceat, cum ſitit. Itaq; bibamus, quandoquidem ut primo colloquio ſatis à te reſponſum eſt. Proinde uideor mihi recte facturus, ſi noſtram hanc confabulationem, & quæ ipſe interrogarim, & quæ tu propitius reſponderis, literis prodita, tradam amicis legenda, ſi qui ſunt digni, qui tua dicta accipiant.*

CRONOSOLON, *id eſt*, SATVRNA-
lium Legum lator, *Eraſmo interprete.*

HAec dait Cronoſolon ſacrificus, & idem uates Saturni, earumq; legum conditor, quæ quidem ad feſtum pertinent. Quid pauperes facere oporteat, id alio miſſo libro illis ipſis præſcripſi, Neque dubito quin eas leges ſeruent, alioqui obnoxij futuri pœnis, quæ grauiſſimæ decretæ ſunt in eos, qui minus paruerint. Vos autem diuites, uidete ne hæc mandata prætergrediamini, neque negligatis. Nam ſi quis ſecus fecerit, is ſciat ſe non me neglecturum legulatorem, ſed ipſum potius Saturnum, qui me condendis feſti ſui legibus delegit. Haud ille quidem in ſomnis uiſus, ſed nuper cum uigilante palàm congreſſus. Erat autem neq; compedibus uinctus, neq; ſitu obſitus, qualem eum pictores fingunt, exemplar à deliris poëtis mutuati, uerum falcem quidem tenebat præacutam. Cætera uero, & hilaris erat, & ualidus, regioq; apparatu. Atq; hac quidem ſpecie mihi uiſus eſt. Cæterum quæ locutus eſt, planè diuina ſunt, & in his hæc digna, quæ uobis prius exponam. Nam ubi me uidit animo mœſtum inambulantem, mox intellexit, quippe deus, quænam eſſet moleſtiæ cauſa, uidelicet grauiter me ferre paupertatem, ut qui non pro temporis ratione unicam ueſtem haberem, cum iam eſſet gelu, multusq; flaret Boreas, glacies ac nix, aduerſus quæ ego minime communitus eram. Multo magis autem, quod cum feſtum inſtaret iam proxime, reliquos uiderem apparantes, quæ ad uictimas, quæq; ad cõuiuia requirebantur, mihi uero ipſi

res

res non admodum ad feſtum inſtructas eſſe. Iam à tergo accedens, aureq́; prehenſa, ac uellicata (Nam hac ſpecie ſeſe mihi conſueuit oſtendere) Quid iſtud ſibi uult (inquit) Cronoſolon? uidere mihi ſollicitus. An non æquum inquam here? cum impios ac ſceleſtos homines opibus ſuperfluere, & ſolos delitijs frui uideam, ipſe uero, mecumq́; complures alij docti, cum inopia, ſummaq́; rerum penuria uitam degimus? Ne tu quidem here, curas his rebus finem imponere, & ad æqualitatem reuocare. Tum ille. Cætera quidem, inquit, haud facile fuerit innouare, quæ uobis à Clotone, reliquisq́; Parcis accidunt. Porrò paupertatis malum uobis corrigam, quatenus ad feſtum attinet. Sit autem hæc corrigendi ratio. Abi Cronoſolon, ac mihi leges aliquot conſcribito, oſtendens quid obſeruandum ſit in feſto, uti ne diuites inter ſeſe feſtum celebrent, ſed uobis ſua bona impertiant. At non noui, inquam, leges conſcribere. Quin ego, inquit, docebo te. Moxq́; ingreſſus, ordine me docuit. Deinde cum cuncta perdidiciſſem: Et illud, inquit, illis dicito, niſi ſeruarint hæc, tum ego profecto ſine cauſa falcem hanc acutam circumfero. Alioqui ridiculus ſim, ſi cum patrem Cœlum execuerim, non item caſtraro diuites iſtos, quicunque leges meas uiolauerint, ut iam euirati, Cybeli matri ſeſe adiungant cum tibijs ac cymbalis. Hæc ille minabatur. Quare recte facietis, ſi leges non prætergrediamini. Lex prima. Ne quis quid intra feſti tempus agito, neq; publicum, neq; priuatum niſi quæ ad luſum, ad uoluptatem, animiq́; oblectationem pertinebunt. Opſoniorum, & bellariorum artifices ſoli in

opere

opere ſunto. Aequalitas omnibus eſto, ſeruis, liberis, pauperibus, diuitibus. Iraſci, indignari, minari'ue ne cui liceat. Rationem exigere ab ijs, qui res curant Saturnalitias, ne id quidem fas eſto. Ne quis argentum, ueſtem'ue expendito, ne'ue inſcribito ſolennitatis tempore, ne quis exerceatur, ne'ue literis operam dato, aut recitato, niſi ſi quæ ſint urbana lepidaq́;, quæ dicacitatem reſipiant, ac iocum. Lex ſecunda. *Multo ante feſtum diuites ſingulorum amicorum nomina in tabella ſcribunto. Porrò pecuniam paratam habento, ad decimam partem annuorum, fructuum. Præterea quicquid illis ſupereſt ueſtium, & quicquid eſt cultus pinguioris, quàm ut ipſis conueniat. Ad hæc argenteorum uim non modicam. Atque hæc quidem in promptu ſunto. Cæterum ante ſolennitatem porcellus circumagitor, atque ex ædibus eijciuntor ſordes, auaritia, & quæſtus, & ſi quæ id genus alia ſunt pleriſque diuitum domeſtica. Deinde ubi domum perpurgarint, tum rem diuinam faciunto Ioui diuitiarum largitori, ac Mercurio munifico, atque Apollini magna donanti. Deinde circa ueſperam tabulam illam, amicorum nomina tenentem relegunto. Diſtributis autem pro cuiusque dignitate muneribus, ante ſolis occaſum amicis mittunto. Porrò qui deferant, ne plures tribus, quatuor'ue ſunto, atque hi certiſsima ex famulis fide, iamq́; natu grandes. Aſſcribatur autem in literis, & quid mittatur, & quantum, ut ne utrique ſuſpectos habere poſsint eos, qui perferunt. Atque ipſi miniſtri unico quiſq; calice epoto, domum recurrunto, neque præterea quicquam ab eis poſtulanto. Doctis omnia dupla mittuntor.*

tuntor. Nam hoc æquum eſt geminam accipere portionem. De muneribus quàm modeſtiſſime ſimul, & quàm pauciſſima uerba fiunto, neque graue quicquam in literis quiſquam aſcribito, nec odioſe laudato quæ mittuntur. Diuiti diues ne quid mittito. Neque locuples Saturnalibus æquali ſorte quempiam conuiuio accipito. Ne quid eorum quæ in hoc deprompta fuerint, ut mittantur, ſeruanto. Ne'ue cui muneris pœnitētia ſubito. Quod ſi quis anno ſuperiore peregre fuit, ea'que cauſa munerum expers fuit, & illa accipito. Quinetiam pro tenuibus amicis æs alienum diuites ſoluunto, atq; etiam conductarum ædium precium, ſi qui forte, & hoc debent, neque ſunt ſoluendo. In ſumma uero, multo ante illud illis eſto curæ, ut cognoſcant, qua re maxime ſit opus. Rurſum qui accipiunt, ne de miſſis donis ut exiguis queruntor, & quicquid mittetur, qualecūq; fuerit, id magni ducunto. Vini cadus, aut lepus, aut pinguis auis, inter munera Saturnalitia ne habentor. Ne'ue Saturnalia dona in riſum uertunto. Remittito uiciſſim diuiti pauper: Si doctus eſt, libellum aliquem ueterem, aut ſi quid ipſe conſcripſit, quod fauſti ſit ominis, & conuiuijs accommodum, qualecunq; potuerit. Atq; id diues læto admodum, hilariq; uultu accipito. Acceptum protinus perlegito. Quod ſi recuſarit, reiecerit'ue, ſciat ſeſe ijs quæ de falce minatus ſum, obnoxium eſſe, etiam ſi miſerit, quicquid alioqui mittendum erat. Porrò reliqui, coronas alij, alij turis fruſtula mittunto. Quod ſi pauper, aut ueſtem, aut argentum, aut aurum, ſupra facultatem diuiti miſerit, id quidem, quod miſſum fuerit, publicum eſto, conflatumq;

tumq́; in Saturni theſaurum inſertor. Ipſe uero pauper poſtridie plagas à diuite, manibus ferulæ ſuppoſitus acci pito, non pauciores quinquaginta ſupra ducentas. Leges conuiuiales. Lauandum eſt, ubi linea ſex erit pedum. Ante lauandum, nucibus ac talis luſitandum. Vbicunque caſus cuique locum dederit, ibi accumbito. Dignitas aut genus, aut diuitiæ, parum momenti habeuto, ut prius ali cui miniſtretur. Eodem de uino omnes bibunto. Neque proſit diuiti, ſi cauſetur uel ſtomachi, uel capitis dolo= rem, ut ideo bibat de meliore. Carnium omnibus æqua portio. Miniſtri ne cui quid fauore danto, neq; contan= tor, neq; prætermittunto, donec ipſis uiſum fuerit, quæ tollẽda erũt. Neq; huic quidẽ magna, illi uero perexigua apponunto. Ne'ue huic coxa ſuis, illi maxilla apponitor, ſed in omnibus æqualitas eſto. Pocillator, acutus oculus unumquemq́; obſeruato, minus tamẽ herum. Acutius etiã exaudito. Calices omnis generis ſunto. Ad potandum in= uitare ſiquis uoluerit, ius eſto. Omnes omnibus præbibun to, ſi libeat, ubi præbiberit diues. Neq; quiſquam bibere compellitor, qui nõ ualeat ad compotationem. Ne liceat ipſis, neq; ſaltatorem. neq; citharœdum inducere, niſi qui nuper diſcere cœperit. Quod ſi cui libeat dicterijs, uti, li= ceat, ſed hactenus adhibeatur modus, ut ne ſint moleſta. Super omnia, pro nucibus ludunto talis. Si quis depoſita pecunia talis luſerit, in poſterum uſq; diem ieiunato. Et maneto quiſq;, & abito cum uoluerit. Porrò cũ diues fa= mulos ſuos cõuiuio accipiet, tum amici quoq; unà cũ ipſo miniſtranto. Leges haſce ſinguli diuites, æreæ columnæ inſcriptas, in aulæ meditullio habento, ac legunto. Atq;

id quidem

id quidem ſciendum eſt, quo ad ea columna manebit, neq; fames, neq; peſtilentia, neq; incendium, neq; quicquam alioqui moleſtum, in illorum domũ ſubibit. Quod ſi quando (id quod dij prohibeant) tollatur, abominanda ſunt, quæ illis tum euentura.

EPISTOLAE SATVRNALES.

EGO SATVRNO SALVTEM.

EQVIDEM *& antea tibi ſcripſi, ſignificãs quonã in ſtatu eſſem, et quemadmodum ob inopiam mihi periculum eſſet, ne ſolus omnium, expers relinquerer ſolennitatis, quam indixiſti. Addidi & illud (nam memini) iniquiſſimum eſſe, ſi noſtrum alij opibus ac delitijs ſuperfluerent, nihil ex ſuis facultatibus impertientes pauperioribus, alij rurſum fame cõtabeſcerent, atque id quidem inſtantibus Saturnalibus. Verum quoniam tum ad meas literas nihil reſpõdiſti, operæpretium exiſtimaui, te denuo iiſdem de rebus cõmonefacere. Tuum erat optime Saturne, ſublata hac rerũ inæqualitate, boniſq; in medio depoſitis, poſtea celebrandũ feſtum edicere. Nã uti nunc res habent, formica camelus, quemadmodũ aiunt prouerbio. Quin magis tragœdiæ hiſtrionem animo concipe, qui altero pede præaltis cothurnis ſublimis inſiſtat, cuiuſmodi ſunt Tragica calceamenta, altero uero ſit incalceatus. Is ſi ad hunc modũ inſtructus ingrediatur, uides neceſſario futurũ, ut nunc excelſus ſit,*

nunc

nunc humilis, prout hunc aut illum pedem uiciſſim promouerit. Nec minor eſt in uita noſtra inæqualitas, dum illi cothurnis fulti, adornante fortuna, Tragœdias in nos agunt. Contra magna pars pedibus, atq; humi ingredimur, quum, & ipſi, ſcias uelim, nihilo deterius illis fabulam agere poſſimus, atque ingredi, ſiquis nos quoq; ad eundem iſtum modum adornarit. Atqui ex poëtis audio, nihil harum rerum inter homines fuiſſe olim, quum tu ſolus adhuc imperium teneres. Verum tellus illis citra ſerendi, arandiq; laborem bona progignebat, cœnam, unicuique paratam, uel ad ſatietatem uſque. Porrò flumina partim uinum, partim lac, erant autem, & quæ mel manabant. Quodq́; eſt omnium maximum, aiunt illos ipſos homines aureos fuiſſe. Cæterum paupertatem omnino procul ab illis abfuiſſe. Nos contrà non ſatis idonei ſumus, qui uel plumbum uideri poſſimus, aut ſi quid etiam plumbo uilius, ut quorũ pleriſq; uictus labore quæritur, ac paſſim paupertas, egeſtas, ac deſperatio, & illud: Hei mihi, & unde inueniam, & ô fortunã, atq; id genus alia permulta, apud nos nẽpe pauperes abundant: quãquam his de rebus leuius diſcruciaremur, niſi diuites conſpiceremus tanta fruentes felicitate. Qui quidem quum tantum auri, tantum argenti conditum habeant, tantum ueſtium poſſideant, tot mãcipia, tot currus, familias, agros, atq; harum rerum omnium magnam uim teneant, tamen adeo uobis nihil unquam de eis impertiunt, ut plebeios homines ne aſpectu quidem dignentur. Hæc, inquã, ſunt Saturne, quæ nos enecant maxime, planeq́; rem intolerandam arbitramur, hunc in purpura accumbentem,

tantis

tantis opum delitijs affluere, ructantem interim, & applaudentibus amicis, perpetuo feſtum diem agere: me uero, meiq́; ſimiles, ſomniorum coniecturas interpretari, ſicunde forte quatuor oboli contingant, quo uidelicet pane polentá'ue expleti dormire queamus, naſturtium, aut porrum, cæpas'ue, allium'ue opſonij uice arrodētes. Aut hæc igitur Saturnæ ad æquabilitatem uitæ mutes, corrigasq́; neceſſe eſt, aut quod eſt poſtremum, illis ipſis interdicas diuitibus, ne ſoli bonis fruantur, uerum è modijs auri tam multis uel heminam in omneis nos diſpergant. Porro ex ueſtibus, ſi quas iam à tineis exeſas, citra ſuum incommodum dare poßint, malintq́; hæc prorſus uetuſtate, ſituq́; peritura, nobis dare quí induamur, quàm ſinere ut in cubilibus, ac ſcrinijs multa carie computreſcant. Præterea ut cœnent ſinguli, nunc quaternis, nunc quinis pauperibus ad conuiuium adhibitis. Haud iſto quidem pacto, quo his temporibus conuiuia peraguntur, uerum popularius, ut æqua ſit omnium portio, neque ut hic opſonijs ingurgitet ſeſe, famulo interim adſtante, atq; operiente, donec herus uorando præfocetur. Ceterum ubi ad nos uenerit, quum uix etiam apparauerimus admouere manum, protinus ad alios transferatur, patina tantum oſtenſa, uel ſi quid de placenta reliquum eſt. Neq; illatum aprum ita partiatur, ut domino totum dimidium apponat, unà cum capite, reliquis autem oßa tecta apponat. Vtq́; præmoneantur pincernæ, ne contentur donec unuſquiſq; noſtrum ſepties poſcat bibere, ſed ſemel iußi protinus infundant, & ingentem calicem impletum tradant æque atq; ipſi domi-

no, utq; unum & idem uinum conuiuis ſit omnibus. Alioqui ubi nam iſta lex ſcripta fuit, aut receptus mos, ut hic uino odorato, generoſoq; temulentus ſit, mihi contra muſto diſrumpatur aluus? Hæc ſi correxeris nouarisq; Saturne, tum demum effeceris, ut uita uere uita ſit, feſtum uere feſtum: ſin minus, illi quidem epulentur, nos autem interim ſedentes precabimur, ut ſimul atq; loti uenerint, puer ſubuerſam amphoram rumpat, utq; coquus ius adurat, ac per obliuionem muriam piſcium in lentem infundat, utq; canis in domum irruens, opſoniorum artificibus alibi intentis, exta deuoret uniuerſa, præterea placentæ dimidium: utq; ſus, ac ceruus, neq; non ſuculæ inter aſſandum idem faciant, quod Homerus de Solis bobus commemorat: imò uti non ſerpant ſolum, uerumetiam unà cum ipſis uerubus in montem abripiant ſeſe, fugiantq;: utq; ipſæ etiam aues pingues, iam ademptis plumis, & ad coquendum apparatæ, uolatu aufugiant, ne ſoli illis fruantur: quodq; futurum eſt illis grauiſſimum, ut formicæ tales, quales feruntur Indicæ, aurum è theſauris effoſſum, noctu in publicum efferant: utq; ueſtis curatorum indiligentia ita ab optimis muribus perforetur, ut cribrum uideri poſſit, nihilq; differat à caſſe uenatorio: utq; formoſi illorum comatiq; puelli (quos Hyacinthos, aut Achilles, aut Narciſſos appellare ſolent) dum ipſis poculum porrigunt, ſubito defluente coma calui fiant, & acutam edant barbam, cuiuſmodi in comœdijs induci ſolẽt Sphenopogones, quibus à cuneata barba nomen inuentum eſt: utq; uertex illis aſperis, ac pungẽtibus pilis ſit hirtus, reliqua capitis parte nuda.

te nuda. Hæc atq; his etiam plura illis imprecabimur, niſi deſinant uſqueadeo ſuis priuatim ſtudere commodis, uelintq; in commune diuites eſſe, nobis quoq; quantum æquum eſt impertientes.

SATVRNVS MIHI CHARISSIMO SALVTEM.

Qvid tu, obſecro, nugas iſtas ad me, ac de rebus huiuſmodi ſcribis, iubesq; ut de integro bonorum faciam partitionem? quod quidem alterius munus fuerit, penes quem nunc eſt imperium. Etenim demiror te, ſi ſolus omnium ignoras, quemadmodum iampridem regnare deſtiterim, ac priuatus eſſe cœperim, liberis partitus imperium: quanquam Iupiter præcipue rerum iſtiuſmodi curam agit. Porrò mea poteſtas non niſi ad taxillos uſq;, ſaltationes, cantiones, & ebrietatem ualet, idq; ſeptem non amplius diebus. Itaque grauioribus in cauſis, de quibus ſcribis, uidelicet de tollẽda rerum inæqualitate, utq; ex æquo omnes aut opibus abundẽt, aut egeant, Iupiter uobis operam dabit. Quod ſi quid in hijs quæ ad feſtum pertinent, uel fraude detractum eſt alicui, uel additum, id erit mearum partiũ iudicare. Iamq; ſcribo diuitibus de cœnis, deq; auri hemina, neq; nõ de ueſtibus, ut uobis quoq; ad celebrandũ feſtũ nõnihil mittant. Quandoquidẽ æqua ſunt iſta, decetq; illos facere quemad modũ prædicatis, niſi forte habent iſti, quod probabiliter ad hæc reſpondeãt. In ſumma tamẽ illud ſcitote pauperes, uos longe falli, neq; rectè iudicare de diuitibus. Siquidem

illos felices arbitramini, ſolosq́; ſuauem uitam uiuere, propterea quòd illis liceat opiparè cœnare, uino ſuaui inebriari, formoſis frui mulieribus, ueſtibus uti delicatis, uerum iſtam felicitatem cuiuſmodi ſit ignoratis: ſiquidem hæ res non mediocribus curis eos diſtorquēt, ſed ſingulis inuigilare coguntur, nequid rerum domeſticarum diſpenſator fraudet, aut clanculum ſuffuretur, ne uinum aceſcat, ne frumentum uermibus corrumpatur, ne latro tollat pocula, nę populus credat calumniatoribus, ſi illum dixerint affectare regnum. Atqui hæc quidem quota pars eſt eorum, quæ iſtos diſcruciant? Quòd ſi noſſetis metus, & curas, quibus obnoxij ſunt, planè fugiendas uobis eſſe diuitias exiſtimaretis. Alioqui creditis uel meipſum uſq; adeo inſanum, ut ſi præclara res eſſet opulentia, aut regnum, depoſiturus hæc, alijsq́; ea ceſſurus fuerim, patererq́; ut nunc priuatus alieno parerem imperio? Quin potius quum non eſſem ignarus huiuſmodi malorum quæ plurima diuitibus, ac regibus adſint neceſſe eſt, imperium depoſui, idq́; ſapienter. Nam quod tu nunc apud me deos obteſtans deplorabas, illos apris, ac placentis expleri, uos contra, naſturtium, porrum'ue, aut cæpe per feſti tempus, opſonij loco arrodere, cuiuſmodi ſit conſidera. Etenim in præſens quidem utrunq; dulce eſt illis, minimeq́; moleſtum. At poſtea res inuertitur. Quandoquidem uobis deinde non accidit, ut poſtridie ſurgatis, capitis dolore grauati ob temulentiam, quemadmodum illi: neq; ob immodicam ingurgitationem graue olentem, & acrem ſpiritum ructatis. At illi hoc quoq; fructus ferunt, ut quoniam magnam

gnam

gnam noctis partem uario coitu pro libidinis arbitrio tranſigunt, facile ſibi, uel tabem, uel tuſsim, uel morbum intercutem, ex intemperato uoluptatum uſu colligant. Alioqui quotum quenq; potes oſtendere, qui non planè palleat, ac faciem cadaueroſam præ ſe ferat? Quotum= quenq; autem, qui cum ad ſenectutem peruenerit, ſuis ipſius pedibus ingrediatur, ac non potius à quatuor ba= iulis geſtetur? foris quidem totus aureus, intus putris, ac pannoſus, cuiuſmodi ſunt Tragica indumenta, ex pannis admodum uilibus conſarcinata. Vos autem quum mole= ſtum eſt, quòd de piſcibus guſtare non liceat, quòd inedia laboratis, non illud item cogitatis, eoſdem & podagræ, & tuſsis expertes eſſe, aut ſi quid aliud aliam ob cauſam illis incommodi contingit. Quanquam nec illis ipſis æque dulce eſt, quotidie, ſupraq; ſatietatem iſtis ueſci. Quin potius uideas eos nonnunquam ita holus, ac lupi= num appetere, ut tu non æque leporem appetas, aut aprum. Vt de reliquis interim ſileam, quæ illos diſcru= ciant, puta ſi filius ſit luxurioſus, ſi uxor uel amans, uel amata à famulo, coacta magis quàm ex animo cum illo dormiat. In ſumma multa alia ſunt, quæ uos ignoran= tes, tantum aurum illorum, ac purpuram uidetis. Tum ſiquando uidetis eos albo prouehi curru, inhiatis, & adoratis. Quòd ſi illos contemneretis, negligeretisq;, neque ad argenteum currum oculos haberetis intentos, neque inter colloquendum, ſmaragdum annulo inclu= ſum reſpectaretis, neq; ueſtes obiter contrectantes mol= liciem admiraremini, ſed ſineretis eos ipſos ſibi diuites eſſe, haud dubiè futurum ſit, ut ipſi uos ultro adirent,

BIBLIOTECA ... ROMA ...

cœnam rogarent, nimirum ut uobis oſtendere poſsint lectos, menſas, ac pocula. Quarum rerum nulla ſit utilitas, ſi ſine teſte poſsideantur. Certe reperiretis pleraque hæc illos ueſtra cauſa parare, non quo utantur ipſi, ſed uti uos admiremini. Hæc ad conſolandos uos ſcribo, utranq; uitam cognitam habens. Conuenitq́; ita feſtum agere, ut cogitetis omnibus breui decedendum è uita, & illis, depoſitis opibus, & uobis, relicta paupertate. Quanquàm & illis ſcribam, ſicuti ſum pollicitus, certum ſcio eos non neglecturos literas meas.

SATVRNVS DIVITIBVS, S.

PAuperes nuper ad me datis literis incuſarunt uos, qui nihihil ipſis ex facultatibus quas poſsidetis, impertimini: atq; omnino poſtularunt, ut omnia bona facerem omnibus cõmunia, ut ad ſingulos illorum ſua pars rediret. Aequum enim eſſe, ut rerum æqualitas conſtituatur, neq; decere, ut huic ſuperſit, ille nullo modo ſit particeps uoluptatum. Ego uerò reſpondi, hiſce de rebus rectius Iouem conſideraturũ. Cæterũ de præſenti negotio, deq́; iniurijs, quibus ſeſe per feſtos dies affici putant, uidebam mei officij eſſe ſententiã ferre, ſumq́; pollicitus me uobis ſcripturum. Sunt autem quæ poſtulant hæc, ut mihi quidem uidetur, æqua. Nam quo pacto, inquiunt, tanto frigore horrentes, tantæq́; obnoxij eſuritioni, poſtea diem etiam feſtum celebrare poſsimus? Quare ſi uellem & illos feſti participes eſſe, poſtularunt ut cogerem uos, ut & de ueſtibus illis impertiamini, ſi quæ ſuperſunt pinguiores, quàm quæ uobis conueniant, utq́; de

auro nonnullas guttulas in illos deſtilletis. Quòd ſi iſta feceritis, inquiunt, non erit amplius diſceptatio inter uos de bonis apud Iouem. Sin minus, minitantur ſeſe ad nouam rerum partitionem prouocaturos, ut primum Iupiter pro tribunali ſedere cœperit. Atque hæc quidem facere uobis nequaquam graue fuerit, impertiri nonnihil de tantis opibus, quas poßidetis, & rectè poßidetis. Quin de cœnis quoq;, ut uobiſcum cœnarent, & hoc literis addendum putarunt, quemadmodum uos in præſentia foribus occluſis, ſoli delitijs frueremini. Quod ſi quando uobis uiſum fuerit, & illorum quempiam poſt longum tempus conuiuio adhibere, plus eſſe moleſtiæ in cœna, quàm uoluptatis, multaq; illic in pauperum contumeliam fieri: uel ut illud, cum non eodem de uino bibant, Dij boni, quàm illiberale: planè dignum, in quo & illi debeant accuſari, qui non ſurgant potius, abeantq;, toto conuiuio uobis ſolis relicto. Quanquam negant ſeſe etiam ad ſatietatem ex illo qualicunq; uino bibere. Propterea quod ueſtri pincernæ, aures habeant cæra obturatas, quemadmodum olim Vlyßis ſocij. Porrò reliqua uſqueadeo ſunt turpia ut pigeat commemorare, quæ de carnium partitione criminantur, deq; miniſtris, quicum uobis aßiſtant, donec pluſquam ad plenum expleamini, ipſos prætercurrunt, aliaq; huius generis permulta ſordida, minimeq; digna uiris ingenuis. Proinde æqualitas, res eſt omnium iucundißima, maximeq; conuiuijs congruens. Atque hac de cauſa, uobis æquus ille partitor in conuiuijs præficitur, ut æquam omnes habeant portionem. Videte igitur ne poſt hac

uos iterum accuſare poßint. Quin potius honorabunt uos, & amabunt, ſi paucula iſta à uobis acceperint, quorum impendium à uobis nec ſentiretur quidem, penes illos muneris in tempore dati memoria ſemper manſura eſt. Præterea nec Remp. adminiſtrare poßitis, ni pauperes unà uobiſcum in ea uerſentur, milleq́; modis felicitatem ueſtram adiuuent. Neq; enim habituri eſtis, qui diuitias ueſtras ſuſpiciant, ſi ſoli atq; apud uoſipſos in tenebris eas poßideatis. Videat igitur uulgus, mireturq; ueſtrum argentum, menſas, & quemadmodum præbibentes ad potandum inuitetis. Dein illi inter bibendum poculum undiq; contemplentur, ac pondus expendant, manu librantes. Tum argumenti abſolutam cælaturam. Tum auri uim, uiciſſim artem condecorantis. Nam in iſtum modum, non ſolum illi uos probos uiros, & humanos prædicabunt, uerumetiam inuidiam illorum effugietis. Quis enim inuideat impertienti, dántiq́; quod æquum eſt? Quis non potius optet, ut quàm diutißimè uiuens, bonis ſuis fruatur? Verum ut nunc res uobis habent, & felicitas ueſtra teſte caret, & diuitiæ inuidioſæ, & inſuauis uita. Neq; enim perinde iuuat, opinor, ſi quis ſolus expleatur, quemadmodum aiunt leones facere, & ex luporum genere, quos ſolitarios uocant, quàm ſi cum lepidis hominibus, ac per omnia gratificari paratis, conuiuatis. Qui primum non ſinent conuiuium ſurdum, aut mutum eſſe, uerum conſuetudine ſua fabulas conuiuijs aptas, dicteriaq́; minime moleſta, uariasq́; uoluptates adferent. Quibus rebus tempus iucundißime tranſigitur. Idq́; gratum eſt Baccho, gratum Veneri, gratum

etiam

etiam Gratijs:deinde poſtero die,dum comitatem ueſtram referunt,beneuolentiam uobis conciliant.Hæc etiam magno fuerant emenda.Nam illud à uobis ſciſcitabor,ſi pauperes abeant taciti,ſic enim fingamus,non'ne uos ea res ureret,cum non haberetis, quibus oſtentaretis purpureas ueſtes, comitum multitudinem, anulorum magnitudinem? Neq; iam libet referre,neceßario futurum ut pauperum inſidiæ, atq; odia in uos oriantur, ſi ſoli delitijs frui uelitis.Nam quæ minantur uobis imprecaturos ſeſe, prorſus abominanda ſunt. Ac dij prohibeant,ne unquam ad eiuſmodi imprecationes uenire cogantur.Quandoquidem ſi id fiat, neq; inteſtina poſthac guſtabitis,neq; placentam, niſi ſi quid canis reliquum fecerit.Præterea lenticula ſaperdæ liquamen uobis habebit. Porrò ſus, aut ceruus interim dum aßantur, è ueru in montes aufugere parabunt. Tum aues quoq; pingues abſq; alis fugam molientes, ad pauperes auolabunt. Deniq; quod eſt omnium grauißimum, pocillatores formoſißimi repente uobis calui fient, idq́; etiam fracta amphora. Super his rebus conſulite, quæ & feſto ſint digna, & uobis quàm maxime tuta,atq; illis paupertatis onus ſubleuate,exiguo uectigali illos amicos habituri,neutiquam malos.

DIVITES SATVRNO. S.

NVm putas Saturne, de rebus iſtis ad te ſolum ſcripſiſſe pauperes? Quin potius Iouis ipſius aures iam obſurduerunt illorum querelis, dum hæc eadem uociferantur, ac nouam rerum partitionem flagitant, ac ſimul & fatum incuſant, quod non æqualiter diſtribuerit,&

rit, & nos, quod nihil ipſis uelimus impertiri. Verum nouit ille, quippe cum ſit Iupiter, penes quos ſit culpa, eoq; illos plerunq; obaudit. Nihilominus tamen purgabimus nos tibi, quandoquidem hoc certe tempore princeps noſter es. Nos enim omnia iſta quæ ſcribis, ob oculos habentes quàm ſit honeſtum de magna rerum copia opitulari ijs, qui indigent, quantoq; ſit iucundius, ſimul cum pauperibus uerſari, & conuiuium agitare, ad eum modum aßidue facimus, adeoq; in ratione uitæ nos æquamus, ut nihil poßit incuſare is, quem ad conuictum admittimus. Verum illi primum aiunt ſibi paucis opus eſſe. Deinde ubi ſemel illis fores aperuerimus, nunquam deſinunt alia ſuper alia poſtulare. Quod niſi protinus omnia, ſimulq; cum dicto acceperint, mox paratum odium, in promptu conuitia, etiam ſi quid de nobis ſit mentiendum. Porrò qui audiunt, fidem illis habent, rati uidelicet illos probe ſcire quæ dicunt, propterea quòd nobiſcum conſuetudinem habuerint. Ita fit, ut in alterutrum incidamus, ut aut ſi nihil demus, illos prorſus habeamus hoſtes, aut profuſis omnibus, ipſi protinus egeamus, iamq; in pauperum gregem ueniamus. At cætera quidem utcunq; ferenda ſunt, uerum inter cœnas ipſas non ſatis habent ingurgitari cibis, atq; aluum explere, ſed ijdem ubi plus ſatis adbiberint, tum uel puellæ formoſæ cyathum porrigentis manum uellunt, aut concubinam, uxorem'ue ſollicitant. Poſtremo conuomito conuiuio, poſtero die nobis obtrectant, narrantes quemadmodum ſitierint, eſurierintq;. Quòd ſi hæc aduerſus illos mentiri uidemur, ue-

ſter ille

ſter ille paraſitus Ixion in memoriam redeat, qui ad communis menſæ honorem admiſſus, ac uobis dignitate æqui paratus, iam ebrius uir ille egregius, Iunonem adortus eſt. Hæc atq; huiuſmodi ſunt, propter quæ in poſterum ſtatuimus, quo res noſtræ ſint in tuto, ne poſthac illis in domum aditum præbeamus. Quod ſi te autore, pacto recipiant, ſeſe moderate petituros, quemadmodum nunc aiunt, neq; quicquam flagitioſe in compotationibus admiſſuros, age, conuiuant nobiſcum, ſimulq́; cœnent bonis auibus. Ac de tunicis, ſicuti iubes, mittemus, & de auro, quantum facultas patietur, ac ſumptus augebimus: in ſumma, nihil omittemus officij noſtri, modo uiciſſim deſinant ipſi arte nobiſcum uiuere, ſintq́; pro paraſitis & adulatoribus amici. Ita nihil erit, quod in nobis deſideres, ſi ipſi quoq; ſuo fungi uolent officio. Luciani Saturnalium finis.

LVCIANVS DE LVCTV, ERASMO INTERP.

OPERAEPRECIVM *ſanè fuerit obſeruare ea, quæ in luctu uulgo tum dicantur, tum fiant: item quæ dicantur ab ijs, qui eos conſolantur ſcilicet, quamq; non ferenda putent lugentes ea, quæ ſibi acciderunt, & ſibiipſis, & ijs quos flent: cum haud quaquam pernouerint malá ne ſint iſta, ac dolenda, an contra iucundiora, melioraq́; ijs quibus accidunt: ſed ex more, & conſuetudine dolorem accerſunt. Itaq; cum mortuus fuerit aliquis, faciunt ad hunc modum.*

modum. Quin prius uolo tibi narrare, quas habeant de morte ipſa opiniones. Sic enim palàm fiet, qua gratia ſuperuacanea iſta moliantur. Vulgi quidem hominum multitudo, quos ſapientes iſti uocant idiotas, Homero, Heſiodo, reliquisq; fabularum autoribus, ſuper his fidem habentes, & illorum poëſim pro lege ducentes, locum quendam ſubter terram profundum eſſe putant, quem Tartarum uocant. Eum exiſtimant magnum, & ſpatioſum eſſe, caliginoſum, atq; opacum, qui tamen iſtis haud ſcio quo pacto illuſtrari uidetur, quo ſingula quæ illic ſunt, introſpiciant. Tum regnare in hoc ſpecu Iouis fratrem, cui nomen Plutoni, ut mihi retulit quidam harum rerum mirè peritus, ob id eo uocabulo honeſtatum, quòd mortuorum copia diues eſſet. Porrò Plutonem hunc inferorum Rempublicam, & manium uitam conſtituiſſe in hanc formam. Nam forte obtigiſſe huic, ut uita defunctis imperaret. Quos ubi demiſſos receperit, arreptos uinculis ineffugibilibus coërcet, nulli prorſus permittens, ut ad ſuperos redeat, præterquam admodum paucis ex uniuerſo æuo, idq; grauiſſimis de cauſis. Interluitur autem regio illius, fluuijs & magnis, & horrendis, uel ſolo nomine. Squidem Cocyti, Phlegetontes, atq; huiuſmodi uocabulis appellantur. Quodq; eſt grauiſſimum, præiacet Acherontica palus, quæ prima excipit obuios, quam non poſſis neq; tranſmittere, neq; tranſire ſine uectore. Nam & profundior eſt, quàm ut pedibus tranſiri poſſit, & ſpatioſior, quàm ut tranari queat. In ſumma huiuſmodi eſt, ut nec auium manes poſſent eam tranſuolare. In ipſo uero deſcenſu, portaq;,

taq́; , quæ quidem eſt adamantina, Aeacus eſt, regis patruelis, cui mandata eſt cuſtodia , iuxtaq́; hunc canis triceps , ſæuus admodum. Is aduenientes ſatis amice , pacateq́; intuetur. Cæterum ſi quis conetur aufugere , latrat , territosq́; in ſpecum redigit. Iam qui tranſmiſſa palude ingreſſi ſunt, eos excipit pratum ingens , Aſphodelo conſitum , ac fluuius memoriæ hoſtis , eoq́; Lethe nomen eſt inditum. Nam hæc uidelicet priſcis illis mortalibus narrarunt , qui illinc redierant. Nempe Alceſtis & Proteſilaus, Theſſalus uterque, neque non Theſeus Aegeo prognatus, & Homericus Vlyſſes, teſtes admodum graues, digniq́; quibus habeatur fides , qui mihi non uidentur è fonte illo bibiſſe, alioqui non meminiſſent horum. Itaq; Pluto, & Proſerpina, ut aiebant illi, Rempublicam adminiſtrant , rerumq́; omnium dominatum obtinent. Sed inſeruiunt his , & in adminiſtrando principatu adiuuant ingens turba, Furiæ, Pœnæ, Terrores, ac Mercurius , quanquam is ſanè non adeſt perpetuò. Præfecti autem, & ſatrapæ, & iudices ſedent duo, Minos, & Rhadamanthus , uterq; Cretenſis , uterq; Iouis filius. Atq; hi quidem bonos, ac iuſtos uiros, qui cum uirtute uitam peregiſſent , ubi iam multi collecti fuerint, uelut in coloniam quandam emittunt in campum Elyſium, uitam optimam inibi uicturos. Quòd ſi malos aliquos ceperint , hos Furijs traditos, in impiorum locum eijciunt , pro ratione malefactorum puniendos. Quo quidem in loco , quid tandem mali non patiuntur ? torti, exuſti, à uulturibus arroſi, rota circumacti , ſaxa ſurſum uoluentes. Nam Tantalus ipſe ad paludem ſtat in

periculum adductus, ne ſiti moriatur infelix. Rurſum *alij mediocris uitæ, ſunt autem hi complures, uagantur in prato ſine corporibus iam umbræ facti, & ad tactum ceu fumus euaneſcentes,* Aluntur *autem uidelicet noſtris libationibus inferijsq́;, quæ ſepulchris inferuntur.* Adeo *ut ſi cui nullus ſit in terra reliquus amicus, aut cognatus, hic mortuus, ieiunus, ac famelicus inter illos uerſetur.* Hæc *uſqueadeo ualide uulgi animos peruaſerunt, ut ſimulatq́; familiaris quiſpiam mortuus fuerit, primum obolum illi in os imponant, traiectionis mercedem, quam uectori daturus ſit, nec illud prius expendunt, cuiuſmodi numiſma legitimum ſit, ambuletq́; apud inferos, & apud illos ualeat,* Atticus, *an* Macedonicus, *an* Aeginenſis *obolus.* At *ne id quidem cogitant, multo ſatius eſſe non poſſe naulum reddere.* Sic *enim fiet, ut non recipiente portitore, poſtlimunio redeant in uitam.* Poſt *hæc lotos eos, perinde quaſi tartarea palus non ſatis ſit idonea lauandis his, qui illic degunt, & unguentis optimis uncto corpore, iamq́; uicta graueolentia, tum coronatos pulcherrimis floribus proponunt ſplendide ueſtitos: ne uidelicet algeant per uiam, ne'ue nudi conſpiciantur à* Cerbero. Accedunt *ad hæc mulierum eiulatus, omnium certe lachrymæ, pectorum planctus, comæ dilaniatio, genarum cruentatio.* Alijs *autem & ueſtis diſcerpitur, & puluis capiti inſpergitur, adeo ut uiuentes miſerabiliores ſint mortuo.* Nam *illi humi uolutantur ſæpenumero, capita ſolo allidunt.* Hic *uero decorus, ac formoſus, ac diligentiſſime coronatus, ſublimis propoſitus eſt, & excelſus, uelut ad pompam*

adorna

adornatus. Deinde mater, atq; adeo pater quoque ex medijs cognatis progreſſus, ac mortuo circunfuſus (nam finge iuuenem aliquem, ac formoſum propoſitum eſſe, quo magis in hunc competat actio fabulæ) abſurdas, ac ſtultas uoces emittit. Ad quas mortuus ipſe reſponſurus ſit, ſi contingat uocem recipere. Ait enim pater, flebili quadam uoce uerbum unumquodq; producens in longum: Fili iucundiſſime, periſti mihi, mortuus es, ante diem præreptus es, me ſuper hæc miſero ſolo relicto. Non duxiſti uxorem, non paraſti liberos, non militaſti, non coluiſti agros, non ad ſenectam perueniſti, non comeſſaberis poſthac, non amabis fili, neque cum æqualibus in compotatione inebriaberis. Porrò hæc atque id genus alia dicet, quaſi putet filium adhuc rebus his egere poſt obitum, ac deſiderare quidem, uerum potiri non poſſe. Sed quid hæc loquor? Quot enim ſunt, qui equos, ac concubinas, rurſum alij, qui pincernas etiam in funere mactarunt, qui ueſtem, reliquumq́; mundum pariter in rogum iniectum exuſſerunt, aut unà cum cadauere ſepelierunt, perinde quaſi illic ſit uſurus, & apud inferos fruiturus? At ſenex iſte luctum agens, hæc omnia atque his etiam plura, quæ dicit, neque filij cauſa iactare uidetur, ut quem ſciat non auditurum, etiam ſi Stentorem clamore uincat, neque rurſum ſua ipſius gratia. Satis enim erat illi, cogitare, & cognoſcere, uel ſine uoce. Nihil enim opus eſt, ut quis apud ſeſe clamet. Supereſt igitur, ut ad hunc modum deliret ob eos qui adſunt, cum neſciat neq; quid acciderit ipſi filio, neq; quò conceſſerit: imò cum ne ſuam quidem

dem ipſius uitam, cuiuſmodi ſit perpenderint. Neq; enim alioqui ceu rem acerbam grauiter ferret, illum ex hac demigraſſe. Filius igitur huic ita reſponderit, exorato Aeaco, atq; Orco, quo liceat tantiſper è ſpecu proferre caput, dum patrem inſanientem compeſcat. Homo infelix quid clamas? Quid mihi moleſtus es? Deſine uellicare comam, ac uultus, etiam cutem lacerare. Cur mihi conuitium facis, ac miſerum appellas, & infortunatum, qui iam ſim te multo tum melior, tum felicior? Aut quid acerbi mihi putas accidiſſe? An quia non ſim factus ſenex talis, qualis es tu, capite caluo, facie rugoſa, incuruus genibus, ſegnis, in ſumma, totus ætate putris, multis expletis Triacadibus, & Olympiadibus, deniq; ad iſtum modum delirans apud teſtes tam multos? O demens, quid tibi uidetur in uita boni, quo poſt hac non ſimus potituri? Nimirum compotationes dicis, ac cœnas, ueſtemq́;, & concubitus, eoq́; metuis, ne rerum harum inopia peream. Non cogitas autem, longe bellius eſſe, non ſitire, quàm bibere, non eſurire, quàm edere, non algere, quàm ueſtibus abundare. Age igitur, quandoquidem ignarus uideris, docebo te lugere uerius. Iamq́; denuo incepto luctu, clama. Fili miſer, non amplius ſities, non amplius eſuries, non amplius algebis. Periſti mihi infelix, quod morbos effugeris, qui febrem iam non timeas, non hoſtem, non tyrannum: non amor diſcruciabit te, non auocabit coitus, neq; huius rei cauſa bis, aut ter quotidie perdes impenſam. Heu calamitatem. Neq; contemneris factus ſenex, neque moleſtus eris iuuenibus, ſi quando conſpiciaris.

Hæc

Hæc ſi dixeris, pater, an non putas te multo ueriora, magisq; ridicula dicturum, quàm iſta quæ modo? At uide ne illud te male habeat, dum noctem, quæ apud nos eſt, magnamq; cogitas caliginem: proinde metuis, ne tibi præfocer, concluſus in monumento. Verum in his illud oportebat perpendere, oculis putrefactis, atq; adeo exuſtis (ſiquidem paulopoſt exurere me decreuiſtis) nihil opus erit, nec ad tenebras, nec ad lumen inſpiciendum. Atq; iſta fortaſsis utcunq; ferenda. Verum eiulatus iſte ueſter quid mihi confert? aut quid iſta pectorum ad tibiæ modos percuſsio? aut quid mulierum immodicia lamentatio? Quid autem ſaxum, quod ſepulchro imponitur, coronis ornatum? Aut quid ualet, quod merum infunditis? Num putatis illud ad nos deſtillaturum, & ad Orcum uſq; permeaturum? Nam de parentalibus ipſi quoq;, ni fallor, uidetis, quod ex apparatu potiſsimum ad nos redire debuerat, id fumo correptum, ſurſum in cœlum abire, neq; quicquam iuuare nos, qui infernè agimus. Porrò quod ſupereſt, puluis eſt inutilis, niſi creditis nos cinere ueſci. Non eſt uſqueadeo ſterile, neq; infrugiferum Plutonis regnum, neq; nos deſtituit aſphodelus, ut à uobis cibos huc deportemus. Itaque iuro per Tiſiphonem, iampridem mihi libebat uehementer exclamare ſuper his, quæ, & faciebatis, & dicebatis, ſed uetabat linteum ac lanæ, quibus mihi fauces obligaſtis.

Atq; ita profato, mors ultima lumina clauſit.

Sed dicito per Iouem, ſi conuerſus ad eos mortuus ille loquatur hæc, cubito innitens, an non uidebitur rectiſ-

ſimè dicturus? Attamen uecordes iſti uociferantur, & accerſito quopiam lamentorum artifice, qui multas antiquas calamitates in unum congerat, certaminis adiutore, & amentiæ chorago abutuntur, ubicunque cœperit ille, ipſi ad melos eiulatu reſpondentes. Verum quantum ad lamentationes attinet, omnibus eadem eſt ineptiendi conſuetudo. At deinceps ſepulturæ rationem in uarios diuidunt modos. Nam Græcus exurit, Perſa defodit, Indus nitro oblinit, Scytha deuorat, muria condit Aegyptius. Atq; hic quidem (rem à me uiſam narro) deſiccatum cadauer, conuiuam, & compotorem adhibet: fit autem frequenter, ut Aegyptium aliquem indigentem pecuniæ, leuet egeſtate pignus frater, aut pater in tempore factus. Nam libationes, pyramides, columnæ, tituli, ad breue tempus duratura, an non ſuperuacanea, & ludicris ſimilima? Sunt uero qui ludos quoq; conſtituant ad ſepulchrum, ac funebres orationes habeant perinde quaſi patrocinentur, ac teſtimonium perhibeant defuncto apud inferos iudices. Poſt hæc omnia, ſupereſt exequialis cœna. Iamq; adſunt neceſſarij, ut defuncti parentes conſolentur, ſuadentq; uti cibum capiant, quanquam illi per Iouem non illibentes ad id compelluntur, quippe perpetuum iam triduum enecti fame. Et quouſq; quæſo flebimus? Sine quieſcant Plutonis manes. Quod ſi tibi deliberatum eſt omnino flere, uel ob hoc ipſum cibus eſt capiendus, quo tanto luctui par eſſe poſſis. Tum deniq;, tum ex omnibus contexuntnr duo uerſus Homerici.

Nam cœpit meminiſſe cibi Niobe auricapilla.

Tum

Tum illud,

Vita defunctos flere haud ſinit aluus Achiuos.

At capiunt quidem illi, ſed initio pudibundi, uerenteſq;, ne poſt charißimorum obitum uideantur adhuc affectibus humanis commoueri. Hæc atq; his longè magis ridicula reperiet, quiſquis obſeruarit ea, quæ fiunt in luctu: propterea quòd uulgò exiſtiment mortem ſummum eſſe malum.

ABDICATVS LVCIANI, D. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

Quidam abdicatus artem medicinæ didicit. Patrem inſania laborantem, reliquis medicis deſperantibus, pharmaco cum ſanaſſet, denuo receptus eſt in familiam. Poſt hæc nouercam inſania correptam ſanare iuſſus, abdicatur.

HAVD *quaquam noua ſunt hæc iudices, neq; miranda, quæ in præſentia facit pater, neq; nunc primum ad hunc iraſcitur modum: uerum hæc lex illi facilis eſt, & aſſuetus ad hanc cauſam accedit. Verum illud mihi nouo calamitatis genere accidit, quòd cum nullum proprium ſit crimen, quod mihi poßit imponi, tamen in periculum uocor, ne pœnas dem artis nomine, niſi huic iubenti per omnia parere poßit. Qua quidem re quid fieri poßit abſurdius? uti curem ex præſcripto, non iam quatenus ars ualeat, ſed*

partis arbitratu. Quare optarim equidem ut medicorum ars, eiuſmodi quoq; remedium aliquod haberet, quod non modo laborantes inſania, uerum etiam præter æquum iraſcentes liberare poßit, nimirum quo liceat & patris iracundiæ mederi. Nunc autem ipſa quidem inſania leuatus eſt, cæterum iracundia magis etiam exaſperatur. Quodq; eſt omnium grauißimum, erga cæteros omneis ſanus eſt, in me unum inſanit, à quo morbo fuit liberatus. Videtis igitur cuiuſmodi mercedem curationis feram, cum rurſum ab illo abdicor, iterum alienor à familia, ceu ob idipſum ad breue tempus receptus, ut maiore infamia ſæpius eijcerer domo. At ego quidem in his quæ præſtare queam, ne expecto quidem patris iußum, ut qui pridem non accerſitus ad opitulandum acceſſerim. Verum ubi res eſt eiuſmodi, ut nulla omnino ſpes ſit, tum nec aggredi uelim. Porrò in hac muliere multo etiam minus auſim, neq; id temere. Siquidem reputo quæ in me facturus ſit pater, ſi res non ſucceſſerit, cum iam abdicet nondum aggreßum curationem. Quare doleo Iudices, nouercæ uicem, grauiter laborantis. Erat enim proba. Deinde patris nomine, quem huius morbus excruciat. Maxime tamen mea ipſius cauſa, qui uidear immorigerus patri, cum non poßim quæ iubeor præſtare: partim ob morbi magnitudinem, partim ob artis imbecillitatem. At ſanè non arbitror æquum eſſe ut abdicer, ſi quod efficere non queam, id ne recipiam quidem. Itaque quibus de cauſis prius abdicarit me, facile fuerit ex hoc negotio conijcere. Quanquam ad illas, opinor, ſatis reſpondit, ipſa poſt

acta

acta uita. Ad hæc autem quæ nunc obijcit,pro uirili ſum reſponſurus, ſi prius de ſtatu meo pauca uobis expo= ſuero. Ego intractabilis ille,& immorigerus, patrem dedecorans,& indigna genere meo patrans, id quidem temporis multa id genus uociferanti, ac ſine fine occla= manti paucis contradicendum eſſe duxi. Verum domo cedens, exiſtimaui mihi grauiſſimi iudicij inſtar fore, uerumq́; calculum,ita actam deinde uitam, ut appareret me à paternis illis criminibus quàm longiſſime abeſſe, ſed potius honeſtiſſimis ſtudijs dediſſe operam, cumq́; optimis uiris habuiſſe conſuetudinem. Iam uero, & eiuſ modi quiddam proſpiciebam, ac ſuſpicabar fore, ut ali= quando pater, qui non admodum animo conſtaret, mi= hi ſine cauſa ſuccenſeret, falſaq́; in filium crimina ſtrue= ret. Neque deerant qui iſta morbi initium interpreta= rentur,minasq́; ac tela paulo poſt irruituri mali. Nem= pe odium abſq; cauſa, mores aſperos, conuitia parata, cenſuram ſeueram , clamorem, iracundiam, in ſumma, omnia plena bilis,unde uſu uenturum credebam, ut mi= hi aliquando arte medicinæ foret opus. Proinde foras profectus, ac probatiſſimorum, quos in peregrinis re= gionibus nanciſci potui, medicorum uſus doctrina, plu= rimo labore, uehementiq́; animi ſtudio artem perdidi= ci. Porrò domum reuerſus, offendo patrem manifeſta iam inſania laborantem,& ab huius loci medicis deſpe= rantibus deſtitutum, qui non altius introſpiciunt, nec admodum exactè morbos dijudicant. At ego ſanè,ſicu= ti par erat facere frugi filium, neq; ſuperioris abdica= tionis iniuriam recordabar, neq; ut accerſerer operie=

bar. Neq; enim erat quicquam, quod illi proprie impu= tare poſſem. Verum peccata illa omnia fuerant aliena. Nempe quemadmodum modo dicebam, ipſius morbi. Ergo cum inuocatus acceßiſſem, non ſum equidem pro= tinus medicatus, neque enim hic nobis mos eſt, neque id præcipit ars: uerum illud omnium primum iubemur ob= ſeruare, ſanabilis'ne ſit morbus, an inſanabilis, atque ar= tis terminos prætergreſſus. Ac tum ſi eiuſmodi fuerit malum, ut commode poßimus aggredi, aggredimur, to= toq; adnitimur ſtudio, ut ægrotum ſeruemus. Quod ſi uiderimus iam inualuiſſe, ſuperaſſeq;, nec manum ad= molimur omnino, idq; uetuſtam quandam legem eorum, qui primi medicinæ prodiderunt artem, ſecuti: qui ne= gant tentandos eſſe morbos, qui iam inualuerunt. Itaq; cum patrem adhuc intra ſpem eſſe perſpicerem, neque malum ſupra artis uires eſſe, diu obſeruatis, ac penſita= tis ſingulis, ita demum aggrediebar, ac pharmacum fi= denti animo porrexi. Multi ſanè eorum qui tum ade= rant, ſuſpectam habebant adminiſtrationem pharmaci, calumniantes curationem meam: iamq; parabant in ius uocare me. Aderat autem, & nouerca pauida, atque diffidens, non id quidem odio mei, ſed quòd metueret, utpote probè ſciens illum grauiter laborare. Nam ſola nouerat omnia, quippe familiaris, & aßiduè conuiuens ægrotanti. Attamen ego nihil his rebus deterritus, ſcie= bam enim futurum ut mihi ſigna non mentirentur, neq; falleret ars: adhibui curam, obſeruato tempore idoneo. Quanquam erant amici nonnulli, qui mihi conſilium darent, ne fiderem, ne forte ſi res male ſucceßiſſet, ma= iorem

iorem aliquam calumniam mihi accerſerem, quaſi patrem ueneno ultus eſſem, memor iniuriarum, quibus me affecerat. In *ſumma, ille protinus conualuit, priſtinæ redditus ſanitati, cognouitq́; omnia.* Familiares *admirabantur : deniq; laudabat, & nouerca, ac palam omnibus utriuſq; nomine gaudebat, tum mihi laudem aſſecuto, tum illi ad ſanam mentem reuerſo.* Atque *hic quidem, nam illud de eo teſtari poßum, neq; contatus, neq; quopiam his de rebus in conſilium adhibito, ſimulatque rem omnem è familiaribus cognouit, irritam fecit abdicationem, ac denuò me filium fecit, ſeruatorem ac beneficum appellans, confitens ſeſe certum experimentum mei cepiſſe, deq́; illis antè factis ſemet excuſans.* Id *factum compluribus attulit uoluptatem, nimirum quotquot aderant probi.* Cæterum *urebat eos, quibus abdicatio filij iucundior fuerat reuocatione.* Proinde *uidebam tum non eodem modo ea re gaudentes omnes, ſed erat cuius & colorem illico uerti ſenſi, & oculos turbari, & uultum iracundum, quemadmodum ex inuidia, odioq́; ſolet accidere.* Nos *igitur ut eſt conſentaneum, in complexibus, & animi gaudijs uerſabamur, utpote utroq; alteri reddito.* Cæterum *nouerca paulopoſt ægrotare protinus cœpit, morbo, iudices, graui, & impotenti.* Nam *ſtatim obſeruabam, ut naſcebatur malum.* Neq; *enim ſimplex erat, aut leuis inſaniæ ſpecies, quin potius uetus quidam morbus, qui iam pridem delituerat in animi domicilio, erupit, uictorq́; in apertum prodijt. Sunt autem nobis cum alia multa ſigna, inſanabili laborãtis inſania, tum illud commune in hac obſeruaui*

muliere. in cæteros placatior eſt, ac mitis, atq; illis præſentibus conquieſcit morbus. Quòd ſi quem conſpexerit medicum, imò ſi uel audierit tantum de medico, in hunc ſupra modum incenditur. Quod, & ipſum argumento eſt, illam graui, & inſanabili teneri malo. Hæc cum perſpicerem, equidem acerbe ferebam, miſerebarq́; mulieris, ut debui, præter meritum tanto laborantis infortunio. Pater uero ob imperitiam, neque enim nouit, uel originem mali, quo tenetur, uel cauſam, uel morbi magnitudinem, iuſſit uti medicarer, ac ſimile pharmacum exhiberem: arbitratus idem eſſe inſaniæ genus, eundem morbum, eandem ægrotationem, quæ ſimilem curandi rationem admitteret. Verum ubi id quod erat uerißimum dico, fieri nullo pacto poſſe, ut mulier ſeruetur, fateorq́; me morbo imparem eſſe, indignatur, ac ſuccenſet, aitq́; me ſtudio detrectare, ac mulierem deſtituere, mihi crimini uertens artis imbecillitatem. Atque huic quidem accidit, quod ſolet ijs qui dolent. Succenſent enim omnes ijs, qui liberè uerum loquuntur. Tamen ego ſanè pro uiribus illi reſpondebo, tum meo ipſius nomine, tum artis. Ac primum quidem à lege ſumam initium, per quam hic me parat abdicare, ut intelligat ſibi non eſſe poſthac eandem abdicandi facultatem, quæ prius fuit. Neq; enim legis lator omnibus, ô pater, iſtam poteſtatem permittit, neque uti quoslibet filios, neq; quoties libuerit, abdicent, neq; qualibuslibet de cauſis: Verum quemadmodum patribus conceßit, certis de cauſis iraſci, ita proſpexit, & liberis, ne id immerentibus accidat. Eaq́; gratia iuſſit, ne libera eſſet, ac ci-

tra iudicium uindicta : ſed ad iudices uocat, æſtimatores conſtituit, qui neq; per iracundiam, neq; per calumniam, quod iuſtum ſit iudicent. Nouerat enim *frequenter accidere multis, ut ob cauſas iniquas ad iram commouerentur : hic quidem alicui falſæ calumniæ credens: ille famulo fidem habens, aut uxori cuipiam inimicæ. Quare noluit rem iniudicatam agi, neq; indefenſa cauſa liberos ſtatim capi, uinciq;: uerum, & aquam infundit, & ratio redditur, & nihil inexcuſſum relinquitur. Quandoquidem ſolum hoc autoritatis datur patri, ut ad iudices uocet : uerum iudicandi autoritas, an merito accuſet, id penes uos, qui iudicio præſidetis.* A c *nondum ſpectate crimen, quod mihi imponit, cuiusq; gratia nunc indignatur : uerum illud prius expendite, num poſthac illi ius ſit abdicandi, qui ſemel abdicauerit, iamq; ſit uſus facultate, quam lex concedit, atq; hanc paternam poteſtatem expleuerit, deinde rurſum in familiam receperit, ac ſuperiorem abdicationem irritam fecerit.* Nam *ego certe iniquiſſimum iſtud eſſe dico, ut liberorum quoque ſint infinitæ pœnæ, ut multæ condemnationes, ac metus perpetuus: utq; lex nunc irato inſeruiat, mox deinde faciat irritum, quod actum eſt : rurſum ut eodem modo ualeat : in ſumma, ut ius ſurſum ac deorſum torqueatur, utcunq; patribus pro tempore uiſum fuerit.* Verum *initio quidem æquum erat uti concederet, cumq; indignante pariter indignaretur, ac puniendi ius faceret ei, qui genuiſſet.* Porrò *ubi ſemel poteſtatem abſumpſerit, ac lege ſit abuſus, iracundiam expleuerit, poſt hæc rurſum in familiam receperit, & in hanc opinio-*

nem diſceſſerit, ut frugi putet, in his perſeueret neceſſum eſt, neq; poſtea reſiliendum, aut retractanda ſententia, neq; reſcindendum iudicium. Neque enim *ſcire poterat, opinor, is qui natus fuerat frugi'ne, an contra eſſet euaſurus.* Atq; *hanc ob cauſam permiſſum eſt, ut genere indignos abdicent, quos cum educabant, cuiuſmodi eſſent futuri neſciebant.* Cæterum *ubi non coactus, ſed ſuaptæ ſponte, atq; autoritate ex ſeſe comprobatum recipit, qua deinde ratione poſſit mutare factum, aut quis legis uſus ſupereſt?* Etenim *ipſe legiſlator hunc ad modum tecum egerit.* Hic *ſi improbus erat, dignusq́; quem abdicares, quid accidit uti reuocares?* Cur *donuo in familiam reduxiſti?* Cur *legem irritam feciſti?* Nam *liber eras, tibiq́; in manu erat iſta non facere.* Neque *enim tibi conceden dum eſt, ut legibus tuo arbitratu abutaris, utq́; iudicia utcunq; mutatus ſit animus tuus, eò trahantur.* Neq; *uti nunc irritentur leges, nunc rurſum ualeant, iudices interim teſtes ſedeant, uel ut rectius dicam, miniſtri tuæ uoluntatis, modò punientes, modò abſoluentes, quando cunq; tibi uiſum fuerit.* Semel *genuiſti, ſemel educaſti, pro his ſemel item abdicare potes, atq; ita potes, ſi iſtud merito facere uidearis: uerum ut hoc fiat ſine fine, ut perpetuo, ut frequenter, ut facile, id uero ſupra patris ius eſt.* Quare *per* Iouem *iudices, ne permittatis huic, ut qui ſua ſponte receperit, ſuperioris iudicij ſententiam irritarit, iram damnarit, rurſum ad eandem prouocet pœnam, & ad patriam recurrat poteſtatem, cuius tempus iam exceſſit, euanuitq́; priuilegium, nec huic uni quicquam ualens, quippe antehac conſumpta.* Etenim

illud

illud conſiderate, quemadmodum in reliquis iudicijs, ubi iudices ſortibus ferunt ſententiam, ſi quis perperam pronunciatum exiſtimat, permittitur alios adire iudices. Porrò *ſi qui ipſi ſuapte ſponte iudices conſtituerint, delectisq́; arbitris cauſam commiſerint, poſthac non idem licet.* Etenim *ſiquis, quorum ſententijs initio ſtare non cogebatur, hos ſponte delegerit, iam æquum eſt boni conſulere quæ ſtatuerint.* Itidem *ſanè tu quoque, quem antea liberum erat non recipere, niſi dignus maioribus uideretur, hunc ſi probum arbitratus eſſe, denuo recepiſti, iam deinde non erit abdicandi ius.* Siquidem *indignum eſſe in quem iſta denuo fiant, ipſe teſtatus eſt, iam de integro frugi filium eſſe confeſſus.* Itaq; *non conuenit pœnitere receptionis, ſed firma reconciliatio ſit oportet, nimirum poſt toties pronunciatam ſententiam, ac rem bis iudicatam, primum cum abdicares, iterum, cum ipſe mutaſti conſilium, meq́; in familiam reuocaſti, reſciſsis decretis ſuperioribus, confirmans illa quæ poſtea ſunt placita.* Proinde *perſeuera in his quæ proxime ſtatuiſti, tuumq́; ipſius iudicium ſerua.* Pater *ſis oportet, quandoquidem id abs te decretum, id probaſti, id ratum feciſti.* Ego *quidem ſi natura non eſſem filius, ſed adoptatum abdicare uelles, ne tum quidem exiſtimarim tibi licere.* Quod *enim initio liberum erat non facere, id ſemel factum, iniquum eſt reſcindere.* Porrò *eum qui primum natura ſit filius, poſtea iudicio, ſententiaq́; accerſitus, quæſo num par eſt rurſum expellere, & eadem familiaritate priuare ſæpius?* Age *quid ſi forte ſeruus eſſem, ac tu quidem primum improbum eſſe ratus, in uin-*

cula

cula conieciſſes, deinde ubi cognitum eſt me mihi peccaſſe, manumiſiſſes, num tibi liceret, utcunq; contigerit iraſci, rurſus in eandem reuocare ſeruitutem? Minime liceret. Iſtiuſmodi igitur acta, leges firma uolunt eſſe, ac perpetuo ualere. Ego cum pluribus etiam argumentis docere poſsim, non eſſe ius huic abdicare denuo, quem ſemel abdicatum, ſponte ſua receperit, tamen finem faciam. Nunc ſpectate cuiuſmodi filium parat abdicare. Atq; illud nondum dicam, me tum imperitum abdicatum fuiſſe, nunc abdicari medicum (nihil enim mihi in hac cauſa ſuffragetur ars) tum iuuenem, nunc ætate prouectum, ut ætas etiam ipſa fidem faciat, me nihil peccaſſe. Nam leue fortaſsis hoc quoque: uerum tum quidem, etiam ſi nullo commiſſo peccato, ut ego quidem dixerim, ſed nec benemeritus, alienabar à familia. Nunc porrò cum nuper ſalutem dederim, ac beneficus extiterim, exigor. Qua re quid fieri poteſt ingratius? ut mea ſeruatus opera, tantoq; elapſus à diſcrimine, protinus ſanationem illam huiuſmodi factis penſet, nulla meritorum habita ratione, ſed uſqueadeo facile mandarit obliuioni, atque in ſolitudinem abigat eum, qui iure ſit obſecutus, cum præter ius eijceretur, neq; ſolum non meminerit iniuriæ, uerum etiam & ſalutem attulerit, & ſanæ menti reſtituerit? Neq; enim exiguo iudices, neq; uulgari in hunc collato beneficio, tamen huiuſmodi malis nunc uideor dignus. Porrò quanquàm hic ignorat, quo in ſtatu tunc fuerit, uos tamen omnes noſtis, quid facientem hunc, ſimul, & patientem, & quibus affectum modis, ego, curandum ſuſceperim, ac medicis reliquis deſperantibus,

rantibus, fugientibus familiaribus, nec propius accedere audentibus, talem reddidi, ut etiam accuſare poſsit, ut de legibus diſſerere. Quin magis ſi exemplum quæris pater, cum propemodum talis eſſes, qualis nunc eſt uxor, ad priſtinam ſanitatem reuocaui. Quare non eſt æquum, ut pro his officijs, huiuſmodi mihi gratia reponatur, utq; in me unum tantummodo ſanus ſis. Etenim *te non mediocribus à me beneficijs affectum eſſe, uel ex his ipſis liquet, quibus me criminaris.* Nam *quem ob hoc odio perſequeris, quòd uxorem extremo laborantem periculo, grauiſsimeq; affectam non ſanem, quî fit, ut eundem non multo potius chariſsimum habeas, quum ſimili morbo liberarim? non gratias agas, tam acerbis ereptus malis? At tu, quod quidem eſt ingratiſsimum, ſimulatq; ad te rediſti, protinus in ius trahis: ſalute donatus, punis, & ad uetus recurris odium, eandem recitas legem.* Egregiam *igitur mercedem perſoluis arti, dignamq́; pro remedijs refers gratiam, qui quidem aduerſus medicum tantum ſanus es.* Vos *autem iudices, huic conceditis, ut de benemerito pœnas ſumat, ut ſalutis autorem expellat, ut eum qui ſanitati reſtituerit, oderit, ut per quem reuixit, ulciſcatur.* Haud *profecto concedetis, ſi quidem quod equum eſt, facietis.* Etenim *ſi maximum aliquod flagitium in præſentia commiſiſſem, tamen ſuperioris beneficij nomine non mediocriter mihi debebat: cuius reſpectus memoriaq́; conueniebat hunc præſentem iniuriam negligere, & ob illa priora facilè ignoſcere: maxime ſi tam ingens ſit beneficium, ut omnia ſuperet, quæ poſtea poſsint accidere. Quod equidem*

mihi in hunc competere puto, quem ſeruaui, qui mihi totius uitæ debitor eſt: cui præſtiti ut ſit, ut ſapiat, ut intelligat: præſertim cum cæteri omnes iam deſperarent, ſeq; morbo impares eſſe faterentur. Nam, & *illud, opinor, ad meriti mei cumulum accedit, quòd cum id temporis filius non eſſem, cum nihil eſſet cauſæ, quæ me cogeret curationem ſuſcipere, uerum cum liber eſſem, atq; alienus, à naturali cauſa ſolutus, tamen haud diſsimulaui, ſed ultroneus, inuocatus, iniuſſus adij, ſuccurri, adniſus ſum, ſanaui, reſtitui, meum ipſius patrem ſeruaui, de abdicatione me purgaui, iram beneuolentia ſedaui, legem pietate ſuſtuli, magnoq; beneficio reditum in familiam emi, atq; in tempore adeo periculoſo fidem erga patrem demonſtraui, meq; ipſum artis auxilio inſinuaui, ac triſtibus in rebus legitimus filius apparui.* Quàm *multa enim me fuiſſe paſsum arbitramini, quantum,* & *exhauſiſſe laborum? dum adſideo, dum obſeruio, dum opportunitates capto, nunc cedens patris uehementiæ, nunc artem admouens ad breue tempus concedente morbo.* Eſt *autem hoc omnium quæ ſunt in arte medicorum periculoſiſsimum, huiuſmodi medicari, ac propius accedere ad hos, qui ad eum ſunt affecti modum.* Fit *enim non raro, ut exæſtuante malo, rabiem in proximos exerceant.* Me *tamen nihil horum piguit, neq; grauatus ſum, uerum aderam, modis omnibus cum morbo luctans, poſtremo ſuperaui pharmaco.* Ne *uero quiſquam hoc audito, protinus apud ſe cogitet.* Quis, *aut quantus labor miſcere pharmacum.* Etenim *multa prius ſunt facienda, præſtruenda uia dando pharmaco, præparandum corpus,*

pus, quo facilius recipiat medicationem, deq́; omni corpo ris habitu ſolicitus ſit medicus oportet, inaniens, exte= nuans, cibis idoneis alens, mouens ad omne quod condu cit, Somnos accercendi rationes excogitans, ſolitudines arte reperiens. Quibus in rebus ægroti cæteri facile pa= reant. At qui laborant inſania, ob animi libertatem intra ctabiles ſunt, ac gubernatu difficiles, ipſiq́; medico peri= culoſi, neque qui facile cura expugnentur. Proinde ſæpe numero cum effecerimus, ut iam ſperemus proxime ad= eſſe morbi finem, leue aliquod erratum incidens, renoua to malo, cuncta illa ſuperiora facile ſubuertit, curatio= nem impedit, artem fallit. Eum igitur qui hæc omnia ſu= ſtinuerit, qui cũ morbo tam graui ſit luctatus, qui malum malorum omnium expugnatu difficilimum uicerit, huic ut iterum abdicet permittetis, utq́; leges in benemeritum interpretetur ſuo arbitratu cõcedetis, atq; eum cum ipſa natura bellum gerere ſinetis? Ego naturæ parens, iudi= ces, patrẽ mihi ipſi ſeruo, cuſtodioq́;, etiam ſi hic quidem iniuria me afficiat. Quòd ſi filium benemeritum, leges, ut ait, ſecutus, perdit, & à familia alienat: hic nimirum libe rorum oſor erit: ego pius in patrem. Ego naturam am= plector. Iſte naturam contemnit, fasq́; & ius uiolat. O` patrem iniuſte proſequentem odio. O` filiũ iniuſtius aman tem. Nam mihi ipſi uitio uerto, patre compellente, quòd odio habitus, eum præter cauſam amo, & magis amo, quàm oporteat. Atqui natura comparatum eſt, ut patres liberos ament magis, quàm liberi parentes. Verum hic ſtudio tum leges contemnit, quæ filios nihil commeritos familiæ ſeruant, tum naturam, quæ parentes ad uehemens

natorum

natorum deſiderium incitat. Non ſolum enim cum plu- res habeat in me beneuolentiæ cauſas, maiorem, uti de- bebat, beneuolentiam non adiungit, atq; addit, aut quod eſt minus, me ſaltem imitatur, meumq́; æmulatur amo- rem: ſed ò calamitatem, quin inſuper odit amantem, cha- ritate proſequentem expellit, benemerentem lædit, com plectentem abdicat, legesq́; liberis fauentes, ceu liberis infenſas, in me torquere conatur. O' bellum, quod con tra naturam legibus moues pater. Non ſunt iſta, non ſunt inquam, quemadmodum tu uis: leges bene con- ditas, male interpretaris pater. Non pugnat natura cum lege, in his quæ ad beneuolentiam pertinent. Hic inter ſeſe conſentiunt, & altera utriq; auxilio eſt ad delendas iniurias. Contumelia efficis benemeritum. Of- fendis naturam. Cur legibus quoque ſimul cum na- tura facis iniuriam? Quæ cum honeſtæ, iuſtæ, libe- rorum amantes eſſe cupiant, non pateris eſſe: quip- pe quas aduerſus unum filium, tanquam aduerſus multos ſæpius tentes, Nec ſinis in ſupplicijs quietem inuenire, quæ uelint in boneuolentia liberorum erga parentes conquieſcere: quanquam alioqui ne poſitas quidem ad- uerſus eos, qui nihil peccarint. At ſanè leges ingratitudi nis actionem concedunt in eos, qui benemeritis non re- tulerint gratiam. At qui non ſolum non refert gratiam, uerumetiam punire conatur ob ea ipſa, quibus adiutus eſt beneficio. Conſiderate num quicquā facere poßit ini- quius? Itaq; non poſſe hunc iam abdicare denuo, qui pa- ternam poteſtatem ſemel expleuerit, ac lege ſit uſus: præ terea non eſſe æquum, eum qui tanta præſtiterit bene-

ficia

ficia, expellere, familiaq; exigere, ſatis opinor demonſtratum. Nunc *autem ad ipſam abdicationis cauſam ueniamus, & crimen cuiuſmodi ſit expendamus. At rurſum ad mentem eius qui legem condidit, recurramus neceſſe eſt. Etenim ut iſtud tibi donemus ad breuè tempus, licere quotieſcunq; uelis abdicare, utq; præterea poteſtatem iſtam tibi largiamur, etiam aduerſus benemeritum, haud tamen ſimpliciter, opinor, neq; quibuslibet de cauſis abdicabis.* Neq; *hoc dicit legis cõditor: Quicquid utcũq; criminatus fuerit pater abdicato, ut ſatis ſit tantum uoluiſſe queri.* Nam *ſi id eßet, quid opus erat iudicio? Verum uos iſtud expendere iubet iudices, num grauibus ac iuſtis de cauſis iraſcatur pater, nec ne. Hoc igitur in præſentia cõſiderate. Exordiar autem ab ijs, quæ protinus huius inſaniam ſunt conſecuta. Iam primum omnium quod fecit ſanæ menti redditus, illud erat: Reſcidit abdicationem. Ego ſeruator, beneficus, breuiter omnia eram. In his niſi fallor, nihil adhuc eſſe poterat, quod cum crimine uideretur eſſe coniunctum. Deinde quid eſt omnium quod accuſat? Quod obſequium, quam curam filio dignam prætermiſi? Quando foris cubui? quas intempeſtiuas potationes, quas comeſſationes obijcis? Qui luxus? Quis leno pulſatus eſt? Quis accuſauit?* Nemo *profecto. Atqui hæc ſunt, ob quæ præcipue lex permittit abdicare. Cæterum cœpit ægrotare nouerca. Quid iſtud mihi uertis crimini? morbiq; pœnam à me repoſcis?* Non *repoſco, inquit. Sed quid? Quod eam curare iuſſus recuſas, ob hoc dignus fueris qui abdiceris, quippe immorigerus patri. Aſt ego quidem cuiuſmodi*

ſint iſta quæ iubet, in quibus quia non poßim obſequi, ui deor immorigerus, pauliſper differam. Sed illud prius in totum dico. Neque lex huic concedit, ut quiduis impe= ret, neque mihi neceſſe eſt in omnibus omninò parere. Quædam enim mandata ſunt huiuſmodi, ut ſi non parue ris, nõ ſis obnoxius pœnæ. Quædam id genus, ut niſi ob= temperaris, ira, ſupplicioq́; ſis dignus: ueluti ſi ægrotes ipſe, & ego non curem. Si quid rerum domeſticarum cu randum ſit, & ego negligam. Si quid rem ruſticã curan dam mandes, atq; ego recuſem. Hæc omnia, atq; id genus alia, probabiles adferunt cauſas paternæ querelæ. Porrò cætera noſtri ſunt arbitrij, nempe quæ ad artes, & ar= tium uſum pertinent: Maxime ſi nulla in re fiat iniuria patri. Iam ſi cui pictori præcipiat pater. Hæc pinge fi= li, illa nequaquàm. Rurſum muſico, hãc pulſa harmoniã illam ne pulſa: Tum fabro ærario: Iſta cude, illa ne cude: num quiſquàm hunc patietur abdicare filiũ propterea, quòd non ex ipſius arbitrio artem exerceat? Nemo opi nor. Atqui medendi ars, quãto eſt honoratior, uitæq́; cõ= ducibilior, tanto conuenit eſſe liberiores qui hac utuntur ac iuſtum eſt, ut ars aliquo gaudeat priuilegio in exer= cendi facultate, ut neq; cogatur uſquàm, neq; ferat impe= rium, res ſacra, deorum doctrina, uirorum eruditorũ cu= ra: neq; in ſeruitutẽ trahatur legis: neq; timori, pœnisq́; tribunalium, neq; calculis, ac patris minis, & indocti ho= minis iræ ſit obnoxia. Proinde ſi tibi palàm ac ſimplici= ter ad hunc modum reſpondiſſem: Nolo curare cum poſ ſim, ſed artem ſoli mihi didici, ac patri, cæteris omni= bus imperitus eſſe uolo: quis eſt tyrannus uſqueadeo

ferox, ut cogat etiam nolentem uti arte? Siquidem iſtiuſ modi officia blanditijs, precibusq́;, ni fallor, non legibus, ira, iudicijs, conuenit elicere: perſuadere medico oportet, non iubere, ut uelit, non ut metuat: neque ad ſanandum adigendus eſt, ſed ultro, ac lubens accedat oportet, immunis à compulſione patris. Immunis eſt ars ipſa, quandoquidem ciuitates quoque publicitus honores, præminentias, immunitates, priuilegia medicis tribuunt. Hæc igitur in genere poteram artis nomine reſpondere, etiamſi tu me illam docuiſſes, ſi multum ſtudij, multum pecuniarum inſumpſiſſes, ut diſcerem, & unam hanc curationem, etiam ſi eiuſmodi eſſet, ut præſtare poſſem, recuſaſſem. Nunc illud cogita, quàm rem modis omnibus ingratam, & iniquam facias, qui non ſinas me, à meipſo mihi partis liberè uti. Hanc ego artem tum cum non eſſem filius tuus, perdidici, neque tuis ſubiectus legibus. Atque hanc tamen tibi didici. Huius fructum primus ſenſiſti, cum nihil adiumenti contuleris ad eius cognitionem. Quem præceptorem mercede conduxiſti? Quem pharmacorum apparatum comparaſti? Nullum omnino. Verum inops, ac rerum neceſſariarum indigens, à præceptoribus, mei miſeratis ſum edoctus. Nam abs te patre huiuſmodi mihi dabatur ad diſcendum uiaticum; moleſtia, ſolitudo, egeſtas, familiarium odium, cognatorum auerſatio. Pro iſtis itaq; factis poſtulas uti arte mea, uisq; earum rerum eſſe dominus, quas mihi paraui tum cum mihi non eſſes domi nus. Boni conſule, ſiquid antehac ultro, nullo prouocatus officio, bene de te ſum meritus, cum nullo nomine ul-

lam abs te gratiam poſſem repoſcere. Cæterum non conuenit ſanè, ut meum beneficium mihi in reliquum tempus pariat neceſſitatem: ut quod uolens beneficio iuui, uertatur in occaſionem, ut poſtea nolenti præcipias: iamq; in conſuetudinem trahatur, ut qui ſemel ſanauerit aliquem, ſemper deinde curet omnes quoſcũq; uoluerit is, qui ſanatus eſt. Etenim ad iſtum modum fieret, ut quos curaremus, eos dominos nobis creauerimus, noſq; metipſos illis tradiderimus, mercedis loco ſeruitutem accepturi, & ad omnia quæ iuſſerint obtemperaturi. Qua re quid eſſe poteſt iniquius? Quoniam te grauiter adeo laborantem reſtitui; ob id exiſtimas tibi ius eſſe arte utendũ mea? Atque hæc quidem dicere poteram: ſi mihi hic imperaſſet ea, quæ meæ ſint facultatis, atque ego non omnino modis omnibus, uel inuitus obtemperaſſem. At nunc tandem perpendite, cuiuſmodi ſint huius imperata. Quandoquidem, inquit, me laborantem inſania, ſanaſti: inſanit autem, & uxor, eodemq; tenetur morbo (ſic enim opinatur) & à cæteris medicis ad eundem modum deſtituta eſt; tuq; potes omnia, id quod re demonſtraſti; ſanato hanc quoque, ac morbo leuato. Id ſi quis ſimpliciter ad hunc audiat modum, uehementer æquum uideatur, præſertim illiterato, artiſq; medicinæ imperito. Sin autem me auſcultetis artis nomine reſpondentem, intelligetis nimirum nec omnia eſſe noſtræ facultatis, neque conſimiles morborum naturas, nec eandem medendi rationem, nec eadem remedia in omnibus efficacia. Ac tum palàm fiet, quantum interſit, nolis quippiam, an non poſſis. Vos interim patienter

auſcul

auſcultate me, hiſce de rebus philoſophantem: exiſtimantes nec inelegantem fore, nec extra cauſam, nec alienam à re, nec intempeſtiuam de his diſputationem. Iam primum naturæ corporum, ac temperaturæ, haud quaquam eædem ſunt: tametſi maximè in confeſſo eſt, iiſdem ex elementis conſtare. Verum alia de his, alia de illis magis aut minus participant: idq; loquor adhuc de corporibus uirorum, quæ neq; ſimilia ſunt omnibus, neque eadem temperatura, neque eadem conſtitutione. Vnde neceſſario conſequitur, ut morbi quoque tum magnitudine, tum ſpecie differentes, his accidant: utq; alia ſanatu ſint facilia, atque ad curationem ſponte propenſa: alia rurſum prorſus deſperata: ut quæ, & facilimè corripiantur, & grauiſsimè à morbis prehendantur. Proinde ſi quis exiſtimet, quamlibet febrim, aut quamuis tabem, aut peripneumoniam, aut inſaniam, quolibet in corpore unam atq; eandem eſſe genere: is non uideatur ponendus inter ſobrios: neq; doctos: neq; inter eos, qui in rebus huiuſmodi exquirendis elaborarunt. Quin idem malum in hoc corpore facile ſanabitur, in hoc minimè. Quemadmodum uidelicet triticum, ſi idem in diuerſos eijcias agros: aliter proueniet in plano ſolo, profundo, irriguo, aprico, uentis ſalubribus expoſito, exculto, nimirum ubere, læto, copioſoq; fructu: Rurſum aliter in montuoſa, petricoſaq; terra, aliter in opaca, aliter in ſubiecta montibus, In ſumma: pro cuiuſque loci diuerſa natura, uarie proueniet. Itidem, & morbi, pro ratione corporum, in quæ inciderint, aut maiores, & uberiores, aut minores eueniunt. Verum his omiſsis pater,

nec omnino diſcuſſa re, uult quamuis inſaniā in quouis corpore conſimilem eſſe, ſimilemq́ deſiderare curatio=nem. Super hæc tam multa, muliebria corpora pluri=mum differre à uirorum corporibus, uel ad morbi cor=ruptionem, uel ad ſanandi ſpem, aut deſperationem, fa=cile fuerit cognoſcere. Siquidem uirorum corpora bene compacta ſunt, neruoſa: laboribus, agitationibus, uita ſub dio acta, exercitata. Cōtrà fœminarum, flaccida, ma=le compacta, in umbra alita: Candida ob ſanguinis in=opiam, colorisq́ penuriam, & humoris ſuperuacanei abundantiam. Quare facilius corripiuntur, quàm uiro=rum: utpote morbis expoſita, nec ferentia curationem: præcipue uero ad inſaniam procliuiora. Nam cum mul=tum habeant iracundiæ, ac leuitatis, facileq́ commoue=antur: porrò corporis exiguæ ſint uires: facile in hoc malum prolabuntur. Proinde non conuenit, in utriſque eandem à medicis ſanandi rationem requirere. Cum intelligatis, hæc ab illis longiſſimo diſtare interuallo: iam ab ipſo protinus ortu diſcreta: tum tota uitæ ratio=ne, tum actionibus omnibus, tum ſtudijs atque exer=citijs uniuerſis. Quare cum dicis, Inſania laborat: adde hoc quoque, laborat mulier. Neq́ confundas hic omnia ſub unā, & eandē inſaniæ referens appellationem. Verū diſcretis ijs, quemadmodum, & natura diſcreuit, quid in quoq́ præſtari poſſit, conſidera. Nam nos, quemadmodū initio dixiſſe memini, illud in primis ſpectamus: ægroti corporis naturam, ac temperaturam: & cuius qualitatis magis ſit particeps, calidius, an frigidius: uigens, an æta=te deficiens: magnum, an puſillum, craſſum, an macilen=

tum:

tum: reliquaq; id genus omnia. Quæ ſi quis penitus ex=penderit: is demum erit idoneus cui fides habeatur, uel deſperanti, uel recipienti. Quandoquidem, & inſaniæ innumerabilia ſunt genera, & cauſæ complures: nec uo cabula quidem eadem. Neque enim idem, deſipere ac de=lirare, rabire, & inſanire. Verum hæc omnia nomina ſi=gnificant magis aut minus obnoxium eſſe morbo. Por=rò cauſæ aliæ ſunt uiris, aliæ fœminis. Rurſum inter ipſos uiros, aliæ iuuenibus, aliæ ſenibus: puta iuuenibus immodica fermè repletio: ſenibus autem importuna calumnia, ira impotens, quæ ſæpenumero incidit aduer=ſus domeſticos. Hæc initio perturbant animum: deinde paulatim uergit in inſaniam. Porrò mulierum corpo=ra, & multæ res infeſtant, & facile in morbum addu=cunt: præcipue uero ſi quem oderint uehementius, aut ſi inuideant inimico, ſecundis rerum ſucceſſibus uten=ti: aut ſi quid moleſtum ſit: aut ſi cui ſuccenſeant. Hæc paulatim ſubgliſcentia, multoq; alita tempore, tandem in inſaniam euadunt. Eiuſmodi rerum aliquid uxori quoque uſu uenit pater: & haud ſcio, an nuper aliquid illi ægritudinem aliquam attulerit. Nihil enim illa ode=rat, quanquam morbo ſanè tenetur, neque his malis ul=lius medici cura poterit eripi. Quod ſi quis alius ſe fa=cturum receperit, aut ſi quis eam liberarit: tum me ode=ris licet, uelut iniurium. Tametſi ne illud quidem ue=rebor dicere pater: Etiam ſi non prorſus eſſet, ut eſt, de=ſperandum: ſed adhuc aliqua ſalutis ſpes leuis oſtende=retur, nec ſic quidem facile manum admouerem: neque ſtatim auderem miniſtrare potionem: uidelicet ueritus

fortunam, ac multorum hominum obtrectationem. Vides,ut omnes arbitrantur,priuignos inuiſos eſſe nouercis omnibus,etiam ſi probæ fuerint:eaſq; hanc ceu communem quandam mulierum inſaniam inſanire. Quare facile ſuſpicatus fuiſſet aliquis, ſi malum hoc ſecus euenisſet,neque profuiſſent remedia, perfidam ac doloſam fuiſſe curationem. Atq; uxoris quidem res pater ad hunc ſeſe habent modum:idq; loquor, quod prorſus exploratum habeo:nunquam melius eſt habitura,etiam ſi mulier biberit pharmacum:eoq; non operæpretium conari,niſi me in hoc ſolum urges ut fruſtrer:idq; uis ut fœdam mihi famam accerſam. Patere,ut mihi eiuſdem artis profeſſores inuideant. Quod ſi me rurſum abdicaris, ego quidem etiam ſi ab omnibus deſerar, tamen tibi nihil imprecabor graue. Sed quid ſi (quod auertat deus) redeat morbus:(ſolet iſtiuſmodi firmè mala irritata recurrere) quid erit mihi faciundum? Curabo,ut noſti,tum quoq;:neque unquam defuturus ſum officio,quod liberis natura præſcripſit:neq; generis,quoad in me fuerit,obliuiſcar. Deinde ſi reſipueris,num credere debeo futurum, ut me denuo recipias,illud uide. Iam iſta quum facis,accerſis morbum,peſtemq; refricas:heri ac nudius tertius è tantis elapſus malis,contendis,uociferaris:quodq; grauiſſimum eſt,iraſceris:ad odium propenſus es: leges reuocas. Hei mihi pater,iſtiuſmodi fuerant ſuperioris inſaniæ tuæ proœmia.

ICAROMENIPPVS LVCIANI SIVE HYPERNEPHELVS, DES. ERAS. ROTER. INTERPRETE.

*P*ER *mille igitur erant ſtadia à terrá uſque ad lunam, ubi prima nobis fuit manſio. Porrò hinc ſurſum ad ſolem paraſangæ fermè quingentæ. Rurſum ab hoc uſque ad ipſum deniq; cœlum, arcemq; Iouis in ædito ſitam, tantum ferè ſpatij fuerit, quántum aquilá probe ſuccinctá, atque expedita queat uno die peragere.* AMIC. *Dic mihi per gratias Menippe: quæ ſunt iſta quæ de aſtris loqueris; ac tacitus tecum ſupputas? Etenim iamdudum te aſſectans, audio ſoles, & lunas: præterea autem, & magnifica iſta, manſiones ac paraſangas, peregriná quædam commemorantem.* MENIP. *Ne mireris Amice, ſi ſublimia, áëreáq; tibi uideor loqui, nam ſummam apud me reputo nuper actæ peregrinationis.* AMIC. *Nimirum Phœnicum exemplo uiam ſtellis notaras.* MENIP. *Haud quaquam per Iouem: quin magis ipſis in ſtellis ſum peregrinatus.* AMIC. *Papæ, longum profecto ſomnium mihi narras. Siquidem totas edormiſti paraſangas inſciens.* MENIP. *Quid dis? Somnium tibi referre uideor qui modo ab ipſo Ioue ipſe reuerſus adſum?* AMIC. *Quid audio? Itá'ne Menippus nobis á Ioue delapſus adeſt è cœlo?* MENIP. *Ita ſanè. Ego tibi ab ipſo illo ſummo Ioue hodie uenio, rebus interim dictu miris, & auditis,*

auditis,& conſpectis. Quod ſi non credis, equidem hoc ipſo nomine ſupra modum gaudeo, cum ſupra fidem eſſe uideo, meam fælicitatem. AMIC. Et quo pacto diuine, atque Olympie Menippe, mortalis cum ſim, ac terreſtris, queam non credere uiro, qui nubes ſuperarit: quiq; ut Homericis dicam uerbis, Iam ſit cœlitum è numero unus? Verum illud mihi dicito, ſi moleſtum non eſt, quibus modis in altum ſubuectus es, aut unde nactus ſcalas tanta magnitudine? Nam quantum ad faciem, ac formam attinet, non es admodum ſimilis illi Phrygio: ut coniectare poßimus, te quoq; ab aquila raptum fuiſſe, quo pocillatoris alicubi munere fungeraris. MENIP. Non me clàm eſt te iamdudum irridere. Neque uero id omnino mirum, ſi narrationis nouitas tibi fabulæ uidetur adſimilis. Cæterum ad conſcenſum nihil mihi erat opus, neque ſcalis, neque uti pueri illius in morem ab aquila raperer: propterea quod alæ mihi eſſent propriæ. AMIC. Iam uero iſtud quod narras, uel ipſum Dædali factum ſuperat. Siquidem præter alia nobis inſcientibus, miluius quiſpiam, aut graculus ex homine factus es. MENIP. Recte Amice: neque procul à ſcopo conieciſti. Etenim illud Dædali de alis inuentum ipſe quoq; ſum machinatus. AMIC. At interim omnium audaciſsime, non ueritus es, ne tu quoq; alicubi in mare delapſus, Menippeum aliquod pelagus tibi cognomine redderes: quemadmodum ille Icarium? MENIP. Nequaquam: Siquidem Icarus cum alas haberet cera adglutinatas, eaq; quamprimum ad ſolem eſſet liquefacta, defluxis alis, non mirum ſi decidit. At

nobis citra ullam ceram erant pennæ. AMIC. *Iſtud quî fieri potuit? Iam enim haud ſcio quo pacto paulatim me adducis, ut uera uideantur quæ narras.* MENIP. *Ad hunc fermè modum. Aquilam egregie magnam, tum autem, & uulturem ualidum arripui. His cum alas unà cum ipſis brachijs præſecuiſſem. Quin potius ſi uacat totius commenti rationem ordine tibi percenſebo.* AMIC. *Mihi quidem uel maxime uacat. Adeo ſublimis à ſermone tuo pendeo: iamq; ad narrationis finem inhio. Ne uero me negligas, per Iouem amicitiæ præſidem, auribus in aëre ſuſpenſum ob tuam narrationem.* MENIP. *Auſculta igitur. Neq; enim ciuile fuerit, ſi ſpectem amicum ore hiante relictum: eumq;, quemadmodum tu ais, ab auribus ſuſpenſum. Ego igitur cum expendens ea quæ ſunt in uita mortalium, protinus omnes res humanas reperiſſem ridiculas, humiles, inſtabiles: nempe opes, imperia, magiſtratus: contemptis his, atq; horum ſtudio, adiectoq; animo ad ea, quæ uere ſunt bona: conatus ſum ab his tenebris emicare, & ad uniuerſi naturam ſuſpicere. Atq; hic mihi multam attulit hæſitationem: primum hic ipſe qui à ſapientibus appellatur mundus. Neq; enim inuenire poteram, neq; quo pacto factus fuiſſet, neque quo opifice: neque quid eſſet illius uel initium, uel finis. Deinde cum particulatim contemplarer, multo etiam magis ambigere ſum coactus. Quippe qui uiderem ſtellas temere per cœlum diſiectas. Tum ſolem ipſum, quid tandem eſſet, ſcire geſtiebam. Super omnia uero quæ Lunæ accidebant, mihi uidebantur abſurda, ac planè mira: putabamq; cauſam aliquam*

aliquam arcanam, & inexplicabilem eſſe, cur illa ſubinde ſpeciem formam'que uariaret. Quinetiam fulgur emicans, tonitru erumpens, tum pluuia, nix, grando è ſublimi demiſſa: uidebantur hæc quoq; omnia coniectu difficilia: quæq; nullis notis deprehendi poſſent. Itaque cum ad eum modum eſſem affectus: optimum factu ratus ſum, ut horum unumquodq; à philoſophis iſtis perdiſcerem. Siquidem exiſtimabam illos ueritatem omnem docere poſſe. Quare cum ex illis præſtantiſſimos delegiſſem, quantum mihi coniectare licebat, è uultus auſteritate, eq; coloris pallore, ac barbæ profunditate: Mirum enim ut mihi ex ipſo protinus aſpectu ſublimiloquos quoſdam, & cœleſtium rerum peritos uiros præ ſe ferebant: His ubi memet docendum tradidiſſem magna pecunia: quam partim eueſtigio præſentem numeraui: partim tum me perſoluturum ſum pollicitus, ubi ad philoſophiæ ſummam peruentum eſſet: non grauabar erectus ad nugas doceri, & uniuerſi diſpoſitionem diſcere. At illi tantum aberant, ut me priſtina liberarent inſcitia, ut in maiores etiam dubitationes coniecerint, principia neſcio quæ, ac fines, tum inſecabilia, inania, ſyluas, ideas, atque id genus alia, mihi quotidie offundentes: Verum illud interim mihi uidebatur omnium eſſe grauiſſimum: quod cum nihil inter illos conueniret, uerum pugnantia, diuerſaq; inter ſe omnia loquerentur: tamen poſtulabant, ut ſibi fidem haberem, ac ad ſuam quisq; rationem me conabatur adducere. AMIC. *Rem abſurdam narras, ſi uiri cum eſſent ſapientes, inter ſeſe de rebus factioſe diſſidebant: neq; de iiſdem eadem*

dem

dem probabant. MENIP. *Atqui rideres Amice, ſi audieris illorum arrogantiam, & in diſſerendo prodigioſam confidentiam. Qui quidem cum humi ingrederentur, nihiloq́; præſtantiores eſſent nobis, qui ſuper terram ambulamus, ne cernentes quidem acutius quàm quiuis alius aſtans, nonnulli cæcutientes etiam ſenio, atque inertia: tamen & cœli terminos perſpicere ſeſe profitebantur: ſolem quoq; ipſum dimetientes, & ea quæ ſupra lunam ſunt, aggredientes: Ac perinde quaſi ex ipſis delapſi ſtellis, ita & magnitudinem illarum, & figuram explicabant. Ac ſæpenumero cum forte ne illud quidem certo ſcirent, quot ſtadijs à Megara abeſſent Athenæ: tamen ſpatium, quod intereſt inter ſolem, & lunam, quot eſſet cubitorum, audebant pronuntiare: tum aeris altitudinem, maris profunditatem, terræ ambitum dimetientes. Ad hæc, circulos depingebant, ac triangulorum figuras ſuper quadrangulos inducentes, neq; non ſphæras quaſdam picturatas, cœlum ſcilicet ipſum metientes. Iam uero illud an non inſulſum, & inſignis arrogantiæ? quod cum de rebus uſq; adeo incertis loquantur, nihil tamen ita proponunt, quaſi coniecturis ducantur: uerum ſupra modum contendunt: neque ullum uincendi locum alijs relinquunt: tantum non iureiurando confirmantes Solem maßam eſſe candefactam, incoli Lunam, ſtellas aquam potare, idq́; Sole ueluti ſitula quadam per funem demiſſa, uaporem è mari attrahente, atq; illis omnibus ordine potum diſtribuente. Nam quanta ſit in dictis pugnantia, id haud difficile fuerit cognoſcere. Iam mihi ſpecta per Iouem, num illorum decreta*

inter

inter ſe conſentiant, ac non magis longiſsimis diſsita interuallis, quandoquidem primum de ipſo mundo uaria eſt ſententia, cum alijs, & ingenitus, & nunquam interiturus eſſe uideatur. Rurſum *alij, & opificem illius, & fabricandi modum eloqui ſint auſi. Quos equidem cum primis admirabar, propterea quod cum deum quendam rerum omnium opificem præpoſuiſſent, non illud etiam adderent, uel unde is eſſet profectus, aut ubi loci conſiſteret cum omnia fabricaretur. Nam ante uniuerſi exortum, non poſsis uel tempus, uel locũ imaginari.* AMIC. *Prorſus audaces quoſdam Menippe homines, ac prodigiorum autores mihi narras.* MENIP. *Quid autem, ſi iam audias uir optime, quæ diſſerant, & de Ideis. & de incorporeis: tum quæ de finito, & infinito nugantur? Nam, & his de rebus acriter inter ſe digladiantur, dum alij fine circunſcribunt uniuerſum, alij contra, finem illud neſcire exiſtimant. Quin inſuper quidam ex iſtis complures eſſe mundos demonſtrabant, damnantes eos, qui de hoc uelut uno quopiam illorum diſputarent. Rurſum alius, neſcio quis uir, haud quaquam amicus paci, bellum rerum omnium parentem eſſe cenſebat. Nam de dijs, quid iam attinet loqui? Cum his deus eſſet numerus: illi rurſus, per canes, & anſeres ac platanos deierarent. Deinde alij, reliquis omnibus dijs expulſis, uni ſoli rerum omnium imperium tribuebant: ita ut mecum etiam animo diſcruciarer, cum tantam audirem deorum inopiam. E' diuerſo alij liberaliores, multos deos faciebant: ac diſſectis illis hunc aliquem primum deum appellabant: his ſecundas, aut tertias diuinitatis partes tribuebant.*

buebant. Ad hæc alij incorporeum quiddam, & informe putabant eſſe numen. Alij corpus eſſe imaginabantur. Deinde non omnes erant in hac opinione, ut putarent dijs eſſe curæ res mortalium: uerum erant nonnulli, qui eos omni cura liberantes, haud aliter, atque nos conſueuimus ætate defectos, à miniſterijs dimittere: nihilo aliuſmodi eos inducunt, quàm cuiuſmodi in comœdijs induci ſolent ſatellitia. Iam alij ſuperantes hæc omnia, ne eſſe quidem ullos omnino deos credebant, ſed mundum nullo domino, nulloq; duce temere ferri ſinebant. Atqui cum hæc audiebam, uerebar non habere fidem uiris altifremis, ac probe barbatis. Neq; tamen inueniebam, ad cuius dicta me uerterem, ut aliquam illorum ſententiam nanciſcerer irreprehenſam, ac nequaquam ab alio ſubuerſam. Itaque planè tandem Homericum illud mihi uſu ueniebat. Nam ſæpenumero animus incitabat, ut huic alicui illorum crederem:

Sed me mens diuerſa uetabat.

In quibus omnibus cum perplexus hæſitarem, deſperabam futurum, ut ſuper his uerum aliquid in terris audirem: cæterum unica tantum uia, uniuerſa dubitatione liberari poſſe, ſi ipſe alis aliqua ratione additis, in cœlum aſcenderem. Eius rei conficiendæ ſpem mihi præbuit primum ipſa cupiditas, deinde fabularum ſcriptor Aeſopus, qui aquilis, ac ſcarabeis, interdum, & camelis cœlum adiri potuiſſe demonſtrat: uerum ut mihi ipſi alæ prouenirent aliquando, id nulla ratione fieri poſſe uidebatur. Cæterum ſi uulturis, aut aquile alas induiſſem, nam has ſolas ſufficere ad humani corporis modum,

futurum

futurum forſitan, ut mihi ſuccederet experientia. Itaque correptis auibus, alteri dextram alam, porrò uulturi ſiniſtram amputaui, id'que admodum ſcite. Deinde quum obligaſſem, humeris'que loris ualidis accommodaſſem: tum ſummis pennis anſas quaſdam manibus inſerendis addidiſsem, mei ipſius periculum faciebam: primum ſubſiliens, ac manibus interim ſubſeruiens, & anſerum exemplo paulum adhuc à terra uolatu me ſuſtollens, inter uolandum ſummis interim pedibus ingrediens. Poſtea quum res ex animi ſententia ſuccederet, iam audacius etiam experimentum aggrediebar: conſcenſaq; arce demiſi meipſum per præceps, atque inde in ipſum ferebar theatrum. Mox ubi nullo periculo deuolaſſem, ſublimia iam, & ardua cogitare cœpi: ac tollens me à Parnetho ſiue Hymetto, ad Geraneam uſque uolabam: Rurſum inde ad Acrocorintum ſubuolaui: deinde ſupra Pholoën, & Erymanthum ad Taygetum uſq;. Ergo quum tandem audax facinus ſatis eſſem meditatus, iamq; perfectus, & altiuolus euaſiſſem, non amplius de pullis imitandis cogitabam, uerum conſcenſo Olympo, quàm leuiſsimo commeatu onuſtus, inde rectà in cœlum tendere cœpi: initio quidem oborta oculorum uertigine ob profunditatem: & poſtea ferebam, & hoc quoq; facile. Verum ubi iam ipſi lunæ uicinus eſſem, plurimumq; nubium eſſem emenſus, ſentiebam me defatigatum, maxime in ala ſiniſtra, nempe uulturina. Huc igitur diuerti, ac ſuper eam inſidens requieſcebam, in terram interim è ſublimi reſpiciens, neq; ſecus quàm Homericus ille Iuppiter, nunc bellacium Thracum regionem deſpiciens,

*deſpiciens,nunc Myſorum, mox (ſi libuiſſet) Græciam,
Perſidem,Indiamq́;:ex quibus omnibus uaria quadam uo
luptate perfundebar.* AMIC. *Ergo iſta quoq; narrabis
Menippe, ne ulla prorſus peregrinationis parte fraude=
mur:quin potius ſi quid obiter in itinere conſpexiſti,fac
ut hoc quoq; ſciamus. Nam ego ſanè haud mediocria di
cturum te expecto, de terræ forma,deq́; omnibus quæ in
terra ſunt,cuiuſmodi tibi uiſa ſunt ex alto contemplanti.*
MENIP. *At tu quidem recte coniectas Amice. Quam=
obrem quatenus licet, conſcenſa luna inter narrandum
peregrinanti comes eſto,ſimulq́; mecum contemplare to
tam terræ ſpeciem,habitumq́;. Atq; initio quidem admo=
dum puſillam quandam terram mihi uidere uidebar,mul
to inquam,luna minorem: ita ut ego repente intentis ocu
lis diu dubitarem,ubi nam eſſent tanti illi montes,ac tan=
tum mare : quod ni Rhodiorum Coloſſum conſpexiſſem,
tum Phariam turrim, haud dubie prorſus ubinam eſſet
terra,me prorſus latuiſſet:uerum iſta quòd ſint ſublimia,
præq́; cæteris eminentia, præterea oceanus paulatim ad
ſolem reſplendeſcens,indicabant terram eſſe id quod ui=
debam. Mox ubi fixius intenderem oculos, iam mihi o=
mnis mortalium uita cœpit eſſe conſpicua:non ſolum ſin=
gulæ nationes atq; urbes : ſed planè uidebam nauigan=
tes,bellantes,agricolantes,litigantes,mulieres,feras : &
ut ſummatim dicam.*

Quicquid tellus educat alma.

AMIC. *Iſta quæ nunc dicis, haud quaquàm ſunt ueri=
ſimilia, ac ſecum pugnantia. Etenim quum paulo antè
Menippe terram requireres, propter ingens in medio*

interuallum in arctum contractam, adeo ut niſi Coloſſus tibi fecisſet indicium, forſitan aliud quiddam uidere te crediſſes, qui repente factus lynceus cuncta quæ ſunt in terra, dignoſcis: homines, feras, ac propemodum etiam culicum nidos. MENIP. Recte *tu quidem admones: nã quod maxime dictum oportuit, id neſcio quomodo prætcrij. Siquidem quum ipſam quidem terram conſpectam agnoſcerem: cæterum reliqua non poſſem perſpicere propter altitudinem, nimirum iam non pertingente oculorum acie, grauiter ea res me diſcruciabat, ac uehementer perplexum habebat.* Ego *quum ad hunc modum eſſem ſollicitus, ac propemodum etiam lachrymarer: adeſt à tergo ſapiens ille* Empedocles, *ea ſpecie ut carbonarium quempiam eſſe diceres, cinere oppletus, atq; exuſtus,* Hũc *ego quum uidiſſem (dicendum eſt enim) nonnihil perturbabar, ratus dæmonem aliquem lunarem uidere me.* At *ille:* Bono, *inquit, es animo* Menippe.

Nullum *ego ſum numẽ, quid me immortalibus æquas?* Sum Empedocles *ille phyſicus: etenim ubi me præcipitem in crateras inieciſſem, fumus ab* Aetna *raptum huc ſubuexit.* Itaque *nunc lunam incolo, aëriuagus plerunq; ac rore uictito. Adſum autem hæſitantiã iſtam tibi ademturus: nam illud (ni fallor.) male te habet, torquetq́;, quod non liceat tibi perſpicue terram cernere.* Bene *abs te factum eſt, inquam, optime* Empedocles: *ubi primum deuolaro rurſus in* Græciam, *tui memor ſacrificabo tibi in fumario: atq; in nouilunijs ter ad lunam inhians, uota faciam.* Imò *per* Endymionem, *inquit ille haud huc acceſſi præmij gratia, ſed affectio quædam mouit animum*

mum meum,quum te uiderem affectum moleſtia: uerum ſcis quid facies, quò perſpicax fias? Non per Iouem, *in=quam, niſi tu mihi forſitan caliginem amoueas ab ocu=lis: nam in præſentia uideor non mediocriter lippire. Atqui me,inquit ille,nihil erit opus.Etenim ut acute ui=deas, id ipſe tecum è terra allatum habes penes te. Quid igitur eſt iſtud,inquam, neq; enim noui? An ignoras,in=quit, te dextram aquilæ alam indutum eſſe? Scio, in=quam, maxime, ſed quid alæ cum oculo? Quoniam, in=quit, aquila inter animantia cætera acutiſsimi uiſus eſt, unde ſola ſolem aduerſum obtuetur: atque ita demum eſt rex & ingenua aquila, ſi non conniuentibus oculis ad=uerſus radios aſpiciat. Ita quidem aiunt, inquam. Qua=re iam me pœnitet qui non meis exemptis oculis aqui=linos inſeruerim, cum huc aſcenderem.* Nam *nunc ſanè dimidiatus aduenio, neque omni ex parte ſatis regaliter adornatus, quin magis adſimilis uideor nothis iſtis, & abdicatis. Attamen in te eſt,inquit, ut protinus alterum oculum regalem habeas.* Etenim *ſi aſſurges, uelisq; co=hibita uulturis ala, alteram ſolam mouere, iuxta pro=portionem alæ, dextro oculo cernes acutè: quominus altero cæcutias nulla ratione ſuccurri poteſt, propte=rea quod ad partem pertineat deteriorem. Mihi, in=quam, ſatis eſt, ſi uel dextra ex parte aquilino more cernam.* Nihilo *enim fuerit deterius, cum mihi non ra=ro uidiſſe uidear, fabros altero oculo melius etiam ad regulam exæquantes ligna. Hæc locutus, ſimul ea fa=ciebam, quæ præceperat* Empedocles, *ille interim pau=latim ſubducens ſeſe, ſenſim in fumum euanuit. At ſi=*

e 2 *mulatq;*

mulatq; mouiſſem alam, ingens lumen mihi circunfulſit, adeo ut cuncta fierent in conſpicuo, quæ hactenus latuerant. Deflexis igitur in terram oculis, clare uidebam, & urbes, & homines, & quæ fiebant: neque ſolum ea quæ ſub dio, uerum etiam quæ domi faciebant, rati ſeſe à nemine uideri. Ptolemæum uidi cum ſorore rem habentem: Lyſimacho ſtruentem inſidias filium: Antiochum Seleuci filium, nouercæ Stratonicæ clanculum innuentem: Theſſalum Alexādrum ab uxore tolli è medio: Antigonum filij uxorem adulterio ſtuprantem: Attalo uenenum porrigentem filium. Rurſum ex altera parte Arſacen interficientem mulierculam: & Arbacen eunuchum gladium educentem in Arſacem. Porrò Spartinus Medus è conuiuio foras protrahebatur à ſatellitibus, calice aureo in frontem impacto. Atque his fermè conſimilia tum in Libya, tum apud Scythas, ac Thraces, in regijs geri licebat cernere. Nempe adulterantes, occidentes, inſidiantes, rapientes, peierantes, trepidantes, nonnullos ab intimis amicis prodi. Ac regum quidem negocia huiuſmodi mihi ſpectaculum exhibebant. Cæterum quæ factitabant plebei, longe magis erant ridicula. Siquidem & inter hos uidebam Hermodorum Epicureum ob mille nummū peierantem: Agathoclem Stoicum de mercede diſcipulū in ius uocantem: Cliniā rhetorem ex Aeſculapij fano phialā auream ſuffurantem: Herophilum Cynicū in fornice dormientem. Quid enim alios commemorem, qui parietes perfoderēt, qui lites agitabāt, qui fœnerabant, qui repoſcerēt? Nam uarium quoddam, & undiq; mixtum erat ſpectaculum. AMIC. *Atqui recte facies*

cte facies Menippe, ſi iſta quoq; retuleris. Conſentaneum eſt enim te ex his non uulgarem cepiſſe uoluptatem. MENIP. Ne fieri quidem poteſt Amice, ut cuncta ordine recenſeam, quum ſpectare modò iſta fuerit difficilimum: uerum rerum faſtigia eiuſmodi ferme uidebantur, qualia refert Homerus in clypeo, ubi erant conuiuia, nuptiæq;. Altera ex parte iudicia, & conciones. Rurſum alia ex parte ſacrificabat quiſpiam. In proximo uero conſpiciebatur aliquis luctum agens. Porrò quum ad Geticam reſpicerem, uidebam belligerantes Getas. Rurſum ubi ad Scythas deflecterem, cernere erat errantes in plauſtris. Mox ubi paululum in diuerſam partem deflexiſſem oculum, ſpectabam agricolantes Aegyptios. Phœnix ſcortabatur, Cilix latrocinabatur, Lacon loris cædebatur, Athenienſis cauſas agebat. Hæc omnia quum eodem tempore gererentur: cogita nunc cuiuſmodi uiſa fuerit rerum confuſio. Non aliter, quàm ſi quis producat multos ſaltatores, uel potius multas choreas: deinde præcipiat, ut omiſſo concentu propriam quiſque cantionem canat. Deinde ſi certatim canat unuſquiſque, & peculiarem ſuum cantum abſoluere ſtudeat, uocisq; magnitudine uicinum ſuperare contendat: cogita tecum per Iouem, cuiuſmodi futurus ſit eiuſmodi cantus. AMIC. Modis omnibus Menippe ridiculus ac confuſaneus. MENIPPVS. Atqui Amice, hoc genus ſunt omnes qui in terris choreas agunt, omnisq; mortalium uita ex huiuſmodi conſtat diſcrepantia: quippe qui non modo ſonent abſona, uerum & ornatu ſint diſsimili, diuerſaq; moneant, neq; quicquàm idem

cogitent, donec choragus omnes è ſcena exigat, negans diutius choreas ducere oportere. Id ubi factum eſt, iam omnes ſunt inter ſe ſimiles, taciti, nec amplius confuſam illam, & incompoſitam canentes cantionem. Verum in uario ipſo ac multiformi theatro, uidelicet ridicula erant quæ gerebantur omnia: præcipue uero mihi riſum mo= uebant ij, qui de agrorum finibus contendebant, quiq; ſibi placerent hoc nomine, quod Sicyonium agrum co= lerent, aut quod Marathonis eam partem haberent, quæ eſt iuxta Oenoën, aut quod in Acarnania iugerum mille poßiderent. Cum uniuerſa Græcia, quemadmodum id temporis mihi è ſublimi deſpicienti uidebatur, quatuor digitorum ſpatium habere uideretur. Attica (ni fallor) proportione minima pars erat. Itaque perſpexi quid eſ= ſet reliquum, quod diuitibus iſtis animos tolleret. Etenim is qui inter hos quàm plurimum agri poßidebat, uix u= nam ex Epicureis atomis colere mihi uidebatur. Cæte= rum ubi ad Peloponneſum flexiſſem oculos: deinde ter= ram Cynoſuræ ſubiectam aſpexiſſem, ueniebat in men= tem pro quantula regione, quæ nihilo eſſet latior lente Aegyptia, tam ingens Argiuorum ac Lacedæmoniorum multitudo cecidiſſet uno die. Porrò ſi quem conſpexiſſem auro ſuperbientem, quod anulos haberet octo, phialas quatuor, magnopere ridebam & hunc. Nam Pangæum uniuerſum, unà cum ipſis metallis, uix erat magnitudine milij. AMIC. *Ò te felicem Menippe, qui tam nouum ſpectaris ſpectaculum. Sed age dic mihi per Iouem, ciui= tates, atque homines ipſi, quanti uidebantur ex alto con= templanti?* MENIPPVS. *Equidem arbitror te ſæ=*

pènumero

ſpenumero formicarum concionem uidiſſe: aliquas in orbem obambulantes, nonnullas exeuntes, rurſum has in ciuitatem redeuntes. Atque hæc quidem fimum exportat: hæc alicunde raptam fabæ tunicam, aut dimidiatum frumenti granum currens apportat. Conſentaneum eſt autem pro ratione uitæ formicarum, eſſe apud illas & ædium fabros, & concionatores, & magiſtratus, & muſicos, & philoſophos. Sed urbes ſanè cum ipſis uiris, formicarum nidis maxime uidebantur adſimiles. Quod ſi tibi uidetur humilius exemplum, uiros cum formicarum republica conferre, uetuſtas Theſſalorum fabulas ſpecta. Reperies enim Myrmidonas, gentem bellicoſiſsimam, è formicis uiros natos eſſe. Iam poſteaquàm ſatis ſpectaſſem omnia, ſatisq; riſiſſem, excuſsi meipſum, ſubuolaui

Ad reliquos diuos Iouis altitonantis in ædes.

Nondum ſtadium aſcenderam, cum Luna, fœmineas ſonans uoce: Menippe, inquit, ita tibi contingant quæ optas, Inſerui mihi in re quapiam apud Iouem. Dic, inquã, neque enim erit moleſtum, niſi ſi quid oneris ſit portandum. Nuncium, inquit, quendam haud grauem, ac petitionem meo nomine Ioui perferes. Enecor Menippe, & multa, & intoleranda ab iſtis philoſophis audiens. Quibus præterea nihil eſt negocij, niſi ut curioſi res meas exquirant, quæ ſim, quanta ſim, & quam ob cauſam diſſecer, dimidiataq; fiam, curq; utrinq; gibboſa uidear. Tum hi me dicunt inhabitari: illi ſpeculi ritu ſupra mare ſuſpenſam eſſe. Alij rurſus, quod quiſque ſecum excogitarint, hoc mihi tribuunt. Poſtremo ipſum quoque lumen

aiunt mihi & furtiuum eſſe,& adulterinum: quodq́; ſuperne à ſole proficiſcatur, neq; finem faciunt, etiam cum hoc qui mihi frater eſt, committere me,& factionem inter nos ſerere conantes. Neq; ſatis erat illis,quæ de ipſo dixerunt ſole, ſaxum eſſe illum, & maſſam cãdentem. Et tamen quàm multarum rerum illis ſum conſcia, quas noctu patrant, turpiſſimas & execrandas, cum interdiu tetrici ſint, & aſpectu uirili, habituq; graues, & imperitorum oculos in ſe coniectos habentes. Atque ego cum iſta uideam,ſileo tamen. Neque enim decorum arbitror, retegere,atque in lucem efferre nocturnas illas diatribas: & quam quiſque in operto uiuat uitam. Quinetiam ſi quem conſpicerem adulterantem,aut furantem,aut aliud facinus quàmmaxime nocturnum audentem, continuò contracta nube tegebam, ne uulgo oſtenderem uiros ſenes,ea gerentes,quæ neque barbæ prolixæ,neque uirtutis profeßioni eſſent decora. At iſti pro nihilo eſt, oratione me diſcerpere,modisq́; omnibus contumeliæ afficere. Adeo ut, teſtis eſt mihi nox ipſa, ſæpius in animo habuerim, quàm poſſem hinc longiſſime demigrare quópiam, ubi liceret curioſam iſtorum linguã effugere. Hæc igitur memineris, ut Ioui renuncies: ſimulq; illud addas, ne fieri quidem poſſe,ut hoc in loco durem,niſi phyſicos illos comminuat, dialecticis os occludat,Stoam demoliatur,Academiam exurat, quæ in Peripato habentur,diatribis finem imponat. Siquidem ad hunc deniq; modum fiet,ut mihi paretur quies, deſinantq́; me quotidie commetiri. Fient inquam,quæ mandas,ſimulq; rectà ad ipſum cœlum tendebam.

Nulli

Nulli ubi comparent hominum'ue, boum'ue labores. Etenim paulo poſt ipſa etiam Luna mihi perpuſilla uidebatur è ſublimi. Tandem & terram obtexerat. Porrò relicto ad dextrã ſole, per ipſas uolans ſtellas, tertio die ad cœlum perueni. Ac primum quidem mihi uiſum eſt, protinus ita ut eram, introire: ratus facile fieri poſſe ut fallerem: quippe dimidia mei parte aquila. Porrò aquilam ſciebam iam olim eſſe Ioui familiarem. Poſt apud me perpendebam illos quàm primum deprehenſuros eſſe me, qui alteram alam uulturinam indutus eſſem. Quapropter optimum factu ratus, non temere uenire in periculum, adiens pulſaui fores. At Mercurius audito pulſu, ac nomen percontatus meum, feſtinatò abijt, Ioui renunciaturus. Nec multo poſt, intro ſum accerſitus, magnopere pauitans, ac tremens. Offendoq́; deos omneis pariter conſidentes, nec hos abſq; ſolicitudine. Nonnihil enim animos illorum turbabat nouus, & inopinatus aductus meus. Et quantum antea nunquam expectabant, futurum, ut mortales omnes mox aduenirent, ad eundem modum alati. Porrò Iuppiter, admodum terribili uultu, toruoq́; & Titanico me obtuens, inquit:

Quiſnam es, & unde uenis: ubi nam urbs tibi, qui'ue parentes? Hoc ubi audiſſem propemodum metu ſum exanimatus. Attamen conſtiti ſtupidus, præq́; uocis magnitudine attonitus. Aliquãto poſt ad me reuerſus, omnia dilucide expoſui, ab ipſo exorſus capite. Quemadmodum concupiſſem ſublimia illa cognoſcere: Quemadmodum acceſſiſſem ad philoſophos: Quemadmodum pugnantia loquentes audiſſem: Quemadmodum deſperaſſem

raſſem, diſtractus illorum dictis. Deinde meum inuentum, tum alas reliquaq́; omnia, uſque ad ipſum cœlum. Poſt omnia addidi quæ Luna mandarat. Itaque ridens Iuppiter exporrectus aliquantum ſupercilijs: Quid dicas, inquit, de Oto, & Ephialto, cũ auſus ſit & Menippus in cœlum aſcendere? At in præſentia quidem te ad hoſpitij conſuetudinem inuitamus. Cras, inquit, ſuper his quorum gratia huc aduenisti, dato reſponſo dimittemus: ſimulq́; cum dicto ſurgens, ibat ad eam cœli partem, unde maxime omnia poterant exaudiri. Iam enim tempus erat, ut uotis audiendis cõſideret. Atq; interim inter eundum, percontabatur me ſuper his negocijs, quæ eſſent in terra, ac primum quidem illa: Quanti nunc uenit triticum in Græcia: Et num ſuperior hyems grauiter nos tetigit: Et num holera egent hymbre copioſiore. Sub hæc rogabat: num quis adhuc ſupereſſet è Phidiæ genere: Et quam ob cauſam Athenienſes tot annos Iouialia intermiſiſſent: & num in animo haberẽt Olympium ſuum abſoluere: Et num eſſent comprehenſi, qui templum Dodonæum ſacrilegio ſpoliaſſent. Ad ea cum reſpondiſſem: Dic mihi, inquit, Menippe, de me uero quam habent homines opinionem? Quam, inquam, ò here, niſi maxime piam? nimirum omnium deorum regem eſſe te. Ludis tu quidem, inquit. Cæterum ego contentionem illorum probè noui, etiam ſi nihil fateare. Si quidem fuit olim tempus, cum illis & uates eſſe uiderer, & medicus. In ſumma, unus eram omnia. Tũ Iouis plenæ erant, & uiæ omnes, ſimul & mortalium conciones. Piſa, ac Dodona ſplendidæ erant, ac conſpiciendæ omnibus

nibus. Porrò præ fumo ſacrorum, nec attollere oculos mihi licebat. Verum poſteaquam Apollo apud Delphos conſtituit oraculum: Aeſculapius medicinæ officinam Pergami: ſimulatq; Bendidium natum eſt in Thracia: Anubis templum in Aegypto: Dianæ apud Epheſios, ad iſta quidem concurrunt omnes, ſolennes conuentus celebrant, Hecatombas offerunt: mihi uero tanquam ætate defecto, abunde magnum honorem habuiſſe ſe putant, ſi ſolido quinquennio ſacrificarint in Olympia. Proinde uideas aras meas frigidiores, quàm ſint uel Platonis leges, uel Chryſippi ſyllogiſmi. Huiuſmodi quæpiam confabulati, in eum peruenimus locum, ubi conſeſſurus erat ad exaudienda uota. Erant autem ordine ſitæ feneſtræ, cuiuſmodi ſunt ora puteorum, habentes opercula, iuxta unam quanque ſella poſita erat aurea. Itaq; Iuppiter cum ad primam aſſediſſet detracto operculo, præbuit ſeſe petentibus. Optabant autem ex omni undique terra, diuerſa, uariaq́;. Nam ipſe quoque admotis pariter auribus ſimul audiebam uota. Erant autem huiuſmodi. O' Iuppiter, contingat mihi regnum. O' Iuppiter, contingat cæpas, & allia mihi prouenire. O' Iuppiter utinam pater mihi breui moriatur. Rurſum alius aliquis dicit: Vtinam exiſtam hæres uxoris: Vtinam nemo reſciſcat me ſtruxiſſe inſidias fratri: Contingat mihi uincere litem: Coronari Olympia. Porrò ex his qui nauigabant, hic optabat ut ſpiraret Boreas: ille ut Notus: Agricola optabat pluuiam: contrà fullo ſolem. At Iuppiter audiens, & ſingula uota diligenter expendens, nõ omnibus pollicebatur.

Verum hoc conceſsit Saturnius, abnuit illud.
Nam iuſta uota per os feneſtræ ſurſum admittebat, admiſſa ad dextram ſtatuens. Rurſus iniqua remittebat irrita, flatu deorſum redigens, ne poſsint ad cœlum accedere. Super uno quodam uoto uidebam illum etiam ambigentem. Etenim cum eſſent duo, qui diuerſa peterent, æquales uictimas pollicitantes: non inueniebat utri potius annueret. Itaq; iam Academicon illud illi accidebat, ut nihil ſtatuere poſſet. Verum exemplo Pyrrhonis ſuſpenſus hærebat etiam, ac conſiderabat. Porrò cũ iam ſatis uota proponentibus dediſſet operam, ad proximam digreſsus ſellam, & ad ſecundam feneſtram, prono capite fœdera ferientibus, ac iurantibus dabat operam. Vbi his quoque reſponſum eſſet, ac Hermodorum Epicureum fulmine comminuiſſet: ad proximam deinde ſellam ſeſe tranſtulit, de diuinationibus, ominibus, & augurijs auditurus. Hinc ad ſacrificiorum feneſtram tranſijt, per quam fumus aſcendens, denunciabat Ioui nomen uniuſcuiuſq;, qui rem diuinam faceret. Rurſum omiſsis his, uẽtis & horis mandabat, quæ facere deberent. Hodie apud Scythas pluito, apud Libyes fulgurato, apud Græcos ningito. At tu Borea ſpira in Lycia, Tu Note quieſce, Zephyrus Adriani undas concitet. Tum in Cappadociam grandinis mille modij diſpergantur. Tandem omnibus fermè ordinatis, diſcedebamus in eum locum ubi compotant dij. Iam enim cœnæ tempus erat. Meq; Mercurius arreptum iuſsit accumbere iuxta Panem, & Corybantes, & Attim, ac Sabazium, inquilinos iſtos & ancipites deos. Interea panem exhibebat Ceres, Bacchus

chus uinum, Hercules carnes, myrta Venus, Neptunus Mænides: ſimul interim & ambroſiam, & nectar fur=tim deguſtabam. Nam optimus ille Ganymedes, ut eſt hominum amans, ſi quando conſpexiſſet Iouem auer=tere oculos, nectaris cyathum unum, nonnunquam etiã duos mihi infundebat. Dij uero quemadmodum alicubi dixit Homerus, & ipſe opinor, ut ego illic conſpica=tus, neque frumentum edunt, neque potant nigrantia ui na, uerum ambroſiam apponunt, & nectare inebrian=tur: præcipue uero gaudent ueſci ſacrificiorum fumo, una cum ipſo nidore, ſubuolante: ad hæc ſanguine ui=ctimarum, quem ſacrificantes aris infundunt. Cæte=rum inter cœnandum, & Apollo cithara canebat, & Silenus Cordacem ſaltabat, & Muſæ ſurgentes in medium, tum Heſiodi Theogonias nobis canebant, tum primam ex Pindaricis hymnis odam: deinde omniũ ſaturi requieuimus, quo quiſque ſederamus loco, ſatis uuidi potu.

At reliqui noctem diuiq;, hominesq; per omnem
Dormibant, me nequaquam ſopor altus habebat:

Verum mecum animo uerſabam, cũ alia permulta, tum illa præcipue, quî fieret, ut Apollini tanto iam tempore non proueniret barba, aut quo pacto naſceretur nox in cœlo, quum ſol ſemper adeſſet, unaq; conuiuium agita=ret. Ac tum quidem puſillum obdormij. Mane uero ſur=gens Iuppiter, iuſſit indici concionem: mox cum adeſ=ſent omnes, ſic fārier infit: Vt uos conuocarem, in cauſa fuit hoſpes hic, qui heri aduenit: uerum quũ alioqui iam olim mihi fuerit animus communicare uobiſcum de phi loſo

loſophis, maxime uero à luna, hiſq́; de quibus illa queritur, commotus, ſtatui haudquaquam diutius prorogare conſultationem. Eſt enim hominum genus, quod non ita pridem in uita fluitare cœpit, iners, contentioſum, gloriæ auidum, iracundum, gulæ ſtudioſum, ſtultum, faſtuoſum, contumelioſum: & ut uerbis Homericis *dicam:*

*T*elluris inutile pondus.

Iſti igitur in ſectas diuiſi, ac uarijs rationũ labyrinthis excogitatis, alij ſeſe Stoicos *appellant*, Academicos *alij, alij* Epicureos, *alij* Peripateticos *: alijs item uocabulis, his multo magis ridiculis.* Deinde *ubi uenerandum illud uirtutis nomen induerint: tum adductis in altum ſupercilijs, promiſſáq́; barba, fucato habitu obambulant; deteſtandos mores ſecum circumferentes, ſimilimi nimirum iſtis* Tragœdiarũ *hiſtrionibus, quibus ſi perſonas, ſtolamq́; illam auro ſparſam detraxeris, quod ſupereſt, id ridiculum eſt: nempe homunculus ſeptem denarijs ad agonem conductus.* Atqui *huiuſmodi quum ſint, mortales quidem uniuerſos aſpernantur, de dijs uero abſurda prædicant, contractiſq́; cœtibus aduleſcentulorum, quos nihil negocij ſit fallere, nobilẽ illam uirtutẽ oſtentant, & uerborum ambiguitates docent, atq; apud diſcipulos temperantiam ſemper ac modeſtiam laudant, opes ac uoluptatem execrantur: cæterum ubi ſoli, & apud ſeſe eſſe cœperint, quid attinet dicere, quantopere ſeſe ingurgitent, quàm immodici ſint ad* Venerem, *quẽadmodum autem etiam aßium ſordes oblingant?* Iam *illud eſt omnium grauißimũ, quod cum ipſi nihil agant, neque publicum, neque priuatum, ed inutiles ac ſuperuaca*

uacanei deſideant.

Nuſquam in conſilijs, nuſquã numerentur in armis. Tamen reliquos accuſant, ac uirulentis quibuſdam dictis congerentes, neq; non maledicta quædam meditati, obiurgant, proximisq́; conuitiantur. Adeo ut is inter eos primas tenere uideatur, qui clamoſiſsimus ſit, & impudentiſsimus, & ad maledicendum audaciſsimus. At ſanè ſi quis iſtum ſine fine iſta facientem, uociferantem, & cæteros incuſantem percontetur ad hunc modum: Tu uero quid tandem facis? Aut quid per deos dicemus te ad uitam conferre? Nimirũ reſpondebit, ſi modo recta ueraq́; fateri uolet, hoc modo: Nauigare quidem, aut agros colere, aut militare, aut artem aliquam aggredi, ſuperuacaneum mihi uidetur. Cæterum clamo, ſqualeo, frigida lauo, incalceatus per hyemem obambulo; ac ueluti Momus ille, quæ ab alijs geruntur, calumnior. Ac ſi quis diuitum ſumptuoſius opſonarit, aut amicam habeat: id exquiro, atq; indignor. Quod ſi amicorum quiſpiam aut ſodalium, morbo decumbat, curaq́; & obſequio egeat, id ignoro. Hoc genus ſunt nobis ò dij hæ pecudes. Iam uero qui ex his uocantur Epicurei, uehementer ſunt etiam contumelioſi, neq; mediocriter nos mordent, affirmantes neq; dijs eſſe curæ res mortalium, neque omnino conſiderari à nobis quid apud illos agatur. Quas ob res tempus eſt, ut de his conſultemus: propterea quod ſi ſemel ualeant hæc perſuadere ijs qui ſunt in uita, non mediocriter eſurietis. Quis enim põſt uobis rem diuinam faciat, cum nihil inde expectet emolumenti? Nam de quibus luna hos accuſat, omnes

audi

audiſtis heri narrantem hoſpitem. Super his conſultate, quæ pariter & hominibus ſint quàm utiliſſima, & nobis quàm minime periculoſa. Hæc locuto Ioue, *frequens adfremebat concio:mox clamatum eſt ab omnibus, efful mina, exure, comminue, in barathrum, in tartarum, ut gigantes.* At Iuppiter *rurſum indicto ſilentio, fient iſta, inquit, quemadmodum uultis.* Omnes *comminuentur cũ ipſa ſua dialectica.* Quanquam *in præſentia ſanè fas nõ eſt punire quenquam.* Eſt *enim* Hieromenia, *ſicuti noſtis, quatuor hos menſes.* Iamq; *inducias promulgaui.* Itaq; *proximo anno, ineunte uere, mali male perdentur formidando fulmine:*

Sic ait:atq; ſupercilijs pater annuit atris.

Porrò *de* Menippo *hæc mihi uidentur, inquit, ut ademptis illi alis, ne quando denuo redeat, à* Mercurio *deferatur hodie in terram.* Hæc *loquutus dimiſit cœtum.* Me *uero* Cyllenius *dextra aure ſuſpenſum, heri circiter ueſperam depoſuit in* Ceramico. Audiſti *omnia, omnia inquam* Amice, *quæ è cœlo mecum adfero.* Quare *abeo iam eadem hæc renuntiaturus philoſophis in* Pœcila *inambulantibus.*

REVERENDO PATRI AC DOmino D. Ricardo *Epiſcopo* Vuintonienſi, Eraſmus Roterodamus
S. P. D.

EPiſcoporum *uſq; ſeculis mos hic in hæc in noſtra tempora deductus eſt, ampliſſime pater: ut Calẽdis* Ianua

Ianuarijs principe incuntis anni die, munuſcula quæpiã miſsitentur: quæ neſcio quid lætioris ominis afferre creduntur: tum ijs ad quos abeunt: tum illis ad quos redeũt. Itaq; quũ ego diſpicerem ecquid tandẽ muneris à nobis iret ad tantum patronum, ad tam potentem amicũ: neq; quicquàm in mea reperirem ſuppellectile, præter meras chartulas, profecto chartaceam ſtrenam mittere ſum coactus: quanquàm quid aliud potius mitti conueniebat ab homine ſtudioſo ad præſulem, omnibus quidem fortunæ muneribus magnificentiſsime cumulatum: ſed qui uirtutem, uirtutiſq; comites, honeſtas literas infinitis calculis anteponat: quiq; tanquam contemptim, peneq; dixerim inuitus fortunæ dona admittat: cõtrà animi bonis quum ſit opulentiſsimus, tamen ſemper magis ac magis cupiat diteſcere? Porrò noſtrum hoc munuſculũ, ſi nulla alia licet, ſaltem Terentiani Parmænonis exemplo, hoc nomine cõmendabimus: quòd non ex Aethiopia, uerum è Samoſata uſque Commagenorum urbe ſit profectum. Eſt autem dialogus Luciani, cui titulus Toxaris, ſiue de amicitia, quem nos paucis hiſce diebus Latinum fecimus. Qui quidem (uti ſpero) non omnino futurus eſt ingratus tuæ excellentiæ: uel ob id quod amicitiam prædicat, rem adeo ſanctam, ut barbariſsimis etiam nationibus olim fuerit ueneranda: Nunc Chriſtianis uſqueadeo in deſuetudinem abijt, ut nõ dicam ueſtigia, ſed ne nomen quidem ipſum extet: quum nihil aliud ſit Chriſtianiſmus, quàm uera perfectaq; amicitia, quàm cõmori CHRISTO, *quàm uiuere in* CHRISTO, *quàm unum corpus, una anima eſſe cũ* CHRISTO: *hominum inter*

f *ipſos*

ipſos talis quædam cõmunio, qualis eſt membrorũ inter ſe corporis. Neq; minus tamen iucundus, quàm frugifer futurus eſt, ſi quis modo decorum obſeruet, quod in perſonis ſitum eſt. Nam Mneſippi Græci ſermo, quàm totus Græcanicum quiddam ſapit: comis, facetus, feſtiuus: contrà Toxaridis Scythæ oratio, quã tota Scythicum quiddam ſpirat, ſimplex, incondita, aſpera, ſedula, ſeria, fortis. Quin etiam dictionis diſcrimen, quaſiq; diuerſum filum à Luciano de induſtria affectatum, pro noſtra uirili referre curauimus. Hanc igitur qualemcunque clientuli tui ſtrenulam ampliſſime Præſul, felicibus auſpicijs accipe. Et Eraſmum ſicuti iam pridem facis, amare, ornare, iuuare perge. Vale, Londini, Calendis Ianuarijs. M. D. VI.

TOXARIS SIVE

AMICITIA, DIALOGVS Luciani Des. Eraſmo Roterodamo interprete.

INTERLOCVTORES, MNESIPPVS Græcus, TOXARIS Scytha.

MNESIPPVS.

QVID ais Toxaris? Sacrificatis Oreſti ac Pyladi uos Scythæ, deosq; eſſe illos creditis? TOXARIS. Sacrificamus Mneſippe, ſacrificamus inquam: haud tamen deos eſſe arbitrati, ſed uiros bonos. MNE. An uero mos apud uos, etiam bonis

uiris poſteaquam uita defuncti ſint,perinde ut dijs ſacra facere? TOXA. Non *iſthuc modo,uerum eoſdem feſtis diebus,ac celebribus conuentibus honoramus.* MNES. *Quid captantes aut ſperantes ab illis?* Neque enim quo *beneuolentiam illorum conciliėtis, ob id rem diuinam illis facitis,quum iam ſint mortui.* TOXA. Nihil *offi= ciat fortaßis,ſi & eos qui mortui ſunt, propitios habe= remus: quanquam non ob id tantum hæc facimus: quin magis exiſtimamus nos rem uehementer cõducibilem & his, qui in uita ſunt, eſſe facturos, ſi præſtantium uiro= rum memoriam celebremus, honoremq́; habeamus ijs, qui uita defuncti ſunt. Siquidem hac ratione futurum ar bitramur, ut multi apud nos illorum ſimiles euadere cupiant.* MNES. *Iſta quidem recte iudicatis: at* Pyla= *dem atque* Oreſtem *quo nomine potißimum ſuſpexiſtis, ut dijs eos æquaueritis: idq́; adeo quum hoſpites uobis eſſent:uel,quod grauius,hoſtes?* Quippe *poſteaquã nau fragio eiecti ab ijs,qui tum* Scythiam *incolebant, eſſent comprehenſi,abductiq́;,ut* Dianæ *immolarentur: ador= ti carcerarios,neq; nõ oppreßis excubijs,& regem tru= cidarunt,& aſſumpta ſacerdote,quin ipſa quoq;* Diana *ſublata,nauigio ſeſe proripuerũt, irriſa publica* Scytha= *rum lege.* Quod *ſi ob iſtiuſmodi facta honorem habetis uiris: facile aſſecuti fueritis, ut multos illorum ſimiles reddatis.* Iamq́; *ipſi ab hoc die uſq; ad priſca illa reſpi= cite: num uobis expedierit multos in* Scythiã Oreſtes, *ac* Pylades *appellere.*Nam *mihi quidem iſto pacto mox futurum uidetur, ut religionis ac deorum expertes red= damini:dijs qui reliqui ſunt,ad eundem modum è regio=*

ne ueſtra in exilium ablegatis: poſtea, opinor, deorum omnium uice, uiros, qui illos eiectum uenerant, diuinitate donabitis: & qui ſacrilegi in uos fuerunt, ijs tanquam dijs ſacrificabitis. Quod ſi nequaquam horum gratia Oreſtem ac Pyladem colitis, ſed aliud quippiam Toxaris in uos beneficij contulerunt: qua gratia quum olim non eſſe deos iudicaueritis, nunc è regione, ſacra illis facientes, deos eſſe decreuiſtis: Et qui tum parum aberant ut uictimæ fierent, ijs nunc uictimas offertis: Enimuero ridicula uideãtur iſta, & quũ his quæ quondam ſtatueratis pugnantia. TOXA. *Et iſta quidem Mneſippe præclara ſunt uirorum illorum facinora, quæ commemoraſti: uidelicet duo cum eſſent, tam ingentem auſum audere, ut tam procul à ſua patria profecti, mare tranſmitterent, Græcis ad id uſq; temporis intactum, niſi ſolis his, qui Argo in Colchidem traiecerunt exercitum: nihil expauefacti, neq; fabulas, quæ de illo feruntur, neque appellationem ueriti, quod inhoſpitum uocaretur, uidelicet, opinor, quod feræ undiq; gentes accolerent. deinde quum iam capti eſſent, uſqueadeo ſtrenue ſeſe geſſerint, neq; ſat habuerint, ſi tantum incolumes euaderent, niſi & à rege acceptam contumeliam ulti, & Diana ſublata abnauigaſſent. Quid? an non admiranda hæc, & quæ diuino quodam honore digna iudicent, quicquid eſt hominum, qui uirtutem ſuſpiciunt? Quanquam non iſta ſpectantes in Oreſte ac Pylade, pro heroibus illos habemus.* MNES. *Atqui iam dices, quid nam præter iſta ſuſpiciẽdum patrarint atque diuinum? Nam quantum ad nauigationem & peregrinationem*

attinet, non paucos profectò diuiniores iſtis oſtendero negociatores, atque inter hos præcipuos Phœnices, *qui non in* Pontum, *neque ad* Mæotidem *uſq;, aut* Boſpho*rum tantum enauigant, uerum quaqua uerſus,* Græcum *ac* Barbarum *mare permetiuntur.* Hi *ſiquidem omnem oram, & omne littus (ut ita dixerim) perſcrutati in annos ſingulos, extremo demum autumno in ſuam patriam reuertuntur: quos ſcilicet ad eandem rationem pro dijs habeto, idq; etiamſi complures illorum caupones ac ſalſamentarios eſſe reperies.* TOXA. *Audi nunc, ô uir admirande, conſideraq; quanto nos, qui barbari uocamur, rectius uobis de bonis uiris ſentiamus.* Si *quidem in* Argo, *atque* Mycenis *ne ſepulchrum quidem ullum inſigne uidere eſt* Oreſtis *ac* Pyladis, *apud nos uero & templum oſtenditur, ambobus illis communiter ſacrum (ita ut par erat amicis) & hoſtiæ offeruntur, reliquusq; omnis honos.* Porrò *quod hoſpites erant, non* Scythæ, *id uero nihil obſtat, quo minus boni uiri iudicentur: neque enim perpendimus cuiates ſint uiri honeſti ac probi: neque inuidemus, ſi cum amici non fuerint, res egregias geſſerunt.* Quin *magis admirantes ea quæ patrarunt, ab ipſis factis domeſticos ac noſtrates illos ducimus.* Quod *autem potiſſimum ſtupentes in illis uiris efferimus, illud eſt, quod nobis niſi ſunt amici inter ſeſe longe optimi extitiſſe, atque alijs exemplo fuiſſe, quaſiq; legem ſtatuiſſe, quemadmodum oportet amicos omnem inter ſe communicare fortunam,* Simulq; *promeruiſſe, ut à* Scythis, *qui in amicitiæ laude primas tenerent, colerentur.* Itaq; *quæcunque alter*

cum altero, uel alter pro altero tulit, ea maiores noſtri deſcripta in columna ærea repoſuerunt in templo Oreſtis: ac leges ſtatuerunt, ut ea columna prima eſſet inſtitutio, diſciplináq; liberis ſuis, ſi meminiſſent, quæ in illa eſſent adſcripta. Itaque penè patris quiſque ſui nomen citius obliuiſceretur, quàm res geſtas Oreſtis ac Pyladis ignoraret. Quin & in porticu templi eadem quæcunque in columna notantur, priſcorum picturis adumbrata uiſuntur. Nempe Oreſtes unà cum amico nauigans, deinde fracta inter abruptas cautes ipſorum naue comprehenſus, & ad uictimam adornatus, iamq; Iphigenia initiat eos. Ex aduerſo uero in altero pariete idem iam uinculis exutus depictus eſt, ac Thoantem occidens, multosq; ex Scythis alios. Poſtremo ſoluentes, abducta Iphigenia, ac dea. Porrò Scythæ fruſtra ſcapham adoriuntur iam nantem, hærentes gubernaculis, ac conſcendere conantes. Deinde re fruſtra tentata, alij quidē ex eis ſaucij, alij uero eius rei metu compulſi, natatu ſemet in ſolum recipiunt, ubi uel maxime liceat perſpicere, quantam alter in alterum beneuolentiam præſtiterit in conflictu cum Scythis. Fecit enim pictor utrunque de hoſtibus in ſemet ruentibus ſecurum, propellentem autem eos qui in alterū feruntur, ac præ illo iaculis occurrere conantem, pro nihiloq; ducentem, ſi intereat ipſe, modo ſeruet amicum, uel ſuo ipſius corpore præueniens, excipiensq; ictus in illum intentos. Iam uero tantam illorum beneuolentiam, atque in rebus triſtibus communionem, fidem, humanitatem, ueritatem, denique conſtantiam alterius in alterum amoris,

hæc haud

hæc haud quaquam humana putauimus eſſe, uerum animi cuiuſdam præſtantioris, quàm pro more uulgarium iſtorum mortalium, qui donec ſecundis uentis nauigatur, amicis indignantur, niſi ex æquo participes fiant rerum lætarum: quòd ſi uel paululum eis uenti reflare cœperint, aufugiunt, ſolos in periculis deſerētes. Enimuero ut & illud noueris, nihil amicitia melius arbitrantur Scythæ, neque eſt in quo Scytha magis glorietur, quàm in adiutandis amicis, communicandiſq; rebus acerbis: quemadmodum neque probrum apud nos maius ullum, quàm amicitiæ deſertorem uideri. Has ob res Oreſtem, ac Pyladem ueneramur, quod præſtantes extiterint in Scytharum uirtutibus, atq; in amicitia præcellentes, id quod nos omnium maxime admiramur. Appellationem quoque ex his illorum factis impoſuimus, ut Coraci uocentur, quod quidem noſtra in lingua perinde ſonat, ac ſi quis dicat: dij amicitiæ præſides. MNES. *Hui Toxaris, profecto non arcu modo ualuerunt Scythæ, bellicisq; in rebus cæteris antecelluerunt, uerum uidentur & ad orandum, perſuadendumq; omnium aptiſſimi: unde mihi quum dudum ſecus uideretur, nunc eidem merito feciſſe uidemini, qui ſic Oreſtem, ac Pyladem in deorum numerum retuleritis: Verum illud me fugerat uir optime, quod pictor quoq; bonus eſſes. Admodum enim euidenter oſtendiſti nobis, quæ ſunt in Oreſtis templo, picturas, pugnamq; uirorū, alteriq; pro altero ſuſcepta uulnera. Tametſi nō putaram amicitiam uſq;adeo cultam fuiſſe quondam apud Scythas, magis autem quod barbari eſſent, atque agre-*

 ſtes,

ſtes, ſimultate quidem, ira, rabieq; perpetuò committi: amicitiam uero, ne in familiariſsimos quidem exercere ſolitos: idq; conijciens, quum ex alijs quæ de illis audimus, tum ex hoc, quòd progenitores ſuos uita defunctos deuorant. TOXA. *An nos Græcis quum alijs in rebus, tum in his quæ ad parentum attinēt cultum, ſanctiores, magisq; pij ſimus; in præſentiarum haud quaquam contenderim. Quòd autem noſtrates amici longe fideliores ſint amicis Græcis: quodq; amicitiæ ratio maior apud nos, quàm apud uos, haud difficile fuerit docere. Ac per deos Græcorū, ne tibi moleſtum ſit audire, ſi quæ perſpexi, dixero, multum iam temporis apud uos uerſatus: uos enim mihi uidemini præclarius cæteris de amicitia uerba poſſe facere, uim uero factaq; illius, adeo non ſolum pro ſermonum dignitate non exercere, ut ſat uobis ſit prædicare eam, & quantum ſit bonum, oſtendere. At ubi uſu uenit, deficientes à ſermonibus, neſcio quomodo, è medio negocio aufugitis. Cæterum quùm Tragœdi in ſcenam progreßi, iſtiuſmodi amicitias uobis repræſentant, plerique laudatis, atque applauditis, ac pro ſe mutuo periclitantibus illis lachrymatis, ipſi uero nihil dignum laude pro amicis præſtare audetis. Quin ſi quando forte accidat, ut egeat amicus, ibi protinus non ſecus atque inſomnia, procul auolantes euaneſcunt uobis multæ illæ tragœdiæ, uosq; ſimiles relinquunt inanibus iſtis, ac mutis perſonis, quæ diducto ritu, atque immane hiantes ne minimum quidem loquuntur. At nos ediuerſo, quo ſumus in dicendo de amicitia poſteriores, hoc in præſtanda ea præcedimus. Quare ſi uidetur, ita*

in præ

in præſentiarum agamus, priſcos illos amicos ualere ſinamus, ſi quos uel nos, uel uos ex his, qui olim fuere, recenſere ualemus, quando iſta quidem parte uos nimirum ſuperaueritis, compluribus ac grauibus adductis teſtibus, nempe poëtis, qui Achillis & Patrocli amicitiam, tum Theſei Perithoiq́;, neque non aliorum neceßitudinem, pulcherrimis uerſibus, carminibusq́; contexuerunt. Quin paucos quoſdam in medium adſtramus ex his, qui noſtra ipſorum memoria fuerint, atque eorum res geſtas exponamus: Ego quidem Scythicas, tu uero Græcanicas. Et in his uter ſuperarit, melioraq́; produxerit amicorum exempla, is & uictor eſto, ac ſuam ipſius uictoriam promulgato, tanquam qui pulcherrimum honeſtißimumq́; certamen decertarit: adeo ut ego quidem non paulo malim mihi in ſingulari uicto certamine dextram amputari (nam ea eſt apud Scythas uicto pœna) quàm in amicitia quopiam inferior iudicari, præſertim Græco, ipſe Scytha quum ſim.

MNES. *Quanquam eſt haud mediocris negocij, cum uiro, ita ut tu es, bellatore, ſingulari certamine congredi, tum admodum inſtructo mißilibus ac penetralibus narrationibus, haud tamen uſque adeo ignauiter, tam cito uniuerſam deſerens Græciam, tibi ceſſero. Etenim uehementer abſurdum fuerit, quum duo illi tantum uicerint Scytharum, quantum fuiſſe declarant tum fabulæ, tum uetuſtæ ueſtræ picturæ, quas paulò antè ſcitè admodum repræſentabas, Græcos omneis, tot nationes, tot ciuitates, nullo defendēte uinci abs te. Nam iſthuc ſi fiat, non dextram, quemadmodum apud uos ſolet, ſed*

f 5 linguam

linguam execari conueniat. Sed utrum ſpectare nos oportet, numerum'ne eorum, quæ amicè quis geſſerit, an magis quo plures alteruter amicos referre poterit, hoc uictoria dignior uidebitur? TOXA. *Nequaquam, imò non multitudine uis horum ſpectetur, uerum ſi quæ tu narrabis facta, his quæ narrabo, uideantur præſtantiora, magiſq́; penetrantia, tum nimirum etiam ſi numero paria ſint, opportuniora magiſq́; letalia mihi facient uulnera: Ac penè memet ad ictus accommodabo.* MNES. *Probe loqueris. Statuamus igitur quot erunt ſatis.* TOXA. *Mihi quidem ſatis fore uidetur, ſi uterque quinque narret exempla.* MNES. *Itidem mihi uidetur, ac prior dicito, uerum adiuratus, nimirum non niſi uera dicturum, alioqui fingere eiuſmodi, non admodum fuerit difficile, palàm autem refelli non queant. Porrò ſi iuraris, nefas ſit non habere fidem.* TOXA. *Iurabimus, ſi quid etiam iureiurando opus eſſe cenſes.* MNES. *At quis tibi è dijs noſtratibus, num ſatisfaciat Iupiter Philius?* TOXA. *Et maxime. Ego quoque tibi noſtratem iurabo, meapte in lingua.* MNES. *Teſtis igitur eſto Iupiter Philius, quæcunque dicturus ſum apud te, ea nimirum uel quæ uiderim ipſe, uel quæ ab alijs, quoad fieri potuit, diligentiſſime perceperim, narraturum, nihil ex meipſo comminiſcentem, alleuantemq́;. Ac primo quidē loco, Agathoclis Diniæq́; amicitiam referam, quæ apud Ionas eſt celebratiſſima. Nam Agathocles hic, qui Samius fuit, non ita pridem uixit, uir in amicitia quidem præcipuus, ita ut re declarauit: cæterum reliquis in rebus uulgò Samiorum nihilo*

præſtan

præſtantior, neque genere, neque cæteris item opibus. Huic cum Dinia Epheſio, Lyſionis filio, amicitia à puero interceſſerat. Porrò Dinias ſupra modum ditatus eſt, & quemadmodum ſolent ij, qui nuper opes nacti ſunt, complures & alios ſecum habebat, ſatis quidē idoneos illos, & ad compotandum, & ad uoluptariam conſuetudinem, ab amicitia uerò longe alieniſſimos. Atque inter hos interim habebatur Agathocles, cõuiuebatq́;, & compotabat illis, non admodum approbans eam uiuendi rationem. Dinias autem nihilo hunc potiorem habebat, quàm cæteros adulatores. Tandem etiam offendere cœpit, crebrius obiurgãs, moleſtusq́; uidebatur, quippe qui admoneret eum maiorum, præciperetq́; ut ſeruaret, quæ multo labore parta, pater illi reliquiſſet, adeo ut ob hæc ne ad comeſſationes quidem illum deinceps adhiberet, ſed ſolus cum illis comeſſaretur, celare cupiens Agathoclem. Demum ab aſſentatoribus illis miſero perſuaſum eſt, quod adamaretur à Chariclæa Demonactis uxore, uiri illuſtris, atque inter Epheſios in honoribus ciuilibus primarij. Iam & literulæ à muliere ad illum uentitabant, & ſerta ſemimarcida, & mala quædam admorſa: denique quicquid ad hæc lenæ machinantur in adoleſcentes, quo paulatim illis amorem artibus quibuſdam inſerant, primumq́; hac incendant opinione, quòd ſeſe credant amari. Nam plurimũ illicit & hoc, præſertim eos, qui ſibi formoſi uidentur, donec imprudentes in caſſes inciderint. Erat autem Chariclæa urbana quidem & elegans muliercula, at ſupra modum meretricia, ſemperq́; illius, quicunq́; forte adijſſet, etiam ſi quis admodum

modum leuiter concupiuiſſet: quin ſi uel aſpexiſſes duntaxat, protinus adnuebat, nec ullo pacto metuendum erat, ne quando recuſaret Chariclæa: *admirabilis autem alioqui artifex, quauiſq; meretrice doctior allicere amatorem, & ambiguus quum adhuc eſſet, totum ſubigere: at quũ iam teneretur, incitare, ac magis magiſq; accendere, nunc ira, nunc blandimentis: ac mox faſtidio: deinde iniecta ſuſpicione, quaſi ad alium ſeſe deflexura eſſet: poſtremo omni ex parte egregie docta erat mulier, & abſoluta, artibuſq; omnigenis in amantes inſtructa.* Hanc *igitur tum* Diniæ *adulatores accerſiuerant in adoleſcentulum: multáq; adſimulabant, quo eum in amorem* Chariclææ *impellerent.* Illa *porrò quæ complureis iam adoleſcentes iugularat, & innumerabiles amores fuerat mentita, domoſq; opulentas euerterat: uarium quoddam, atque inexpugnabile malum: ubi nacta manibus eſt ſimplicem, & huiuſmodi artium imperitum adoleſcentulum, haud quaquam amittebat ex unguibus: ſed undique oppugnans, tentanſq;, ubi iam omnium eſſet compos, tum ipſa dum captat, capta perijt, tum infelici* Diniæ *innumerabilium malorum extitit cauſa.* Nam *primum quidem ſtatim literulas illa ad illum dat: ac ſubinde mißitat ancillulam, quæ renunciaret ut fleret, ut uigilaret: poſtremo ut miſera præ amore ſuffocatura eſſet ſeſe: donec iam beatus ille perſuaſus, ſibi formoſus eſſe uideretur, atque* Epheſiorum *uxoribus præter cæteros adamabilis. Ac tandem in congreſſum adductus eſt multis precibus exoratus.* Et *ex eo quidem tempore facilis iam erat coniectura, fore ut*

caperetur

caperetur à muliere formoſa: ad uoluptatem congredi docta: & in loco flere: & inter loquendum miſerabiliter ſuſpirare: & iam abeuntem amplecti: & adeunti obuiam occurrere: & formam colere, ſic ut maxime placitura eſſet: interdum uel uoce, uel cithara canere: quibus omnibus in Diniam *uſa eſt.* At *ubi ſenſit excruciari, iamq́; amore illaqueatum, ac ſubiugũ eſſe factum: aliud ad hæc excogitat, quo miſerum ſubuertat: grauidam ſe ex eo ſimulat (nam hoc quoque efficax ad magis ac magis inflammandum ſtultum amantem)* Neque *poſtea commeabat ad illum, affirmans à uiro obſeruari ſeſe, qui iam amorem perſenſiſſet.* Hic *uero rem iam non ultrà ferre potis erat: neque durare quibat, quum illam non aſpiceret: ſed lachrymabatur, adulatoresq́; ad ſeſe accerſebat, ac* Chariclææ *nomen inclamabat: imaginemq́; illius amplexus (candido enim lapide fecerat) eiulabat.* Demum *in ſolum abijciens ſeſe iactabatur: planeq́; res extremæ dementiæ ſpeciem obtinebat.* Siqui*dem munera reddita ſunt mulieri, non pro malorum aut corollarum precio: ſed ſolidæ domus, agri, famulæ, ueſtes florulentæ, auri quantum optaret.* Quid *multa?* Bre*ui* Lyſionis *domus antea inter* Iones *nobiliſsima, exhauſta eſt, atque exinanita.* Deinde *ubi iam exuccus eſſet, eo relicto, alium quempiam adoleſcentulum* Cre*tenſem, bene nummatum uenata eſt, atq; ad illum deſciuit.* Iam *uidelicet illum adamabat: atq; is quidem credebat.* Itaq; Dinias *neglectus non à* Charicl*æa modo, uerum etiam ab aſſentatoribus (nam iſti quoq; ad* Creten*ſem amatorem iam deſciuerant) abit ad* Agathoclem,

iampri

iampridem non inſcium, quàm illi res miſerè haberent. Ac pudeſcens quidem initio, tamen expoſuit omnia, amorem, egeſtatem, arrogantiam mulieris, riualem Cretenſem: in ſumma, nõ uicturum ſeſe, niſi cum Chaliclæa conſuetudinem haberet. Ille uero intempeſtiuum eſſe ratus id temporis exprobrare Diniæ, quapropter ex amicis unum ſeſe non admiſiſſet, ſed tum quidem aſſentatores ſuos ſibi antepoſuiſſet: diuendita, quam unam habebat in Samo, domo paterna, precium illi attulit talenta tria. Quæ ſimulatq; recepiſſet Dinias, haud clàm erat Chariclææ: rurſus ſubito formoſus factus: rurſus ancilla & literulæ, & expoſtulatio, quod iam diu ſeſe non adiſſet: concurrerunt item adulatores applaudentes, ut uiderunt Diniæ adhuc eſſe quod daret. Cum autem pollicitus eſſet ſeſe uenturum ad illam, ueniſſetq́; primo ferè ſomno, eſſetq́; intus Demonax Chariclææ maritus: ſiue quod alioqui præſenſerat: ſiue de compoſito, proditioneq́; uxoris (nam utrunque fertur) exiliens uelut ex inſidijs, & atrium iubet occludere, & Diniam comprehendi, ignem ac flagra minitans: neque non gladium tanquam in mœchum educens. Ille porrò reputans quibus in malis eſſet: uecte quopiam de proximo, ut iacebat, arrepto, tum ipſum occidit Demonactem, in tempus adigens: tum Chariclæam: atque hanc quidem nõ ictu uno, uerumetiam & uecte ſæpius, & poſtea Demonactis gladio, feriens. At famuli interea muti ſtabant, rei nouitate attoniti. Deinde comprehendere conati, quum in hos quoque ferro inſiliret, ipſi quidem aufugerunt. Dinias autẽ clàm ſeſe ſubduxit, tanto patrato facinore.

Et ad

Et ad auroram uſque apud Agathoclem diuerſabatur: pariterq́;, & quæ facta eſſent reputabant, & quid in poſterum eſſet euenturum, conſiderabant. Vt *autem diluxit, milites aderant (iam enim res erat diuulgata) comprehenſumq́;* Diniam, *nec hunc inficiantem homicidiū, adducunt ad præfectum, qui per id tempus* Aſiam *moderabatur*. Hic *eum ad* Perſarum *regem remittit*. Nec *ita multo poſt relegatus eſt* Dinias *in* Gyaron *inſulam ex* Cycladibus *unam, damnatus à rege, ut in ea, quoad uiueret, exularet.* Agathocles *autem cum reliquis in rebus nunquam abfuerat, tum pariter ſoluit in* Italiam, *& amicorum ſolus unà eſt in iudicium comitatus, neque uſquam defuit officio.* Porrò *ubi iam in exiliū profectus eſt* Dinias, *ne tum quidem deſertus eſt ab amico.* Quin *potius ipſe ſuapte ſponte damnatus uerſabatur in* Gyaro, *ſimulq́; cum illo exulem agebat*. At *quū iam rerum neceſſariarum omnium inopia laborarent, locans ſeipſum purpurarijs, unà cū alijs urinabat, quodq́; hinc partum eſt referēs,* Diniam *alebat.* Quin *& ægrotanti diutiſſimè inſeruiuit: & ubi uita defunctus eſt, noluit unquam in patriam reuerti, uerum inibi perſeuerauit in inſula, pudori ſibi fore ratus, ſi uel mortuum amicum deſeruiſſet:* Hoc *tibi* Græci *factum amici retulerim, quod quidem non ita pridem accidit, haud enim ſcio an anni quinque præterierint, quod* Agathocles *in* Gyaro *mortem obijt.* TOXA. *At utinam iniuratus iſta* Mneſippe *dixiſſes, uidelicet quo mihi fas eſſet, eis non habere fidem.* Adeo Scythicū *quendam amicum* Agathoclem *iſtum deſcripſiſti, quin uereor ne quem & alium iſti*

ſimulem

ſimilem narres. MNES. *Audi iam & alium Toxari, Euthydicum Chalcidenſem. Retulit autem mihi de hoc Simylus nauclerus Megarenſis, adiurans profecto ſe teſte rem factam eſſe. Aiebat enim nauigaſſe ſeſe ex Italia Athenas, circiter Pleiadum occaſum, collectitios quoſdam homines uehentem, in his fuiſſe Euthydicum, unaq; cũ hoc Damonem Chalcidenſem eiuſdem amicum. Ac natu quidem eos æqualeis fuiſſe: uerum Euthydicum ualentem, robuſtumq́;, Damonem cõtra, ſuppallidum atque ualetudinarium, quaſi qui nuper (ut apparebat) ex diuturno morbo reualuiſſet. Itaque ad Siciliam uſque feliciter aiebat Simylus nauigaſſe ipſos. Cæterum ubi tranſmiſſo freto, in ipſo iam Ionio mari nauigarent, tempeſtatem maximam eis incubuiſſe. Quid autem attinet multa referre: immaneis quaſdam procellas ac ſinuoſas, tum grandines, & ſi quæ alia tempeſtatis mala? Vt uero iam haud procul abeſſent à Zacyntho, nuda nauigantes antenna: præterea & funes quoſdam trahentes, quo nimirum uim, impetumq́; fluctus exciperent: circiter noctis medium, Damonem, qui in tanta iactatione nauſearet, uomuiſſe in mare propendentem. Deinde, ut conijcio naue uehementius in eam partem, in quam ille propendebat, inclinata, ſimulq; propellente fluctu, excidiſſe eum prono capite in pelagus: neque nudum tamen, uidelicet ut miſero uel natare commode liceret. Mox itaque ſucclamaſſe quum præfocaretur, uixq́; ſeſe ab undis ſuſtolleret. Porrò Euthydicum ſimulatq; audiſſet (nam forte fortuna nudus in ſtrato tum erat) abieciſſe ſemet in mare, arreptoq;*

ptóque Damone, qui iam deficiebat (diutius enim iſta uideri poterant, luna ſcilicet relucente) unà iuxta illum naſſe, ac ſubleuaſſe. Ac uoluiſſe quidem illis opitulari ſeſe miſeratos uirorum calamitatem, uerum nequiſſe quod uento prævalido raperentur. Illud tamen feciſſe, ſubera complura ad illos proieciſſe, tum ex contis aliquot, ut ab his ſuſpenſi natarent, ſi quem forte ex eis nanciſcerentur, poſtremo ſcanſoria quoque tabulata, quæ quidem erant neutiquàm exigua. Cogita iam per deos, quod aliud grauius beneuolentiæ documentum quiſquàm ædere queat in hominem amicum, qui noctu decidiſſet in mare, uſqueadeo ſæuiens, quàm communicata morte? Iamq; adeo mihi ante oculos pone imminentes procellas, fragorem aquæ ſeſe adglomerantis, ſpumam undiq; efferueſcentem, noctem, ac deſperationem. Ad hæc illum iam præfocari incipientem, uixq; undis extantem, manuſq; porrigentem amico: hunc autem incontanter inſilientem, ſimulq; nantem, prorſuſq; ſollicitum, ne ſe prior Damon interiret. Sic enim profectò cognoſces, quod haud ingeneroſum hunc quoq; amicum, uidelicet Euthydicum, retulerim. TOXARIS. *Vtrum perierunt uiri Mneſippe, an ſalus quæpiam ex inſperato illis contigit? Adeo ego illis non mediocriter timui.* MNES. *Bono animo es Toxaris, ſeruati ſunt, quin hodieq; Athenis agunt, ambo philoſophiæ dantes operam. Nam Simylus ea demum narrare poterat, quæ noctu uidere licuit, hunc delapſum, illum deſilientem, ſimulq; nantes, quatenus per noctem dabatur aſpicere. Porrò quæ poſt hæc acciderint, Euthydicus ipſe nar-*

g rat.

rat. Primum quidem, ſubera quædam forte nactos, ſuſpendiſſe de his ſeſe, atque ita hærentes fluitaſſe, ſanè quàm incommode. Deinde ubi tabulata conſpexiſſent, iam ſub auroram annaſſe, conſcenſiſq; illis commode deinde nantes appuliſſe Zacynthum. Poſt hos autem, qui neutiquam mali ſunt, ut ego quidem autumo, accipe iam tertium, nihilo iſtis inferiorem. Eudamidas Corinthius Aretæo Corinthio, & Charixeno Sicyonio amicis utebatur, & ijs quidem opulentis, quum ipſe pauperrimus eſſet. Hic uita decedens, teſtamentum reliquit, alijs quidem fortaſſe deridiculum, tibi uero, haud ſcio, an tale ſit appariturum, uiro probo, & apud quem amicitia in precio ſit, quiq; uel cum præcipuis in ea certare queas. Sic enim in eo ſcriptum erat: Lego Aretæo quidem matrem meam alendam, atque in ſenecta fouendam: Charixeno uero filiam meam elocandam cum dote, quanta ab illo maxima dari poterit. Erat autem illi mater anus, ac filiola iam matura nuptijs. Si quid autem interim acciderit alterutri, huius quoque partem (inquit) alter habeto. Huiuſmodi lecto teſtamento, ij qui tenuitatem quidem Eudamidæ nouerant: at amicitiam, quæ illi cum his uiris interceſſerat, ignorabant, rem pro ludo iocoq; ducebant. Nemo certe aderat, qui non cum riſu diſcederet, quod eiuſmodi hæreditatem Aretæus, & Charixenus eſſent accepturi, fœlices uidelicet, atq; ita aiebant: Si quidem perſoluent Eudamidæ, ſuperſtites etiam ipſi hæreditatem tradent mortuo. At hæredes, quibus iſta erant legata, ut audierunt, uenerunt illico, agnoſcentes rataq; facientes ea, quæ erant teſtamento mandata.

Itaq; Charixenus quinq; duntaxat dies ſuperſtes, diem obijt. Aretæus autem optimus ſucceſſor factus, tum illius, tum ſuo ipſius ſuſcepto onere, & matrem alit Eudamidæ, & filiam non ita pridem elocauit, ex quinque talentis quæ poßidebat, duobus in propriæ filiæ dotem, duobus in amici filiam erogatis: Ac nuptias ambarum eodem die fieri uoluit. Quid tibi Toxaris, Aretæus iſte uidetur, num nam leue amicitiæ argumentum exhibuiſſe, adita huiuſmodi hæreditate, neque deſerto amici ſui teſtamento? an hunc quoque in perfectis, idoneisq; calculis ponimus, ut ſit unus è quinque? TOXA. *Et iſte quidem egregius, quamquàm equidem Eudamidam multo magis ob fiduciam admiratus ſum, qua fuit erga amicos: declarauit enim, quod & ipſe eadem fuiſſet facturus erga illos, tametſi non eſſent ea ſcripta in teſtamento, uerum ante alios ueniſſet non ſcriptus talium hæres.* MNES. *Probe dicis. Sed quartum iam tibi narrabo: Zenothemim Charmolëi, Maßilia oriundum. Commonſtrabatur autem mihi in Italia, patriæ nomine legatum agenti, uir decorus, procerus, ac diues, ut apparebat. Aßidebat illi uxor in rheda iter facienti, quum alioqui deformis, tum dimidia nempe dextra corporis parte manca, alteroq; capta oculo, teterrimum quoddam, & refugiendum terriculum. Deinde quum demirarer, ſi decorus ille quum eſſet, ac uenuſtus, ſuſtineret eiuſmodi mulierem ſibi adiunctam: is qui mihi cum commonſtrabat, cauſam exponit, quare in id matrimonium incidiſſet: nouerat enim comperte omnia, nam ipſe quoque Maßilienſis erat. Menecrati (inquit)*

huius fœdæ patri, amicus erat Zenothemis, uiro diuiti ac honorato, ipſe iiſdem rebus par. Deinde *aliquanto poſt, facultatibus exutus eſt ex condemnatione* Menecrates, *quo tempore pariter infamis, & ad capeſſendos magiſtratus inidoneus eſt iudicatus à ſexcentum uiris, tanquàm qui ſententiam iniquam pronuntiaſſet.* Ad *hũc autem modum, inquit, nos* Maſſilienſes *mulctamus, ſi quis corrupte iudicet.* Grauiter *itaque ferebat* Menecrates: *primum, quod eſſet condemnatus; deinde, quod è diuite pauper: poſtremo, quod ex nobili repente factus eſſet infamis, ac reiectitius.* At *præter cætera eum ipſa diſcruciabat filia iamq nubilis, utpote annos nata decem & octo, quam ne cum omni quidem patris ſubſtantia, quam ante condemnationem poſſederat, dignatus fuiſſet quiſquàm ingenuus ac pauper facile accipere, quæ tum infelici fuerit forma.* Quin *& concidere dicebatur, idq; circa lunam creſcentem.* Hæc *ubi apud* Zenothemim *deploraret, bono, inquit, animo es* Menecrates. Neque *enim ipſe egebis neceſſarijs, & filia tua dignum aliquem ſuo genere ſponſum inuenerit.* Atque *hæc eloquutus, ſtatim apprehenſa illius dextra, deduxit domum.* Ibiq; *opes, quæ illi multæ erant, partitus eſt cum illo, ac cœna parari iuſſa, conuiuio accepit amicos, & in his* Menecratem, *ueluti iam è neceßarijs cuipiam perſuaſiſſet, ut puellam in matrimonium acciperet.* Poſteaquàm *autem conuiuium peregerant, libaſſentq; dijs, tum uero plenum illi calicem porrigens: accipe, inquit,* Menecrates, *à genero ſymbolum affinitatis poculum, nam hodie ducturus ſum ego filiam tuam* Cydimacham, *do-*

tem autem iam olim accepi, talenta quinq;, & uiginti. Illo uero reſpondente, abſit ne feceris, ô Zenothemis, ne'ue ipſe uſque adeo inſaniam, ut te neglectum, qui & iuuenis es, & formoſus, conſpiciam cum deformi puella, ac debilitata coniugatum. Hæc, inquam, *illo loquente, hic ſponſam adiunctam tollens, abduxit in thalamum: ac paulo poſt prodijt, ea deuirginata, atq; ex eo tempore cum illa uiuit, ſupra modum diligens, & quemadmodum uides, circunferens eam.* Et *non ſolum non pudet matrimonij, uerumetiam perinde, atque glorians de eo, ſic oſtentat, propterea quod negligit corporis formam ac fœditatem, ad hæc opes, & famam, tantum amici rationem habet* Menecratis, *neq; arbitratur cum ſexcentûm uirûm ſententia deteriorem eſſe factum, quantum ad neceſsitudinem.* Quanquàm *pro his iam illi gratiam retulit fortuna, ad hunc modum. Puellus enim ei formoſiſsimus ex illa deformiſsima ſuſceptus eſt.* Neque *diu eſt, quod tollens hunc pater intulit in curiam, frondibus oleaginis coronatum, ac pullis amictũ, quo plus miſerationis auo conciliaret. At infans arridebat iudicibus, manibus complodebat.* Itaque *curia commota ſuper illo, remiſit mulctam* Menecrati, *atque ille iam rei, famæq; reſtitutus eſt, eiuſmodi patrono uſus apud iudices.* Hæc *affirmabat Maſsilienſis Zenothemim amici gratia feciſſe, haud mediocria, ſicuti uides, neq; qualia paſsim Scythæ factitant, qui concubinas formoſiſsimas ſumma cura deligere dicuntur,* Reſtat *nobis quintus.* Neque *uero mihi uideor alium quempiam debere dicere,* Demetrio *Sunienſi præterito.* Nauigarat *in Aegy-*

ptum Demetrius, unà cum Antiphilo Alopecenſi, qui cum illi iam inde à teneris annis fuerat amicitia, atque ephebus ephebo conuixerat, pariterq́; fuerat eruditus, ipſe quidem Cynicam diſciplinam ſequutus, ſub Rho*dio illo ſophiſta, Antiphilus uero medendi ſcientiam exercuerat. At hoc temporis forte profectus fuerat in* Aegyptum*, ad ſpectaculum* Pyramidum*,* Memno*nis'que.* N*am audiuerat illas, quum eſſent ſublimes, umbram non iacere:* M*emnonem autem uocem edere, exoriente ſole.* H*arum igitur rerum cupiditate adductus* Demetrius*: uidelicet ut* Pyramidas *intueretur, ac* Memnonem *audiret: ſextum iam menſem aduerſo* Nilo *nauigabat, relicto Antiphilo, quod is itinere atque æſtu defeſſus eſſet.* Huic *autem interea calamitas incidit, quæ ſingularem quempiam amicum poſtularet.* N*am puer eius ut nomine, ita, & patria* Syrus *inita ſocietate cum ſacrilegis aliquot, unà cum illis in* Anubis *templum irripuit: ſublato'que deo, ad hoc phialis aureis duabus, tum caduceo, aureo, & hoc, neque non cynocephalis argenteis, atque id genus alijs: omnia apud* Syrum *depoſuerant.* Deinde *forte comprehenſi, (capti enim fuerant, diuendentes neſcio quid) rem omnem protinus confeßi ſunt, diſtricti in rota: deportatiq́; uenerunt in ædes* Antiphili*: ibi res furto ſublatas depromebant, ſub lectica quadam in abdito conditas.* Syrus *itaque illico uinctus, una'que herus huius* Anti*philus: atque is quidem interea dum præceptorem audit, auulſus.* N*ec opitulabatur quiſpiam: quin magis hi qui fuerant hactenus amici, auerſabantur hominem tan-*

quam

quàm qui templum Anubis ſacrilegio compilaſſet: ſeſeq́; impiari credebant, ſi cum illo bibiſſent, aut ediſſent. Porrò duo qui reliqui erant pueri, quicquid erat in domo, conuaſantes, fuga diſceſſerunt. In uinculis igitur erat miſer Antiphilus multum iam temporis: habitus interim omnium, quantum in carcere erat, ſontium ſceleſtiſſimus. Porrò præfectus carceris Aegyptius, homo ſuperſtitioſus, ratus ſeſe gratum facere deo, atque illius ulciſci uices, grauis Antiphilo imminebat. Quod ſiquando defenderet, affirmans ſe nihil eiuſmodi patraſſe, impudens habebatur: atque hoc nomine multo etiam magis erat inuiſus. Subægrotabat itaq; iam, maleq́; habebat: nec mirum: quippe qui humi cubaret, idq́; etiam noctu: neque crura ſineretur protendere, ligno incluſa: nam per diem cataſta ſtringebatur, altera manu uincta ferro: at noctu cogebatur totus in uinculis eſſe. Ad hæc inſuper domicilij pædor ac præfocatio, multis ibidem uinctis, locumq́; anguſtum prementibus: adeo ut uix reſpirarent tum ferri ſtridor, ac ſomnus exiguus: hæc omnia moleſta erant, atque intoleranda: nimirum homini eiuſmodi rerum inſueto, minime'que ad tam durum uitæ genus exercitato. Quum uero iam deficeret ac ne cibum quidem capere poſſet, reuerſus eſt tandem, & Demetrius, nihil dum ſciens eorum quæ acciderant. Vt autem cognouerat quo in loco res eſſet, ſtatimq́; curriculo ad carceremueniſſet: tum quidem admiſſus non eſt, propterea quod ueſpera iam eſſet: & carceris cuſtos iam dudum occluſis foribus dormiebat, miniſtris excubias agere iuſſis. At mane quum eſſet ingreſſus, multis uidelicet precibus ad-

miſſus, accedens multo tempore quærebat Antiphilum: *quippe malorum multitudine ſic immutatum,ut cogno-ſci non quiret.* Circumiens *igitur, è uinctis unumquenque contemplabatur:eorum more qui familiarium cadauera iam marcida facta, requirunt in ſtragibus.* Quod *ni nomen fuiſſet eloquutus,* Antiphilum Denomenis *filium : ne longo quidem tempore potuiſſet agnoſci quiſnam eſſet, uſqueadeo præ malis erat transfiguratus.* Vt *uero ad uocem agnitam reſpondiſſet,atque adeunte illo comam diduxiſſet : eam à uultu abigens ſordidam atque impexam, oſtendit ſeſe quis eſſet,* Hic *ambo collapſi ſunt, oculis oborta caligine, in tam inopinato ſpectaculo.* Verum *aliquanto poſt,poſteaquàm,& ipſe ſibi redditus, &* Antiphilum *recipiens* Demetrius *de ſingulis eſſet illum diligenter percontatus, bono animo eſſe iubet.* Tum *diſſecto pallio, dimidiato quidem induitur ipſe : reliquum autem illi donat, detractis illi putribus,atq; detritis, quibus erat opertus panniculis, atque ex eo die modis omnibus illi aderat : curam eius agens, inſeruiensq;.* Locans *enim ſeſe ijs, qui uerſabantur in portu mercatoribus, à mane ad medium uſque diem,oneribus geſtandis non parum lucri faciebat.* Deinde *ab opere reuerſus, mercedis partem carcerario in manum dabat, quo illi manſuetum hunc, ac pacatum redderet.* De *reliquo autem,in amici curam affatim ſuppeditabat.* Atque *interdiu quidem aderat* Antiphilo, *quo illum conſolaretur : ubi uero nox occupaſſet, pro carceris foribus facto ex herbis thorulo,ſubſtratisq; frondibus, acquieſcebat,* Et *in hunc quidem modum aliquandiu degebant:*

ut

ut Demetrius nullo uetante ingrederetur, atque ob id mitius ferret calamitatem Antiphilus: donec extincto in carcere latrone quopiam, idq; ut putabatur ueneno, et cuſtodiæ exactiſſime obſeruatæ, neq; deinde quiſquàm admiſſus in domicilium uinculis liber. Quas ob res dubius, atq; anxius, quum alia uia non pateret, qua liceret amico adeſſe: adito præfecti collega, ſeipſum defert, tanquàm in irruptione templi Anubis communem operam addidiſſet. Id ſimulatq; confeſſus eſt, abductus eſt illico in carcerem, ac ductus ad Antiphilum. Nam hoc magnis precibus uix obtinuerat à carcerario, ut proxime Antiphilo, atque eadem in trabe uinciretur. Hic igitur uel maxime declarauit, quanto in illum fuerit amore, quum ſua ipſius incommoda negligeret, cum & ipſe interim ægrotare: illud autem curæ haberet, quo pacto fieri poſſet, ut ille, & quamplurimum dormiret, & minimum angeretur. Atq; ita commode tolerabant, communicatis inter ipſos malis: donec aliquanto poſt, tale quiddam accidit, quod finem fermè eorũ imponeret calamitati. Siquidem è uinctis quiſpiam, haud ſcio unde nactus limã: adiunctis coniuratis captiuorum pleriſq;, catenam inſecuit, qua ſeriatim erant aſtricti, cyphonibus in hanc inſertis, ſoluitq; omnes. Qui quidẽ facilè trucidatis, quippe paucis cuſtodibus, cõglobati proſiliere. Atq; hi quidem illico quò quiſque poterat, diſſipati: poſtea pleriq; ſunt cõprehenſi. Porrò Demetrius, & Antiphilus inibi remanſerunt: Syro quoque retento, qui iam aufugere parabat. Vt autem diluxiſſet: Aegypti præſes, cognito quod acciderat, emiſit quidem qui illos inſequerẽtur: accerſitis autem

tis autem

tis autem ijs, qui erant cum Demetrio *, ſoluit à uinculis collaudatos,quod ſoli nō aufugiſſent.* At *illis haud quaquàm ſat erat,ut hoc titulo dimitterentur.* Clamabat *autem* Demetrius*, ſibiq́; nō mediocribus in rebus iniuriam fieri prætendebat, ſi pro maleficis habiti,uiderentur uel commiſeratione,uel ob id laudis, quod non aufugiſſent, dimitti.* In *ſumma, compulere iudicem, ut cauſam exactius excuteret.* At *hic ubi reperit,nihil eos commeritos, collaudatos illos,* Demetrium *autem ſeorſum quoque admiratus, liberos eſſe iuſsit, conſolatus ſuper pœna quam tulerant, præter ius in uincula coniecti.* Quin*etiam ambos munere proſecutus eſt, idq́; de ſuo :* Antiphilum *drachmarum decem milibus : bis tanto* Demetrium*.* Ac Antiphilus *etiam nunc quidem in* Aegypto *eſt.*Demetrius *autem ſua quoque uiginti milia relinquēs amico, conceſsit in* Indiam*: profectus ad* Brachmanas*, tantum hoc loquutus* Antiphilo*, merito ſibi iam ignoſcendum uideri,quod tum ab eo diſcederet.* Neque *enim ſibi opus fore pecunia, quoad is perſeueraret eſſe, qui erat,uidelicet qui poſsit paucis eſſe contentus:neq; illum amplius egere amico,quippe cui res iam feliciter haberent.*Huiuſmodi *ſunt* Toxaris *amici* Græci*.* Quod *ni initio notaſſes nos,tanquàm qui uerbis nos iactaremus: idē profecto relaturus eram tibi complures orationes,atque eas egregias,quas* Demetrius *habuerit in iudicio : quum interim pro ſeipſo nihil reſponderet:* Pro Antiphilo *uero lachrymas funderet, atque etiā ſupplex eſſet:totamq́; cauſam in ſeſe reciperet, donec* Syrus *flagris cæſus, ambos eos liberos fecit.*Hos *igitur paucos è plurimis,quos mihi*

mihi primum memoria ſuggeſsit, tibi narrauerim præclaros, ac firmos amicos. Quod reliquum eſt, iam decedens à narratione, tibi dicendi partes trado. Tu porrò uti Scythas his non inferiores referas, ſed longe præſtantiores, tibi ipſi curæ fuerit, ſi quid de dextra ſolicitus es, ne ea tibi præcidatur. Verum oportet ſtrenuum præſtare uirum. Etenim res quædam uehementer ridicula tibi cõtigerit, ſi cum Oreſtem ac Pyladem admodum ſophiſtice laudaris, pro Scythia dicens, orator ignauus appareas. TOXA. *Recte tu quidem Mneſippe: qui quidem ad dicendum etiam exhortaris: perinde quaſi nihil ſolicitus ſis, ne tibi lingua execetur, uicto in narrationibus. Sed iam exordiar nihil quidem quemadmodum tu, uerbis, phalerans atque exornans (neque enim is Scytharũ mos) præſertim quum res ipſæ longe magis loquantur, quàm uerba. Nihil autem eiuſmodi expectaueris à nobis cuiuſmodi in commemorando laudibus extuliſti: puta ſi quis ſine dote duxerit deformem mulierem: aut ſi quis amici filiæ nubenti pecuniolam donauerit, duo talenta: ac per Iouem, ſi quis ſponte eat in uincula, quum certo ſciat ſe paulopoſt eſſe ſoluendum. Admodum enim leuia iſta: neque quicquàm ineſt in his, uel magni negotij, uel uirile quod ſit. Cæterum ego tibi referam multas cædes, bellaq́;, & mortes, amicorum cauſa ſuſceptas, ut intelligas ueſtra iſta luſum eſſe, ſi cum Scythicis conferantur. Neque tamen iſtuc ſine cauſa facitis, ſed merito parua iſta miramini: propterea quod non ſunt uobis admodum graues occaſiones declarandæ amicitiæ, quippe in alta pace uiuentibus. Quemadmodum nec in tranquillita*

quillitate queas ſcire, bonus ſit gubernator, nec ne. Tempeſtate enim tibi opus fuerit ad hoc, ut dignoſcas. At *apud nos bella perpetua, & aut inuadimus alios, aut cedimus inuadentibus, aut ubi forte concurrimus, pro paſcuis, prædaq́; pugnamus.* Hic *potiſſimum opus eſt bonis amicis, eoq́; quàm firmiſſime conſtituimus amicitias, ſola hæc arma inuicta atque inexpugnabilia eſſe iudicantes.* Prius *autem uolo tibi commemorare, quo ritu faciamus amicos, non ex poculis, quemadmodum uos, neque ſiquis æqualis ſit, aut uicinus: uerum ubi ſtrenuum quempiam uirum conſpexerimus, quiq́; præclara facinora patrare poſſit, in hunc omnes ſtudio incumbimus, & quod uos in ambiendis coniugijs, id nos in amicis non grauamur, diu quaſi procos agentes, nihilq́; non facientes, ne uidelicet fruſtremur amicitia, ne'ue reiecti eſſe uideamur,* At *ubi iam in amicitias cæteris repulſis, delectus eſt quiſpiam, protinus fœdus initur, ac iuſiurandum, quòd ſit maximum: nimirum, & uicturos eos pariter, & mortem oppetiturum, ſi ſit opus, alterum pro altero.* Atque *ita facimus.* Etenim *ſimulatque inciſis digitis, ſanguinem in calicem deſtillauerimus, ſummisq́; intinctis gladijs, ambo pariter admouentes biberimus, non eſt quicquam quod deinde nos queat dirimere.* Admittuntur *autem ad huiuſmodi fœdera, ad ſummum tres.* Nam *qui multis ſit amicus, is eo loco habetur apud nos, quo communes iſtæ atque adulteræ uxores: arbitramurq́; iam non perinde firmam illius amicitiam fore, poſteaquàm eſt in plures partes diſſecta.* Exordiar *autem ab his, quæ nuper* Dandamis *fecit.*

cit. Dādamis enim hic in conflictu cũ Sauromatis, quum eſſet captiuus abductus eius amicus Amizocas. Quin potius ante tibi iurabo noſtrum iuſiurandum, quandoquidem iſthuc initio ſum pollicitus. Non enim per Ventum, & Acinacem, quicquam mentiturus ſum apud te de Scythicis amicis. MENIP. Equidem tuum iuſiurandum haud magnopere deſiderabam: proinde recte facis, qui nullum deorum iures. TOXA. Quid tu narras? an non tibi uidentur eſſe dij, Ventus, & Acinacis? Adeo'ne te fugit, quod nihil ſit maius mortalibus uita, ac morte? Per hæc utique iuramus, quoties per Ventum, & Acinacem iuramus: uidelicet per Ventum, tanquàm qui uitæ ſit cauſa: per Acinacem uero, ut qui mortis ſit autor. MNESIP. Atqui ſi iſta idonea cauſa eſt: profecto multos alios quoque deos eſtis habituri tales, qualis eſt Acinaces: puta iaculum, lanceam, uenenũ, funem, atq; his conſimilia. Quandoquidem uarius eſt iſte deus interitus, atque innumerabiles aperit uias, quibus ad illum ſit aditus. TOXA. Vide quàm contentioſe nunc, quamq; litigioſe iſthuc facis: dum medio ſermone interpellas me, excutisq; ac diſturbas orationem meam. At ipſe loquente te, ſilentium agebam. MNESIP. Age, non ſum iſthuc poſthac facturus Toxaris. Et optimo iure obiurgas: quare perge confidenter, quod reſtat dicere: perinde quaſi nec adſim dum loqueris, adeo tibi ſilebo. TOXA. Quartus igitur agebatur dies Dandamidi, & Amizocæ, ex quo amicitiam inierant, ac mutuum ſanguinem pariter biberant. Venerant interea in regionem noſtram Sauromatæ, cum equitum decem

cem milibus: peditum autem ter tantum aduenisſe ferebatur. Ii nimirum quum in nos irruiſſent imparatos, neque expectantes illorum inſultum, omnes quidem cedere cogunt, complures autem repugnantes occidunt, nonnullos, & uiuos abducunt, niſi ſiquis effugerat tranans in ulteriorem fluminis ripam, ubi nobis dimidium copiarum, & pars curruum erat. Sic enim id temporis caſtra fueramus metati, haud ſcio quo conſilio Archiplanorum, id eſt, ducum noſtrorum, ad utranque Tanaidis ripam. Protinus itaque, & prædas abigebant, & captiua abducebant, & tentoria diripiebant, & curribus potiebantur, atque ijs pleriſque cum uiris captis, & ſub oculis noſtris concubinas, uxoresq́; noſtras conſtuprabant. Nos porrò rem indigne tulimus. At Amizoca quum duceretur (erat enim captus) nominatim inclamauit amicum, miſere uinctus, ſimulq́; calicis, & ſanguinis commonefecit. Quod ſimulatq; exaudierat Dandamis, nihil etiam contatus, ſpectantibus omnibus, tranauit ad hoſtes. Ibi Sauromatæ denſatis telis irruerunt in illum: iam confixuri, niſi ſucclamaſſet: Zirim. Hoc uerbi ſiquis ſonuerit, poſtea non interimunt, ſed recipiunt, tanquàm dedentem ſeſe precio redimendum. Moxq́; ad illorum ducem adductus, repoſcebat amicum: ille redemptionis precium poſtulabat. Neque enim prius dimiſſurum ſeſe, niſi maximum pro illo recepiſſet. Tum Dandamis: quæ poſſidebam, inquit, ea omnia à uobis direpta ſunt: quod ſi quid eſt quod nudus præſtare queam, id ſum paratus polliceri uobis: & imperato quicquid uoles. Et ſi ita uis, meipſum huius in locum recipe, & abutere

utere ad quodcunque tibi lubitum erit. Ad hæc Sauro-*mata:* Nihil,*inquit,opus retinere te:præſertim quum te-met dedideris.* Quin *tu parte eorum quæ poßides tradi-ta amicum abducito .* Rogat *illico* Dandamis, *quidnam uellet accipere.* Ille *oculos poſtulat.* Atque *hic protinus exhibuit eruendos . Deinde ubi eſſent execti,iamq́; pre-cium perſolutum eſſet Sauromatis,recepto Amizoca, re uerſus eſt innitens illi:unaq́; tranãtes, incolumes ad nos redierunt.* Id *factum animum reddebat Scythis omnibus, neque iam uictos eſſe rebantur ſeſe,quum uiderẽt, quod apud nos eſſet bonorum maximum, id nondum eſſe ab-ductum ab hoſtibus:uerum ſupereſſe egregiam mentem, & in amicos fidem .* At *idem Sauromatis formidinem non mediocrem incutiebat : reputantibus cum cuiuſmo-di uiris,ſi ſe præparaſſent,eſſent pugnaturi:tametſi tum quidem ex improuiſo ſuperaſſent : proinde ſub noctem relictis maxima ex parte pecoribus , incenſisq́; curri-bus,fuga ſeſe ſubduxerunt.* Porrò *Amizoca non tulit di-utius, ut uideret ipſe,amico cæco* Dandamide, *ſed ipſus ſemet exoculauit.* Atque *ita ſedent ambo, omniq́; hono-re à populo Scytharum publicitus aluntur .* Quid *tale Mneſippe uos referre poſſetis?* Etiam *ſiquis tibi donet, ut poßis uel decem alios ad iſtos quinq; adiungere: etiã citra iuſiurandum, ſi ita uis,ut & multa liceat affinge-re ?* At *ego tibi rem nudam expoſui .* Tu *uero ſi quem talem narraſſes , non ſum neſcius , quantas adornandæ rei gratia phaleras narrationi fueris admixturus:quem-admodum ſupplicarit* Dandamis *: & quomodo ſit ex-cæcatus , & quæ dixerit , & quo pacto redierit , &*

quem

quemadmodum exceperint eum Scythæ, adgratulantes, beneq; ominantes, atque id genus alia: cuiuſmodi uos ad demulcendas aures ſoletis artificio quodam addere. Audi igitur, & alium huic parem Belittam, huius Amizocæ conſobrinum. Is ut detractum ex equo à leone Baſthen amicum conſpexiſſet: nam forte ſimul erant in uenatu: iamq; leo circumplexus illum, iugulo admotus eſſet, atque unguibus laniaret, deſiliens, & ipſe, inuolauit in tergum beluæ, reflexitq;, in ſeſe prouocans, auertensq;, atque inter dentes digitos inſerens, conatus quoad licuit, Baſthen è rictu leonis eximere, donec leo omiſſo illo iam ſemimortuo, ad Belittam ſeſe conuertit, atque ipſum quoque circũplexus occidit. At ille moriens (nam tanto anteuertit) acinacem in leonis pectus defixit. Itaque pariter exanimati ſunt omnes: nos autem ſepeliuimus eos, duobus aggeſtis tumulis inter ſe uicinis: altero amicorum, altero è regione leonis. Iam tertio loco tibi referam Mneſippe, Macentæ, Lonchatæ, & Arſacomæ amicitiam. Hic enim Arſacomas deperibat Mazæam Leucanoris filiam, qui regnabat in Boſporo: tum quum legatione fungeretur ſuper tributo, quod Boſporini ſemper nobis pendere ſoliti, id temporis tertium iam menſem ultra diem, legitimum diſtulerant. In conuiuio igitur quum Mazæam uidiſſet proceram atque decoram uirginem, amore captus eſt, grauiterq; diſcruciabatur. Iam itaque quæ de tributis agebantur, erant tranſacta: reſponderatq; illi Rex, conuiuioq; accipiebat, mox illum dimiſſurus. Eſt autem mos in Boſporo, uti proci in conuiuio petant puellas, nar-

rantes

rantes quinam ſint, quibusq; rebus freti, decreuerint eas in matrimonium acciperẽ. Atq; id temporis forte fortuna multi aderant in conuiuio proci, reges, ac regum filij: in his erat & Tigrapates Lazorum princeps, & Adyrmachus Machlynæ dux, alijq́; cum his permulti. Oportet autem unumquenq; procum, poſteaquam expoſuit quis ſit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias acceſſerit, conuiuari cum reliquis, tacitumq́; accumbere. Deinde peracto conuiuio, poſtulata phiala, uinum in menſam effundere, atq; ita ſponſam ambire, multum interea collaudantem ſeſe, quo genere, quibus opibus, qua ſit potentia. Ad hunc igitur modum cum multi iam libaſſent, poſtulaſſentq́;, regna, & opes commemorantes: tandem Arſacomas, poſtulata phiala, non libauit (neq; enim mos apud nos uinum effundere, quin magis contumelia iſta eſſe iudicatur in deum) ſed hauſtim bibens: Da mihi rex, inquit, filiam tuam Mazæam uxorem, qui multo ſum potior iſtis, quantum ad opes ac poſſeßiones attinet. Leucanore uero admirante (ſciebat enim rex pauperem Arſacomam, ac de plebe Scytharum eſſe) percontanteq́; quantum pecorum, aut quan tum habes plauſtrorum Arſacoma: nam ijs rebus uos diuites eſtis, Imò nec plauſtra, inquit poßideo, nec armenta: uerum ſunt mihi duo amici: honeſti probiq́;, quales alij Scytharum nemini. Ac tum quidem iſta dicens, riſus eſt, contemptuiq́; habitus, uiſusq; temulentus. Mane uero reliquis prælatus eſt Adyrmachus, iamq́; ſponſam abducturus erat in Mæotidem ad Machlyenſes. Porrò Arſacomas domum reuerſus, amicis indicat, quem-

admodum reiectus eſſet à Rege, riſuiq́; habitus in conuiuio, quum pauper eſſe putaretur. Atqui dixeram, inquit, illi quantas haberem opes, nempe uos, ô Lonchata, atq; Macenta, ueſtramq́; beneuolentiam longe præſtare, multoq́; firmiorem eſſe Boſporanorum opibus. Verum hæc dicentem, me ſubſannauit, contempſitq́; : & Adyrmacho ſcilicet Machlyenſi tradidit aſportandam ſponſam, quòd aureas phialas ſe diceret habere decem, præterea currus quaternis ſedilibus octoginta : ad hæc ouium boumq́; multam copiam. Sic uidelicet antetulit fortibus uiris pecorum multitudinem, operoſa pocula, & currus graues. Proinde, ô amici, dupliciter excrucior: nam & Mazæam amo, & iniuria mihi inter tantum hominum illata, non mediocriter mordet animum meum. Arbitror autem, & uos ex æquo iniuria affectos eſſe. Etenim ad unumquenq; è nobis tertia contumeliæ pars pertinebat: ſi modo ita uiuimus, quemadmodum cœpimus quum coniungeremur: nimirum ut unus homo ſimus, iiſdem dolentes, iiſdemq́; gaudentes. Imò, inquit Lonchates, unuſquilibet è nobis totus iniuria afficiebatur, tum quum in te iſta fierent. Quomodo igitur (inquit Macentes) his in rebus agemus? Per partes, inquit Lonchates, negocium ſuſcipiamus. Atque ego quidem recipio Arſacomæ me caput apportaturum Leucanoris. Tu uero ſponſam ereptam huic adducas oportet. Ita fiat, inquit. At tu Arſacoma, inter hæc (nam his peractis uériſimile eſt exercitu ac bello fore opus) hic mane, quo contrahas, & appares arma, equos, atq; aliarum rerum uim, quantam potes maximam. Facillime autem plurimos

adiunxe

adiunxeris:partim quòd ipſe ſtrenuus,partim quòd nobis non pauci ſunt familiares. Maxime uero ſi deſederis in tergore bouis.Hæc ubi placuiſſent,hic quidem quantum potuit, rectà profectus eſt in Boſporum, puta Lonchates:alter,id eſt, Macentes ad Machlyenſes, eques uterque.At Arſacomas domi manens,& cum æqualibus contulit,& ex familiaribus uim hominum armauit.Denium & in tergore bouis deſedit. Conſuetudo autem de ſedendo in tergore bubulo huiuſmodi eſt apud nos. Vbi quis ab alio læſus eſt, cupitq; ulciſci, neque par eſſe pugnæ uidetur: tum boue immolato, carnes fruſtulatim conciſas, igni torret. Dehinc ipſe porrecto humi corio, ſedet in eo: intergum reductis manibus, more eorum, qui à cubitis uincti ſunt. Et hoc quidem apud nos maximum eſt ſupplicandi genus. Appoſitis autem bouis carnibus, adeuntibus domeſticis: præterea ſi quis alius uelit, quiſque partem ſibi ſumit, ac dextro pede tergum bouis calcans, pro facultate pollicetur: hic quidem equites præbiturum ſe quinque ſuopote cibo, ſuoq; ſtipendio: ille decem: alius plures: alius armatos pedites quot poßit:atq; qui pauperrimus, ſeipſum duntaxat. Colligitur itaq; in tergo bouis ingens nonnunquam multitudo. Et huiuſmodi quidem exercitus, & certißima fide cohæret, & hoſtibus expugnatu difficillimus eſt: non aliter, quàm ſi iureiurando eſſet adactus. Nam in tergum aſcendiſſe, inſtar iuriſiurandi eſt. Arſacomas igitur his in rebus procurandis ſatagebat: coieruntq; illi equites quidem circiter quinquies mille: tum armati ac pedites promiſcue, uicies mille. At Lon-

chates ubi ignotus peruenit in Boſporum, Regem adit, tractantem quiddam de regni negocijs, aitq; uenire quidem ſeſe publico Scytharum nomine, ſed priuatim res maximas apportare. Ille ubi dicere iuſsiſſet: De publicis, inquit, negocijs, hæc in præſentiarum denunciant Scythæ: ne ueſtri paſtores in planiciem uſq; tranſgrediantur, ſed intra Trachonem paſcant. Cæterum latrones de quibus expoſtulatis quòd regionem ueſtram incurſent: negant eos publico conſilio emitti, ſed priuatim ſui quenq; lucri cauſa prædari. Quòd ſi quis illorum deprehendatur: tui arbitrij eſſe, ut in eos animaduertas. Hæc quidem illi denuntiant. At ego tibi indico, grauem in uos inſultum futurum ab Arſacoma Mariantæ filio, qui nuper legatum egit apud te, idq; (opinor) quum filiam tuam poſtularit, non aſsecutus ſit abs te: ob id indignatur, ſedetq; in tergore taurino ſeptimum iam diem, contractusq; illi eſt exercitus haud exiguus. Audiui (inquit Leucanor) & ipſe, cogi uim copiarum in tergum bouis. Quod autem aduerſum nos cogerentur, quodq; Arſacomas huius rei dux eſſet, id uero me fugerat. Atqui in te, inquit Lonchates, hic apparatus conſtituitur. Mihi autem inimicus eſt Arſacomas, grauiterq; fert, quod ſibi præferar à natu maioribus, & quod in omnibus illo uidear eſſe præſtantior. Quòd ſi mihi ſpoponderis alteram filiam tuam Barcetim, alioqui nec indigno ueſtra affinitate, breui tibi reuerſus caput eius apportauero. Spondeo Rex inquit, uidelicet ſupra modum formidine correptus, propterea quòd non ignoraret, quam ob cauſam iratus eſſet Arſacomas:

nimirum

nimirum ob nuptias, tum aliâs quoq; metuerat ſemper Scythas. At Lonchates : *Iurato inquit, te præſtiturum pacta, neq; inficiaturum.* Id *quum fieret, iamq; reſupinatus in cœlum iurare uellet :* Abſit, *inquit, ut hic, ne quis ſpectantium conijciat, qua gratia iuremus.* Quin *potius hoc templum* Martis *ingreſſi, occluſis foribus iuſiurandum edamus, ubi nullus exaudiat.* Nam *ſi quid horum inaudierit* Arſacomas, *uereor ne me ante bellum immolet, manu iam nunc non parua cinctus.* Intro *eamus, inquit* Rex. Vos *autem abſiſtite quàm longiſſime.* Neq; *quiſquam ad templum adeat, quem ego non accerſiuero.* Poſteaquam *igitur ipſi quidem introgreſſi ſunt, ſatellites autem procul abſtiterunt, uibrato gladio, ſimulq; altera manu obturato ore, ne uociferaretur, ictum in pectus adegit.* Deinde *caput deſectum, ſub chlamyde tenens prodibat, quaſi confabulans interim cum illo, breuiq; ſeſe dicens adfuturum, tanquam ad negocij quippiam emitteretur ab illo.* Atq; *ita reuerſus eò, ubi equum uinctum reliquerat, conſenſo illo, redequitauit in* Scythiam. Porrò *nemo eſt cum inſequutus: quippe diu ignorantibus* Boſporinis, *quod acciderat, tum ubi reſciſſent, factioſe de regno decertantibus.* Hæc *itaque geſſit* Lonchates, *præſtititq; promiſſum allato* Leucanoris *capite.* Porrò Macentes *in uia factus certior ſuper his, quæ in* Boſporo *acciderant, peruenit ad* Machlyenſes: *primusq; illis nuncium attullit de rege trucidato.* At *populus, inquit, te* Adyrmache, *gener cum ſis, ad regnum uocat.* Proinde *fac ut ipſe prior occupans, imperium arripias, in rebus perturbatis obortus, pu*

ella uero te ſequatur à tergo in curribus. Facile enim iſthoc pacto tibi conciliaueris multitudinem Boſporanorum, ubi Leucanoris filiam conſpexerint. Ego porrò non ſolum Alanus ſum, uerum etiam ſponſæ tuæ cognatus maternus: ſiquidem noſtra è gente Maſteram Leucanor aſciuit uxorem. Et nunc tibi adſum, miſſus à Maſteræ fratribus, qui ſunt in Alania: denunciantibus ut quàm potes ocyßime, te recipias in Boſporum, neque per negligentiam committas, ut imperium ad Eubiotum deueniat: qui tametſi frater nothus eſt Leucanoris, tamen Scytharum partibus ſemper fauit, cum Alanis ſimultates gerit. Hæc quidem dicebat Macentes. Erat autem eodem cultu, eademq; lingua cum Alanis. Commune enim horum utrunq; Alanis cum Scythis, niſi quòd non magnopere comati ſunt Alani quemadmodum Scythæ. At Macentes in hoc quoq; illis erat aßimilis, uidelicet detonſa coma: quatinus conueniebat alanum minus eſſe comatum, quàm Scytham. Itaq; his rebus factum eſt, ut illi fides haberetur, putareturq; Maſteræ ac Mazææ cognatus eſſe. Et nunc, inquit, ò Adyrmache, ad utrumuis paratus ſum: uel proficiſci tecum in Boſporum, ſi uelis: uel manere, ſi ſit opus, ac ſponſam adducere. Iſthuc equidem, inquit Adyrmachus, longe malim, quandoquidem cognatus es, te puellam adducere. Nam ſi nobiſcum unà proficiſcaris in Boſporum, unum duntaxat equitem numero addideris. Quod ſi mihi uxorem aduexeris, multorum inſtar fueris. atque ita factum eſt, & hic quidem iter ingreſſus eſt, Macentæ tradens ducendam Mazæam, quæ uirgo etiam dum erat.

erat. At ille per diem quidem illam currru uehebat: ueꝛrum ubi nox incubuiſſet, impoſita equo (nam id curaꝛrat, ut alius quidam eques ſeſe conſequeretur) tum inſiliens, & ipſe, nequaquam deinceps ad Mæotim iter faciebat, ſed deflectens ad mediterraneam, relictis ad dexteram Mitræorum montibus, quum uirginem interim aliquoties interquieſcere iuſſam refocillaſſet, intra triduum à Machlyenſibus in Scythiam uſq; permenſus eſt uiam: ſtatimq; equus eius ubi deſtitiſſet à curſu, pauliſper aſtans exanimatus eſt. Porrò Macentes Arſacomæ Mazæam in manum dans: Accipe, inquit, à me quoq; id quod ſum pollicitus. At illo ad inſperatum ſpectaculum ſtupefacto, gratiasq; agente: Deſine, inquit, Macentes, ac noli me alium à teipſo putare: nam mihi profecto gratias agere ob hæc quæ feci, perinde eſt, ac ſi ſiniſtra mea gratias agat dextræ, quod uulneratæ ſibi ſubminiſtrauit, atq; officioſe curam egit ægrotantis. Ridicula nimirum, & nos fecerimus, ſi iamdudum commiſſi, & quatenus licet in unum conflati, magnum adhuc eſſe credamus, ſi qua pars noſtri officioſe quid egerit pro toto corpore. Etenim pro ſeipſo fecit, quum pars ſit totius beneficio adiuti. Atq; ad hunc quidem modum Arſacomæ gratias agenti, Macentes reſpondit. Cæterum Adyrmachus ubi ſenſit inſidias, non perrexit ire in Boſporum: iam enim Eubiotus rerum potiebatur accerſitus à Sauromatis, apud quos fuerat diuerſatus: uerum in patriam reuerſus, contractis ingentibus copijs, per montuoſa irrupit in Scythiam: pauloq; poſt irruit, & Eubiotus, cum Græcos undecunq;

poterat ſecum ducens, tum Alanos, & Sauramatas ac=ceſitos, utrinq; uicies millenos. Coniunctis autem co=pijs, Eubiotus atq; Adyrmachus nonaginta milia con=ſecerunt, atq; ex his tertia pars equites ſagittarij. Nos autem (nam,& ipſe ad hanc expeditionem contuleram, addens ijs,qui in tergum [taurinum] conuenerant, equi=tes ad plenum inſtructos centum) contractis haud multo minus triginta milibus, unà cum equitibus operieba=mur inſultum, ductore Arſacoma. Vt autem admouen=tes illos conſpeximus, contra duximus agmen præmiſ=ſis in hoſtem equitibus. Atq; ubi iam diu acriter eſſet pugnatum, tandem ceſſere noſtri, interrupta phalan=ge. Poſtremo in duo diſſectum eſt uniuerſum agmen Scy thicum: pars ſubduxit ſeſe,non omnino palàm uicta,ue=rum ita fugiebat, ut locum dare uideretur: adeo ut Ala=ni ad multum tempus inſequi non auderent: partem al=teram, quæ eadem erat imbecillior, cingentes Alani ac Machlyenſes, undequaq; cædebant, confertim iaculis emiſsis, atque ſagittis, ſic ut uehementer laboraretur à noſtris,qui tenebantur obſeſsi. Et iam pleriq; arma pro=iecerant, quorum in numero forte erat Lonchates, & Macentes: iamq; ambo uulnus acceperant, dum ante alios ſeſe periculis obijciunt. Hic quidem aduſto femo=re, puta Lonchates: Porrò Macentes ſecuri ſauciato capite,tum conto in humerum impacto. Quod ſimul=atq; ſenſit Arſacomas, quum in altero agmine eſſet no=biſcum: turpe ratus, ſi deſertis amicis non adeſſet, ſub=ditis equo calcaribus, cum clamore in hoſtes tendere cœpit,ſublato gladio adeo, ut Machlyenſes uim ani=

mi non

mi non ſuſtinuerint, ſed uiam illi fecerint, ut tranſiret. At ille receptis amicis, tum aduocatis & alijs, impetum fecit in Adyrmachum, impactoq; in ceruicem gladio, ad zonam uſque diſſecuit. Quo fuſo, diſsipata eſt omnis acies Machlyenſium, paulopoſt, & Alanorum: Denique cum his Græci quoq;. Atq; ita redintegrato prælio, nos ſuperiores extitimus, diuq; ſumus inſequuti trucidantes, donec nox finem impoſuit. Poſtero die ab hoſtibus uenerunt legati, qui ſupplices pacem atque amicitiam orarent. Boſporani duplicatum tributum pen ſuros ſeſe pollicebantur: Machlyenſes obſides daturos ſe confirmabant. Alani ita eam inuaſionem compenſaturos ſeſe ſpondebant, ut Sindianos noſtro nomine uellent aggredi, quibuſcum multo iam tempore nobis fuerat ſimultas. His de rebus auditis ſuffragijs, imprimis autem Arſacomæ, & Lonchatæ: pax inita, duobus illis cuncta pro arbitratu ſuo moderantibus. Huiuſmodi Mneſippe, audent Scythæ amicorum cauſa facere. MNES. *Tragica prorſus, ô Toxari, fabuliſq; ſimilia. Et propitius ſit Acinaces, & Ventus, per quos iuraſti: ſi quis iſta non credat, non admodum reprehendendus eſſe uideatur.* TOXA. *At uide, uir egregie, ne incredulitas iſta ab inuidia ueſtra proficiſcatur. Quanquam non me deterrebis non habendo fidem, quo minus, & alia his comſimilia referam, quæ nouerim à Scythis eſſe geſta.* MNES. *Tantum ne longum facias, uir optime, neque uſq;adeo admiſsis, uagiſq; utare ſermonibus: ut nunc ſurſum ac deorſum Scythiam, Machlyanamq; percurrens: deinde in boſporum*

diſcedens: poſtremo rediens prorſus abutare ſilentio meo. TOXA. *Parendum tibi & hanc præſcribenti legem, dicendumq́; paucis, ne fatigeris unà nobiſcum, audiendo circumcurſitans. Quin magis auſculta, quæ in meipſum amicus* Siſinnes *nomine præſtiterit. Quum enim* Athenas *relicta patria proficiſcerer, idq́; cupiditate* Græ*canicarum literarum, appuleram* Amaſtrim Ponticam. Ea *eſt urbs haud procul à* Carambe *diſsita in promontorio, obuia ijs, qui à* Scythia *nauigant. Comitabatur autem* Siſinnes, *mihi à puero amicus.* Nos *igitur ubi res quaſdam importatas in portu ſpectaſſemus, in eumq́; è naui ſubduxiſſemus, eminus, nihil ſuſpicantes mali: interea fures quidam effracta ſera, ſuſtulerunt uniuerſa, adeo ut non reliquerint, quod uel in eum diem ſufficere poſſet.* Ergo *quum domum eſſemus reuerſi, cognito quod acciderat, non uiſum eſt in ius uocare uel uicinos, qui plures erant, uel hoſpitem, ueriti ne pleriſque ſycophantæ uideremur, ſi dixiſſemus nobis ab aliquo ſublatos eſſe* Daricos *quadrigentos, tum ueſtium permultum, ad hæc tapetia quædam, deniq; quicquid habueramus.* Conſultabamus *igitur hiſce de rebus, quid eſſet faciundum, omnium rerum egenis, idq; in urbe peregrina.* Ac *mihi quidem ita uiſum eſt tum temporis, ſtatim demerſo in ilia acinace, uitam fugere, priuſquam ignauum quippiam, aut indignum eſſet ferendum, uel fame, uel ſiti enecto.* Contra Siſinnes *conſolabatur, obſecrans ne quid tale facerem.* Aiebat *enim excogitaſſe ſeſe, unde nobis uictus ſuppeteret.* Et *eo quidem die baiulandis è portu lignis allata mercede uictum ſuppeditauit:*

ditauit: mane autem obambulans in foro, pompam quandam aſpexit iuuenum (quemadmodum aiebat) elegantium ac ſtrenuorum. Hi nimirum uiritim lecti, ut mercede propoſita ſingulare certamen inirent, in tertium diem erant decertaturi. Ergo quum omnes huius negocij conditiones audiſſet, accedens ad me: Caue poſt hac inquit, Toxari, ne teipſum pauperem dixeris: ſiquidem tertio abhinc die diuitem te reddidero. Hæc ait, atque interea ægre parato uictu, quum iam ſpectaculum eſſet inſtitutum, ſpectabamus, & ipſi: etenim aſſumptum me duxit in theatrum, tanquam ad iucundum aliquod, nouumq; ſpectaculum Græcorum. Ergo ubi conſediſſemus, ſpectabamus. Ac primo quidem feræ partim iaculis confixæ, atq; à canibus agitatæ, partim in homines quoſdam uinctos emiſſæ, nocentes quoſpiam, ita ut coniiciebamus. Vt autem prodierunt, qui erant ad ſingulare certamen conducti, ac producto iuuene quodam prægrandi, dixiſſet præco: Si quiſquam uelit cum hoc ſingulari certamine congredi, prodeat in medium, præmium pugnæ accepturus drachmarum decem milia. Ibi protinus aſſurrexit Siſinnes deſiliens, polliceturq́; ſe dimicaturum, ſimulq́; poſcit arma. Tum acceptam mercedem, decem milia mihi deferens, in manum dat: Si uicero, inquit, Toxaris, unà proficiſcemur, ſuppetetq́; commeatus: ſin cecidero, ſepulto me, redi rurſus in Scythiam. Ego quidem his auditis ſingultiebam. At ille ſumptis armis, reliquum quidem corpus muniuit: At galeam nequaquam impoſuit, ſed nudo conſiſtens capite pugnabat. Et initio quidem ipſe uulnus

accepit,

accepit, retorto gladio, ſucciſo poplite, ita ut multum ſanguinis deflueret. Ego interim iam metu præmortuus eram. At ille confidentius inuadentem aduerſarium obſeruans, ferit in pectore, transfigitq́; : ita ut protinus ad pedes illius procumberet. ille feſſus, & ipſe uulnere, mortuo incumbebat: parumq́; aberat, quin ipſe quoque efflaret animam. At ego accurrens erexi, animumq́; reddidi. Porro ubi dimiſſus eſt, iam uictor declaratus: ſublatum illum, domum deportaui: multumq́; temporis curatus à medicis, ſuperuixit quidem, hodieq́; agit apud Scythas, ducta in matrimonium ſorore mea, claudus tamen adhuc eſt ex uulnere. Hæc res Mneſippe non apud Machlyenſes, neq; in Alania geſta eſt: ut teſtibus careat, & ficta credi queat: uerum complures extant Amaſtriani, qui de pugna Siſinnæ memorant. Finem iam faciam: ſi tibi quinto loco factum Abauchæ retulero. Appulit aliquando Abauchas hic in Boryſtenenſium ciuitatem ſecum adducens, & uxorem, quam unice diligebat, liberos duos, alterum quidem maſculum lactentem, altera uero erat puella ſeptem annos nata. Erat autem peregrinationis comes, & huius amicus Gyndanes, atq; is quidem è uulnere laborans, quod in uia acceperat à latronibus, qui eos fuerant adorti: cum quibus dum pugnaret, ictus eſt in femore: ita ut ne ſtare quidem poſſet præ cruciatu. Itaq; noctu dormientibus illis (nam forte in cœnaculo quodam diuerſabantur) ingens ortum eſt incendium, omniaq́; circuncluſit, iamq́; flamma undiq; domum circundedit. Ibi experrectus Abauchas, relictis liberis plorantibus, repulſa uxore, quæ inhærebat, iuſ-

ſaq́;

ſáq; ut ipſa ſeſe ſeruaret, amico in humeris ſublato deſcendit, perrumpensq; euaſit, ita ut nequaquam incendio læderetur. Vxor *infantem baiulans conſecuta eſt, monens puellulam, ut ſeſe conſequeretur.* Ea *uero ſemiuſta, abiecto ex ulnis infante, uix exilijt è flamma.* Deinde *puella unà cum illa ueniens, penè, & ipſa extincta eſt.* Poſt *hæc cum probro obiectaret quiſpiam* Abauchæ, *quod deſertis liberis, atque uxore,* Gyndanem *extuliſſet:* Imò *liberos, inquit, denuo parare haudquaquam difficile: tum incertum, an hi boni ſint futuri: porrò amicum diu fuerit, priuſquam inueniam talem, qualis eſt* Gyndanes*: cuius amor mihi multis argumentis eſt exploratus.* Dixi Mneſippe, *è pluribus his quinque propoſitis: iam tempus eſt pronunciari, utri noſtrum, aut linguam, aut dexteram oporteat amputari.* Quis *igitur futurus eſt iudex?* MNES. Nemo. Neq; *enim conſtitueramus narrationis arbitrum.* Sed *ſcin quid agemus?* Quandoquidem *in præſentiarum, nullo propoſito ſcopo, ſumus iaculati: de integro delecto arbitro, alia amicorum paria apud illum referamus: deinde uter ſuccubuerit, ei tum quidem amputetur, uel mihi lingua, uel tibi dextera.* Aut *ſi hoc crudele, quando tu amicitiam admirari uiſus es: ego nihilo ſecius puto, nullam eſſe mortalibus poſſeſsionem hac præſtantiorem neque pulchriorem: quin ipſi quoq; in unum copulati, illud approbamus: ut ex hoc die in totam uſq; uitam ſimus amici, utriq; uictores, utriq; maximis potiti præmijs: uidelicet pro unica lingua, unáq; dextra, binas uterq; habituri: atq; inſuper oculos quoq; quaternos, pedesq;*

quater

quaternos: in ſumma, duplicia omnia. Eiuſmodi namq; quiddam eſt, cum duo treſq; copulantur amici, qualem Geryonem ſcriptores depingunt, ſenis manibus, terniſq; capitibus hominem. Siquidem (ut mea fert opinio) tres illi fuerunt, qui communiter omnia gererent: ut dignum eſt his, qui amicitia coniuncti ſunt. TOXA. *Probe dicis, atq; ita faciamus.* MNES. *Verum neq; ſanguine opus eſt Toxaris, neq; Acinace, qui nobis amicitiam confirmet. Hæc enim confabulatio, & quòd eadem amamus, id multo certius eſt calice illo quem bibitis: propterea quod huiuſmodi non obligationem, ſed animum poſtulare mihi uidentur.* TOXA. *Placent iſta, iamq; amici atq; hoſpites ſimus: tu mihi hic in Græcia: ego tibi, ſi quando in Scythiam perueneris.* MNES. *Nimirum ut ſis ſciens, nequaquam me pigeat uel longius etiam proficiſci, ſi tales amicos nanciſci liceat, qualem eſſe te Toxari ex tua oratione conijcio.*

REVERENDO IN CHRIſto Patri ac domino, D. Renato epiſcopo Carnutenſi, Eraſmus Roterodamus S. D.

CVm multis modis compertum haberem, ornatiſſime pater, quàm candide de meo ingeniolo, meis tum ſentias, tũ prædices, uir alioqui naris emunctiſſimæ: Iamq; ad Italicum iter accincto, per itineris comites non liceret celſitudinem tuam interuiſere: ut eſſet tamen interim quod te tui Eraſmi cõmonefaceret, Luciani pſeudomantẽ miſi: ſceleratiſſimum quidem illum, ſed quo non alius ſit utilior

utilior ad deprehendendas coarguendasq́; quorundam iſtorum impoſturas, qui hiſce quoq; temporibus uel magicis miraculis, uel ficta religione, uel adſimulatis condonationibus, alijsq́; id genus præſtigijs, uulgo fucum facere ſolent. Eum *igitur leges, uti ſpero, non modo cum fructu aliquo, uerum etiam ſumma cũ uoluptate, propterea quòd intelligam te, licet præter generis claritatem, fortunæ ſplendorem, muneris autoritatem, ſerijs illis ac tetricis ſtudijs abſolutum, non ſolere tamen admodum ab his etiam elegantioribus* Muſis *abhorrere: & huiuſmodi luſus nec inamœnos nec infrugiferos arduis negocijs libenter intermiſcere.* Porrò *quicquid eſt, uel nigri ſalis, quem* Momo *tribuunt, uel candidi, quem* Mercurio *aſſcribunt, id omne in uno* Luciano *copioſiſſime reperias licebit. Carnutenſis oppidi, tam ſplendidum profecto, tamq́; celebre phanum, fulmine conflagraſſe, dici non poteſt quàm feram acerbe.* Bene *uale in reditum ex* Italia *noſtrum.* Lutetia, *Anno* M. D. V.

LVCIANI ALEXANDER SEV PSEVDOMANTIS,

D. Eraſmo Rot. interpr.

TV *quidem charißime* Celſe, *leuem forte quandam ac facilem prouinciam tibi mandare uideris, cum iniungis ut* Alexandri Agonotichitæ *impoſtoris uitam, commenta, neque non audaciam præſtigiasq́ue libro complexus, uolumen ad*

te trans

te tranſmittam. Verum ſi quis ea conetur omnia ad plenum enarrare, id profectò non minoris ſit negocij quàm Alexandri eius, cui Philippus fuit pater, res geſtas literis prodere: tantus fuit ſcelere, quantus ille uirtute. Attamen ſi candidè,ignoſcenterq́; legere uoles, & quod narrationi deerit, id ex te imputare atq; addere: conatum hunc te autore capeſſam, & Augiæ bubilæ ſi non omne, at certe pro mea uirili repurgare nitar, paucis aliquot elatis cophinis:nimirum ut ex his coniecturam facias,quantus,quamq́; immenſus fuerit fimus uniuerſus, quem ter mille boues multis annis reddere potuerint. Sed amborum interim nomine calumniam uereor, tuo pariter ac meo:tuo,qui iubeas memoriæ literarumq́; monumentis tradi uirum longe ſceleratiſsimum: meo, qui ſumam operam in huiuſmodi narratione, rebusq́; geſtis hominis, quem nequaquam oportebat ab eruditis legi, ſed in frequentiſsimo quopiam, & ampliſsimo theatro ſpectari à ſimijs,aut uulpibus diſcerptum: quanquam ſi quis hoc crimen nobis impegerit, poterimus, & ipſi nos exemplo quodam ſimili tueri. Etenim Arrianus ille diſcipulus Epicteti, uir inter Romanos cum primis laudatus, ac per omnem uitam in literarum ſtudio uerſatus, cum ſimile quiddam fecerit, pro nobis quoq; reſponſurus eſt. Nam is quidem Tillibori latronis uitam deſcribere non eſt grauatus. Nos uero multum crudeliorem latronem memoriæ prodemus, quippe qui non in ſyluis ac montibus,ſed ipſis in urbibus ſit latrocinatus:neq; qui Minyam tantum,aut Idam ſit per graſſatus, neq; paucas quaſdam Aſiæ partes, uidelicet

deſertiores

deſertiores depopulatus,ſed qui uniuerſam (ut ita dixerim) Romanorum ditionem ſuo complerit latrocinio. Ac primum tibi depingam hominẽ, effigiem eius quoad potero proxime uerbis adumbrans:tametſi non ſum admodum pingendi peritus. Corpore igitur,ut interim & hoc tibi repræſentem,procerus erat, & aſpectu decorus, planeq́; ſpecie diuina quadam ac maieſtatis plena,colore candido, barba non admodum hirſuta, coma partim natiua tectus,partim appoſititia : ſed hac adeo ſcienter efficta, ut uulgus ferè non ſentiſceret imitatam aſcititiamq́; eſſe. Oculi uehementer acres ac uerſatiles, tum diuinum quiddam relucentes.Vox dulciſsima,pariterq́; clariſsima.In ſumma quo ad has res,nulla ex parte poterat improbari:ac figura quidem hominis erat huiuſmodi.Cæterum mens, atque animus, ò malorum depulſor Hercules,& auerſor triſtium Iuppiter,ſeruatoresq́; Dioſcuri,in hoſtes potius contingat incidere,quã cum eiuſmodi quopiam habere commercium. Siquidem ingenio,ſolertia,acumine longe præſtabat cæteris mortalibus.Tum curioſitas docilitas, memoria, & ad diſciplinas ingenij felicitas,horum unumquodq; ſuprà quàm dici poſsit,illi ſuppetebat,quibus tamen peſsimã in partem eſt uſus.Et quũ haberet arma tam egregia ſibi ſuppeditata,illico nimirum omnium qui eſſent ſceleribus nobilitati, facile ſummus euaſit, uel ſuperior Cercopibus, Eurybato,Phrynonda,Ariſtodemo,Soſtrato.Nam ipſe cum aliquando Rutiliano ſcriberet genero, modeſtiſsimeq́; de ſe loqueretur, Pythagoræ ſemet adſimilabat. Atqui ueniam mihi dabit Pythagoras, uir ille quidẽ ſa-

piens, ac mente diuina: cæterum ſi huius ætate uixiſſet, puer (ſat ſcio) præ hoc uiſus fuiſſet. Sed heus tu per Gratias, caue putes hæc in Pythagoræ contumeliam me dicere, quaſi uelim eos ſimilitudine rerum geſtarum committere. Verum ſi quis deterrima quæq;, & probroſiſſima, quæ de Pythagora per calumniam feruntur (quibus equidem haudquaquã fidẽ perinde ut ueris habuerim) ſi quis tamen conferat in unum, ea nimirum omnia, uix etiam minimam particulã adæquent Alexandrinæ uerſutiæ. Prorſum enim imaginare mihi, & cogitatione finge, quàm maxime uariam ingenij temperaturam, indolemq; ex mendacio, dolis, periurijs, maleficijs confuſam, promptam, audacem, uerſatilem, & ad efficiendum, quæ cogitaſſet nullum refugientẽ laborẽ, appoſitam ad perſuadendũ, cuiq; facile fides habenda uideretur: tum quæ mire ſimularet optima quæq;, ea quæ à mente eſſent diuerſiſſima, præ ſe ferret. Primum igitur nemo cũ illo cõgreſſus eſt, qui non hac cum opinione diſceſſerit, ut eum mortalium omnium optimum æquiſſimumq;: præterea ſimpliciſſimum minimeq; fallacem iudicaret. Accedebat ad hæc omnia grandium rerum conatus, quum nihil puſillum cogitaret, ſed ad maxima ſemper appelleret animum. Ita quum eſſet adoleſcentulus adhuc, formoſus admodum, ætate uidelicet tenera, ac uelut herbeſcente: id quod licebat partim è ſtipula conijcere, partim audire ex his qui ita prædicabant: paſſim ſeſe proſtituebat, ac mercede ſui copiam faciebat ijs quibus lubitũ fuiſſet. Inter multos autem incidit in hunc amans quidem præſtigiator ex eorũ numero, qui magiam & diuinas incantatio

tatio

tationes profitentur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immißiones in hoſtes, rationem eruendi reperiendiq́; theſauros, hæreditatũ ſucceßiones. Hic *ubi conſpiceret bene ingenia, tum puerũ, atq; ad ſubminiſtrandum arti negocioq́; ſuo propenſißimum: utpote qui non minus illius adamaret maleficium, quàm ipſe huius formam: erudijt eũ, ſemperq; deinceps pro adiutore miniſtroq́; eſt uſus.* At *is publicitus quidem & apud uulgus medicum ſcilicet agebat: didicerat autẽ apud* Thoonis *Aegyptij coniugem:*

Pharmaca mixta, ſalubria multa, at noxia multa.

Quorũ omnium ſucceſſor hic, atq; hæres factus eſt. Porrò *doctor ille, & idem amator natione* Tyanæus *erat, uidelicet ex eorum numero, qui cum egregio* Apollonio Tyanæo *illo erant uerſati, totamq́; illius tragœdiam pernouerant.* Vides *quanam è ſchola tibi hominem refero?* Verum *ubi iam barba plenus eſſet* Alexander, Tyanæo *illo uita defuncto, in egeſtatem redactus, defloreſcente ſimul & forma, unde uictum parare licuiſſet, nihil poſtea paruum agitabat animo.* Sed *inito commercio cum* Byzantino *quopiam, annalium ſcriptore uiro, qui in certamina deſcendunt omnium ingenij longe ſceleratißimi:* Cocconas, *opinor, erat cognomen: circumibant, impoſturis ludificantes, ac pingues homines (ſic enim illi peculiari magorum lingua uulgus appellant) detondentes.* In *his* Macetim *mulierem opulentam nacti ſunt, natu quidem grauiorem illam, quàm ut amoribus eſſet idonea, ſed quæ ſtuderet etiamdum amabilis haberi.* Ab *hac uictus copia ſuppeditabatur, atq; hanc*

ex Bithynia in Macedoniam uſq; ſunt cōſequuti. Nam illi patria erat Pella, qui locus olim floruit ſub Macedonicis regibus: nunc à paucis, iJsq́; obſcuris, & humilibus incolitur. Ibi quum conſpicerent immani magnitudine dracones placidos admodum ac māſuetos, adeo ut à mulieribus alerentur, & cum pueris unà cubarent, & calcantes ferrēt, neq; cōmouerentur, ſi quis ſtringeret, premeretq́; : deniq; perinde, atq; infantes lac è papilla ſugerent (nam ſunt id genus apud illos permulti, unde ueriſimile eſt, olim illā de Olympiade fabulā increbruiſſe: quum Alexandrum cōciperet, huiuſmodi dracone quopiam opinor, cum ea concumbente) mercati ſunt ex his ſerpentibus unū, qui eſſet pulcherrimus, obolis ſanè paucis. Atq; (ut Thucydidis utar uerbis) hinc iam bellū oritur: nimirum quum duo facinoroſiſsimi, & immani audacia præditi, neq; non ad maleficia promptiſsimi, ſocietatem iniJſſent, facile perpenderunt hæc duo potiſsimū in hominum uita tyrannidem obtinere, ſpem ac metū: quorum utroq; ſi quis ad commoditatem uteretur, fore ut is illico diteſceret. Siquidem utriq; iuxta, uel ei qui metu laboraret, uel huic qui ſpe teneretur, uidebant præſcientiam: quàm maximè neceſſariā eſſe, ſummeq́; deſiderari: atq; hac uia Delphos olim fuiſſe ditatos, factosq́; celebres: præterea Delum, Clarum, & Branchydas: nimirū hominibus per hos quos modo dixi tyrannos, nempe ſpem ac metum, ad ſacra confluentibus, ac futura præ diſcere cupiētibus, atq; huius rei gratià hecatombas immolantibus, aureosq́; dedicantibus lateres. Hæc ubi inter ſeſe uerſaſſent, ultroq́;, ac citro agitaſſent, uiſum eſt uaticinium

*cinium oraculumq́; conſtituere:etenim ſi res ea proceſ=ſiſſet, ſperabant ſe protinus diuites : atque felices fore. Quod quidem negocium magnificentius etiam illis ſuc=ceßit,quàm expectauerant initio, & uel ſpe melius eue nit.*Hinc *iam ſpectare cœperunt : primum quidem de lo co, deinde quonam exordio, quá'ue ratione negocium oporteret auſpicari.*Cocconas *igitur* Chalcedonem *op=portunam eſſe cenſuit,utpote regionē à negociatoribus frequētatam,tum* Thraciæ,Bithyniæq́; *confinē,neq́; lon ge dißitam,ab* Aſia Galatiaq́;,*cūctis item imminentibus populis.At è diuerſo patriam ſuam prætulit* Alexāder: *nam aiebat,id quod erat res,ad huiuſmodi negociorum auſpicationē,aggreßionemq́; hominibus opus eſſe craſ=ſis & ſtolidis,& qui uiderētur admißuri:cuiuſmodi* Pa=phlagones *affirmabat eſſe hos,qui ſupra* Aboni *murum incolunt,nempe ſuperſtitioſos pleroſq́;,ac ſtolidos : qui ſi quis tantum apparuiſſet, tibicinem aut tympaniſtam, aut qui cymbala pulſaret ſecum adducens,cribro(quod aiunt) uaticinans,illico uehementer omnes in illum in=hient,& perinde ut cœlitū quempiam intueantur.* Hac *de re quum controuerſiæ nōnihil inter illos fuiſſet,tan=dem uicit* Alexander.*Itaq́; profecti* Chalcedonem *(nam id oppidum uiſum eſt hac parte habere nōnihil ipſis cō ducibile) in* Apollinis *templo,quod eſt apud* Chalcedo=nios *uetuſtißimum,æreas defodiunt tabellulas,quæ dice=rent,breui admodū* Aeſculapium *unà cum patre* Apolli ne *in* Pontum *aduenturū,atq́;* Aboni *murum inhabita=turum.*Eæ *tabellæ quum eſſent de induſtria repertæ,faci le effecerūt, ut hic rumor in omnem uſq́;* Bithyniam *ac*

Pontũ dimanaret, multo autẽ ante alios in Aboni muꝛrum: nam hi protinus ſtatuerant etiam templũ erigere, iamq́; fundamentis locum effoderant. Hic igitur in Chalcedone relictus, Cocconas ancipitia quædam, atq; ambigua, obliquaq́; conſcripſit reſponſa. Deinde paulo poſt diem obit, à uipera (ſicut opinor) ictus: in huius demortui locum accerſitur Alexander, ac ſuccedit iam comatus, cæſarieq́; promiſſa, tunicam indutus purpureã albo intermixtam, ſupra eam ueſte amictus candida, falcem tenens exemplo Perſei, à quo ſe maternum genus ducere prædicabat. At perditiſſimi illi Paphlagones quum ambos illius noſſent parentes obſcuros, atq; humiles, tamen oraculo crediderunt ita canenti:

Perſides genere gratus Phœbo iſte uidetur:
Dius Alexander Podaliri ſanguine cretus.

Hic nimirum Podalirius libidinoſus erat, ac natura mulieroſus, adeo ut à Tricca ad Paphlagoniam uſq; in Alexandri matrem ſit incitatus, illectusq́;. Repertũ eſt aliud oraculum, quaſi Sibyllæ prædiuinantis.

Ad maris Euxini littus, iuxtaq́; Sinopam
Tirſide erit quidam Auſonia de gente ſacerdos:
Qui prima ex monade, tribus ac decadis, reſerabit
Quinq; alias monades, uicenaq́; ter repetita
Quadrorbem numerum, referentem nomina diui,
Qui ueniet laturus opem mortalibus ægris.

Alexander itaq; multo poſt in patriam irruens cũ eiuſmodi Tragœdia, conſpicuus erat ac ſplendidus: quũ interim furore afflatum ſeſe nonnunquã adſimulabat, ore ſpuma completo: id quod ille facile efficiebat radiculæ

ea eſt

(ea eſt herba lauãdis lanis idonea) radice cõmãducata. Cæterum illis diuinum quiddam, ac formidãdum ſpuma uidebatur. At multo antea ſibi finxerant, parauerantq́; è linteis confectum draconis caput, quod ſpeciem quandam humanam præ ſe ferret, colorum fucis mire adſimulatum, quodq́; pilis equinis os & aperiret, & clauderet. Tum lingua (ſicut eſt draconum) biſulca atra prominebat, quæ & ipſa pilis agebatur. Porrò Pellæus ille *draco iam pridẽ erat in promptu domiq́; alebatur: quũ res poſtularet, tum ab illis proferendus, unaq́; in partem* Tragœdiam *acturus, uel princeps potius huius futurus fabulæ.* Iam *uero ut erat maturum aggredi, tale quiddã machinatur, noctu ueniens ad templi fundamenta nuper effoſſa. Conſtiterat autem in eis aqua, ſiue quod ea indidem alicunde deſtillauerat, ſiue quod ex æthere deciderat: illic ouum antea excauatum deponit, quod quidẽ intus occultabat fœtum recens editum ſerpentis.* Id *quũ alte demerſiſſet in abditas luti cauernas, rurſum illinc diſceſſit.* At *mane quum in forum proſilijſſet nudus, niſi quòd ſubligari circum pudenda tectus erat, eoq́; inaurato:tum falcem illam geſtans, ſimulq́; ſolutam uentilans, iactansq́; comam, eorum more, qui à* Cybele *deorũ matre afflati conueniunt, ac numine rapiuntur: conſcenſa ſublimi quapiam ara concionabatur, ciuitatem eam beatam eſſe prædicans, quæ mox deum propalàm eſſet oſtenſura mortalibus.* Porrò *qui aderant (nam concurrerat uniuerſa propè ciuitas) unà cum mulieribus, ſenibus, pueris, admirabantur, ac uota facientes adorabant.* At *ille uoces quaſdam ſonans incognitas, nihilq́;*

ſignificantes, cuiuſmodi ſint Hebræorũ, *aut* Phœnicum, *attonitos eos reddebat, ut qui nihil intelligerent eorũ quæ dicebat, niſi ſolum hoc, quod* Apollinem Aeſculapiumq; *paßim admiſcebat. Sub hæc ad inſtitutum templum curriculo fugiebat, accedensq́; ad foſſam ac fontem illum quem iam ante conditum oraculum præſtruxerant: ingreßus aquam, magna uoce canebat laudes* Apollinis & Aeſculapij, *inuitabatq́; deum, uti dexter ac fęlix in ciuitatem adueniret.* Deinde *phialam poſtulat, eam porrectam à quopiam, facile immergens, unà cum aqua lutoq́; haurit, & ouum illud in quo nimirum ille deum concluſerat, candida cera, cerußaq́; commißuram operculi ferruminans.* Id *quum manu cepiſſet, affirmabat iam* Aeſculapium *tenere ſeſe.* Interim *illi ſtupidis defixisq́; intuebantur oculis, expectantes quidnam eſſet futurum poſtea, iamdudum admirantes ouum in aqua repertum.* Porrò *poſteaquam fregiſſet idem caua uola cõpreßum, ac ſerpentis illius fœtum excluſum excepiſſet, ſimulatq; mouentem hunc ſeſe conſpicerent ij qui aderant, ac digitis circumuoluentem, protinus uocem tollebant, deumq; cõſalutabant, ac ciuitatem eam fortunatam eſſe dictitabant: ſinguliq; affatim uotis implebantur, theſauros, opes, proſperam ualetudinem, aliaq; id genus ab illo flagitantes bona.* Hic *ille rurſus curſim ſeſe domum abripuit, unà ſecum aſportans modò editum in lucem* Aeſculapium, *bis natum ſcilicet, cum ſemel duntaxat naſcantur homines: atq; cum non ex* Coronide *per* Iouem: *id eſt, cornicula (nam id matris nomen fertur) neq; ex cornice, uerum ex anſere progenitum.* Populus *autem*

uniuer

uniuerſus conſequebatur, omnes afflati deo, atq; ob ſpes animæ conceptas furore correpti. Interdiu igitur ſe domi continebat, ſperans fore, id quod & euenit, ut fama permoti, Paphlagonũ pars maxima cõcurreret. Ergo poſtea quàm urbs ita eſſet hominibus referta, ut iam redundaret: ſed quibus omnibus iam tum cerebrũ, tum cor eſſet exemptum, nec ulla parte ſimiles uiderẽtur uiris pane uictitantibus (ut loquuntur poëtæ) uerũ qui præter ſolam figuram nihil à pecudibus diſtarent: in ædiculis quibuſdam, in lecto reſidẽs, eo uidelicet ornatu, qui uatem mire deceret: imponit in ſinum Pellæum illum Aeſculapiũ, qui quidem erat, ut dictum eſt, maximus pulcherrimusq;. Hunc totum ubi collo circundediſſet, caudam foras prominere ſinens (erat autem ingens adeo, ut cum per pectus illius effunderetur, pars tamen humi traheretur) ſolũ autem caput ſub alis abditum teneret, illo nimirum omnia ferente: linteaceum illud draconis caput, altera in amictus parte contextum oſtendebat, quod prorſum illius eſſe draconis uideretur, qui à pectore prominebat ſcilicet. Iam uero mihi cogita, ædiculas non admodum illuſtres, nec ad ſatietatem uſq; luminis capaces: tum turbam hominum conuenarũ, quiq; alijs ex locis alij concurriſſent, tumultuantes: ac prius etiã quàm iſta uiderent, mente attoniti ſtupefactiq;, deniq; ſpebus illis ſublati: quibus ingreſsis, non mirũ ſi res uiſa eſt portẽtoſa, uidelicet ex modò puſillo ſerpente, intra pauculos dies tam immanẽ extitiſſe draconem humana ſpecie, atq; eum inſuper manſuetũ, tractabilemq;. Protinus autem ad exitum properabant, & priuſquàm exactius eſſent contemplati, protrudebantur ab ijs, qui noui

ſemper ingrediebãtur. Porrò è regione ianuæ, per quam intrabatur, patefactum erat & aliud oſtiũ, per quod exiretur. Cuiuſmodi quiddam & Macedonas in Babylone feciſſe ferunt in Alexandri morbo, quum ille grauiter iam ægrotaret: illi obſeſſa regia deſiderarent eum intueri, ac ſupremum alloqui. Atq; hoc ſpectaculi ſceleſtus hic non ſemel, uerum crebriùs exhibuiſſe dicitur, maxime ſi qui diuites aduenißent recentiores ac nouitij. Hoc loco, mi chariſsime Celſe, ſi uera fateri uolumus, æquum eſt ueniam dare Paphlagonibus ac Ponticis illis hominibus, nimirum craßis, & ineruditis, ſi deluſi ſunt, quũ draconem manu contingerent: nam hoc quoque largiebatur Alexander ijs qui uoluiſſent: quumq́; conſpicerent in dubia maligna q́; luce imitatum illud illius caput, os ſcilicet nunc aperiens, nunc claudens, tanto artificio, ut res planè Democritum aliquem requireret, aut certe Epicurum Metrodorum'ue, aut alium huiuſmodi quempiam, qui prorſus adamantinã aduerſus hæc, atq; id genus alia, mentem obtineret: qui nullo pacto crederet, quiq́; uel quid eſſet rei, coniecturis colligeret: uel ſi uiam etiam, modũq́; præueſtigare non quiret, illud tamen antea ſibi perſuaſum haberet, fugere quidem ſeſe modum rationemq́; præſtigiaturæ: cæterum quicquid eſſet negocij, prorſus ſimulatum fucatumq́; eſſe, ac ne fieri quidem ulla ratione potuiſſe. Paucis ergo diebus confluxit tum Bithynia, tum Galatia, Thraciaq́;: eorum qui renunciabant, unoquoq;, ut fit, affirmante ſeſe primum naſcentem uidiſſe deum, deinde paulopoſt eundem contrectaſſe iam grandem admodum factum, uultu etiam homini adſimilem. Accedebant

ad hæc

ad hæc picturæ, imagines, ſigna deum referentia, partim ex ære, partim argento effiƈta. Poſtremo nomē etiam inditum: nam Glycō appellatus eſt, idq́; iuſſu diuino carmine prodito. Ad hunc enim modum eloquutus eſt Alexander:

Sum ille Glycon: hominum lux, ex Ioue tertia proles.

Aſt ubi iam maturum eſſet, ut cuius rei gratia haƈtenus omnia fuerant excogitata, reſponſa quoque redderet ijs, qui requiſiuiſſent: diuinaretq́;, accepta uidelicet anſa ab Antilocho, qui apud Cilices uatem egerat. Nam is quoq; poſt patris Amphiarei interitum, poſteaq́; quàm ille inter Thebanos extare deſijſſet, patria pulſus, atque in Ciliciam profeƈtus, haud incommode rem geſsit, quum Cilicibus euentura prædiceret, binos obolos pro ſingulis accipiens reſponſis. Ab hoc, inquam, arrepta anſa, prædicit Alexander omnibus qui aduenerant, fore ut deus ipſe reſponſa daret, eiusq́; rei diem quendam certum præloquutus eſt. Iuſsit autem ut quiſque quod uideretur, quodq́; maxime diſcere uellet, id in libello conſcriberet, eumq́; funiculis obuinƈtum, cera argilla'ue, aut ſimili re quapiam obſignaret. Se uero receptis libellis, cum ſubiſſet adyta (iam enim oraculum erat extruƈtum, & apparatæ cortinæ) ordine per præconem ac theologum euocaturum eos qui tradidiſſent: dehinc ubi de ſingulis eſſet edoƈtus à deo, libellos redditurum, ita ut traditi fuerant obſignatos: ſubſcripto illis reſponſo pro cuiuſque argumento, deo nimirum reſpondente, quacunq; de re quis eſſet ſciſcitatus. Erat autem hic dolus, homini cuiuſmodi tu es, aut etiam (ſi modo diƈtu non eſt inuidioſum) cuiuſmodi ſum ego, manifeſtarius, neque difficilis animaduerſu, uerum

idiotis, quibusq; nares eſſent mucco obſitæ, minimeq; emunctæ, prodigioſum, planeq; incredibile quiddam eſſe uidebatur. Etenim quum uarias eſſet commentus artes, quibus ſigna tollerentur, quæ quiſque ſciſcitabatur, ea legebat: atq; ita quæ uiderentur, ad interrogata reſpondebat. Deinde rurſum obuincta, obſignataq; reddebat, non ſine ſumma admiratione eorum qui recipiebãt. Plurimus enim hic inter illos erat ſermo, qui tandem ſcire potuiſſet iſte, quæ ego illi tradidi, ſane quàm diligenter obſignata ſignis, imitatu neutiquàm facilibus, niſi reuera deus eſſet quiſpiam, cui cuncta ſint perſpicua. Sed iam quibus artibus id effecerit, forſitan à me requires. Accipe, quò uidelicet impoſturas eiuſmodi deprehẽdere queas, & coarguere. Prima ratio ſic habebat Celſe chariſſime. Eam ceræ partem quæ poſt ſignum hærebat, acu candefacta liquefactam diducebat: tum ubi legiſſet rurſum calefactam acu ceram, eam quæ à tergo funiculi fuerat, ſigno eodem manente, facile coagmentabat. Porrò ſecundus modus conſtat per id, quod collyrium uocant. Id conficitur ex pice Berytti, bitumine, ac lapide perſpicuo trito, cum cera & maſtiche. Confectum igitur ex his omnibus collyrium igni calfactum, inuncto prius ſuillo pingui, ſigno applicabat, ac ſymboli figuram excipiebat. Id ſimulatq; ſiccum eſſet factum (ſiccabatur autem protinus) commode reſignabat libellos: quibus perlectis, impoſitæ ceræ denuo, perinde atque è lapide ſignum idem imprimebat, ad archetypi ſimilitudinem mirè effictum. Poſt hæc iam tertiam accipe rationem: Calce in gluten iniecta, quo uulgo codicillos adglutinant, atque ex his confecta ceu

cera,

cera, mollem adhuc eam admouebat ſigno, ſtatimq́; detrahebat. Nam *illico ſicceſsit, adeo ut cornu uel ferro potius reddatur ſolidius. Hac ad imprimendum ſignum uti conſueuerat. Sunt præter has & aliæ complures uiæ, quas omnes referre nihil neceſſe eſt, ne parum uidear modeſtus, maxime quum tu in his quos de magorum artibus conſcripſiſti commentarijs tum pulcherrimis, tum utiliſsimis, quiq́; modeſtos reddere queant, ſi quis in eis euoluendis uerſetur, abunde multa retuleris, longeq́; his noſtris copioſiora. Reddebat igitur oracula, diuinabatq́;, non mediocri ad eam rem utens ingenio, arteq́; negocium reddens probabilius, dum alijs obliqua quædam, & ambigua reſpondet ad ea quæ præponebantur, alijs penitus obſcura. Quandoquidem & hoc oraculis ille conuenire iudicabat. Alios item deterrebat, alios adhortabatur, prout ſibi magis conducere conieċtaſſet.* Nonnullis *remedia morborum, uitæq́; rationes præſcribebat, cum ſciret (ut initio diximus) complura atque efficacia pharmaca. Maiorem autem in modum Cytmides ab illo probabantur, id eſt nomen confiċtum emplaſtri urſino adipe confeċti. Porrò ſpes, rerumq́; ſucceſſus & incrementa, neque non hæreditatum obuentus ſemper in aliud tempus reijciebat, illud interim addens: Cunċta hæc tum obtingent, cum ipſe uolam, quumq́; uates meus Alexander me rogabit, proq́; uobis uota faciet. Denique merces erat unicuique reſponſo præſtituta, nempe drachma cum obulis duobus.* Ne *uero puſillum, aut exiguum fuiſſe putes amice hunc quæſtum, quum in annos ſingulos ad ſeptuaginta, aut oċtoginta milia redierit, uſq́;*

rit, uſque adeo auidis, & inſatiabilibus hominibus, ut ſinguli ſupra decem aut quindecim rogationes traderent. Cæterum ea quæ capiebat, non ipſe ſolus ſolitus eſt inſumere, nec rurſum ad congerendas opes in theſaurum reponere, uerum complureis & alios habebat ſecum adiutores, & miniſtros, tum qui ſcitarentur, qui uerſibus oracula conderent, qui reſponſa ſeruarent, qui ſubſcriberent, qui obſignarent, qui interpretarentur, quorum unicuiq; pro dignitate, meritoq; lucrum impartiebat. Ad hæc nonnullos foras & in longinquas regiones emandarat, qui famam eius oraculi inter gentes diſsiparent, affirmantes ipſum etiam prædicere, reuocareq; fugitiuos, fures ac prædones indicare, theſauros effodiendos oſtendere, morbo laborantibus mederi, quoſdam etiam uita defunctos in uitam reuocare. Concurrebatur igitur undiquaque, magnoq; tumultu concitati adproperabant, ſacrificabatur, dicabantur munera, eaq; duplicata, prophetæ, diſcipuloq; dei. Iam enim & tale quoddam oraculum exierat:

Muneribus decorare meum uatem, atq; miniſtrum
Præcipio: nec opum mihi cura, at maxima uatis.

Verum ubi iam plerique, quibus mentis pluſculum ineſſet, non ſecus atque ex alta ebrietate reſipiſcentes, conſpiraſſent in illum, præſertim ex his, qui ſtudebant Epicuro: iamq; paulatim in oppidis deprehenderetur uniuerſa præſtigiatura, fictusq; fabulæ apparatus: horrendum quiddam in eos edidit, dicens impijs & Chriſtianis impleri Pontum, qui non uererentur in ſeſe turpiſſimè maledicere: eos iuſsit lapidibus pellerent, ſi modo

uellent

uellent propicium habere deum. Porrò ſuper Epicuro *huiuſmodi quoddam oraculum prodidit: Sciſcitanti cuipiam, quid ageret apud inferos* Epicurus*: plumbeis, inquit, compedibus uinctus in cœno deſidet.* Et *adhuc miraris, ſi magnopere creuit eius celebritas oraculi, cum uideas interrogationes adeuntium, quàm ſint prudentes, quamq́; eruditæ? Modis autem omnibus bellum erat illi cum* Epicuro *ſæuum, & irreconciliabile, idq́; iure optimo.* Nam *cum quo tandem iuſtius bellum gerat, homo præſtigiator, & monſtris ac portentis amicus, ueris inimicißimus, quàm cum* Epicuro, *uiro uidelicet qui rerum naturam perſpectam haberet, qui'que unus quid in his eſſet uerum uideret?* Nam Platoni, *Chryſippo, aut* Pythagoræ *erat amicus, atq; alta cum illis pax intercedebat: At intractabilis ille* Epicurus *(ſic enim appellat eum) erat illi plurimum inuiſus, atque id merito: quippe qui hæc omnia ridicula ac ludicra duceret. Quam ob cauſam inter urbes* Ponticas *Amaſtrim in primis habebat exoſam, eò quòd acceperat eos, qui cum* Lepido *erant, alios item horum conſimiles quàm plurimos ea in ciuitate uerſari.* Neque *unquam Amaſtrino cuiquam oraculum reddidit: quin ubi conaretur etiam fratri proconſulis reſpondere, deridicule profecto diſceßit, cum nec ipſe quemadmodum idoneum oraculum fingeret inueniret, nec haberet qui ſibi in tempore poſſet componere.* Nam *cum illi de ſtomachi dolore conquerenti, uellet præſcribere, uti ſuillum pedem cum malua præparatum ederet, hunc in modum ait:*

Maluaca porcorum ſacra cunimato Sipydno.

Crebrius

Crebrius autem (uti iam diximus) draconem oſtendebat ijs qui uellent, haud totum tamen, ſed caudam potiſsimũ, ac reliquum corpus oculis exponens: caput uero ne uideri poſſet, abditum in ſinu ſeruabat. Verum quo magis etiam redderet attonitam multitudinem, pollicitus eſt ſeſe exhibiturum ipſum deum loquentem, citraq; interpretem edentem oracula. Deinde non magno negocio, gruum arterijs contextis, ac per lineũ illud draconis caput, quod erat arte adſimulatum, inſertis, alio quopiam per has foris inſonante, reſponſitabat ad ea quæ proponebantur, uoce nimirum per linteaceum illum Aeſculapium ad aures promanante. Huiuſmodi reſponſa αὐτόφωνα *dicebantur, id eſt, ipſius uoce reddita: neque quibuslibet, neque paſsim dabantur, uerum ſplendidis modo atque opulentis, & qui grandia largirentur. Itaq; quod Seueriano redditum eſt ſuper expeditione in Armeniam ſuſcipienda, ex Autophonis erat. Adhortans enim illum ad incurſum eius regionis, ſic ait:*

Parthis Armenijsq́; citato Marte ſubactis,
Romam urbem repetes, & claras Tybridis undas:
Vertice ſerta gerens radijs diſtincta ſerenis.

Deinde poſteaquàm uecors ille Gallus perſuaſus, incurſionem feciſſet, eueniſſetq́; ut unà cum exercitu cæderetur ab Othryade, hoc oraculum à monumẽtis ſuſtulit, atq; aliud in eius locum ſubſtituit huiuſmodi.

Agmẽ in Armenios ne duc: neq; enim expedit iſthuc:
Ne tibi fœmineis uir amictus ueſtibus, arcu
Exitium immittat, uitaq́; ac lumine priuet.

Siquidem & hoc interim callidiſsime fuerat commentus,

ut po

ut poſterioribus ſubſtitutitijsq́; reſponſis, ea quæ perpe rã maleq́; eueniſſent, ſarciret ac mederetur. Sæpius enim ægrotis priuſquàm morerentur, prædixerat fore ut reua leſcerent: quibus morientibus, alterũ oraculum illico paratum erat, quod ſuperiori diuerſa caneret.

Poſthac deſine opem morbo petere exitiali:
Mors etenim manifeſta, nec euitare licebit.

Porrò cum non ignoraret, qui in Claro, ac Didymis, Malloq́; reſponſa ferebãt, ipſos quoq́; huiuſmodi: quadã arte diuinãdi celebres haberi, eos ſibi reddebat amicos, pleroſq́; conſultores ad illos remittens, his uerbis:

Nunc Claron ito, mei uocem patris auditurus.

Et rurſus.

Branchydica accedas adyta, atq́; oracula quæras.

Et iterum.

Mallon abi, Amphilochi quærens oracula uatis.

Et hactenus quidem de ijs, quæ intra patriæ fines uſque ad Ioniam, Ciliciam, Paphlagoniam, Galatiamq́; deſignauit. Vt uero, & in Italiam oraculi fama permanauit, inq́; ipſam Romanorum urbem: iam nemo omnium erat, qui non alius alium anteuertere ſtuderet, dum hi quidem eò proficiſcuntur ipſi, illi uero mittunt, potiſſimum hi, qui potentia atq́; autoritate plurimum in Rep. pollebant: quibus princeps quaſiq́; ſignifer extitit Rutilianus, uir aliàs quidem honeſtus ac probus, tum complu ribus in prælijs Romanorum ſpectatæ uirtutis: ſed qui in his quæ ad deos pertinent, parum ſanè ſaperet, ut cui prodigioſa quædã de illis eſſent perſuaſa, adeo ut ſicubi lapidem uel inunctum, uel coronatum conſpexiſſet, con-

tinuo procideret atque adoraret, ac diutius aduolutus uota faceret, bonaq; ac læta ab illo poſtularet. Hic igitur *ſimulatque de oraculo inaudiſſet, parum aberat quin omiſſo quem tenebat exercitu, in* Aboni *murum auolarit: alios autem poſt alios eò legabat.* Porrò *qui mittebantur, ſeruuli nimirum idiotæ quidam facile decepti, domum redibant, referentes partim quæ uiderant, partim tanquàm uidiſſent, audiſſentq;: permulta inſuper accumulantes illis, quo domino fierent commendatiores.* I*nflammarunt itaque ſenem infelicem, & in uehementem inſaniam impulerunt.* At *ille paßim ad omnes amicos accedens, quos habebat quum plurimos, tum potentißimos, enarrabat, partim ea, quæ ab ijs quos miſerat, accepiſſet, partim quæ ex ſeſe effinxerat.* Et *ad eum modum iſte compleuit urbem, concitauitq;, quàm plurimis item aulicis expauefactis, atque attonitis.* Qui *protinus, & ipſi cupiditate flagrare cœperunt, ut aliquid ſuis de rebus audirent.* Porrò Alexander *aduenientes comiter excipiebat, ac xenijs, alijsq; magnificis donatos muneribus, ad eum remittebat: hoc agens, uti non ſolum renunciarent oracula, uerumetiam dei laudes canerent, ac portentoſa quædam de oraculo, deq; ipſo mẽtirentur.* Ex*cogitarat autem ter ſceleſtus ille quiddã neutiquàm inſcitum, & ingenioſius, quàm ut in uulgarem competat latronem.* Etenim *reſignatis libellis, ac perlectis: ſi quid offendiſſet in ijs, quæ proponebantur, ita ſcriptum: ut cũ periculo ac diſcrimine eius qui ſcripſiſſet, ſi proferretur, coniunctum uideretur, apud ſe detinebat: neque remittebat, quo uidelicet obnoxios, ac propemodum ſeruos ob*

metum

metum ſibi redderet eos, qui miſerant: quum in mentem illis ueniret, cuiuſmodi de rebus conſuluiſſent. Intelligebat autem eſſe conſentaneum, ut qui opibus ac potentia præcellerent, eiuſmodi rogationes eſſent propoſituri. Ab his munera quàmplurima ſiebat: quippe qui non ignorarent ſeſe intra caſſes eius teneri. Libet autem aliquot ex his reſponſis commemorare, quæ Rutiliano reddidit. Huic ſciſcitanti de filio, ex uxore priore ſuſcepto, qui iam per ætatem maturus eſſet, ut diſciplinis erudiretur, quem inſtituendo in literis illi præceptorem deberet adhibere, ita reſpondit:

Pythagoram, egregieq; canentem prælia uatem.

Deinde paucis poſt diebus, extincto puero, ipſe quidē hærebat: nec habebat quod incuſantibus reſponderet: oraculo uidelicet ita re præſenti confutato. At Rutilianus optimus ultro occupans, defendebat oraculum, affirmans hoc ipſum portendiſſe deum, qui iuſsiſſet neminem quidem è uiuis adoleſcentulo deligi præceptorem, ſed Pythagorā potius, atq; Homerum iam olim defunctos, quibuscum credibile eſſet eum iam uerſari. Quid igitur Alexandro uitio uertere conuenit, ſi iſtiuſmodi homunculos dignos habuit, quibus fucum faceret? Rurſum eidem percontanti, cuius tandem animam eſſet ſortitus, ait:

Principio fueras Pelides, deinde Menander,
Deinde is qui nunc es: poſt ſax phœbea futurus.
Octoginta æuum ac centum produxeris annos.

At hic ſeptuagenarius interijt, in inſaniā uerſus, haud expectato dei promiſſo, quanquàm hoc quoq; oraculum ex Autophonis erat. Eidem item de uxore ducēda percontan

contanti, aliquando incunctanter ac palàm reſpondit:

Ducito Alexandro natam, Lunaq́; puellam.

Siquidem iam olim rumorem diſsiparat, filiam quam habebat, è Luna ſibi ſuſceptam fuiſſe. Lunā enim ipſius amore captam fuiſſe, quum dormientem aliquando conſpexiſſet: nam id illi familiare eſt, & formoſos ſomno ſopitos adamare. Porrò Rutilianus uir prudentiſsimus, nihil cunctatus, protinus accerſit uirginem, nuptias conficit, ſponſus iam ſexagenarius, concumbitq́; ſocrum ſuam Lunam ſolidis Hecatombis placās: iamq́; ſibi unus è cœlitum numero uidebatur. At hic ubi ſemel in Italia rem eſſet aggreſſus, maiora indies ad hæc excogitabat, & in omnes Romanæ ditionis partes, qui perferrent oracula, dimittebat, prædicens ciuitatibus cauendam eſſe peſtilentiam, incendia, terræ motus: ſe certa remedia traditurum, ne quid horum accideret, pollicebatur. Iamq́; quum peſtilentia increbuiſſet, unum quoddam tale oraculum, Autophonon, & hoc quoquò uerſum gentium prodiderat, unico carmine comprehenſum.

Intonſus nubem peſtis depellit Apollo.

Atque hunc uerſiculum uidere erat paſsim pro foribus deſcriptum tanquam aduerſus peſtilentiam remedio futurum, Verum ea res plurimis diuerſam in partem euenit, propterea quod fortuna quadam ſic accidit, ut eæ domus, quibus hic uerſus eſſet inſcriptus, potiſsimum deſolarentur. Neq; uero me putes illud dicere, carmen in cauſa fuiſſe ut interierint, uerum caſu quodam ad hunc modum accidit. Et haud ſcio, an pleriq; freti carmine, negligentius ac ſecurius uixerint, nihil aduerſum peſtem præ

ter ora-

ter oraculum adhibentes:perinde quaſi ſyllabas pro ſeſe pugnantes haberent, & intonſum Apollinem *telis peſtẽ propellentem*. Exploratores *item ex ſua coniuratione quàmplurimos* Romæ *conſtituerat,qui ſibi qua quiſq; mente eſſet, indicarent: ac priuſquam oraculum adijſſent,illi ſignificarent quid nã eſſent percontaturi,quidq; potiſſimum cupere uiderentur, ut etiam priuſquam aduenijſſent ij,qui mittebantur, ille iam ad reſpondendum inſtructus ac paratus eſſet. Atque hæc quidem,& id genus alia machinamenta, aduerſus* Italicas *urbes præſtruxerat*. Nam *præter hæc, & initiationes quaſdam inſtituerat, tædarum per manus tradendarum geſtationes, & ſacrorum ceremonias, quæ quidem tribus ex ordine diebus continenter peragerentur*. Ac *primo quidem die* Athenienſium *ritu, denuntiatio fiebat huiuſmodi. Si quis impius, aut* Chriſtianus, *aut* Epicureus *myſteriorum explorator acceſſit, diſcedat*.Cæterum *qui deo credunt,& parent,ſacris feliciter initientur, Sub hæc protinus exigebantur, illo præeunte, dicenteq;:* Foras *pellantur* Chriſtiani. Tum *multitudo acclamabat uniuerſa:*Foras *pellantur* Epicurei. Dehinc Latonæ *puerperium agebatur,&* Apollinis *natiuitas:tũ* Coronidis *nuptiæ:demum naſcebatur* Aeſculapius. Altero *die* Glycon *in lucem emergens, deiq; exortus*. Porrò *tertio die* Podalirij *cum* Alexandri *matre coniugium agebatur*. Dadis *autem is appellabatur,idq; ex re,propterea quod faces quædam incenderentur,*Poſtremo *loco,* Lunæ *atq;* Alexandri *amores,ac naſcens* Rutiliani *coniunx*. At *uero facem geſtabat, myſteriaq;agebat* Endymion Alexander,

xander, cum hic dormiens ſcilicet, in medio iaceret: deſcenderet autem in eum è tecti faſtigio, tanquàm è cœlo, Lunæ uicem agens, Rutilia quædam formoſiſſima cuiuſdam è Cæſareæ domus præfectis uxor, quæ nimirum ut amabat Alexandrum, ita uiciſſim ab illo amabatur. Ac ſub oculis perditiſſimi illius mariti, tum complexus agebantur, tum oſcula, idq; in propatulo. Quod niſi complures fuiſſent tædæ, forſan nonnihil, & eorum quæ fieri ſolent infra ſinum, patratum fuiſſet. Paulopoſt rurſum introibat ornatu ſacerdotali, multo cum ſilentio. Deinde ipſe primus clara uoce ſonabat, Io Glycon. Aſſonabant autem bene canori ſcilicet homines: nempe præcones aliquot Paphlagones, Carbatinis calceati, plurimum allijnidorem ructantes, Io Alexander. Porrò ſubinde inter geſtandas tædas, atq; inter myſticas ſaltationes, femur illius de induſtria renudatũ, aureũ apparebat: pelle, ſicuti conijcio, inaurata circundata, atq; hac ad tædarum fulgorem relucente. Itaque quum duobus quibuſdam ex eorũ numero, qui deſipienter ſapientes ſunt, ſuper hac re uerteretur altercatio: utrum Pythagoræ animum poſſideret, uidelicet ob femur aureum, an alium Pythagoricο illi conſimulem, atque eam controuerſiam ad ipſum Alexandrum retuliſſent: rex Glycon oraculo litem diſſoluit.

Pythagoræ mens emoriturq;, oriturq; uiciſſim.
Vatis at eſt animus diuina è mente profectus.
Hunc pater auxilio miſit iuſtiſq; pijsq;.

Et rurſum:

Tecta Iouis repetet, Iouiali fulmine tactus.

Porrò

Porrò quum cunctis alijs denuntiaret, ut à puerili cõcubitu temperarent, ceu re nefaria, uir ille egregius tale quiddam ipſe machinatus eſt. Ponticis ac Paphlagonicis urbibus imperabat, ut tertio quoque anno mitterent, qui deo dicarentur, eiuſq; laudes apud ſe canerent. Verum mitti oportere ſpectatos ac ſelectos: nempe nobiliſſimos, & ætate florentiſſimos, formaq; eximios. Quibus incluſis perinde ut emptitijs ad libidinem abutebatur, modis omnibus in eos debacchari ſolitus. Præterea legem quoq; cõdiderat, ne quis maior annis octodecim ſeſe admoto ore complecteretur, ne'ue cum baſio ſalutaret, ſed reliquis manum duntaxat oſculandam porrigens, ſolis ætate, formaq; floridis oſculum dabat: atque his quidem inde cognomen inditum, ut intra oſculum conſtituti dicerentur. Atque in hunc modum uecordibus, ac ſtupidis mortalibus illudens, perpetuo deinceps ſuas nequitias exercebat, paſſim conſtuprans uxores, paſſim liberis abutens. Quin magnum quiddam, cunctiſq; optandum uidebatur, ſi cuius uxorem uel aſpexiſſet modo. Porrò ſi quam etiam oſculo dignatus fuiſſet, nemo non ita putabat, quicquid eſſet bonarum felicitatum, id omne ſemel in eam domum influxurum eſſe. Erant inſuper, atque eæ non paucæ, quæ ſeſe etiam peperiſſe ex illo iactarent, quod ita eſſe mariti ſuo teſtimonio confirmabant. Lubet etiam dialogum tibi referre Glyconis, & ſacerdotis, uiri cuiuſdam Tyanei, cuius ſapientiam ex his quæ ſciſcitatus eſt, conijcias licebit. Hunc equidem legi pridem aureis deſcriptum literis, Tij, in ipſis ſacerdotis ædibus. Dic, inquit, mihi rex Gly-

con, quiſnam es? Sum ille, inquit, minor Aeſculapius. Nũ alius ab illo priore? quid ais? Haud fas eſt ut iſthuc audias. Sed quot annos apud nos permanſurus, atq; oracula redditurus? Ad milleſimum tertium. Deinde quò demigraturus? Ad Bactra, atq; in eas regiones. Siquidẽ oportet, & barbaros meo conuictu, meaq; præſentia frui. At reliquæ ſortes, puta quæ in Dydimis, Claro, Delphiſq; redduntur: utrum ab autore proficiſcuntur Apolline, an uana ſunt quæ illic eduntur oracula? Ne iſthuc quidem ſcire quæſieris, nefas enim. Cæterum ego quis tandẽ poſt hanc uitam futurus ſum? Camelus, deinde equus, poſt hæc uir ſapiens, ac uates non inferior Alexandro. Atque hæc Glyconis cum ſacerdote confabulatio. Poſtremo, & oraculum carmine comprehenſum edidit, quum non ignoraret illum amicum eſſe Lepido:

Ne pare Lepido, namq; huic fatum inſtat acerbum.

Mirum etenim in modum metuebat Epicurum, ſicuti ſuperius dictum eſt, nimirum ut artificem ac ſapiẽtem, ſuis artibus atq; impoſturis hoſtẽ, atq; infenſum. Itaq; ex Epicureis quempiam, auſum ſe multis præſentibus coarguere, propemodum in uitæ diſcrimen adduxerat. Siquidem adiens ille, clara uoce dicebat: Tu nimirũ Alexander Paphlagoni cuidam perſuaſiſti, ut ſeruos ſuos apud Galatiæ præfectũ capitis accerſeret, hoc nomine, quaſi filium ipſius, qui tum Alexandriæ erudiebatur, occidiſſent: Atqui uiuit adoleſcens, incolumiſq; reuerſus eſt, famulis iam ſupplicio affectis, qui tua opera beſtijs traditi perierunt. Porrò huiuſmodi quiddam acciderat. Cum adoleſcentulus amne aduerſo in Aegyptum nauigaſſet,

ad inundationem uſq; ſubducto nauigio: perſuaſus eſt, uti pariter in Indiam nauigaret. Itaq; dũ diutius abeſſet, infelices illi eius miniſtri rati uidelicet, uel in Nilo nauigantem interiſſe puerum, uel à latronibus (nam id temporis permulti graßabantur) eſſe peremptum, reuerſi ſunt domum, renuntiantes quemadmodum è medio ſublatus eſſet. Deinde proditum oraculum, damnati ſerui, ſub hæc adeſt adoleſcentulus, peregrinationem ſuam enarrans. Atq; hæc quidem ille. At Alexander indignatione percitus, quod coargueretur, neq; ferens opprobatam ſibi uanitatem, iußit ut qui adeſſent, lapidibus illum impeterent: alioqui, & ipſos impios futuros, atq; Epicureos appellandos. Dumq́; illi iam lapidare cœpiſſent, Demoſtratus quidam, qui diuerſabatur in Ponto: primus hominem ſui corporis obtegens obiectu, morti ſubduxit: alioqui lapidibus obruẽdum, idq́; iure optimo. Quid enim oportebat unum inter tam multos inſanientes, ſanum eſſe, atque à Paphlagonum ſtultitia malum ſibi accerſere? Et illi quidem hæc euenerunt. Cæterum aduocatis iuxta oraculorum ordinem ijs qui propoſuerant (nam id fiebat pridie quàm reſponſa redderet) præcone rogante, an uaticinari uellet, ſi cuipiam illorum ex adyto reſpondiſſet, in malam rem, huiuſmodi hominem neq; tecto quiſquam excipiebat, neque igni, aqua'ue impertiebat: uerum erat illi ſolum aliud aliò uertendum, tanquam impio, deorumq́; cõtemptori, atq; Epicureo: quod quidem probrum omnium erat grauiſsimum. Quapropter unum etiam Alexander quiddam deſignauit ridiculum. Nactus peculiares Epicuri ſententias, librum

 (ut ſcis)

(ut ſcis) longe pulcherrimum, ſummatim Epicureæ diſciplinæ decreta complectentem, medium in forum deportauit, ac lignis ficulnis exuſſit, tanquam autorem ipſum exureret ſcilicet, ac cinerem abiecit in mare, oraculo inſuper eam in rem edito.

Edico decreta ſenis comburere cæci.

Haud perpendit ſceleſtus ille, quantum adferret is liber commoditatum ijs, qui in eo legendo uerſarentur, quántamq; illis quietem, tranquillitatem, libertatemq́; pareret: propterea quod à pauoribus, ſpectris, ac prodigijs liberaret: tum ſpes inanes, atq; immodicas adimeret cupiditates, mentem ſanam ac ueritatem inſereret, planè luſtraret animum, non tæda quidem, aut ſquilla, aut alijs id genus nugamentis: imò recta ratione, uero, ac libertate. Accipe iam facinus quoddam hominis ſceleratiſſimi, unum inter omnia multo impudentiſſimum. Quum iam non mediocrem in regiam aditum ſibi pateſeciſſet, inq́; aulam Cæſaream, præſertim Rutiliano rem adiuuante, atque approbante: quum bellum quod in Germania gerebatur, maxime flagraret, diuo Marco cum Marcomannis, & Quadis conſerente, oraculum diuulgauit, quo iubebat, uti duos leones uiuos in Danubium immitterent, uarijs cum odoribus, ac ſacris quibuſdam magnificis, ſed præſtat ipſum oraculum referre:

Gurgitibus fluuij turgentis ab imbribus Iſtri
Immuſiſſe duos Cybeles edico miniſtros:
Monte feras alitas: tum quantum alit Indicus aër.
Florum atq; herbarum bene olētum, moxq́; futura eſt
Et uictoria, pax & amabilis, & decus ingens.

Ea quum eſſent facta, quemadmodum ille præſcripſe= rat:leones quidem ſimulatq́; in hoſtium regionem ena= taſſent, Barbari canes quoſpiam aut lupos eſſe rati, fu= ſtibus arcebant. At noſtrorum protinus maxima ſtra= ges eſt conſequuta, uiginti fermè milibus ſimul extin= ctis. His conſimilia ſunt ea, quæ in Aquileia contige= runt, quum parum abfuerat, ut urbs ea caperetur. At is ad id quod euenerat Delphicam illam reſponſionem, Crœſoq́; redditum oraculum, frigide ſanè detorſit: di= cens deum quidem prædixiſſe uictoriam, haud tamen ex= plicuiſſe, utrum Romanorum eſſet futura, an hoſtium. Tandem quum plurimi iam eam in urbem confluerent: premereturq́; Abonotichitarum ciuitas multitudine eo= rum, qui ad oraculum uentitabant, neq; ſufficeret ſuppe= ditandis ijs, quæ ad uictum erant neceſſaria, communiſci= tur oraculorum genus quoddam id, quod nocturnum appellabatur. Siquidem libellis indormire ſolet, ut aiebat ipſe, deinde: tanquam in ſomnio diuinitus edoctus reſpon debat: nihil certi tamen. Sed ambiguè plerunq;, ac con= fuſim: maxime ſi quos libellos conſpexiſſet, accuratius, atque obſeruantius obſignatos. Ad hunc enim modum citra ullum reſignandi periculum, quicquid temere in mentem ueniſſet, ſuſcribebat: ratus, & hoc ipſum oracu= lis conuenire. Erant autē ad id nonnulli conſtituti inter= pretes, qui mercedem non exiguā colligebant ab ijs, qui eiuſmodi capiebant oracula, ut enarrarent ea, explica= rentq́;, atq; hoc illorum munus conductitium erat. Nam interpretum quiſq; talentum Atticum pendebat Alexan dro. Nonnunquam, quum neque conſuleret quiſquam, neq;

neq; miſſus eſſet aliquis: imò quum ne eſſet quidem huiuſmodi quippiam: tamen oraculum edebat, uti ſtultos mortales redderet attonitos. Quod genus illud erat.

Hunc age quære tuam qui tectus in ædibus, ac te
Clam prorſum, uxorem uultuq; oculisq; decoram
Stuprat adulterio, ſeruorum ex agmine primus.
Ipſe cui ſolus ſuaſiſti hæc omnia demens.
Eius enim florem libaſti, hoc dedecus ille
Nunc tibi compenſans, cum coniuge dormit herili.
Quin ijdem tibi iampridem letale uenenum
(Vt neq; quæ faciant, poßis audire, nec unquàm
Cernere luminibus) tecte furtimq; pararunt.
Inuenies q; tuo ſub lecto pharmaca, iuxta
Parietem, ſub ceruicali condita, porrò
Iſtis conſcia criminibus tua ſerua Calypſo eſt.

Quis Democritus principio non commoueretur, ubi nominatim, & autores, & loca palàm audiſſet deſignari? Verum illico deſpuiſſet, ſimulatq; cognouiſſet, quo hæc artificio gererentur. Inſuper, & Barbaris non raro reſpondit, ſi quis patria lingua ſciſcitaretur, puta Syriace aut Gallicè, quoties difficile erat inuenire conterraneos eorum, qui rogationem propoſuiſſent: proinde receptis libellis, multum intercedere ſolet interualli, priuſquàm oraculum redderet, quo uidelicet interim per otium poſſet, & ſoluere tuto libellos, & nanciſci, qui cuncta poſſent interpretari. Quod genus erat, & illud Scythæ cuiuſdam redditum oraculum:

Morphi ebargulis in umbram chnenchicranc, relinquet lucem. Aliâs rurſum, quum nec adeſſet item quiſpiam,

quiſpiam, neq; tale quicquam omnino contigiſſet, citra carmen eloquutus eſt: Redito unde ueniſti. *Siquidem is qui te miſit hodie, perijt, interemptus à Diocle uicino, accedentibus latronibus, Magno, Celere, ac Bubalo, qui nunc etiam comprehenſi tenentur in uinculis. Cæterum pauca nunc accipe ex his quæ mihi ipſi reſpondit. Sciſcitato an caluus eſſet Alexander, quum libellos palàm, atq; accurate obſignaſſem, reſponſum nocturnum ſubſcribitur:Sabar Dalachi Malach Attis alter erat. Rurſum quum diuerſis libellis eandem rogationem propoſuiſſem, puta cuiatis eſſet uates Homerus, idq; alio, atque alio nomine:alteri ſubſcripſit, uidelicet deceptus à puero:qui rogatus qua gratia uenit: ut remedium, inquit, peterem aduerſus laterum dolorem:*

Cytmide te iubeo, ac Latonæ rore perungi.

Alteri uero ubi ſciſcitanti ei dictum eſſet, utrum mihi ſatius eſſet in Italiā nauigio, an pedeſtri itinere proficiſci, reſpondit:nihil quidem quod ad Homerum attineret:

Carpe uiam pedibus, rate ne ſulcaueris undas.

Multa id genus aduerſus illum ſum machinatus, quorum de numero fuit, & illud:unica rogatione propoſita libello pro more inſcripto talis cuiuſdam rogationes octo, nomen aliquod ementitus, miſſis drachmis item octo: præterea quod fieri ſolitum eſſet adiungens. At ille perſuaſus, partim miſſa mercede, partim inſcriptione libelli, ad unicam rogationem:ea erat huiuſmodi, quando deprehendendus eſſet impoſtor Alexander, octo miſit oracula: ſed quæ neque cœlum (quod aiunt) neque terram attingerent, uerū abſurda, & intellectu difficilia omnia.

Quod

Quod ille ubi in poſterum perſenſiſſet, præterea quod Rutilianum à matrimonio conatus eſſem auertere, ſuaſiſſemq́; ne prorſus in diuinatione ſpes reponeret ſuas: oderat me uidelicet, ita uti par erat, ſibiq́; acerrimum hoſtem iudicabat. Quodam itaque tempore percontanti de me, Rutiliano ita reſpondit,

Noctiuagis gaudet ſcortis, ſpurcoq́; cubili.

In ſumma, iure optimo me inuiſiſsimum habebat. Proinde quum me in oppidum aduenisſe ſenſiſſet, meq́; Lucianum eſſe illum cognouiſſet: adduxeram autem milites duos, alterum lancea, alterum conto armatum, quos quidem à Cappadociæ præſide mihi tum amico acceperam, quò me ad mare uſque deducerent: accerſit illico, ſanè quàm comiter, multaq́; cum humanitate. Ego quum aduenisſem, complures apud illum reperio: porrò bona quadam fortuna, & milites unà mecum adduxeram. Tum ille manum mihi porrigit oſculandam, quemadmodum uulgo facere conſueuerat: ego admotus, perinde, atque oſculum daturus acri morſu corripio, ita ut parum abfuerit, quo minus illi manum mancam reddiderim. Itaq́; qui præſentes erant, præfocare me accedere conati ſunt tanquam hominem ſacrilegũ: quippe qui iam inde ab initio grauiter tulerant, quod Alexandrum illum, non autem prophetam compellaſſem. At ille oppido quàm generoſe obnitens compeſcuit illos, pollicitusq́; eſt ſe facilè me placidum redditurum, declaraturumq́; quantũ poſſet Glyconem, qui nimirum, & hos qui maxime ſæuirent ferocirentq́;, ſibi redderet amicos. Moxq́; ablegatis omnibus, mecum expoſtulauit, negans ſe clam eſſe quæ ſuaſiſſem

Rutiliano.Ecquid me læſiſſet ut iſta in ſeſe facerẽ, quum poſſem illius opera apud illum magnas ad res promoueri? Equidem hanc hominis humanitatem, commoditatemq́; libenter accipio, perpendens nimirum,quo forem in periculo conſtitutus: pauloq́; poſt prodibam, iam illi factus amicus. Ea res profecto iis qui uidebant, uehementer erat ſtupenda, quod tam facile fuiſſem commutatus.Poſthæc quum iam nauigare ſtatuiſſem,miſsis Xenijs ac muneribus permultis (eram autem forte ſolus cum Xenophonte,patre cum reliquis meis in Amaſtrim præmiſſo) pollicetur, & nauim præbiturum ſeſe, & remiges qui nos aueherent. Etenim arbitrabar hæc animo ſimplici, atque officioſe fieri: uerum ubi iam in medio eſſemus mari, uiderem'que gubernatorem lachrymantem,& neſcio quid reliquis nautis contradicentem, non optimæ de euentu ſpes me ceperunt. Erat.autem illis ab Alexandro mandatum,ut tollentes nos in mare præcipites darent. Quod ſi contigiſſet, facile quod mecum gerebat bellum,illi debellatum fuiſſet:ſed is qui lachrymabatur, effecit ne quid in nos grauius patrarent. Ac mihi quidem ita loquutus eſt:Annos natus,uti uides, ſexaginta, quum antehac pie, atq; inculpaté uixerim,haudquaquam uelim in hac tam grandi ætate, præſertim quum uxorem,& liberos habeam,homicidio manus impiare:indicans uidelicet,cuius rei gratia nos ſuſcepiſſet, quæq́; ſibi mandaſſet Alexander. Expoſitis autem nobis in Aegialos,quorum etiam egregius meminit Homerus, retro legit curſum: ibi forte nactus præternauigantes legatos quoſdam Boſporanos Eupatoris regis nomine

in Bithyniã

in Bithyniam proficiſcentes, deportandi uectigalis gratia, quod in ſingulos pēdebatur annos: cum expoſuiſſem illis, quod me periculum circunuallaret, atq; illi ſe mihi commodos, facilesq; præberent, receptus in nauigium, incolumis in Amaſtrim perueni: tantillum abfuerat ut perierim. Ex hoc nimirum tempore, & ipſe aduerſus illum arma capiebam, omnemq; (quod aiunt) mouebam funē, quo hominem ulciſcerer, quem iam tum ante mihi ſtructas inſidias oderam, proq; ſummo ducebam hoſte, propter morum impietatem. Iamq; ad accuſationem intenderam animum, nō paucis mecum facientibus, maximeq; qui erant ex Timocratis Heracleotæ ſchola philoſophi. Verum qui tum Bithyniæ Pontoq; præſidebat nos cohibuit, penè ſupplicans, & obſecrans uti deſiſteremus. Etenim ob neceſſitudinem quæ ſibi cum Rutiliano intercederet, nequaquàm poſſe ſupplicio afficere, nec ſi manifeſto in crimine deprehendiſſet. Atq; ita quidem ab iracundia deſtiti, meq; repreſſi: non in tēpore rem aggreſſurus, cum iudicem haberem ad eum modum affectū. Sed quid? an nō, & hoc inter alia facinus audax Alexandri: à principe Romano poſtulare, ut Aboni murus, commutato uocabulo, Ionopolis appellaretur? utq; nomiſma nouum ſignaret, altera quidem parte Glyconis obtinens imaginem, altera uero Alexandri, qui inſignia aui Aeſculapij, ac falcem illam Perſei, unde maternū ducebat genus, teneret. Porrò cū eſſet de ſeſe uaticinatus, oraculo prodito, fatis decretum eſſe: ut annos uiueret centū, & quinquaginta, dehinc fulmine ictum, interitu maxime miſerando periturum: nondū ſeptuaginta natus annos interijt, uidelicet

licet (uti conueniebat Podalirij *filio) pede ad inguen uſque putrefacto, & uermibus ſcatens.* Quo *tempore ſimul & illud deprehenſum eſt, quod caluus eſſet : quum medicis caput humectandum præberet, ad mitigandum cruciatum, id quod haudquaquàm facere potuiſſent, niſi detracto galericulo.* Hunc *habuit exitum* Alexandri *tragœdia, atq; hæc fuit totius fabulæ cataſtrophe, ut res uideri poßit prouidentia quadam eſſe geſta, quum caſu nimirum ad hunc modum euenerit.* Reſtabat *illud, ut & epitaphium uita acta dignum ei conſtitueretur: neq; non certamina quædam agerentur ab iis, qui in uaticinium coniurauerāt, uidelicet impoſtoribus inſignibus ac præcipuis ad* Rutilianum *arbitrum ſeſe conferentibus, ut is pronunciaret, quem ex ipſis oporteret in oraculi ſucceſſionem capeſſendam eligi, atq; ſacerdotali propheticaq; corona redimiri.* Erat *autem in hoc numero ſimul &* Pætus, *qui artis profeßione medicus, tum canus quum eſſet; iſta faciebat, neque medico neque homini cano decora.* At Rutilianus *certaminis arbiter, incoronatos eos remittebat, ipſi ſibi diuinandi autoritatem ſeruans, poſteaquàm inde iam demigrauerat.* Hæc *amice ex plurimis pauca, quo deguſtamentum hominis præberem, ſcribenda putaui, cum uti tibi gratificarer, homini familiari atque amico, quemq; ego unum omnium maxime ſuſpicio : idq; pluribus nominibus, uel propter ſapientiam ſingularem, uel ob amorem ueri, uel ob morum manſuetudinem ac moderationem, uel ob uitæ tranquillitatem, poſtremo comitatem atque humanitatem erga hos, quicum uiuis.* Tum *uero (quod quidem tibi fuerit etiam iucundius)*

ut Epicurum ulciſcerer, uirum uere ſacrum, ingenioq́; diuino, quiq́; ſolus quæ uerè ſunt honeſta & nouerit, & tradiderit: quiq́; ſolus extiterit, qui liberos reddere ſolitus ſit eos, qui ſecum haberent conſuetudinem. Denique arbitror fore, ut ijs qui in hanc lectionem inciderint, liber hic nonnihil utilitatis afferre uideatur, dum quædam redarguit, quædam in opinionibus horum, qui & recte ſentiunt, confirmat, ac ſtabilit.

ORNATISSIMO VIRO D. Chriſtophoro Vrſeuuico, Eraſmus Roterodamus. S. D.

EQuidem hac mente ſemper fui ornatiſsime idemq́; humaniſsime Chriſtophore, ut à nullo prorſum uitio perinde abhorruerim atq; ab ingratitudine, nec unquàm iſtos hominis uocabulo dignos iudicarim, qui alieni in ſe meriti tempore ullo poſſent obliuiſci. Rurſus eos exiſtimauerim beatos, quibus tantum facultatis fortunæ commoditas ſuppeditaſſet, ut bene de ſe meritis, poſſent parem remetiri gratiam: beatiſsimos autem quibus licuiſſet acceptum beneficium aliquo cum fœnore rependere. Proinde cum antehac ſæpenumero mecum repeterem, quantum in me nihil promeritum tua benignitas contuliſſet (nam collatum arbitror, quicquid ita delatum eſt, ut haud ſcio utrum per fortunam, an per meipſum: certe per te non ſteterit quo minus acceperim) circunſpectaremq́; quonam argumento poſſem aliquam ſaltem erga te memoris gratiq́; animi ſignificationem dare: neque in tanta fortunæ meæ tenuitate quicquam occurreret, quod ulla

ex parte,

ex parte, non dicam tuis meritis reſponderet, ſed quod uel animo ſatisfaceret meo: illud denique mihi uenit in mentem, ut ſaltem iſtos quoſdam non inurbanos homines imitarer, qui floſculo quopiam inſigni, aut alio ſimili ſymbolo miſſo, uoluntatis propenſionem, promptiq́; animi ſtudium teſtificari ſolent: præſertim ipſi tenues erga eos, quibus neq; res, neque animus ſit alienorum egens munerum. Ergo Græcanica ingredienti μουσῶν *(nam muſarum horti uel medijs uernant brumis) ſtatim inter multos uaria adblandientes gratia, hic Luciani floſculus præter cæteros arriſit. Eum non ungue, ſed calamo decerptũ ad te mitto, non ſolum nouitate gratum, colore uarium, ſpecie uenuſtum, nec odore modò fragrantem, uerumetiam ſucco præſentaneo ſalubrem & efficacem. Omne tulit punctum (ut ſcripſit Flaccus) qui miſcuit utile dulci. Quod quidem aut nemo, mea ſententia, aut noſter hic Lucianus eſt aſſequutus, qui priſcæ comœdiæ dicacitatem, ſed citra petulantiam referens: deum immortalem, qua uafricie, quo lepôre perſtringit omnia, quo naſo cuncta ſuſpendit, quàm omnia miro ſale perfricat, nihil uel obiter attingens, quod non aliquo feriat ſcommate, præcipue philoſophis infeſtus, atq; inter hos Pythagoricis potiſſimum, ac Platonicis ob præſtigias: Stoicis item propter intolerandum ſupercilium, hos punctim ac cæſim, hos omni telorum genere petit: idq́; iure optimo. Quid enim odioſius, quid minus ferendũ, quàm improbitas uirtutis profeſſione perſonata? Hinc illi blaſphemi, hoc eſt, maledici uocabulũ addidere, ſed hi nimirum, quorũ ulcera tetigerat. Pari libertate deos quoq; paſſim & ridet,*

& lacerat: unde cognomen inditum ἄθεν, ſpecioſum profe cto, uel hoc nomine, quòd ab impijs ac ſuperſtitioſis attri butum. Floruit (*uti putant*) Traiani *firmè temporibus, indignus, ita me deus amet, qui inter ſophiſtas annumere tur.* Tantum *obtinet in dicendo gratiæ, tantum in inue niendo fœlicitatis, tantum in iocando lepôris, in mordendo aceti, ſic titillat alluſionibus: ſic ſeria nugis, nugas ſerijs miſcet; ſic ridens uera dicit, uera dicendo ridet: ſic hominũ mores, affectus, ſtudia, quaſi penicillo depingit: neq; le genda, ſed planè ſpectanda oculis exponit, ut nulla Co mœdia, nulla Satyra cum huius dialogis conferri debeat, ſeu uoluptatem ſpectes, ſeu ſpectes utilitatem. Cæterum ſi nominatim quæras huius argumentum dialogi, facit id, quod ſemper facit:* Pythagoram *uelut impoſtorẽ ac præ ſtigiatorem taxat:* Stoicorum *fictum & ſapientem barbã ridet: diuitum ac regum uita quãtis ſit ærumnis obnoxia docet: contrà quàm expedita res paupertas hilaris, ſuaq; contenta ſorte.* Quem *uti legas attentius, te maiorem in modum rogo, ſi quando tibi per tua licebit negocia fron tem exporrigere. Audies enim* Gallum *cum hero ſutore confabulantem, magis ridicule quàm ullus poßit γελωτο ποιὸς, ſed rurſum ſapientius quàm theologorum ac philo ſophorum uulgus nonnunquam in ſcholis magno ſuper cilio, magnis de nugis diſputat.* Vale *optime atq; huma nißime* Chriſtophore, & Eraſmũm *inter tuos aſſcribito clientulos, amore, ſtudio, officio ceſſurum nemini.* Ex arce Hammenſi. *Anno.* M. D. III.

Luciani

LVC. SOMNIVM SIVE GALLVS, DES. Eraſmo Rot. Interprete.

INTERLOQVVTORES: GALLVS, MICYLLVS.

MICYLLVS.

AT TE *ſceleſtiſsime Galle, cum iſta tanta inuidentia, uoceq́; tam acuta ipſe perdat Iuppiter, qui quidem opibus affluentem me, ac dulciſsimo in ſomnio uerſantem, & admirabili felicitate fruẽtem, penetrabile quiddam & clamoſum reſonans expergefeceris, adeo ut ne noctu quidem effugere liceat paupertatem, uel te ipſo longe nocentiorem. Atqui ſi coniectandum eſt, tum è ſilentio quod etiam dum ingens eſt, tum è rigore, frigoreq́;, quod nondum me quem̃admodum aſſolet, antelucano morſicat titillatq́; (nam hic mihi certiſsimus gnomon aduentantis diei) ne medium quidem adhuc noctis eſt. Sed iſte peruigil, perinde quaſi uellus illud aureum ſeruet, ab ipſa protinus ueſpera uociferari cœpit. Verum haudquaquam impune: ſiquidem mox pœnas de te ſumam, fuſteq́; comminuam, ſi diluxerit modo. Nam nunc negocium mihi faceres, ſubſiliens in tenebris.* GALLVS. *Here Micylle, equidem arbitrabar me tibi gratum eſſe facturum, ſi quoad poſſem, alta nocte lucem anteuertiſſem, quò poſſes antelucano ſurgẽs, quàm plurimum operis conficere. Etenim ſi priuſquàm ſol exoriatur, uel unicam feceris crepidam, iſthuc laboris*

lucro tibi acceſſerit ad parandum uictum. Quod ſi tibi magis libet dormire, equidem tuo arbitratu quietem egero, longeq́; magis mutus fuero piſcibus. Cæterum tute uideto, ne per ſomnium diues, eſurias experrectus. MICYLLVS. *O' prodigiorum auerſor* Iupiter, *ô malorum depulſor* Hercules: *Quid hoc mali eſt? uocem humanam ſonuit* Gallus. GALLVS. Hoccine tandem tibi *prodigium uidetur, ſi eadem qua uos lingua loquor?* MICYLLVS. *Quid? an non hoc portentum? ſed auertite dij malum à nobis.* GALLVS. *At tu mihi uideris admodum illiteratus eſſe* Micylle, *nec euoluiſſe* Homeri *poëmata, in quibus equus Achillis, cui nomen* Xantus, *poſteaquàm hinnitus longum ualere iuſsiſſet, medio in prælio conſtitit, diſſerens, totosq́; uerſus ordine recitans: non quemadmodum nunc ego proſa oratione loquens: quin etiam uaticinabatur ille, deq́; futuris edebat oracula, neque quicquam prodigioſum facere uidebatur: neque is qui tum audiebat, malorum auerſorem, ita uti tu facis, implorabat, quaſi rem abominandam, & auertendam audiſſe ſeſe iudicaret. At quid tandem facturus eras, ſi tibi nauis cui nomen apud* Homerum *eſt* Argo, *carina fuiſſet eloquuta, ita ut olim in* Dodonæa *ſylua phagus per ſe loquens oraculum edidit? Aut ſi tergora direpta ſerpere uidiſſes, ſi carnes boum mugire ſemiaſſas, coctasq́; ueribus transfixas? Ego uero quum* Mercurij *ſim aſſeſſor loquaciſsimi, deorumq́; omnium facundiſsimi: præterea contubernalis uobis & conuictor, haud mirum uideri debet, ſi ſermonem humanum edidici. Quod ſi mihi recipias taciturum te, haud quaquàm grauabor ueriorem*

tibi

tibi cauſam aperire, unde factum ſit, ut eadem qua uos lingua loquar, & unde mihi ſuppetat huius orationis facultas. MICYLLVS. *Modo ne iſthuc ipſum ſit ſomnium Galle, quod ita mecum loqueris: Sed dicito per Mercurium, ô præclare: quid etiam aliud rei tibi ſit in cauſa, ut iſtam linguam ſones. Nam ut taceam, neq; cuiquam proferam, quid attinet te ſolicitum eſſe? Quis enim fidem mihi ſit habiturus: ſi cui narrem, me Gallum hæc loquentem audiſſe?* GALLVS. *Auſculta igitur, nam orationem ex me audies, omnium (ſat ſcio) maxime nouam, atque incredibilem. Siquidem hic qui nunc tibi Gallus appareo, non ita pridem homo fui.* MICYLLVS. *Profecto & olim iſtiuſmodi quiddam de uobis inaudieram: Adoleſcentulum quempiam fuiſſe Gallum, Marti adamatum, atque hunc deo compotaſſe, colluſitaſſeq́;, & in uoluptatibus geſsiſſe morem. Itaque cum Venerem adiret Mars cum ea cubiturus: hunc quoque Gallum unà ſecum adduxiſſe. Quoniam autem Solem potiſsimum metueret, ne ſi è ſublimi conſpexiſſet, Vulcano ſe proderet, foris ad oſtium adoleſcentulum ſemper relinquere ſolitum, cuius indicio certior fieret, quando Sol emergeret. Deinde Gallum aliquando ſomno correptum, excubias deſeruiſſe inſcientem, Solemq́; nullo præſentiente imminuiſſe Veneri ac Marti ſecure dormienti, propterea quod confideret Gallum indicaturum fuiſſe, ſiquis interueniſſet. Itaque Vulcanum à Sole edoctum, eos deprehendiſſe implicitos atque irretitos ijs uinculis, quæ iam olim in illos fuerat fabricatus. Porrò Martem ſimulatq; dimiſſus eſt, indignatum aduerſus*

Gallum fuiſſe, atque eum in auem tranſmutaſſe, iiſdem armis, ut in capite pro galea criſtam obtineret. Hanc ob *cauſam quo uos Marti purgetis, quum iam nihil opus, ſimulatq; ſolem exorientem ſenſiſtis, multo ante uociferari, atque illius exortum prænunciare.* GAL. Feruntur *quidem & illa* Micylle, At *quod ego ſum narraturus, multo aliud quiddam fuit, atque adeo nuper admodum in* Gallum *transformatus ſum.* MICYL. Quonam *modo?* Nam *iſthuc maximopere cupio cognoſcere.* GAL. *Audiſtin de* Pythagora *quodam* Mneſarchida Samio? MICYL. Num *ſophiſtam illum dicis, & glorioſum: qui inſtituit, ne quis uel carnes guſtaret, uel fabas ederet, ſuauiſſimum mihi edulium, ſalubre, & parabile à menſa ſubmouens?* Præterea *autem qui mortalibus ſuaſit, ne intra quinquennium loquerentur?* GAL. *Scis nimirum & illud, quemadmodum priuſquam* Pythagoras *eſſet,* Euphorbus *fuerit?* MICYL. *Præſtigiatorem, & prodigiorum artificem hominem aiunt fuiſſe, ò Galle.* GALLVS. Ille *ipſe ego tibi ſum* Pythagoras. Quare *parce, quæſo, mihi conuitiari, præſertim quũ ignores, quibus ſim moribus.* MICYL. At *hoc rurſum multo etiam quàm illud portentoſius:* Gallus *philoſophus?* Attamen *expone* Mneſarchi *gnate, qui factum ſit, ut ex homine auis, ex Samio* Tanagræus *repente nobis prodieris.* Neque *enim iſta ueriſimilia, neque omnino facilia creditu.* Quandoquidem *duas quaſdam res iam mihi uideor in te animaduertiſſe, nimium alienas à* Pythagora. GALLVS. Quas? MICYL. *Alterum quidem, quòd garrulus es, & obſtreperus, quum ille ſilere in ſo-*

lidos

*lidos quinq; annos (ſi memini) præceperit. Alterũ uero planè cum illius legibus pugnat. E*tenim *cum non haberem, quod tibi obijcerẽ, fabas heri (ſicut noſti) ad te at=tuli.* At *tu nihil cunctatus protinus eas ſublegebas: unde fit ut neceſſe ſit, aut emẽtitum eſſe te* Pythagoram *eſſe, quum aliud quiddam ſis: aut ſi* Pythagoras *es, legẽ prætergreßum eſſe te, iusq; uiolaſſe, quũ fabas ederis, perin=de ac ſi caput patris comederis.* GALLVS. Non *cognouiſti* Micylle, *quæ ſit harum rerum cauſa, neq; quæ ad unumquodq; uitæ genus conducant.* Ego *tum quidem non eſitabam fabas, propterea quod philoſophus eſſem.* Nunc *contrà comeſurus ſim, quippe auicio congruas, neq; nobis repudiandum pabulum.* Verum *ſi moleſtum non eſt, audi quemadmodum è* Pythagora *cœperim eſſe id, quod ſum in præſentia, quamq; in multis uitæ generibus antehac uixerim.* Et *quid ex unaquaque transformatione ſim conſequutus.* MICYL. *Narra quæſo: nam mihi quidẽ auditu iucundißimũ fuerit.* Adeo *ut ſi quis mihi deferat optionẽ, utrum te iſta narrantem audire malim, an rurſum felicißimum illud ſomniũ, quod paulo antè uidi, uidere, haud ſciam utrum electurus ſim, uſqueadeo cognata germanaq; uidentur eſſe iſta tua cũ ſuauißimis illis uiſis, & ex æquo uos æſtimo, te pariter ac præclarum illud inſomnium.* GAL. Etiamnum *tu ſomnium illud quod dudum tibi uiſum eſt, in animum reuocas, & inania quædam obſeruans ſimulacra, atque (uti loquuntur poëtæ) euanidam quandam felicitatem memoria conſectaris?* MICYL. Imò *illud ſcias* Galle, *ne ullo quidẽ tempore unquam uiſi illius mihi uẽturam*

obliuionem. Tantũ *mellis ſomnium aufugiens in oculis mihi reliquit,ut præ illo uix queam palpebras attollere, rurſus in ſomnum coeuntes.* Itaq; *qualem uoluptatẽ mo uent pennæ in auribus uerſatæ,talem titillationem mihi præbent ea quæ uidi.* GAL. Nouum *quendã* Hercule *mihi narras amorem inſomnij, ſiquidem alatum quũ ſit (ſicut aiunt) metasq́; uolandi præſcriptas habeat ſo= mnium,iamq́; ſepta trãſilit,in oculis etiam uigilãtis ob= uerſans, adeoq́; mellitum, & euidens apparet.* Quare *peruelim audire,cuiuſmodi nam ſit iſtud, quod te ſupra modum delectat.* MICYL. *Geſtio narrare.* Nam *dul ce eſt hoc ipſum meminiſſe,& cõmemorare de illo quip piam.* Verum *heus* Pythagora*: quando tu narrabis de tuis transformationibus?* GAL. Vbi *tu* Micylle *deſie= ris ſomniare, melq́; illud ab oculis abſterſeris.* Interim *prior dicito, uti intelligam, utrum'ne per portas ebur= neas,an per corneas tibi ſomnium aduolarit.* MICYL. Neq; *per has,neq; per illas,ò* Pythagora. GAL. *Atqui duas has tantum commemorat* Homerus. MICYL. *Va lere ſinas nugatorem illum poëtam,qui nihil de ſomnijs intellexit.* Paupertina *fortaßis ſomnia per iſtas cõmeant portas,qualia uidebat ille:neq; id admodum perſpicue, quippe captus oculis.* Mihi *uero per aureas quaſdã por tas dulcißimum hoc aduenit ſomnium, & ipſum aureũ, & aureis undiq; circumamictum, & auri plurimum ſe= cum adducens.* GAL. Deſine *optime* Mida *de auro fa bulari.* Nam *dubio procul ex illius uoto, iſtud tibi acci= dit inſomnium,& ſolidas auri uenas mihi duxiſſe uide= ris.* MICYL. Multam *auri uim uidi* Pythagora,*mul*

tam

tum, quàm putas pulchri? quo fulgore coruſcâtis? Quid tandem Pindarus in illius laudem dicit? nam in memoriam redige, ſiquidem meminiſti, quum aquam præſtantiſſimam dicens, poſtea aurum admiratur, idq; iure, ſtatim in initio carminis unius omnium belliſſimi. GAL. Num illud quæris?

Aqua eſt illa quidem optima:
Cæterum aurum, uti candens
Ignis, ita enitens, noctibus eminet eximie unum
Cæteras ſupra opes: quæ
Gloriam ac decus addunt.

MICYL. Per Iouem, iſthuc ipſum: perinde enim ac ſi inſomnium meum uideat Pindarus, ita prædicat aurum: ſed ut tandem cognoſcas quale fuerit, auſculta iam ſapientiſſime Galle. Meminiſti ut heri nullum domi cibum acceperim: ſiquidem Eucrates diues ille forte mihi in foro factus obuiam, lotum me in tempore ad cœnã uenire iuſſerat. GAL. Iſthuc equidem planè memini. Nam totum eſuriebam diem, donec mihi profunda tandem ueſpera domum reuerſus, ſubuuidus, uinoq; madens, quinque illas fabas proferres, non admodum opiparam cœnam Gallo, qui quondam fuerit athleta, quiq; olympia nõ ſegniter olim decertarit. MICYL. Aſt ubi reuerſus à cœna fabas tibi obieciſſem, obdormij protinus. Tum mihi, iuxta Homerum, ambroſia ſub nocte diuinum quoddam haud dubie ſomnium aſſiſtens. GAL. Sed prius quæ tibi apud Eucratem acciderint Micylle narra: & cuiuſmodi fuerit cœna, quæq; ſuper cœnam acta ſunt omnia. Nihil enim prohibet te denuo cœnare, ſi ueluti ſom

ſomnium quoddam eius cœnæ reducas, & quæ tum ede ris,rurſum commemoratione quaſi rumines. MICYL. *Credebam moleſtum futurũ me,ſi hæc quoq; retuliſſem: uerum poſteaquam tu deſideras, en id quoq; narrabo: quum nunquam antehac in uita cœnaſſem apud ullũ di uitem,ò* Pythagora,*heri bona quapiam fortuna in* Eu= *cratem incidi:atq; ego quidẽ ſimulatq; dominum illum ſalutaſſem,ita uti conſueueram,ſubducebam me:ne pudo ri illi eſſem,ſi lacera in ueſte fuiſſem aſſectatus.* At ille: Micylle,*inquit,hodie natalicia filiæ celebro,plurimoſq́; ad conuiuium amicos inuitaui,uerũ quoniam aiunt quẽ dam ex his incommoda eſſe ualetudine,neq; poſſe pari= ter ad conuiuium noſtrum accedere: tu eius loco uenito lotus,niſi ipſe forte qui uocatus eſt, ſemet adfuturum re nuntiarit : nam nũc quidem ambigit.*Hoc *ubi audiſſem, adorato diuite diſcedebam:omnes obſecrans deos,ut al= gidam febrem aliquam,aut alterum dolorem,aut poda= gram morbi auctarium immitterent ualetudinario illi, cuius ego ſellæ occupator, cœnæq́; uicarius , & hæres eram uocatus.*Interim *hoc ſpatij,quod uſq; ad balnei tẽ pus interceßit,longißimum ſeculum eſſe iudicabam : dũ ſubinde reſpicio,quotquot pedum eſſet litera,& quan= do illos iam lauiſſe conſentaneum eſſet.* Hic *ubi tempus tandem adueniſſet,ocyus me corripio, atq; abeo, nitide amodum cultus:ſic obuerſo palliolo, ut qua eßet parte purißimum , ea uideretur.* Offendo *autem ad fores, & alios complures,in quibus etiam illum (geſtabatur autẽ à uiris quatuor) cuius eram ſubcõuiua uocatus: qui ma le habere dictus erat,atq; id etiam præ ſe ferebat, quod*

afflicta

afflicta eſſet ualetudine:nã ex alto gemebat,tußiebatq́;, ac ſcreabat,uelut ex abdito:quodq́; ægre graderetur totus pallidus ac tumens, annos natus circiter ſexaginta. Ferebatur autem philoſophus quiſpiam eſſe,ex his,qui apud adoleſcentulos nugas deblaterant. At barba mire erat tragica:id eſt, hircina,ſuprà quàm credi poſſet tonſoris egens.Porrò increpante Archibio medico, quamobrem quum ita eſſet affectus,adueniſſet : non oportet, inquit,promiſſa deſerere,præſertim hominem philoſophum,etiam ſi mille urgeant,& inſtent morbi. Putabit enim Eucrates ſeſe à nobis haberi ludibrio. Haudquaquam,inquam ego : imò collaudabit te, ſi domi potius apud te uelis emori, quàm in conuiuio animam unà cũ phlegmate excreans. Atq; ille quidem præ arrogantia dißimulabat ſeſe dicteriũ audiſſe.Haud multo poſt acceßit & Eucrates iam lotus: conſpectoq́; Theſmopolide (nam id erat philoſopho nomen) Præceptor,inquit, probè quidem factum abs te, qui ipſe ad nos ueneris. Tametſi nihilo deterius tibi fuerat futurum. Siquidem etiam abſenti omnia ordine miſſa fuiſſent. Hæc ſimulatq; dixerat introgreditur, manus illi porrigens pariter & famulis innitenti.Ego igitur iam abire parabã: uerum ille conuerſus ubi diu ſecum hæſitaſſet, poſteaquam me triſtem admodũ uideret:ades,inquit,tu quoq; Micylle, ac nobiſcum cœna. Nam filium in mulierum conclaui unà cum matre conuiuium agere iubebo, quo tibi ſit locus.Ingrediebar itaq;,quum parum abfuerit,ut lupus fruſtra hians diſcederem, uerum ingrediebar pudefactus,quod Eucratis filiolum è conuiuio uiderer expuliſſe

puliſſe. Aſt ubi iam tempus eſſet ut diſcumberemus, primum tollentes Theſmopolim *compoſuerunt, haud ſine negocio per* Iouem, *quinq; (ſi dijs placet) proceri iuuenes, ceruicalia illi ſupponentes undiquaq;: quo nimirum in eodem habitu permanere ac longum etiam tēpus durare poſſet.* Deinde *ubi nemo iam tolerare poſſet, ut iuxta illum accumberet, me adductum reclinant, ut eadem in menſa eſſemus.* Deinceps *cœnabamus, ò* Pythagora, *opiparam quandam, & uariam cœnam, multóq; in auro, multo item argento.* Pocula *erant aurea, miniſtri formoſi: tum cantores, & concitandi riſus artifices.* In *ſumma, iucundiſſima quæpiam erat uita: niſi quod unum quiddam me uehementer male habebat:* Theſmopolis *obſtrepens atq; obturbans, uirtutem neſcio quam mihi commemorans, docensq́;, quod duæ negationes unicam efficerent affirmationem: quodq́;, ſi dies ſit, nox non ſit.* Nonnunquam *& cornua mihi dictitabat eſſe, atque id genus multa philoſophabatur erga me, quibus eiuſmodi nihil opus: planeq́; uoluptatem interpellatione minuebat, quum non ſineret exaudiri eos, qui cithara, uoceq́; canebant.* Habes Galle *de cœna.* GAL. Non *admodum ſuaui* Micylle: *maxime poſteaquam cum illo deliro ſene ſortitus eras accubitum.* MICYL. Audi *nunc & inſomnium:* Viſus *eſt enim mihi* Eucrates *ipſe, quum orbus eſſet liberis, neſcio quomodo è uita decedere.* Dehinc *ubi me accerſiſſet, ac teſtamētum condidiſſet, quo me inſolidum hæredem omnium ſcripſerat, paulo tempore ſuperſtes emori.* Porrò *ipſe uidebar adire facultates: & tum aurum, argentumq́; ingentibus quibuſdam*

buſdam ſcaphis exhaurire, perpetuo ſubſcaturiens,& affatim affluens:tum autem ueſtes,menſas,pocula, mini ſtros,omnia mea,ut par erat,eſſe. Poſtea *candido uehiculo uectabar reſupinus, cunctis qui intuebantur, conſpiciendus & admirandus. Accurrebant permulti, ac circumequitabant: complures ſequebantur.* Ego *interim illius indutus ueſtitum, & annulos gerens circiter ſedecim digitis inſertos : epulum quoddam ſplendidum iubebam adornare, quo amicos acciperem.* Iamq́; *illi, ita ut inſomnio fieri conſentaneum eſt,aderant: iam epulæ erant comportatæ,iam potus ex animi ſententia miniſtratus.In his quum uerſarer, & aureis phidis præbiberem omnibus qui aderant amicis:quũ iam inferrentur bellaria, intempeſtiuo tuo clamore perturbaſti nobis conuiuium, merſasq́; ſubuertiſti, ac diuitias illas ita diſsipaſti, ut in auras euaneſcerent.* Num *tibi uideor iniuria ſtomachatus in te ? nam uel treis noctes perpetuas libẽter adhuc ſomniũ illud quod mihi accidit, uidere cupiã.* GAL. *Adeóne es auri cupidus,& opum auidus* Micylle*:idq́; ex omnibus unum admiraris,ac felicitatem unicam eſſe iudicas, ſi plurimum poßideas auri?* MICYL. *Equidem haud ſolus ita cogito* Pythagora*: quin ipſe quoq;,tum quum* Euphorbus *eſſes, auro atq; argento comis intexto, prodibas pugnaturus cum* Achiuis*:idq́; in bello,ubi ferrum quàm aurum geſtare ſatius fuerat.At tu etiam tum uoluiſti calamiſtris auro internexis in periculum deſcendere.* Atque *ob eam, opinor, cauſam,* Homerus *comas tuas* Gratijs *ſimiles dixit, quòd auro argentoq; reuincirentur.* Etenim *longe nimirum*

mirũ meliores, atq; amabiliores uidebantur, quod eſſent auro religatæ, unáq; cum eo relucerent. Neq; *iſthuc nouum eſt Auricome, ſi tu Pantho patre prognatus, aurũ in precio habuiſti: quin & ipſe deorum omnium, hominumq; pater ille Saturno, Rheáq; progenitus, quum Argolicam illam puellã adamaret: ubi nihil inueniret amabilius in quod ſeſe transformaret, neq; quo Acriſij cuſtodias poſſet corrumpere: audiſti uidelicet, ut aurum ſit factus: atq; ita per tegulas illapſus, potitus eſt ea quã deperibat.* Iam *uero quid tibi commemorem, quàm multos uſus præbeat aurum? & ut eos quibus adfuerit, formoſos, & ſapientes, & potentes reddat, decus & gloriam illis concilians? utq; nonnunquam ex obſcuris & infamibus, claros ac celebres repente efficiat?* Nam *noſti uicinum mihi & eiuſdẽ artificij Simonẽ: qui paucis ante diebus apud me cœnauit, quũ legumen coquerem Saturnalibus, duasq; extorum cæſuras immittens?* GAL. *Noui Simonem illum breuem: qui fictilem ollulam, quæ nobis erat unica, ſuffuratus, peracta cœna abijt, ſub ala geſtãs.* Nam *ipſe uidi Micylle.* MICYL. *Atqui quum eam ſuſtulerit, tam multos ille deos poſtea iurabat. Sed quur non prodebas, ac uociferabare tum, ò Galle, quum nos furto ſpoliari conſpiceres?* GAL. *Coccizabam, quod mihi ſolum licebat id temporis: uerum quid Simon ille?* Nam *uidebare de illo dicturus, neſcio quid.* MICYL. Ei *conſobrinus erat uir ſupra modum diues, nomine Drimylus: is quoad uiuebat, ne obulum quidem donauerat Simoni: nam quî daret, quum ne ipſe quidem pecunias attingeret?* At *ſimulatq; mortuus eſt nuper:*

uniuer

uniuerſis illis opibus iuxta leges Simon ille, qui coria putria, qui patellam circunlingebat, gaudens potitur: purpura oſtroq́; circumtectus: famulosq́;, & currus, & aurea pocula, & menſas eburnis innixas pedibus poſſidet: ab omnibus adoratur: iamq́; nos ne aſpicit quidem. Etenim nuper quum illum procedentem conſpexiſſem: Salue, inquam, Simon. At ille indigne ferens: Edicite, inquit, mendico iſti, ne uocabulum meum diminuat: neque enim Simon, ſed Simonides appellor. Porrò (quod eſt omnium maximum) mulieres etiam illius amore capiuntur. Atq; is quidem eludit eas, ac faſtidit: & alias quidẽ admittit, comemq́; ſeſe prebet: aliæ porrò quæ negligũtur, necem conſciturας ſibi minitantur. Vides quantas cõmoditates pariat aurum: quandoquidem eos qui ſunt deformiſſimi, transfigurat, & amabiles reddit, non ſecus atq; ceſtus ille poëticus. Audis inſuper & à poëtis dictum:

O' aurum auſpicata res, & oſtentum optimum.

Et rurſum:

Aurum eſt quod opibus imperat mortalium.

Sed quid interim riſiſti Galle? GAL. *Quoniã tu quoque per inſcitiam Micylle, ſimili modo falleris opinione de diuitibus, quemadmodum uulgus: uerum (crede mihi) longe etiam ærumnoſiorem uitam uiuunt, quàm uos. Hæc autẽ loquor, qui ipſe & pauper, & diues aliquando fuerim, atque omne uitæ genus ſim expertus. Porrò paulo poſt ipſe quoq; hæc omnia cognoſces.* MICYL. *Per Iouem tempeſtiuum iam eſt, ut & tu referas quẽadmodum ſis transfiguratus: & quid in unoquoq; uitæ genere perſpexeris.* GAL. *Auſculta, hoc tantũ præmonitus, me*

tus, me neminem feliciorem uita, quàm tu ſis, unquam uidiſſe. MICYL. *Quàm ego ſim ô Galle? Hanc felicitatem tibiipſi imprecor. Nam uidere me tibi ridendum proponere. Verum age, narra, exordiens ab Euphorbo, qua pacto fueris in Pythagoram transformatus: Deinceps ordine ad Gallum uſque. Conſentaneum enim eſt, te uarias res tum uidiſſe, tum tuliſſe: nimirum tam diuerſis uitæ formis.* GAL. *Quemadmodum initio ab Apolline profecta anima in terram deuolarit, & corpus humanum ſubierit, ut illic pœnam quandam dependeret, id longum dictu futurum ſit. Præterea neq; mihi referre fas eſt, neque tibi eiuſmodi audire. Verũ ubi Euphorbus factus eſſem.* MICYL. *Sed ego priuſquam eſſem is, qui nunc ſum, ô præclare quiſnam eram? hoc mihi prius dicito, nunquid & ego uerſus fuerim itidem ut tu?* GAL. *Maxime.* MICYL. *Quis igitur eram? ſi quo modo potes dicere, peruelim enim iſthuc cognoſcere.* GAL. *Tu formica fueras Indica, ex earum genere, quæ aurum effodiunt.* MICYL. *Et poſtea neglexi infelix, uel paucula fruſta in uitam importare: quum illo eſſem alitus? Sed age quid poſt hæc futurus ſim dicito: quandoquidem conſentaneum eſt ſcire te. Etenim ſi quid bonæ ſit rei, iam nunc ſuſpẽdero me ab iſta pertica, in qua nunc ſtas.* GAL. *Iſthuc profecto nulla ratione poßis cognoſcere. Cæterum quum Euphorbus eſſem (nam ad illa redeo) in Troia pugnabam: atq; à Menelao necatus, ali quanto poſt tempore in Pythagoram perueni. Porrò euſq; abſque tecto perdurabam, donec Mneſarchus ali quando mihi domum ædificaret.* MICYL. *Obſecro te,*

num

num abſque cibo potuq;? GAL. *Maxime. Nihil enim iſtis rebus opus, niſi corpori duntaxat.* MICYL. *Illud igitur prius dicito, ea quæ ad* Troiam *geſta ſunt, nũ ita ſe habent, qualia fuiſſe dixit* Homerus? GAL. *Quinam ille ſcire potuiſſet* Micylle: *qui quidem dum iſta gere=bantur, ipſe camelus erat in* Bactris? *Cæterum ego tibi tantum effabor diuinitus, nihil id temporis eximiũ fuiſ=ſe: neq; Aiacem uſq; adeo magnum, neq;* Helenam *adeo formoſam, quemadmodũ arbitrantur: ſiquidem uidi can=dida quandam & procera ceruice, ut hinc cygno pro=gnatam eſſe adſimularent. Cæterum uehementer anum, æqualem propemodum* Hecubæ. *Hanc* Theſeus *primum raptam in* Aphidnis *poſſedit. Is uixit* Herculis *fermè ætate. Porrò* Hercules *prius* Troiam *ceperat, patrum noſtrorum memoria, qui per id temporis maxime flore=bant. Nam hæc mihi* Panthus *narrauit, ſe cum eſſet ad=modum adoleſcens, uidiſſe* Herculem. MICYL. *Quid autẽ* Achilles? *Num talis erat, nempe quauis in re præ=ſtantiſſimus? An & iſthæc fabulamenta ſunt?* GAL. *Cum illo quidem congreſſus nõ ſum: neque queam adeo comperte de rebus* Græcorum *dicere. Etenim qui ſcire potui, quum hoſtis eſſem? Certe* Patroclum *illius ami=cum, haud ita magno negocio peremi lancea diſſectum.* MICYL. *Deinde te* Menelaus *multo minore negocio: uerum iſtis de rebus ſatis: Nunc res* Pythagoricas *re=fer.* GAL. *Illud in ſumma* Micylle: *ſophiſta quiſpiam eram (oportet enim uidelicet fateri uerum) alioqui non imperitus, ueque inexercitatus in honeſtiſſimis diſcipli=nis. Profectus ſum autem in* Aegyptum: *quò cum pro=*

phetis congrederer, de ſapientia communicaturus. Hic *adyta ſubij, atq; ibi Ori & Iſidis libros perdidici. Poſt rurſum in Italiã renauigabam, ac Græcos iuxta ea quæ in Aegypto didicerã, ita inſtitui, ut me perinde ac deum ſuſpicerẽt.* MICYL. *Equidẽ inaudieram iſtæc: prterea quẽadmodum creditus fueris, defunctus in uitam rediſſe, utq; aureum femur illis ſubinde oſtenderis.* Verum *illud mihi dicito, quid tibi uenit in mentem, ut legem ſtatueres: uti neq; carnibus, neque fabis ueſcerentur homines?* GAL. *Ne perconteris iſta* Micylle. MICYL. *Quam ob rem ô* Galle? GAL. *Nam pudet hiſce de rebus uerum fateri.* MICYL. *Atqui non conuenit, uti id facere grauens apud hominẽ contubernalem & amicum: nam herũ poſthac, abſit ut dixerim.* GAL. *Nihil ſani, neq; præclari quicquam erat: uerum animaduertebam, ſi con ſueta modo, atq; eadem quæ uulgò traduntur à multis præcepiſſem: non fore, ut mortales in admirationem adducerem, ſed quo peregriniora, magisq; aliena propoſuiſſem, futurum, ut hoc magis nouus, magisq; uiderer admirandus.* Proinde *inſtitueram in animo, nouæ quiddam rei deſignare, eiuſmodi propoſito decreto, cuius cauſa eſſet inexplicabilis, quo uidelicet alijs aliud conie ctantibus, omnes redderentur attoniti: quemadmodum in obſcuris oraculis ſolet uſu uenire.* MICYL. *Illud uide ut rides me tu quoq;: non minus atq;* Crotoniatas, *ac* Metaponticos, & Tarẽtinos: *cumq; his alios, qui muti ſequuntur, tuaq; adorant ueſtigia, quæ tu calcata reliquiſti.* Verum *ubi* Pythagoram *exueras, quem poſt eum induiſti?* GAL. *Aſpaſiam* Miletenſem *illam meretricem.*

tem. MICYL. *Papæ,quid ego audio? Siquidem inter alia mulier quoq; fuit* Pythagoras*? Ita'ne fuit aliquando tempus, quo tu* Galle *generoſiſſime oua pariebas, cumq́; Pericle rem habebas,iam Aſpaſia uidelicet: atque ex illo grauida facta es? Præterea lanam tondebas tramamq́; deducebas? Poſtremo meretricum in morem geſtiebas,uultumq́; componebas?* GAL. *Iſta quidẽ omnia feci,tametſi non ego ſolus:uerum & ante me,tum* Tireſias, *tum* Elati *proles Cæneus. Proinde quicquid in me cõuitij dixeris,tantundem & in illos dixeris.* MICYL. *Age igitur, utra tibi uita erat ſuauior, quũ uir eſſes, an quum* Pericles *tecum haberet conſuetudinem.* GAL. *Vides cuiuſmodi iſtuc eſt quod percõtaris! nempe cui ne* Tireſiæ *quidem expedierit reſpondere.* MICYL.*Atqui ſi minus fateare tu: tamen iſtuc* Euripides *ſatis explicuit, quum ait: ſe malle ter ſub clypeo conſiſtere, quàm parere ſemel.* GAL. *Imò præmoneo te paulo pòſt puerperam fore:ſiquidem & tu mulier es olim futurus, idq́; ſæpius longo nimirum ſeculorum orbe, atque recurſu.* MYCIL. *Non tu pendebis,ô* Galle,*qui quidem omneis mortales* Mileſios,*aut* Samios *eſſe ducas? Nam aiunt te etiam tum quum* Pythagoras *eſſes,uenuſta forma decorum,ſæpius Aſpaſiam fuiſſe tyranno.Verum age ſecundum Aſpaſiam,in quem uirũm aut mulierũ denuo renatus es?* GAL. *In* Cratem Cynicum. MICYL. *O* Caſtor,*& ô* Pollux,*quàm diſſimile,ex ſcorto philoſophus?* GAL. *Deinde rex:deinde pauper:paulo poſt ſatrapes: dehinc equus,graculus,rana, aliaq́; innumerabilia:perlongum enim fuerit ſingula recenſere. Poſtremo Gal-*

lus, atque id ſæpius, nam hoc uitæ genere ſum delecta=tus. Interea *&* *alijs diuerſis mortalibus ſeruiui, regibus pauperibus, diuitibus: poſtremo nunc tecum uiuo, rideoq́; quotidie, quum uideo te paupertatis tædio complorantem, eiulantemq́;, ac diuitum admirantem fortunas, propterea quòd ignores quantum illis adſit malorum: alioqui ſi curas noris, quibus illi diſtringuntur, teipſum profectò riſeris, qui antea credideris eum, qui ſit opulentus, ſtatim fœliciſſimum eſſe omnium.* MICYL. Ergo Pythagora, *aut quid maxime gaudeas appellari, ne confundam orationem, ſi te nunc hoc, nunc illo nomine compellem.* GAL. Nihil *intererit, ſiue* Euphorbum, *ſiue* Pythagoram, *ſiue uocaris* Aſpaſiam, *ſiue* Cratem: *quandoquidē iſta omnia ſum unus, niſi quod rectius feceris, ſi (id quod in præſentiarum eſſe uideor)* Gallum *me uoces, ne auem hanc parui ducere, contemnereq́; uideare: præſertim quum tam multas contineat animas.* MICYL. Ergo Galle, *quandoquidem omnia penè uiuendi genera iam expertus es, atque omnia cognita habes, age dilucide mihi narrato, quæ ſint peculiaria diuitum ad uitæ rationem, quæ pauperum propria: quo uidelicet cognoſcam, uerè'ne iſthuc affirmes, me diuitibus eſſe fœliciorem.* GAL. En *hunc admodum interim perpende* Micylle. Te *quidem non magnopere tangit cura belli, ſi quando rumor ſit aduentare hoſtes: neq; ſollicitus es, ne in agros incurſantes populentur, ne'ue hortū proculcent, proterantq́;, aut uineas uaſtēt: ſed ſimulatq; tubam audieris, ſi tamen audieris, de teipſo uno circūſpectas, quo deflexus ſeruari queas, ac diſcrimē effugere.*

Contrà

Contrà,illi tum de ſeſe ſoliciti ſunt, tum animo diſcruciantur; quum de mœnibus quicquid opum poßidebant in agris,id omne tolli, deportariq́; conſpiciunt. Ac ſiue inferendum eſt aliquid in ærarium,ſoli accerſuntur: ſiue in prælium exeundum, periclitantur: aut peditum turmis,aut equitum alis præfecti. Tu interim uimineum gerens clypeum, expeditus ac leuis ad ſaluti conſulendum,paratus uictoriale conuiuium agere, ſi quando uictor exercitus ſacra fecerit. Rurſum pacis tempore, tu quidem quum de plebe ſis,ingreſſus in concionem, tyrannidem in diuites obtines: illi uero trepidant, pauitantq́;, ac largitionibus, choragijsq́; te placant: ſiquidem quo tibi balnea, ludi,ſpectacula, reliquaq́; id genus abunde ſuppeditent, ea omnia curant illi. At tu, cenſor & acerbus expenſor perinde quaſi dominus, ne alloquio quidem interdum dignaris illos: quod ſi tibi collubitum ſit,ingentibus ſaxis in illos degrandinas,uel facultates eorũ publicas facis:ipſe neque calumniatorem metuis,neque latronem,ne tollat aurum,uel ædium cõſcenſo faſtigio,uel pariete perfoſſo: neque neceſſe habes rationibus occupari,neque exactionibus:neq́; tibi cum ſceleratis diſpenſatoribus conflictandum eſt, neque tantas in ſolicitudines diſtraheris: uerum ſimulatq; crepidam unã perfeceris,mercedemq́; retuleris ſeptem obolos,ſero ſurgis crepuſculo: & ſi libuerit, lauaris,tum empto ſaperda quopiam,aut mænide piſciculo, aut paucis cæparum capitulis,temetipſe oblectans,canens plerũq;,optimaq́; cũ paupertate philoſophans,adeo ut eas ob res ſalubri ſis,ualentiq́; corpore,obdurueriſq́; aduerſus gelu:

ſiquidem labores, qui te exacuunt, muniuntq́;, certatorem haud quaquam contemnendum reddunt aduerſum eas res, quæ compluribus inexpugnabiles eſſe uidentur. Atq; *hinc nullus ex morbis illis grauioribus impetit te.* Q*uòd ſi quando leuis ceperit febricula: paulo negotio eam medicatus, protinus exilis, inedia temet inde excutiens.* I*lla porrò fugit illico: quippe metuens te, quem uideat etiam frigore ali, ſaturumq; fieri, ac medicorum certis illis recurſibus longum plorare renunciantem.* At *illi ex aduerſo propter intemperantiam uitæ, quid tandem mali non habent infelices? podagras, phthiſes, pulmonum exulcerationes, aquas intercutes.* Nam *hæc omnia à ſumptuoſis illis conuiuijs naſcuntur.* Proinde *quicunq; ex his* Icari *in morem (ut ferè faciunt) ſeſe attollunt, propiusq́; ſe ſoli admouent, haud cogitantes, quod alas habeant cera adglutinatas, ingentem nonnunquam ſtrepitum mouent.* C*æterum qui* D*ædali exemplo non admodum ſublimia, neque excelſa appetunt: uerum humilia, terræq́; uicina, adeo ut cera nonunquã ſalis aſpergine madeſceret, ij tutò plerunque ac citra diſcrimen tranſuolarunt.* MICYL. Moderatos *iſtos, & cordatos narras.* GAL. Verum *aliorum* Micylle *naufragia fœdiſſima conſpicias: nempe ubi* Crœſus *reuulſis alis riſum exhiberet* Perſis, *cõſcenſo rogo: aut* Dionyſius *quũ abdicatus tyrannide,* Corinthiorum *in urbe ludi literarij magiſtrũ ageret, poſt geſtum tantum imperium, puellos compellens ut ſyllabas cõnecterent.* MICYL. Dic *mihi* Galle: *tu quũ rex eſſes (nam ais te regẽ quoq; fuiſſe) cuiuſmodi tandẽ id uitæ genus experiebaris?* Mirũ *ni tum*

felix

felix eras, quandoquidem id quod eſt bonorum omnium caput poßidebas. GAL. *Ne mihi in memoriam rege- ras, ô Micylle, uſqueadeo ſupra modum infelix tum erã. Nam quo ad res externas, quemadmodum dixiſti, planè fortunatus eſſe uidebar: at intus innumerabilibus curis diſtringebar.* MICYL. *Quibus tandẽ curis? Nam rem prorſus abſurdam, neq; credibilem narras.* GAL. *Equi- dem imperabam regioni neutiquam exiguæ Micylle, omnijugarum rerum feraci, tum incolarum frequentia, neq; non urbium pulchritudine cum primis admirandæ: præterea fluminibus nauigabilibus, ac mari portuoſo cõmodæ. Ad hæc exercitus ingens, equitatus ſpectatißi- mus atq; excellens, ſatellitium haud exiguum, triremes, pecuniarum uis maior quàm ut poſſet numerari, uaſorũ argenteorum plurima copia, reliquáq; omnis illa prin- cipatus tragœdia, ſtrepitusq́;, & apparatus ſupra quàm credi queat, extructus atq; accumulatus. Itaq; quũ pro- direm, pleriq; adorabant, deum quempiam intueri ſeſe rati, alijq́; trudentes alios concurrebant, quo me conſpi- cerent, nõnulli conſcenſis tectis, magni æſtimabãt, ſi ple- ne cõtemplari licuiſſet quadrigam, ſtragulam, diadema, tum anteambulones, & eos qui à tergo comitabantur. Ego inter hæc mihi conſcius, quantæ me res diſcrucia- rent, uerſarentq́;, illos quidẽ propter inſcitiam uenia di- gnos iudicabam: at mei ipſius miſereſcebat, qui prægran dibus illis Coloßis uiderer perſimilis: quales uel Phidias, uel Myron, uel Praxiteles fabricatus eſt. Etenim illorũ quiſq; quo ad ea, quæ foris apparẽt, Neptunus ipſe eſt, aut Iupiter, mirifice decorus auro, eboreq; cõpactus: &*

aut fulmen, aut fulgur, aut tridentem fuſcinam dextra ſuſtinet. Cæterum ſi immiſſo capite quæ ſunt intus inſpicias, uidebis uectes quoſdam, paxillos, & clauos introrſum prominentes, neq; non uimina, cuneosq́;, & picem ſublitam, & aliam item id genus deformitatē intrinſecus inhabitantē. Omitto recenſere muſcarum, muſtelarumq́; uim, quæ nōnunquam in eis manſitant. Huiuſmodi quædam res nimirum regnum quoque uidetur. MICYL. *Nondum explicuiſti, lutum, & clauos, & uectes, quinā fuerint in imperio, neq; fœditatē illam plurimam quænā ſit: nam iſtum ad modum uectari, tam multis imperare mortalibus, ac numinis inſtar adorari hactenus quidem cum Coloßi exemplo quadrat. Siquidem hoc quoq; diuinum quiddam & admirandū: nunc autem quæ ſint intra Coloſſum exponito.* GAL. *Quid primo loco tibi referam Micylle: utrum metus, curas mordaces, ſuſpiciones, odium, quo regē perſequuntur ij, qui cū illo uiuunt: inſidias, atq; eas ob res ſomnum rarum, & hunc ipſum pertenuē, ac plena tumultus inſomnia, cogitationes perplexas, ſpes ſemper improbas: an ocij penuriā, & occupationes, iudicia, expeditiones, edicta, fœdera, conſultationes? quibus rebus fit, ut ne per ſomniū quidem aliqua re ſuaui frui liceat, uerum ut omnibus de rebus ſolus diſpiciat neceſſe eſt, milleq́; negocia ſuſtineat.*

Quippe nec Atriden Agamemnona dulcis habebat
Somnus, multigenas uerſantem pectore curas.

Idq́; quum reliqui omnes Achiui ſterterent. Adde quòd Lydum illum diſcruciat filius mutus: Perſam uero, Clearchus ad Cyrum deſciſcēs. Atq; alium quempiam Dion

cum Syracuſanis nonnullis ad aurem cõmunicans. Rurſum alium quendam urit Parmenion collaudatus. Item Perdiccam Ptolemæus. Ptolemæum Seleucus. Quin illa quoque moleſtiam adferunt: amaſius per uim non ſponte conniuens, concubina alio gaudens, tum ſi qui defectionẽ parare dicãtur: aut duo, quatuor'ue ſatellites inter ſeſe conſuſurrantes. Porrò (quod eſt omniũ grauiſſimum) amiciſſimi quiq; uel maxime ſunt formidandi: ſemperq; metuendũ, ne quid mali magni ab illis exoriatur. Nam alius à filio ueneno necatus eſt: alius item ab amaſio. Aliũ ſimile quoddam fortaſsis mortis genus eripuit.

MICYL. *Apageſis. Atrocia, miraq; ſunt iſta quæ narras ô Galle. Mihi igitur multo ſit tutius operæ cerdonicæ pronũ incumbere, quàm ex aurea bibere phiala comiter delatũ hauſtum: cæterũ cicuta, aconitoq; temperatum. Nam mihi quidẽ hoc unũ eſt periculi: ut ſi paulum aberret ſmilion, deflectatq; à recta inciſione, ſummũ ſecantis digitũ exiguo ſanguine tingat. At iſti quẽadmodum narras, letifera agunt conuiuia, atq; id innumerabilibus in malis cõſtituti. Deinde ubi cõciderint, perſimiles eſſe uidentur tragœdiarũ hiſtrionibus. Nam multi ſicut uidere licet, quoad Cecropes ſunt ſcilicet, aut Siſyphi, aut Telephi diademata geſtant, argenteisq; capulis gladios, comamq; uentilantẽ, & auro intertextam chlamydem: quòd ſi quis (qualia nimirũ permulta ſolent accidere) impulſos illos media in ſcena præcipites det, riſum profectò moueant ſpectatoribus: uidelicet perſona unà cum ipſo diademate cõtrita, uero autẽ actoris capite luxato, cruribusq; maxima ex parte renudatis: ut iam inte*

rioris

rioris amictus, quàm miſeri ſint panni fiat perſpicuum: ac cothurnorum quos pedibus induxerũt, appareat deformitas, haud quaquam ad pedis modum reſpondentiũ. Vide ut me iam ſimilitudines conferre docueris optime Galle. Cæterum tyrannis talis quædam res tibi uiſa eſt eſſe: uerum ubi equus eſſes, aut canis, aut piſcis, aut rana, quomodo eam uitæ rationem ferebas? GAL. *Iſtum quem nunc ſuſcitas ſermonem & longior ſit, neq; huius temporis. Illud autem unum in genere dixerim: nullam ex omnibus uitam mihi non uiſam tranquilliorem uita humana, naturalibus duntaxat cupiditatibus & uſibus circunſcriptam. Siquidem publicanum equum, aut ſycophantam ranam, aut ſophyſtam graculum, aut popinatorem culicem, aut cinædum gallum, atq; id genus alia, quæ uos ſtudio cõminiſcimini, haud quaquam inter illos uidebis.* MICYL. *Quæ dicis, ô Galle, fortaßis uera ſunt: uerum non me pudebit apud te fateri, quod mihi accidit. Haud unquam quiui dediſcere cupiditatem illam, à puero mihi inſitam, uidelicet ut diues euadam. Quin nunc quoque ſomnium illud ob oculos uerſatur, aurum oſtentans: potißimum autem ſceleſtus ille Simon excruciat, qui quidem tantas inter opes delicietur.* GAL. *At ego te iſto leuabo morbo Micylle, tametſi nox etiamdũ eſt. Surge modo, ac ſequere me. Siquidẽ ad ipſum te Simonem adducam, atque in aliorum diuitum ædes, quò nimirum uideas, quomodo res habeant apud illos.* MICYL. *Iſtuc quo pacto, clauſis foribus? Num me parietes trãſfodere compelles?* GAL. *Nequaquam, uerũ Mercurius, cui ſum ſacer, hoc optanti mihi largitus eſt, ut ſi quis lon*

gißimam

giſsimam caudæ plumam, quæ ob molliciem inflectitur. MICYL. Atqui duas habes eiuſmodi. GAL. At dextram ex his auulſam cuicunque ego geſtandam dedero, is quoad uoluero, fores omneis poterit aperire, cunctáq; uidere, ipſe inuiſibilis. MICYL. Equidem ignorabam, ô Galle, te præſtigiarum quoque peritum eſſe. Porrò ſi mihi iſthuc ſemel præſtiteris, uidebis illico Simonis uniuerſas opes huc deportatas, nam eas huc rediens tranſferam. At ille rurſum circunrodet, ebibetq; putria coria, quibus cõſueuit ſoleas compingere. GAL. Atqui nefas ſit iſtuc facere. Siquidem Mercurius illud mihi mãdauit, ut ſi quis pennam tenens, iſtiuſmodi quippiam patrarit, uociferans furem proderem. MICYL. Rem neutiquàm ueriſimilem narras, nempe Mercurium quũ ipſe ſit fur, non ſinere alios, ut idem faciant. Sed tamen abeamus. Nã aurum auferam, ſi modo poſsim. GAL. Pennam prius reuellito. Quid hoc rei? ambas reuulſiſti. MICYL. Tutius hoc quidem ô Galle, tum tibi minus fœdum ſit futurum, ne altera caudæ parte mutilatus claudices. GAL. Age ſanè: ſed utrum Simonem prius adimus, an alium quempiam diuitum? MICYL. Haud aliò, imò ad Simonem, qui uidelicet pro diſsyllabo, tetraſyllabus eſſe affectet, poſteaquã diues euaſit. Sed iam ad fores acceſsimus. Quid igitur deinceps facio? GAL. Pennam ſeræ admoue. MICYL. Ecce autem, dij boni, oſtium perinde atq; claui reſilijt. GAL. Perge porrò præcedens. Vides illum uigilantem ac ſupputantem? MICYL. Video per Iouem & quidem ad obſcuram ſiticuloſamq; lucernam. Præterea pallet, haud ſcio unde Galle: totuſq; exaruit,

atq; extenuatus eſt,mirum,ni curis. Neq; enim auditum eſt illũ alioqui male habere. GAL. *Auſculta quid dicat, ſiquidem intelliges, quibus de cauſis ad eum modum ſit affectus..* SIMON. *Nimirum ſeptuaginta illa talenta tuto admodũ ſub lectica deffoſſa ſunt,neq; quiſquam alius omnino uidit. At uero, ſedecim illa Soſylus equiſo uidit me ſub præſepi occultantem:Itaq; de curando ſtabulo nõ eſt admodum ſolicitus,quanquã nec aliàs admodũ laboris appetens, ueriſimile eſt autem illum multo etiam his plura ſuſtuliſſe. Nam unde alioqui Tibius heri tam ingens ſalſamẽtum illi opſonio propoſuiſſet? Tum autem aiũt,illũ monile emiſſe uxori drachmis quinq;. Heu miſero mihi.Hi omnia mea diſsipabunt bona.Quid?quod ne pocula quidẽ ſat in tuto mihi recondita ſunt, quum ſint multa. Vereor enim,ne quis ea ſuffoſſo pariete tollat. Complures mihi inuident,atque inſidias parant:Præter cæteros autem Micyllus iſte uicinus.* MICYL. *Ita per Iouem. Nam tibi ſum ſimilis,ac patellas ſub ala geſto.* GAL. *Tace Micylle,ne ꝓtinus ipſo in furto nos prodas.* SIMON. *Optimum igitur fuerit, ut ipſe inſomnis ſeruẽ.Omnem obibo domũ in orbem obambulans. Quis iſte?uideo te per Iouem. O' parietum perfoſſor: poſteaquam es colũna,bene res ſe habet. Pernumerabo denuo refoſſum argentum,ne quid forte dudum me fugerit. En rurſum,obſtrepuit mihi neſcio quis.Nimirum obſideor, atque inſidijs appetor ab omnibus,ubi mihi gladius? Si quẽquam deprehẽdero.rurſum aurũ defodiamus.* GAL. *Sic tibi habent ô Micylle,res Simonis.Sed abeamus ad alium quempiam, donec noctis adhuc aliquantulum ſupereſt.*

pereſt. MICYL. O miſer, cuiuſmodi uiuit uitam? hoſti=bus eueniat ad hunc modũ diuitem eſſe. Itaq; pugno illi in maxillam illiſo, uolo diſcedere. SIMON. Quis me pulſauit? Latrocinio deſpolior miſer. MICYL. Plora, ac uigila, auriq; ſimilis corpore reddaris, quãdoquidem illi affixus, deditus es. Nos autẽ, ſi uidetur, Gniphonem fœneratorẽ uiſamus. Nã nec is procul hinc habitat. ipſæ nobis ſuapte ſponte fores patuerunt. GAL. Vides hunc quoq; curis inuigilantem, & uſurarum rationes iteran=tem digitis contortis? cui propediem relictis his omni=bus ſit in ſilpham, aut culicem, aut muſcam abeundum. MICYL. Equidem uideo miſerũ ac uecordem hominẽ, ne nunc quidem multo meliorem uiuere uitam, quàm ſil=phæ aut culicis. Adeo totus & hic à curis & rationibus eſt extenuatus. Nunc ad alium eamus. GAL. Ad tuum, ſi uidetur, Eucratem. En tibi fores per ſe patuere. Quin introimus? MICYL. Paulo antè hæc omnia mea erant. GAL. At etiam nunc tu diuitias ſomnias? uides igitur Eucratem ipſum quidem à famulo, uirum natu grandẽ. MICYL. Video profecto quiddam haudquaquã uirile. Porrò altera ex parte ipſam itẽ uxorẽ à coquo conſtu=prari. GAL. Quid ergo? Num optaris & horũ hæres exiſtere Micylle, cunctaq; poſsidere, quæ ſunt Eucratis? MICYL. Haudquaquã Galle. Imò fame citius interie=rim, quàm id genus quippiam patrarẽ. Valeat aurũ & conuiuia. Duo oboli mihi potiores diuitiæ ſunt, quàm ſi à domeſticis mihi domus perfodiatur. GAL. Sed iam nunc, quandoquidem dies ferme diluxit, domum ad nos redeamus. Reliqua rurſus aliàs uidebis Micylle.

Ornatiſsi

ORNATISSIMO IVRIS
*utriuſque Doctori Thomæ Ruthallo Secreta-
rio regio, pòſt epiſcopo Dunelmenſi,
Eraſmus Roterodamus*
S. P. D.

Vide quantum audaciæ mihi ſuppeditet ſingularis quædam ingenij tui, morumq́; facilitas, humaniſſime Ruthalle: qui cum neutiquam ignorem te inter Aulicos primores, uel autoritate, uel gratia, uel ſplendore, uel eruditione præcipuum eſſe: tamen non uerear meas nugas rudes adhuc, uixq́; è prima ſcheda repurgatas ad tuam excellentiam mittere. Sed quid facerem? Iam urgebat nauita, uentos & æſtum nulli ſeruire clamitans. Itaq; ne nihil mei apud hominem tam noſtri ſtudioſum relinquerem, id quod tum forte erat in manibus: Miſanthropum miſi, nimirum ad uirum unum omnium Philanthropotaton. Is eſt Luciani dialogus: quo uix alius lectu, uel utilior, uel iucundior, uerſus quidem ille iampridem ab alio neſcio quo: ſed ita uerſus, ut interpres hoc modo demonſtrare uoluiſſe uideatur, ſeſe neque Græce ſcire, neq; Latine: nec temere adeo quis ſuſpicetur cum interpretem ſubornatum eſſe ab ijs, qui Luciano male uolunt. Tu noſtram hanc audaciam boni conſules: & Eraſmum in eorum numero pones, qui tui ſunt amantiſsimi, Vale, Londini, Anno
M. D. IIII.

LVCIANI TIMON SIVE MISANTHROPVS, DES. ERAS. ROTER. INTERPRETE.

O IVPPITER Philie, hoſpitalis, ſodalitie, domeſtice, fulgurator, iuſiurandice, nubicoge, grandiſtrepe: & ſi quod aliud tibi cognomen attoniti Poëtæ tribuunt, maxime quum hærent in uerſu. Nam tum illis tu multinominis factus, carminis ruinam fulcis, metriq; exples hiatum. Vbi tibi nunc magnicrepum fulgur, grauifremum tonitru? ubi ardens, candens, ac terrificum fulmen? Nam hæc omnia iam palàm apparet, nugas eſſe, fumumq; poëticum, nec omnino quicquam præter nominum ſtrepitum. Sed decantata illa tua arma eminus ferientia expromptaq;, neſcio quomodo penitus extincta ſunt, frigent'que adeo, ut ne minimam quidem ſcintillulam iracundiæ aduerſus nocentes reliquam obtineant. Itaq; citius quiuis ex his, qui peieraturi ſunt, extinctum ellichnium metuerit, quàm flammam fulminis cuncta necantis: uſqueadeo titionem quempiã in ſeſe uibrare te putant, ut incendium aut fumum ab illo proficiſcens, nihil quicquam formident: uerum hoc ſolum uulneris inferri poſſe iudicent, ut fuligine compleantur. Quibus rebus factum eſt, ut iam Salmoneus tibi ſit auſus etiam obtonare: neq; id admodum ab re: quippe aduerſus Iouem uſqueadeo ita frigidum, uir ad facinora feruidus, audaciaq; tumidus.

Quid ni enim faciat, ubi tu perinde ac ſub mandragora ſtertis: qui neq; peierantes exaudias, neq; eorum qui flagitia committunt, reſpectum agas? Cæcutis autem lipitudine, & hallucinaris ad ea quæ fiunt: aureſq; iã tibi obſurduerunt, inſtar horum, qui ætate defecti ſunt. Quandoquidem quum iuuenis adhuc eſſes, acriq́; animo, uehemenſq́; ad iracundiam: permulta in homines maleficos ac uiolentos faciebas. Neque tum unquam tibi cum illis erãt induciæ. Sed perpetuo fulmen erat in negotio: perpetuo obuibrabatur Aegis, obſtridebat tonitru: fulgur continenter iaculorum in morem, denſiſsime ex edito lo cò deuolantium torquebatur. Terræ quaſsationes, cribri inſtar frequentes: ad hæc nix cumulatim, neq; non gran do ſaxorum in morem: atq; ut tecum grandius loquar, imbreſq́; rapidi, & uiolenti, ac flumen quotidie exundans. Hinc tantum repente Deucalionis ætate naufragiũ ortum eſt: ut omnibus ſub aqua demerſis, uix unica ſcaphula ſeruaretur: quæ in montem Lycorem appulit, humani generis quaſi ſcintillulas quaſdã ſeruans, unde ſceleratius etiam genus in poſterum propagaretur. Nimirum igitur dignum ſecordia præmium ab illis reportas: quum iam nec ſacra faciat tibi quiſquam, nec coronas offerat: niſi ſiquis obiter in Olympicis: ac ita ne is quidẽ rem admodum frugiferam facere uideatur: ſed priſcum quendam ritum magis referre, ac penè Saturnum, ô deorum generoſiſsime, te reddunt, magiſtratu abdicantes. Omitto loqui, quoties iam templum tuũ ſacrilegio compilarint: quum tibi etiam ipſi in Olympiacis manus admoliti ſunt. Atq; interea tu altifremus ille pigritabaris,

uel excitare canes, uel uicinos aduocare: ut auxilio accurrentes illos comprehenderet, quum etiamdum ad fugam adornarentur. Sed egregius ille, gigantumq́; extinctor, & Titanum uictor ſedebas: quum tibi cæſaries ab illis circuntonderetur, decemcubitale fulmen dextera tenens. Horum igitur, ô *præclare, quis tandem erit finis, quæ tu adeo ſecure deſpicis? aut quando de tantis maleficijs pœnas ſumes?* Quot Phaëtontes, *aut* Deucaliones, *ſatis idonei ſint ad expiandum tam inexhauſtam morum iniquitatem?* Etenim *ut de cõmunibus ſileam: de ijs quæ mihi acciderunt dicam: quum tam multos* Athenienſes *in ſublime euexerim: ex pauperrimis diuites reddiderim: cunctisq́; quotquot opus haberent, ſuppeditarim, imò ſemel uniuerſas opes in amicos iuuandos effuderim: ſimulatq; his rebus ad inopiam deueni, iam ne agnoſcor quidem ab illis, nec aſpicere dignantur me, qui dudum reuerebantur, adorabãt, meoq́; de nutu pendebant.* Quod *ſi quando per uiam ingrediens, ſorte fortuna in eorum quempiam incidero, perinde ut euerſam hominis iam olim defuncti ſtatuam, ac tẽporis longitudine collapſam prætereunt, quaſi ne norint quidem.* Porrò *alij procul conſpecto me aliò ſeſe detorquent: exiſtimantes ſeſe inauſpicatum, abominandumq́; uiſuros ſpectaculum, quẽ non ita pridem ſeruatorem, & adiutorem ſuum eſſe prædicabant.* Itaq; *prementibus malis ad extrema redactus conſilia, renone arrepto, terram exerceo, quaternis conductus obolis: atq; hic cum ſolitudine, cumq́; ligone philoſophor.* Hoc interim lucri mihi *uideor facturus, quod poſthac non intuebor pleroſq; præter meritum ſecun-*

dis fortunæ ſucceſſibus utentes. Nam illud uel maxime urit. Iam igitur tandem aliquando Saturni Rheæq́; proles excuſſo profundo iſto, grauiq́; ſomno (nam Epimenidem quoq; dormiendo uiciſti) denuo iactato fulmine, aut ex Oeta redaccenſo, ingenti reddita flamma iram aliquam ſtrenui illius, ac iuuenilis Iouis oſtende, niſi uera ſint quæ à Cretenſibus de te, tuaq́; ſepultura feruntur. IVP. *Quis hic eſt Mercuri, quem audio ſic uociferantem ex Attica, ad radicem montis Hymetti, horridus totus, ac ſqualidus, pelleq́; hircina amictus? fodit autem ut arbitror, nam pronus incumbit homo loquax, & confidens, mirum ni philoſophus eſt, neque enim alioqui adeo impia, nefariaq́; in nos fuerat dicturus.* MERC. *Quid ais pater, an non noſti Timonem Echecratidis filium Colyttenſem? Hic nimirum eſt, qui nos ſæpenumero in ſacris legitimis conuiuio accepit, ille repēte diues factus, ille qui totas Hecatombas, apud quem ſplendide Iouialia feſta conſueuimus agitare.* IVP. *Hem quænam iſta rerum commutatio? hiccine honeſtus ille? diues, quem tam frequentes cingebant amici? Quid igitur accidit ut hoc ſit habitu? ſqualidus, erumnoſus, foſſor conducititius, uti conijcio, quum tam grauem ligonem gerat?* MERC. *Ad hunc modum illum quodammodo probitas euertit, atque humanitas, & in omnes quicunq; egerent miſericordia. At re uera uecordia, potius facilitasq́;, nulluſq́; in ſuſcipiendis amicis delectus, quippe qui neutiquam intellexerit, ſeſe coruis, lupiſq́; largiri. Quin magis quum à uulturibus tam multis miſero iecur croderetur, ob id amicos eos, neceſſarios'que iudicabat, quaſi*

beneuo

beneuolentia erga ſeſe afficerentur, quum illos epulæ magis caperent. Ergo *poſteaquam oſſa penitus nudaſſent, circumroſiſſent'que, deinde ſiqua medulla ſuberat, hanc quoq; admodum diligenter exuxiſſent, aufugerunt, exuccum, & radicitus deſectum deſtituentes : adeo ut poſtea ne agnoſcant quidem, aut aſpiciant, tantum abeſt ut ſint qui ſuppeditent, impartiantq;.* H*as ob res foſſor, & ſago, ut uides, opertus pelliceo urbem præ pudore fugiens, mercede terram exercet, aduerſus ingratos atra bile ſtomachatur, qui quidem ſua benignitate ditati, admodum faſtuoſe nunc prætereant, ac ne nomen quidem an* Timon *uocetur, nouerint.* IVP. Atq; *profecto uir neutiquam faſtidiendus, neq; negligendus, & iure optimo indignatur, qui ijs tantis in malis agat.* Q*uare ſceleratos iſtos adulatores ipſi quoq; fuerimus imitati, ſi eum uirum neglexerimus, qui tantum taurorum, et caprarum pinguiſſimas quasq; nobis in aris adoleuerit.* Q*uarum nidor etiam dum mihi in naribus reſidet.* T*ametſi propter negocia maximamq; turbam peierantium, tum ui, non iure agentium, neq; nō aliena rapientium, præterea ob formidinem, quam mihi pariunt ſacrilegi, qui quidem tum multi ſunt, tum obſeruatu difficiles, adeo ut ne minimum quidē nos conniuere ſinant.* I*ampridem profecto ad* Atticam *regionē oculos detorſiſſem, maxime poſteaquam philoſophia, et de uerbis digladiationes apud iſtos increbuerunt, ita ut pugnātibus inter ſe iſtis, uociferantibusq; ne exaudire quidem mortalium uota liceat.* V*nde mihi neceſſum eſt, aut auribus obturatis ſedere, aut dirumpi ab eis, conficiq;, qui uirtutem quandam, & incor=*

porea quædam,meraſq́; nugas ingenti uociferatione con nectunt: hæc in cauſa fuerunt, ut hunc quoque neglexerim, quum haud mediocriter de nobis ſit meritus. Quod reliquum eſt Mercuri,tu Plutum adducens, quantum potes ad iſtum abeas. Porrò Plutus unà ſecum ducat, & theſaurum,& utriq; apud Timonem perſeuerent. Neq; uſq; adeo facile demigrent, etiam ſi quàm maxime rurſum illos per bonitatem ex ædibus exegerit. Cæterum de palponibus illis, atq; ingratitudine qua in hunc ſunt uſi, in poſterum conſultabo: pœnaſq́; daturi ſunt, ſimulatq́; fulmen inſtaurauero. Nam fracti ſunt in eo retuſa cuſpide duo è radijs maximi: quum nuper auidius in ſophiſtam Anaxagoram iacularer, qui ſuis familiaribus ſuadebat, nullo pacto eſſe ullos nos, qui dij uocaremur. Ac illum quidem errore non feriebam, propterea quod Pericles obtenta manu eum protexerit. Cæterum fulmen in Caſtoris ac Pollucis templum detortum, tum illud exuſſit, tum ipſum parum abfuit, quin ad ſaxum cōminueretur. Quanquam interim uel id ſupplicij ſatis magnū in iſtos fuerit, ſi Timonem conſpexerint egregie locupletem factum. MERC. *Quantum habet momenti altum uociferari,& obſtreperum audacemq́; eſſe? Idq́; non ijs modo qui cauſas agunt, uerumetiam qui uota faciunt conducibile. En mox è pauperrimo diues euaſerit Timon, qui ſe in precando clamoſum,& improbū præſtiterit. Iouemq́; reddiderit attentum. Quod ſi ſilentio fodiſſet incuruus: etiam nunc foderet neglectus.* PLVTVS. *At ego Iupiter haudquaquam ad iſtū rediturus ſum.* IVP. *Quid ita non rediturus optime Pluto, præſertim à me iuſſus?*

PLV. *Quoniam per Iouem iniuria me affecit eijciens, & in multa fragmenta diſſecans: idq; quum illi paternus eſſem amicus, ac me, penè dixerim, fuſcinis ex ædibus extruſit, nec aliter quàm ij, qui è manibus ignem abijciunt Num rurſus ad iſtum ibo, paraſitis, adulatoribus, & ſcortis donandus? Ad eos me mitte ô Iupiter, qui munus intellecturi ſint, qui amplexuri, quibus equidem in pretio ſim, & maiorem in modum exoptatus. At hi ſtupidi cum inopia commercium habeant, quam nobis anteponũt, ut ab ea accepto ſago pelliceo, ligoneq; ſat habeant, quum quatuor lucrantur obolos, decem talenta contemptim dono dare ſoliti.* IVP. *Nihil iſtiuſmodi poſthac in te facturus eſt Timon, quippe quem ligo abunde ſatis corripuerit, niſi prorſus nullum dolorem ſentiunt illius ilia, te uidelicet potius, quàm inopiam eſſe præoptandum. At tu mihi querulus admodum uideris eſſe, qui nunc Timonem incuſes, quod tibi patefactis foribus liberè permiſerit uagari, neq; includens, neq; zelotypus in te. Porrò aliâs diuerſa de cauſa in diuites ſtomachabare, quum diceres te ab illis repagulis, clauibus, ac ſignorum obiectaculis impreßis ita fuiſſe concluſum, ut ne proſpicere quidem in lucem tibi liceret. Id igitur apud me deplorabas, affirmans præfocari te nimijs tenebris: eoq; pallidus nobis occurrebas, & curis confectus, digitis etiamnum ex aßiduo colligendi, coaceruandiq; uſu contractis, contortiſq;: quod ſi quando daretur opportunitas, aufugiturum quoq; ab illis te minitabare. In ſumma rem ſupra modũ acerbam indicabas in æreo ferreo'ue thalamo, Danaës exemplo, uirginem aſſeruari, atq; à ſceleſtißimis educari*

pædagogis,fœnore, & computo:proinde abſurde facere aiebas hos, quòd te præter modum adamarent:neque (quum liceret) frui auderent,neq; quũ ipſis eſſet in manu,amore ſuo ſecure uterentur: ſed uigiles obſeruarent, ad ſignum ac ſeram oculis nunquam conniuentibus,neq; uſquam dimotis,ſemper intuentes,abunde magnum fructum arbitrantes:non quod ipſis fruendi facultas adeſſet, ſed quod nemini fruendi copiam facerẽt, nõ aliter quàm in præſepi canis, nec ipſa ueſcens hordeis, nec equum famelicum id facere ſinens. Quinetiam ridebas iſtos,qui parcerent,aſſeruarentq;, & (quod eſſet abſurdiſſimum) ipſi quidem ſibi ſubtraherent, uererenturq; contingere, non intelligerent autem fore, ut aut ſceleratiſſimus famulus, aut diſpenſator, aut liberorum pædagogus furtim ſubiret,ludibrio habiturus infœlicẽ,& inamabilem herũ, quem poſtea ſinat ad fuliginoſam, & oris anguſti lucer nulam,ac ſiticuloſum ſcirpulum uſuris inuigilare. Quid itaq;:an nõ iniquum,quũ hæc quondam incuſaueris,nunc in Timone diuerſa his criminari? PLV. Atqui ſi rẽ uere perpenderis, utrunq; me iure facere iudicabis. Nam,& Timonis iſta nimia lenitas,negligẽtia potius,haud beneuolentia,ſtudiũq;,quod ad me pertinet,merito uideatur. At è diuerſo, qui me oſtijs ac tenebris incluſum ſeruabant, id agentes, quo ſcilicet craſſior, ſaginatiorq;, ac uehementer corpulentia onuſtus euaderẽ, quum interim neq; ipſi cõtingerent,neq; in lucem producerent, ne uel aſpicerer à quopiã, hos demẽtes, & cõtumelioſos in me iudicabam,quippe qui me nihil commeritum tot in uinculis cogerent ſitu,carieq; putreſcere, haud intelligentes,

tes, quo mox demigrent, me alij cuipiam, cui fortuna fauerit, relicturi. N*ec hos igitur probo, ſed ne illos quidem, qui nimium facile mihi manus admouent. Sed qui (quod eſt optimum) mediocritate utantur, uti nec prorſus abſtineant, neque penitus profundant.* E*tenim illud per Iouem conſidera Iupiter: Si quis ubi puellulam. & formoſam lege duxiſſet uxorem, poſtea neque obſeruet, nec ulla omnino zelotypia proſequatur, uidelicet ſinens illam noctu, atq; interdiu quocunque libitum ſit ire, & quicũq; uoluiſſent cum his habere rem, uel producat potius ultro ut adulteretur, fores aperiẽs, proſtituturusq;, quoslibet ad illam inuitans, num hic amare uidebitur? profecto hoc tu nequaquam dices Iupiter, qui ſæpenumero amorem ſenſeris.* R*urſum ſi ingenuam lege domũ deducat, uti liberos legitimos progeneret, cæterum nec ipſe contingat florentem ætate, decoramq́; uirginem, nec alium ſinat aſpicere: ſed incluſam, orbam, ſterilemq́; in perpetua uirginitate contineat: idq́; præ amore ſe facere prædicet, & hunc quidem præferat, pallore, corpore exhauſto, oculis refugis, num fieri potis eſt ut huiuſmodi non deſipere uideatur? quippe qui quum liberis oportuerit operam dare, fruiq; coniugio, puellam adeo formoſam atque amabilem ſinat emarceſcere, per omnem uitam tanquàm Cereri ſacerdotem alens. Huiuſmodi, & ipſe indigne fero: quum à nonnullis ignominioſe cædor calcibus, laniorq́;, atq; exhaurior: à nõnullis contra perinde ut ſtigmaticus fugitiuus compedibus uincior.* IVP. *Quid eſt autem quod aduerſus illos indigneris, quandoquidem utriq; pœnas egregias luũt? Alteri quidem dum*

Tantali in morem, neque bibere ſinuntur neq; edere: ſed ore ſicco duntaxat inhiant auro. Alteri uero dum his ceu Phyneo cibos Harpyiæ ipſis è faucibus, eripiunt. Sed abi iam, Timone multo poſt hac uſurus cordatiore. PLV. An ille aliquãdo deſinet me ceu foraminoſo cophino, priuſquam omnino influxerim, data opera exhaurire, quaſi conetur occupare, quo minus influam: ueritus, ne ſi copioſius infũdar, ipſum undis obruam? Quo fit, ut in Danaidum dolium aquã mihi uidear allaturus, fruſtraq; infuſurus, uaſe non continẽte liquorem: imò prius propemodum effuſo quod influit, quàm influxerit. Adeo latus dolij hiatus ad effuſionem, ac liber exitus. IVP. Proinde ni hiatum iſtum obturauerit, perpetuamq; perſtillationem ſiſtere ſtuduerit, te propediem effuſo, facile rurſum ſagum, & ligonem in dolij fæce reperiret: ſed interim abite, atque illum diuitem reddite. At tu Mercuri fac memineris, ut rediens Cyclopas ex Aetna tecum adducas, quo fulmen cuſpide reſtituta reſarciant. Nam eo nobis acuminato opus fuerit. MER. Eamus Plute. Quid hoc? Num claudicas? Equidem ignorabam ô plæclare: te non cæcum modo, uerumetiam claudum eſſe. PLV. Atqui non hoc mihi perpetuum Mercuri: uerùm ſi quando proficiſcor à Ioue miſſus ad quempiam, tum neſcio quo pacto tardus ſum, & utroque claudus pede, ita ut ægre ad metam pertingere queam: ſene nonnunquam interim facto, qui me opperiebatur. Porrò quũ diſcedendum eſt, alatum uidebis multo auibus celeriorem. Vnde fit, ut uix iam amoto repagulo, ego iam præconis uoce uictor pronuncier, ſaltu ſtadium tranſmenſus, ne uidenti

dentibus quidem aliquoties ſpectatoribus. MER. *At iſta quidem haud uera narras: imò ego tibi permultos commemorare queam, quibus heri ne obulus quidem erat, quo reſtim emerent: qui hodie repente diuites facti, ſplendide uiuant: albis quadrigis uehātur, quibus antè ne aſellus quidem ſuppeditarit. Ii tamen purpurati, aurumq́; manibus geſtantes obambulant. Qui ne ipſi quidem opinor, credere poſſunt, quin per ſomniū diuites ſint.* PLV. *Iſthæc alia res eſt Mercuri: neque enim tum meis ipſius ingredior pedibus: nec à Ioue, ſed à Dite ad iſtos transmittor: qui & ipſe nimirum opum largitor eſt, ac magna donans: id quod ipſo etiam nomine declarat. Itaq; quoties eſt mihi ab alio ad alium demigrandum: in tabellis inijciunt me: ac diligenter obſignantes ſarcinæ in morem ſublatum tranſportant. Interea defunctus ille alicubi in ædium tenebricoſa parte iacet, uetere linteo in genua iniecto tectus, de quo feles digladiantur. Porrò qui me ſperauerant obtinere, in foro operiuntur biantes: non aliter, quàm hirudinem aduolantem ſtridentes pulli. Deinde ubi ſignum detractum eſt, & lineus ille funiculus inciſus, apertæq́; tabellæ, iāq; nouus dominus pronuntiatus eſt, ſiue cognatus quiſpiam, ſiue adulator, ſiue ſeruulus obſcœnus, qui puerili obſequio fauorem emeruerit, etiam tum mento ſubraſo, pro uarijs, & opiparis uoluptatibus, quas illi iam exoletus ſuppeditauerat, ingens ſcilicet præmium ferens generoſus quiſquis ille tandem fuerit, nonnunquam me ipſis cum tabellis arreptum, fugiens adportat commutato nomine: ut qui modo Pyrrhias, aut Dromo, aut Tibius: iam Megacles*

aut Megabizus, aut Protarchus appelletur. Cæterum illos nequicquam hiantes, ſeq́; mutuum intuentes relinquit: ac uerum luctum agentes, quod eiuſmodi Thynnus ex intimo ſagenæ ſinu ſit elapſus, qui non parū magnam eſcam deuorarit. At hic repente totus in me irruens, homo uitæ mundioris, atq; elegantioris rudis, pingui, illotaq́; cute, qui compedes etiamdum horreſcit: & ſi quis præteriens loro increpet, arrectis ſtet auribus: quiq; piſtrinum, perinde uti templum adoret: non eſt deinceps tolerandus ijs, quibuſcum uiuit: uerum, & ingenuos afficit contumelia, & conſeruos flagris cædit: experiens, num ſibi quoq; ſimilia liceant, donec aut ſcortulo cuipiam irretitus, aut equorum alendorum ſtudio captus, aut adulatoribus ſeſe permittens, deierantibus Nireo formoſiorem eſſe, Cecrope Codro'ue generoſiorem, callidiorem Vlyſſe, unum autem uel ſedecim pariter Crœſis opulentiorem, momēto temporis ſemel profundat infelix, quæ minutatim multis ex periurijs, rapinis, flagitijs, fuerant collecta. ME R. *Iſta ferme ſic habent uti narras: uerum ubi tuis ipſius ingrederis pedibus, quî tandem cæcus quum ſis uiam inuenire ſoles? Aut quî dignoſcis ad quoſnam Iupiter te miſerit, dignos illi uiſos qui diuitijs abundent?* PLV. *Enimuero, credis me reperire iſtos ad quos mittor?* ME R. *Per Iouem haudquaquam. Neque enim alioqui Ariſtide præterito, ad Hipponicum, & Calliam acceßiſſem, tum ad alios Athenienſes, homines ne obulo quidem æſtimandos. Cæterum quid facis quandoquidē es emiſſus?* PLV. *Surſum ac deorſum circumcurſans oberro, donec impru*

dens in quempiam incurrero: hic autem quiſquis ille ſit, qui forte primus me nactus ſit, abducit ac poßidet, te Mercuri pro lucro præter ſpem obiecto uenerans atque adorans. M E R. *Num ergo fallitur Iupiter: qui quidem credat ex ipſius animi ſentētia, ditari abs te hos, quos ille dignos exiſtimarit qui diteſcerent?* P L V. *Et iure quidē optimo fallitur ô bone: quippe qui quum me cæcum eſſe non ignoret emittat ueſtigatum rem uſque adeo repertu difficilem, & iam olim è uita ſublatam, quam ne Lynceus quidem facile inueniret, quæ nimirum adeo obſcura ſit, ac minuta. Itaque quum rari ſint boni, improbi porrò in ciuitatibus omnia obtineant, oberrans facile in huiuſmodi mortales incurro, ac retibus illorum illigor.* M E R. *At qui fit, ut quoties eos deſeris, celeriter aufugias quum uiæ ſis ignarus?* P L V. *Tum demum acutum cerno, pedibusq; ualeo, ubi ad fugam tempus inuitat.* M E R. *Iam illud quoq; mihi reſponde, qui fit, ut quum ſis oculis captus (dicēdum enim eſt) præterea pallidus, poſtremo claudus, tam multos habeas amantes, adeo ut omnes in te defigant oculos? & ſi potiantur, felices uideantur, ſin fruſtrentur, non ſuſtineant uiuere? Ex his equidem non paucos noui, qui ſic perditè te amarint, ut ſe aëreo è ſcopulo piſcoſi in æquoris alta, præcipites abiecerint, rati faſtidiri ſeſe abs te, propterea quod illos nullo pacto reſpexiſſes. Quāquàm ſat ſcio, tu quoq; fateberis, ſi quo modo tibijpſi notus es, furere iſtos, qui eiuſmodi amore ſunt dementati.* P L V. *At enim credis me, qualis ſum, talem iſtis uideri, nempe claudum, aut cæcum, aut ſi quid aliud adeſt mihi uitij.* M E R.

Quid ni ò Plute? niſi forte, & ipſi omnes cæci ſunt. PLV. *Haud cæci quidem, ò optime, uerum inſcitia, errorq; quæ nunc occupant omnia, illis offundũt tenebras: ad hæc ipſe quoq; ne per omnia deformis ſim, perſona uehementer amabili tectus inaurata, gemmisq; picturata, ac uerſicoloribus amictus eis occurro: at illi rati ſeſe natiui uultus uenuſtatem aſpicere, amore capiuntur, diſpereuntq; niſi potiantur. Quod ſi quis me toto corpore renudatum illis oſtenderit, dubio procul futurum ſit ut ſe ipſi damnent, qui tantopere cæcutierint, adamantes res neutiquàm amandas ac fœdas.* MER. *Quid ergo poſteaquam eò peruentum eſt ut iam diuites euaſerint, iamq; perſonam ſibi circumpoſuerint, rurſum falluntur? Adeo ut ſi quis illis detrahere conetur, penè caput potius, quàm perſonam abijciant? Neq; enim ueriſimile eſt etiam tum illos ignorare, auro bracteatam eſſe formam, quum intus cuncta inſpexerint.* PLV. *Ad id non parum multæ res, ò Mercuri, mihi ſunt adiumento.* MER. *Quæ nam?* PLV. *Simulatq; qui me primum nactus eſt, apertis foribus exceperit, clanculum unà mecum introit elatio, uecordia, iactantia, mollities, uiolentia, dolus, atque alia item innumerabilia: à quibus omnibus poſteaquam eſt animus occupatus, iam admiratur quæ neutiquã ſunt admiranda, & appetit ea quæ ſunt fugienda, meq; cunctorum illorum quæ introierant, malorum patrem ſtupet, illorum ſatellitio uallatum, quiduis potius paſſurus, quàm uti me compellatur reijcere.* MER. *Vt leuis ac lubricus es Plute, retentu difficilis, ac fugax, neq; ullã præbens anſam certam quo prenſus teneare: ſed neſcio quo-*

modo

*modo anguillarum, ac ſerpẽtum in morem inter digitos elaberis. At è diuerſo paupertas, uiſcoſa, prenſu facilis, toto*q; *corpore mille uncos gerit hamos, ut qui tetigerint, illico hæreant, nec facile queant auelli. Verũ interea dum nugamur, rem haud paruam omiſimus.* PLV. *Quam?* MER. *Nempe quia theſaurum non adduxerimus, quo uel in primis erat opus.* PLV. *Iſthac quidem ex parte bono ſis animo. Nam nõ niſi in terra relicto illo ad uos aſcẽdere ſoleo: iuſſoq; intus manere foribus occluſis, neq; cuiquam aperire, niſi me uociferantem audierit.* MER. *Iam igitur Atticam adeamus. Tu me conſequitor chlamydi adhærens, donec extremã uiam attigerimus.* PLV. *Recte facis Mercuri, quum me per uiam ducis. Etenim ſi me deſereres, forſan oberrans in Hyperbolum aut Cleonem inciderem. Sed quis hic ſtridor ceu ferri ſaxo impacti?* MER. *Timon hic eſt, qui proxime montanum, & petricoſum fodit ſolum? Papæ: adeſt & Paupertas, & Labor ille, tum Robur, Sapientia, Fortitudo, atq; id genus aliorum turba: quorum omnium agmen Fames cogit, lõge præſtantius quàm tui ſint ſatellites.* PLV. *Quin igitur quàm ocyſsime diſcedimus Mercuri? Neque enim ullum operæpretium fecerimus cũ homine eiuſmodi uallato exercitu.* MER. *Secus uiſum eſt Ioui: quare ne metu deterreamur.* PAVPERTAS. *Quo hunc nunc Argicida manu abducis?* MER. *Ad hunc Timonem, ad quem à Ioue ſumus ire iuſsi.* PAV. *Ita ne rurſum Plutus ad Timonem? poſteaquam ego hunc antea delitijs male corruptum ſuſcepi: commendanſq; Sapientiæ, & Labori, ſtrenuũ, multiq; precij uirũ reddidi? Adeo ne de-*

ſpicien

ſpicienda, iniuriæq́; idonea uobis Paupertas iudicor: ut hunc, quæ mihi unica erat poſſeſſio, eripiatis, iam exactiſſima cura ad uirtutem excultum? ut Plutus hic ubi denuo ſuſceperit, per contumeliam, & arrogantiam illi manu iniecta, talem reddiderit, qualis erat dudum, mollem, & ignauum, ac uecordem: rurſum mihi reſtituat, ubi iam nihili factus erit, & reiiculus? MER. *Sic ò Paupertas, Ioui placitum eſt.* PAV. *Equidem abeo. At uos Labor, & Sapientia, reliquiq́;, conſequimini me. Porrò hic breui cognoſcet, qualis in ſe fuerim, quam nũc relinquet: nempe adiutrix bona, & rerum optimarum doctrix. Quicum donec habuit commercium, ſano corpore, ualentiq́; animo perſeuerauit: uirilem exigens uitam, & ad ſeſe reſpiciens: ſuperuacua autem, & uulgaria iſta aliena, ita ut ſunt, exiſtimans.* MER. *Diſcedunt illi: nos ad eum adeamus.* TIM. *Quinam eſtis, ò ſceleſti? aut qua gratia huc adueniſtis homini operario mercenarioq́; negotium exhibituri? uerum haudquaquam læti abibitis, ſceleſti ut eſtis omnes: nam ego uos illico glebis, & ſaxis petitos comminuam.* MER. *Nequaquam ò Timon, ne ſtrito, neq́; enim ſtries mortales: uerum ego ſum Mercurius, hic Plutus. Miſit nos Iupiter, uotis tuis exauditis. Quare, quod bene uertat, opes accipe, deſiſtens à laboribus.* TIM. *Atqui uos iam ploraueritis, etiam ſi dij ſitis ut dicitis. Siquidem odi pariter omnes, tum deos, tum homines. Sed hunc cæcum quiſquis hic fuerit, mihi certum eſt ligone impacto comminuere.* PLV. *Abeamus per Iouem Mercuri: quãdoquidem hic homo mihi uidetur non mediocriter inſanire, ne malo quopiã*

accepto diſcedam. MER. *Ne quid ferociter Timon: quin exue potius penitus iſtam ferocitatẽ, aſperitatemq́;, ac manibus obuijs excipe bonam fortunam: rurſum diues eſto: rurſum Athenienſium princeps, & ingratos illos deſpicito, quum ſolus florebis.* TIM. *Nihil mihi uobis eſt opus ne obturbate. Sat opum mihi ligo: prætereà fortunatiſsimus ſum, ſi nemo propius ad me acceſſerit,* MER. *Adeône quæſo inhumaniter?*

Hæc ego ſæua Ioui refero, atq; immania dicta?

Atqui par erat forſitan homines tibi haberi inuiſos, ut qui tam multa indigna in te commiſiſſent: deos odio te proſequi nequaquam erat conſentaneum, quum illi tantopere tui curam agant. TIM. *At tibi Mercuri, Iouiq́;, quod me reſpicitis, plurimam equidem habeo gratiam: cæterum hunc Plutum nequaquam recepero.* MER. *Quid ita?* TIM. *Quoniam pridem innumerabilium malorum hic mihi fuit autor, quum me aſſentatoribus proderet, inſidiatores in me inuitaret, conflaret odium, illecebris corrumperet, inuidiæ obnoxium redderet: denique quum repente me adeo perfide, ac proditorie deſtituerit. Contra, Paupertas optima, me laboribus uiro digniſsimis exercens, mecumq́; uere, & libere conuiuens, & quibus opus erat ſuppeditauit laboranti, & uulgaria iſta docuit contemnere, effecitq́; ut mihi uitæ ſpes omnis ex me ipſo penderet, demonſtrans quænam eſſent opes uere meæ: nempe quas neq; adulator aſſentans, neq; ſycophanta minitans, neq; plebes irritata, neque concionator ſuffragiorum autor, neq; tyrannus intentus inſidijs queat eripere. Itaq; iam ualidus effectus*

ob laborem, dum hunc agellum gnauiter exerceo, neque quicquam eorum quæ ſunt in ciuitate malorum aſpicio, abunde magnum & ſufficientem uictum mihi ligo ſuppeditat. Quare tu Mercuri, quàm ueniſti uiam remetiens, recurre, unà tecum Plutum adducens ad Iouem. Illud mihi ſat fuerit, ſi effecerit ut omnes mortales per omnem ætatem eiulent. MER. *Nequaquam ò bone, neq; enim omnes ad eiulandum ſunt accommodi. Quin tu iracunda puerilia'q; iſta miſſa face, ac Plutum excipe: non ſunt reijcienda munera, quæ à Ioue proficiſcuntur.* PLV. *Vin' Timon ut contra te partes defendam meas, an grauiter feres ſi quid dixero?* TIM. *Dicito, ne multis tamen, neq; cum procemijs, quemadmodum perditiſsimi iſti ſolent oratores. Nam huius Mercurij gratia te feram paucis dicentem.* PLVT. *Atqui multis mihi potius erat dicendum, tot nominibus abs te accuſato. Attamen uide, num qua in re te, quemadmodum ais, læſerim: qui quidem dulciſsimarum quarumq; rerum tibi extiterim autor, opifex'q;, autoritatis, præſidentiæ, coronarum, aliarum item uoluptatum: mea opera conſpicuus eras, celebris & obſeruandus. Cæterum ſi quid moleſti ab adulatoribus accidit, non mihi potes imputare: quin ipſe magis abs te ſum affectus contumelia, propterea quòd me tam ignominioſe uiris illis execratis ſuppeditaris: qui te mirabantur, ac præſtigijs dementabant, mihi'q; modis omnibus inſidias ſtruebant. Porrò quòd extremo loco dixiſti, te à me proditum, deſertum'q; fuiſſe: iſtud criminis in te poſſum retorquere, quum ipſe ſim modis omnibus à te reiectus, præceps'q;*

exactus

exactus ex ædibus. Vnde pro molli chlamyde, ſagũ iſtud chariſſima tibi Paupertas circumpoſuit. Itaq; teſtis eſt mi hi hic Mecurius, quantopere Iouem orauerim ne ad te uenirẽ, qui tam hoſtiliter eſſes in me debacchatus. MER. *At nunc uides Plute, in cuiuſmodi hominem ſit commuta tus. Proinde audacter cum illo conſuetudinem age. Tu ue ro fode ita ut facis. Tu interim theſaurum ſub ligonem adducito. Audiet enim ſi tu accerſiueris.* TIM. *Parendum eſt Mercuri, rurſusq; diteſcendũ. Quid enim facias quum dij compellant? tamen uide, in quas turbas me miſerum conijcies: qui quidem quum ad hunc uſq; diem feliciſſime uixerim, tantum auri repente ſum accepturus, nihil commeritus mali, tantumq́; curarum ſuſcepturus.* MER. *Suſtine Timon mea gratia, tametſi graue eſt iſthuc, atq; intolerandum: quò uidelicet palpones illi præ inuidia rumpantur. Ego porrò ſuperata Aetna in cœlum reuolauero.* PLV. *Abijt ille quidem ſicut apparet. Nam ex alarum remigio facio coniecturam. Tu uero hic operire, ſiquidem digreſſus Theſaurum ad te tranſmittam, ſed feri fortius: tibi loquor auri Theſaure, Timoni huic audiens eſto, offerq́; temet eruendum. Fodi Timon altius impingens. Cæterum ego à uobis digredior.* TIM. *Age iam ô ligo, nunc mihi tuas uires explica, neq; defatigere, dum ex abdito Theſaurum in apertum euocaris. Hem prodigiorum autor Iuppiter, amici Corybantes, ac lucrifer Mercuri, unde nam auri tantum? Num ſomnium hoc eſt? Metuo ne carbones reperturus ſim experrectus. Atqui aurum profecto eſt inſigne, fuluum, graue, & aſpectu multo iucundiſſimum.*

Pulcherrima Aurum fauſtitas mortalibus.

Quippe quod ignis in morem ardes, noctesq́; et dies renides. Ades *ó mihi chariſſimum deſideratiſſimumq́;, nunc demum credo uel* Iouem *ipſum olim aurum eſſe factum.* Etenim *quæ tandem uirgo non exporrecto ſinu uſque adeo formoſum amatorem excipiat, per tegulas illapſum? ó* Mida, Crœſeq́;, *ac munera* Delphico *in templo dicata: ut nihil eratis ſi cum* Timone, *cumq́;* Timonis *opibus conferamini: cui ne* Perſarum *quidem rex par eſt.* O' *ligo, ſagum chariſſimum, uos huic* Pani *ſuſpendi commodum eſt.* At *ego quàm maxime ſemotum mercàtus agrum, turriculaq́; ſeruandi auri gratia conſtructa, uni mihi affatim uixero: ſepulchrum item inibi mihi defuncto parare eſt ſententia.* Hæc *igitur decreta ſunto, placitaq́; in reliquum uitæ: ſeiunctio, ignorantia, faſtidium erga mortales omneis.* Porrò *amicus, hoſpes, ſodalis, aut ara miſericordiæ, meræ nugæ.* Tum *commiſerari lachrymantem, ſuppeditare egentibus, iniquitas, ac morum ſubuerſio: at uita ſolitaria, qualis eſt lupis: unus ſibi amicus* Timon*: cæteri omnes hoſtes, & inſidiarum machinatores.* Cum *horum quopiam congredi, piaculum: adeo ut ſi quem aſpexero duntaxat, inauſpicatus ſit ille dies.* In *ſumma: non alio nobis habentur loco, quàm ſigna ſaxea, æreáue: neq; fœcialem ab illis miſſum recipiamus, neq; fœdera feriamus.* Solitudo *terminus eſto.* Cæterum *tribules, cognati, populares: poſtremo patria ipſa, frigida quædam, & ſterilia nomina, ſtultorumq́; mortalium gloriæ: ſolus* Timon *diues eſto: deſpiciat omnes: ſolus ipſe ſecum oblectetur, liber ab aſſentationibus, &*

onerosis

oneroſis laudibus dijs ſacra faciat: epuletur ſolus, ſibi ipſi uicinus, ſibi particeps, excutiens ſeſe ab alijs. Ac ſemel decretum eſto: ut unus ſeipſum comiter accipiat, ſi moriendũ ſit, aut neceſſe habeat ſibi ipſi coronam admouere. Nullumq́; nomen ſit dulcius, quàm Miſanthropi, id eſt, hominũ oſoris. Morum autem notæ, difficultas, aſperitas, feritas, iracundia, inhumanitas: quòd ſi quem conſpexero incendio conflagrantẽ, obteſtatemq́; quo reſtinguam, pice oleoq́; reſtinguere: rurſum ſi quem flumen undis abſtulerit, isq́; manus porrigens, imploret ut retineatur: hunc quoq; demerſo capite propellere, ne poßit emicare: hunc ad modum par pari relaturus eſt. Hanc legem Timon tulit Echecratides Colyttenſis: & concionis ſubſcripſit ſuffragijs idem ille Timon. Age hæc decreta ſunto: hæc fortiter tueamur. Cæterum magno emerim ut id omnibus innoteſcat, quòd opibus abundo: nam illa res illos præfocauerit: ſed quid illud? Hem quæ trepidatio? undiq; concurrunt, puluerulenti atq; anheli haud ſcio unde aurum odorati. Vtrum igitur hoc conſcenſo colle ſaxis abigo, è ſublimi deiaculans: an hac tantum in re legem uiolabimus, ut ſemel cum illis congrediamur: ut magis angantur, faſtiditi, repulſiq́;? Ita ſatius eſſe duco. Itaque reſtemus quò illos iam excipiamus. Age proſpiciam: primus eorum iſtè quis eſt? Nempe Gnatonides adulator, qui mihi nuper cœnam petenti, funem porrexit, quum apud me ſæpenumero ſolida dolia uomuerit. Sed bene eſt quòd ad me uenit: nam primus omnium uapulabit. GNATO. *An non dixi Timonem uirum bonum non neglecturos eſſe deos? Salue Timon formoſißime, iucundißime, con-*

uiuator belliſsime. TIM. *Scilicet, & tu Gnatonides uulturum omnium edaciſsime atque hominum perditiſsime.* GNA. *Semper tibi grata dicacitas. Sed ubi compotamus? Nam nouam tibi adfero cantilenam, ex his quos nuper didici dithyrambis.* TIM. *Atqui elegos canes, admodum miſerabiles, ab hoc doctus ligone.* GNA. *Quid iſtuc? Feris ô Timō? Atteſtor. ô Hercules: hei hei in ius te uoco apud Areopagitas, qui uulnus dederis.* TIM. *Atqui ſi cũctere pauliſper, mox cædis me reum ages.* GNA. *Nequaquam, quin tu planè uulneri medere, paululo auri inuncto. Mirum enim in modum præſentaneum id eſt remedium.* TIM. *Etiam manes?* GNA. *Abeo. At tibi male ſit, qui quidem ex uiro commodo tam ſæuus factus ſis.* TIM. *Quis hic eſt qui accedit recaluaſter ille? Philiades, aſſentatorum omnium execratiſsimus. Hic quum à me ſolidum acceperit fundum, tum filiæ in dotem talenta duo, laudationis præmium, quum me canentem, reliquis ſilentibus omnibus, ſolus maiorem in modum extuliſſet, deierans me uel oloribus magis canorum: ubi me pridem ægrotum conſpexiſſet, nam adieram oraturus ut mei curam ageret, plagas etiam egregius ille uir impegit.* PHILIADES. *O' impudentiam, nunc demum Timonem agnoſcitis: nunc Gnatonides amicus & conuiua: enimuero habet ille digna ſe, quandoquidem immemor eſt atq; ingratus. At nos qui iam olim conuictores ſumus æquales ac populares, tamen modeſte agimus, ne inſilire uideamur. Salue here, fac ut iſtos adulatores ſacrilegos obſerues, qui nuſquam adſunt niſi in menſa: prætera à coruis nihil differũt. Neq; poſthac huius ætatis mortalium*

talium ulli fidendũ eſt. Omnes ingrati, & ſceleſti. At ego quum tibi talentum adducerem, quo poſſes ad ea quæ uelles uti, in uia accepi, te ſummas quaſdam opes eſſe nactum. Proinde acceſsi his de rebus admoniturus te: quanquam tibi forſitan me monitore nihil erat opus, uiro nimirum adeo prudenti, ut uel Neſtori ipſi, ſi neceſſe eſt, conſilium dare queas. TIM. *Ita fiet Philades, ſed age, accede quo te ligone comiter accipiam.* PHI. *Viri, caput mihi comminutum eſt ab hoc ingrato, propterea quòd eum ea quæ in rem illius erant, admonui.* TIM. *Ecce tertius huc orator Demeas ſe recepit, tabulas dextra geſtans, aitq́; ſe mihi cognatum eſſe. Hic una die de meo ſedecim talenta ciuitati dependit: nam damnatus erat, ac uinctus. At quum ſoluendo non eſſet, ego miſertus illum redemi. Porrò quum illi ſorte obueniſſet, ut Erechtheidi tribui diſtribueret ærarium, atq; ego adiens, id quod ad me redibat poſcerem, negabat ſe ciuem noſſe me.* DEM. *Salue Timon: præcipuum generis tui præſidium, fulcimentum Atheniẽſium, defenſaculum Græciæ. Profectò iamdudum te populus frequens, et utraq; curia opperitur. Sed prius decretum audi, quod de te conſcripſi. Quandoquidem Timon Echecratidæ filius, Colyttẽſis, uir nõ modo probus & integer, uerumetiam ſapiens, quantum alius in Græcia nemo, nunquam per omnem uitam deſtitit optime de Rep. mereri: Tum autem in olympicis uicit pugil, & lucta, curſuq́; die eodẽ, ad hæc ſolenni quadriga, equeſtriq́; certamine.* TIM. *At ego ne ſpectator quidem nunquam in olympicis ſedi.* DEM. *Quid tũ? aſpectabis poſthac, ſed iſta cõmunia addi ſatius eſt. Tum anno ſuperiore apud*

re apud Archanenſes pro Rep. *fortißime ſe geßit, & Peloponnenſium duas acies concidit.* TIM. *Qua ratione? Quippe qui nec unquam arma geſſerim, neq; unquam militiæ dederim nomen.* DEM. *Modeſte tu quidem de teipſo loqueris, nos tamen ingrati futuri ſumus, niſi meminerimus. Præterea ſcribendis plebiſcitis, & in conſultationibus, & in adminiſtrandis bellis non mediocrem utilitatem attulit* Reipub. *His de cauſis omnibus uiſum eſt, curiæ, plebi, magiſtratibus tributim, plebeijs ſingulatim, communiter uniuerſis, aureum ſtatuere* Timonem *iuxta* Palladem *in arce: fulmen dextra tenentem: radijs tempora ambientibus, utiq; ſeptem aureis coronis coronetur, hæq; coronæ hodie in* Dionyſijs *per* Tragœdos *nouos promulgentur. Siquidē hodie, illi* Dionyſia *ſunt agenda. Dixit hoc ſuffragium* Demeas *orator, propterea quòd cognatus illius propinquus, ac diſcipulus eius ſit.* Nam *& orator optimus* Timon: *præterea quicquid uoluerit. Hoc igitur tibi ſuffragium, ſed utinam, & filiū meum ad te pariter adduxiſſem, quem tuo nomine* Timonem *appellaui.* TIM. *Qui potes* Demea, *quum ne uxorem quidem duxeris unquam, quantum nobis ſcire licuit?* DEM. *At ducam, nouo ineunte anno, ſi deus permiſerit, liberisq; operam dabo.* Tum *quod erit natum (erit autem maſculus)* Timonem *nuncupabo.* TIM. *An uxorem tu ſis ducturus, equidem haud ſcio, tanta à me plaga accepta.* DEM. *Hei mihi. Quid hoc eſt rei?* Tyrannidem Timon *occeptas? pulſasq; eos qui ſunt ingenui, ipſe nec ingenuus planè, nec ciuis: uerum propediem pœnas daturus, quum alijs nominibus, tum quod arcem*

incenderis

incenderis? TIM. *Atqui non conflagrauit arx, ſceleſte. Proinde palàm eſt, te calumniatorem agere.* DEM. *Verum effoſſo ærario diues effectus es.* TIM. *Atqui non effoßum iſthuc, unde ne hæc quidem probabiliter abs te dicuntur.* DEM. *Verum effodietur poſthac, ſed tu interdim omnia quæ in eo condita, poßides.* TIM. *Alteram itaque plagam accipe.* DEM. *Hei ſcapulis meis.* TIM. *Ne uociferare, alioqui & tertiam tibi illidam. Etenim res planè ridicula mihi acciderit, ſi quum inermis duas Lacedæmoniorum acies fuderim, unum ſceleſtum hominem non protriuero. Tum fruſtra uicerim in olympijs, & pugil & palæſtrites. Sed quid hoc? An non philoſophus Thraſycles hic eſt? profectò ipſus eſt, promiſſa barba, ſubductisq; ſupercilijs, & magnum quiddam ſecum murmurans accedit, Titanicum obtuens, cæſariem per ſcapulas fluentem uentilans, alter quidam Boreas, aut Triton, quales eos Zeuſis depinxit. Hic habitu frugalis, inceſſu moderatus, amictu modeſtus, mane nimirum quàm multa de uirtute diſſerit, damnans eos, qui uoluptate capiuntur, frugalitatem laudans: at ubi lotus ad cœnam uenit, puerq; ingentem illi calicem porrexit (meraciore autem maxime gaudet) perinde ut Lethes aquam ebibens, à diluculariјs illis diſputationibus diuerſißima quæ ſint exhibet, dum milui inſtar præripit obſonia, & proximum cubito oppoſito arcens, mento interim condimentis oppleto, dum canum ritu ingurgitat, prono incumbens corpore: perinde atq; in patinis uirtutem inuenturum ſeſe ſperet, dumq; uſqueadeo diligenter catinos extergit indice di-*

gito, ut ne paululum quidem reliquiarum ſinat adhærere, nunquam non querulus, tanquam deteriorem partem acceperit, uel ſi totam placentam, aut ſuem ſolus omnium accipiat, qui quidem edacitatis, & inſatiabilitatis eſt fructus, temulentus, uinoq; bacchatus, non ad cantum modo, ſaltationemq́;, uerum ad conuicium uſq;, & iracundiam. Ad hæc multus inter pocula ſermo (tum enim uel maxime) de temperantia, ſobrietateq;: atque iſta quidem loquitur, quum iam à mero male affectus ridicule bulbutit. Accedit his deinde uomitus. Poſtremò ſublatum eum de conuiuio efferunt aliqui, ambabus manibus tibicinæ inhærentem. Quanquam alioqui ne ſo brius quidem ulli primariorum ceſſerit, uel mendacio, uel confidentia, uel auaritia. Quin & inter aſſentatores primas tenet, peierat promptiſsime, anteit impoſtura, comitatur impudentia. In ſumma prorſus admirandum quoddam ſpectaculum eſt, omni ex parte exactum, uarieq; abſolutum: proinde uon eiulabit clarius uidelicet quum ſit modeſtus. Quid hoc? papæ, tandem nobis Thraſycles? THR. *Non hoc animo ad te uenio Timon, quo plæriq; iſti, qui nimirum opes admirati tuas, argenti, auri, opiparorum conuiuiorum adducti ſpe concurrunt, multaq́; aſſentatione deliniunt te, hominem uidelicet ſimplicem, facileq; impartientem id quod adeſt. Siquidem haud ignoras offam mihi in cœnam ſat eſſe, tum opſonium ſuauiſsimum cæpe, aut nauſturcium, aut ſiquando lubeat lautius epulari, puſillum ſalis. Porrò potum fons Athenis nouem ſaliens uenis ſuppeditat. Tum pallium hoc quauis purpura potius. Nam aurum nihilo magis*

apud

apud me in præcio eſt quàm calculi qui ſunt in littoribus. Sed tua ipſius gratia huc me contuli, ut ne te ſubuerterit peſſima iſta, atq; inſidioſiſſima res opulẽtia: quippe quæ multis ſæpenumero immedicabilium malorum extiterit cauſa. Etenim *ſi me audies, potiſſimum opes uniuerſas in mare præcipitabis, utpote quibus nihil ſit opus bono uiro, quiq; philoſophiæ poſſit opes perſpicere.* Ne *tamen in altum ô bene, ſed fermè ad pubem uſq; ingreſſus, paulo ultra ſolum fluctibus opertum, me quidem uno ſpectante.* Quòd *ſi hoc non uis, tute igitur eas potiore uia ex ædibus eijcito, ac ne obolũ quidem tibi facias reliquum, uidelicet largiens ijs, quicunq; opus habent, huic quinq; drachmas, illi minam, alij talentum.* Porrò *ſi qui erit philoſophus, hunc æquum eſt duplam aut triplam ferre portionem: quanquam hoc quidem mihi non mea ipſius gratia poſtulo, ſed quo amicis, ſi qui egebũt, donem: ſat eſt ſi modo perã hanc largitione tua expleueris, ne duos quidem modios* Aeginiticos *capientem.* Nam *paucis contentum, modeſtumq; conuenit eſſe eum qui philoſophatur, neq; quicquam ultra peram cogitare.* TIM. Equidem *iſta quæ dicis probo* Thraſycles: *ergo ſi uidetur, priuſquam peram expleam, age tibi caput opplebo tuberibus, poſteaquam ligone ſum mẽſus.* THR. Ô *libertas, ô leges, pulſamur ab impuriſſimo libera in ciuitate?* TIM. Quid *ſtomacharis ô bone* Thraſycles? *num te defraudaui?* Atqui *adijciam ultra menſurã* Chœnices *quatuor: ſed quid hoc negocij?* Complures *ſimul adueniunt.* Blepſias *ille, et* Laches, & Gniphon, *breuiter agmen eorũ qui uapulabunt.* Itaq; *quin ego in rupem hanc conſcendo, ac ligonem quidem*

Quid ni ò Plute? niſi forte, & ipſi omnes cæci ſunt. PLV. *Haud cæci quidem, ò optime, uerum inſcitia, errorq́; quæ nunc occupant omnia, illis offundũt tenebras: ad hæc ipſe quoq; ne per omnia deformis ſim, perſona uehementer amabili tectus inaurata, gemmisq́; picturata, ac uerſicoloribus amictus eis occurro: at illi rati ſeſe natiui uultus uenuſtatem aſpicere, amore capiuntur, diſpereuntq́; niſi potiantur. Quod ſi quis me toto corpore renudatum illis oſtenderit, dubio procul futurum ſit ut ſe ipſi damnent, qui tantopere cæcutierint, adamantes res neutiquàm amandas ac fœdas.* MER. *Quid ergo poſteaquam eò peruentum eſt ut iam diuites euaſerint, iamq́; perſonam ſibi circumpoſuerint, rurſum falluntur? Adeo ut ſi quis illis detrahere conetur, penè caput potius, quàm perſonam abijciant? Neq; enim uériſimile eſt etiam tum illos ignorare, auro bracteatam eſſe formam, quum intus cuncta inſpexerint.* PLV. *Ad id non parum multæ res, ò Mercuri, mihi ſunt adiumento.* MER. *Quæ nam?* PLV. *Simulatq́; qui me primum nactus eſt, apertis foribus exceperit, clanculum unà mecum introit elatio, uecordia, iactantia, mollities, uiolentia, dolus, atque alia item innumerabilia: à quibus omnibus poſteaquam eſt animus occupatus, iam admiratur quæ neutiquã ſunt admiranda, & appetit ea quæ ſunt fugienda, meq́; cunctorum illorum quæ introierant, malorum patrem ſtupet, illorum ſatellitio uallatum, quiduis potius paſſurus, quàm uti me compellatur reijcere.* MER. *Vt leuis ac lubricus es Plute, retentu difficilis, ac fugax, neq; ullã præbens anſam certam quò prenſus teneare: ſed neſcio quomodo*

modo anguillarum, ac ſerpētum in morem inter digitos elaberis. At è diuerſo paupertas, uiſcoſa, prenſu facilis, toto q́; corpore mille uncos gerit hamos, ut qui tetigerint, illico hæreant, nec facile queant auelli. Verū interea dum nugamur, rem haud paruam omiſimus. PLV. *Quam?* MER. *Nempe quia theſaurum non adduxerimus, quo uel in primis erat opus.* PLV. *Iſthac quidem ex parte bono ſis animo. Nam nō niſi in terra relicto illo ad uos aſcēdere ſoleo: iuſſoq́; intus manere foribus occluſis, neq; cuiquam aperire, niſi me uociferantem audierit.* MER. *Iam igitur Atticam adeamus. Tu me conſequitor chlamydi adhærens, donec extremā uiam attigerimus.* PLV. *Recte facis Mercuri, quum me per uiam ducis. Etenim ſi me deſereres, forſan oberrans in Hyperbolum aut Cleonem inciderem. Sed quis hic ſtridor ceu ferri ſaxo impacti?* MER. *Timon hic eſt, qui proxime montanum, & petricoſum fodit ſolum? Papæ: adeſt & Paupertas, & Labor ille, tum Robur, Sapientia, Fortitudo, atq; id genus aliorum turba: quorum omnium agmen Fames cogit, lōge præſtantius quàm tui ſint ſatellites.* PLV. *Quin igitur quàm ocyßime diſcedimus Mercuri? Neque enim ullum operæpretium fecerimus cū homine eiuſmodi uallato exercitu.* MER. *Secus uiſum eſt Ioui: quare ne metu deterreamur.* PAVPERTAS. *Quo hunc nunc Argicida manu abducis?* MER. *Ad hunc Timonem, ad quem à Ioue ſumus ire iußi.* PAV. *Ita ne rurſum Plutus ad Timonem? poſteaquam ego hunc antea delitijs male corruptum ſuſcepi: commendansq́; Sapientiæ, & Labori, ſtrenuū, multiq́; precij uirū reddidi? Adeo ne de-*

ſpicien

ſpicienda,iniuriæq; idonea uobis Paupertas iudicor: ut hunc,quæ mihi unica erat poſſeſsio, eripiatis, iam exactiſsima cura ad uirtutem excultum? ut Plutus hic ubi denuo ſuſceperit,per contumeliam, & arrogantiam illi manu iniecta, talem reddiderit, qualis erat dudum, mollem,& ignauum, ac uecordem: rurſum mihi reſtituat, ubi iam nihili factus erit, & reijculus? M E R. *Sic ò Paupertas,Ioui placitum eſt.* P A V. *Equidem abeo. At uos Labor,& Sapientia, reliquiq;, conſequimini me. Porrò hic breui cognoſcet, qualis in ſe fuerim, quam nũc relinquet:nempe adiutrix bona, & rerum optimarum doctrix. Quicum donec habuit commercium,ſano corpore,ualentiq; animo perſeuerauit: uirilem exigens uitam,& ad ſeſe reſpiciens:ſuperuacua autem,& uulgaria iſta aliena, ita ut ſunt, exiſtimans.* M E R. *Diſcedunt illi:nos ad eum adeamus.* T I M. *Quinam eſtis, ò ſceleſti?aut qua gratia huc aduenistis homini operario mercenarioq; negotium exhibituri?uerum haudquaquam læti abibitis,ſceleſti ut eſtis omnes:nam ego uos illico glebis,& ſaxis petitos comminuam.* M E R. *Nequaquam ò Timon,ne ferito,neq; enim feries mortales:uerum ego ſum Mercurius,hic Plutus. Miſit nos Iupiter,uotis tuis exauditis. Quare, quod bene uertat, opes accipe, deſiſtens à laboribus.* T I M. *Atqui uos iam ploraueritis, etiam ſi dij ſitis ut dicitis. Siquidem odi pariter omnes, tum deos,tum homines. Sed hunc cæcum quiſquis hic fuerit,mihi certum eſt ligone impacto comminuere.* P L V. *Abeamus per Iouem Mercuri: quãdoquidem hic homo mihi uidetur non mediocriter inſanire, ne malo quopiã*

acccpto

accepto diſcedam. MER. *Ne quid ferociter Timon: quin exue potius penitus iſtam ferocitatẽ, aſperitatemq́;, ac manibus obuijs excipe bonam fortunam: rurſum diues eſto: rurſum Athenienſium princeps, & ingratos illos deſpicito, quum ſolus florebis.* TIM. *Nihil mihi uobis eſt opus ne obturbate. Sat opum mihi ligo: præterea fortunatiſſimus ſum, ſi nemo propius ad me acceſſerit,* MER. *Adeône quæſo inhumaniter?*

Hæc ego ſæua Ioui refero, atq; immania dicta? Atqui par erat forſitan homines tibi haberi inuiſos, ut qui tam multa indigna in te commiſiſſent: deos odio te proſequi nequaquam erat conſentaneum, quum illi tantopere tui curam agant. TIM. *At tibi Mercuri, Iouiq́;, quod me reſpicitis, plurimam equidem habeo gratiam: cæterum hunc Plutum nequaquam recepero.* MER. *Quid ita?* TIM. *Quoniam pridem innumerabilium malorum hic mihi fuit autor, quum me aſſentatoribus proderet, inſidiatores in me inuitaret, conflaret odium, illecebris corrumperet, inuidiæ obnoxium redderet: denique quum repente me adeo perfide, ac proditorie deſtituerit. Contra, Paupertas optima, me laboribus uiro digniſſimis exercens, mecumq́; uere, & libere conuiuens, & quibus opus erat ſuppeditauit laboranti, & uulgaria iſta docuit contemnere, effecitq́; ut mihi uitæ ſpes omnis ex me ipſo penderet, demonſtrans quænam eſſent opes uere meæ: nempe quas neq; adulator aſſentans, neq; ſycophanta minitans, neq; plebes irritata, neque concionator ſuffragiorum autor, neq; tyrannus intentus inſidijs queat eripere. Itaq; iam ualidus effectus*

ob laborem, dum hunc agellum gnauiter exerceo, neque quicquam eorum quæ ſunt in ciuitate malorum aſpicio, abunde magnum & ſufficientem uictum mihi ligo ſuppeditat. Quare tu Mercuri, quàm ueniſti uiam remetiens, recurre, unà tecum Plutum adducens ad Iouem. Illud mihi ſat fuerit, ſi effecerit ut omnes mortales per omnem ætatem eiulent. MER. *Nequaquam ò bone, neq; enim omnes ad eiulandum ſunt accommodi. Quin tu iracunda puerilia'q; iſta miſſa face, ac Plutum excipe: non ſunt reijcienda munera, quæ à Ioue proficiſcuntur.* PLV. *Vin' Timon ut contra te partes defendam meas, an grauiter feres ſi quid dixero?* TIM. *Dicito, ne multis tamen, neq; cum procœmijs, quemadmodum perditiſſimi iſti ſolent oratores. Nam huius Mercurij gratia te feram paucis dicentem.* PLVT. *Atqui multis mihi potius erat dicendum, tot nominibus abs te accuſato. Attamen uide, num qua in re te, quemadmodum ais, læſerim: qui quidem dulciſſimarum quarumq; rerum tibi extiterim autor, opifex'q;, autoritatis, præſidentiæ, coronarum, aliarum item uoluptatum: mea opera conſpicuus eras, celebris & obſeruandus. Cæterum ſi quid moleſti ab adulatoribus accidit, non mihi potes imputare: quin ipſe magis abs te ſum affectus contumelia, propterea quòd me tam ignominioſe uiris illis execratis ſuppeditaris: qui te mirabantur, ac præſtigijs dementabant, mihi'q; modis omnibus inſidias ſtruebant. Porrò quòd extremo loco dixiſti, te à me proditum, deſertum'q; fuiſſe: iſtud criminis in te poſſum retorquere, quum ipſe ſim modis omnibus à te reiectus, præceps'q;*

exactus

exactus ex ædibus. Vnde pro molli chlamyde, ſagũ iſtud chariſſima tibi Paupertas circumpoſuit. Itaq; teſtis eſt mihi hic Mecurius, quantopere Iouem orauerim ne ad te uenirẽ, qui tam hoſtiliter eſſes in me debacchatus. MER. *At nunc uides Plute, in cuiuſmodi hominem ſit commutatus. Proinde audacter cum illo conſuetudinem age. Tu uero fode ita ut facis. Tu interim theſaurum ſub ligonem adducito. Audiet enim ſi tu accerſiueris.* TIM. *Parendum eſt Mercuri, rurſusq; diteſcendũ. Quid enim facias quum dij compellant? tamen uide, in quas turbas me miſerum conijcies: qui quidem quum ad hunc uſq; diem feliciſſime uixerim, tantum auri repente ſum accepturus, nihil commeritus mali, tantumq́; curarum ſuſcepturus.* MER. *Suſtine Timon mea gratia, tametſi graue eſt iſthuc, atq; intolerandum: quò uidelicet palpones illi præ inuidia rumpantur. Ego porrò ſuperata Aetna in cœlum reuolauero.* PLV. *Abijt ille quidem ſicut apparet. Nam ex alarum remigio facio coniecturam. Tu uero hic operire, ſiquidem digreſſus Theſaurum ad te tranſmittam, ſed feri fortius: tibi loquor auri Theſaure, Timoni huic audiens eſto, offerq́; temet eruendum. Fodi Timon altius impingens. Cæterum ego à uobis digredior.* TIM. *Age iam ò ligo, nunc mihi tuas uires explica, neq; defatigere, dum ex abdito Theſaurum in apertum euocaris. Hem prodigiorum autor Iuppiter, amici Corybantes, ac lucrifer Mercuri, unde nam auri tantum? Num ſomnium hoc eſt? Metuo ne carbones reperturus ſim experrectus. Atqui aurum profecto eſt inſigne, fuluum, graue, & aſpectu multo iucundiſſimum.*

Pulcherrima Aurum fauſtitas mortalibus.

Quippe quod ignis in morem ardes, noctesq́; et dies renides. Ades ò mihi chariſſimum deſideratiſſimumq́;, nunc demum credo uel Iouem ipſum olim aurum eſſe factum. Etenim quæ tandem uirgo non exporrecto ſinu uſque adeo formoſum amatorem excipiat, per tegulas illapſum? ò Mida, Crœſeq́;, ac munera Delphico in templo dicata: ut nihil eratis ſi cum Timone, cumq́; Timonis opibus conferamini: cui ne Perſarum quidem rex par eſt. O' ligo, ſagum chariſſimum, uos huic Pani ſuſpendi commodum eſt. At ego quàm maxime ſemotum mercàtus agrum, turriculaq́; ſeruandi auri gratia conſtructa, uni mihi affatim uixero: ſepulchrum item inibi mihi defuncto parare eſt ſententia. Hæc igitur decreta ſunto, placitaq́; in reliquum uitæ: ſeiunctio, ignorantia, faſtidium erga mortales omneis. Porrò amicus, hoſpes, ſodalis, aut ara miſericordiæ, meræ nugæ. Tum commiſerari lachrymantem, ſuppeditare egentibus, iniquitas, ac morum ſubuerſio: at uita ſolitaria, qualis eſt lupis: unus ſibi amicus Timon: cæteri omnes hoſtes, & inſidiarum machinatores. Cum horum quopiam congredi, piaculum: adeo ut ſi quem aſpexero duntaxat, inauſpicatus ſit ille dies. In ſumma: non alio nobis habentur loco, quàm ſigna ſaxea, æreáue: neq; fœcialem ab illis miſſum recipiamus, neq; fœdera feriamus. Solitudo terminus eſto. Cæterum tribules, cognati, populares: poſtremo patria ipſa, frigida quædam, & ſterilia nomina, ſtultorumq́; mortalium gloriæ: ſolus Timon diues eſto: deſpiciat omnes: ſolus ipſe ſecum oblectetur, liber ab aſſentationibus, &

onerosis

oneroſis laudibus dijs ſacra faciat: epuletur ſolus, ſibi ipſi uicinus, ſibi particeps, excutiens ſeſe ab alijs. Ac ſemel decretum eſto: ut unus ſeipſum comiter accipiat, ſi moriendũ ſit, aut neceſſe habeat ſibi ipſi coronam admouere. Nullumq́; nomen ſit dulcius, quàm Miſanthropi, id eſt, hominũ oſoris. Morum autem notæ, difficultas, aſperitas, feritas, iracundia, inhumanitas: quòd ſi quem conſpexero incendio conflagrantẽ, obteſtatemq́; quo reſtinguam, pice oleoq́; reſtinguere: rurſum ſi quem flumen undis abſtulerit, isq́; manus porrigens, imploret ut retineatur: hunc quoq; demerſo capite propellere, ne poßit emicare: hunc admodum par pari relaturus eſt. Hanc legem Timon tulit Echecratides Colyttenſis: & concionis ſubſcripſit ſuffragijs idem ille Timon. Age hæc decreta ſunto: hæc fortiter tueamur. Cæterum magno emerim ut id omnibus innoteſcat, quòd opibus abundo: nam illa res illos præfocauerit: ſed quid illud? Hem quæ trepidatio? undiq; concurrunt, pulueruleuti atq; anheli haud ſcio unde aurum odorati. Vtrum igitur hoc conſcenſo colle ſaxis abigo, è ſublimi deiaculans: an hac tantum in re legem uiolabimus, ut ſemel cum illis congrediamur: ut magis angantur, faſtiditi, repulſiq́;? Ita ſatius eſſe duco. Itaque reſtemus quò illos iam excipiamus. Age proſpiciam: primus eorum iſte quis eſt? Nempe Gnatonides adulator, qui mihi nuper cœnam petenti, funem porrexit, quum apud me ſæpenumero ſolida dolia uomuerit. Sed bene eſt quòd ad me uenit: nam primus omnium uapulabit. GNATO. *An non dixi Timonem uirum bonum non neglecturos eſſe deos? Salue Timon formoſiſſime, iucundiſſime, con-*

talium ulli fidendũ eſt. Omnes ingrati, & ſceleſti. At ego quum tibi talentum adducerem, quo poſſes ad ea quæ uel les uti, in uia accepi, te ſummas quaſdam opes eſſe na=ctum. Proinde acceßi his de rebus admoniturus te: quan=quam tibi forſitan me monitore nihil erat opus, uiro ni=mirum adeo prudenti, ut uel Neſtori ipſi, ſi neceſſe eſt, conſilium dare queas. TIM. *Ita fiet Philades, ſed age, ac cede quo te ligone comiter accipiam.* PHI. *Viri, caput mihi comminutum eſt ab hoc ingrato, propterea quòd eum ea quæ in rem illius erant, admonui.* TIM. *Ecce ter=tius huc orator Demeas ſe recepit, tabulas dextra geſtans, aitq; ſe mihi cognatum eſſe. Hic una die de meo ſedecim talenta ciuitati dependit: nam damnatus erat, ac uinctus. At quum ſoluendo non eſſet, ego miſertus illum redemi. Porrò quum illi ſorte obueniſſet, ut Erechtheidi tribui di ſtribueret ærarium, atq; ego adiens, id quod ad me redi=bat poſcerem, negabat ſe ciuem noſſe me.* DEM. *Salue Timon: præcipuum generis tui præſidium, fulcimentum Atheniẽſium, defenſaculum Græciæ. Profectò iamdudum te populus frequens, et utraq; curia opperitur. Sed prius decretum audi, quod de te conſcripſi. Quandoquidem Timon Echecratidæ filius, Colyttẽſis, uir nõ modo pro=bus & integer, uerumetiam ſapiens, quantum alius in Græcia nemo, nunquam per omnem uitam deſtitit opti=me de Rep. mereri: Tum autem in olympicis uicit pugil, & lucta, curſuq; die eodẽ, ad hæc ſolenni quadriga, eque ſtriq; certamine.* TIM. *At ego ne ſpectator quidem nun=quam in olympicis ſedi.* DEM. *Quid tũ? aſpectabis poſt=hac, ſed iſta cõmunia addi ſatius eſt. Tum anno ſuperio=*

re apud Archanenſes pro Rep. fortiſsime ſe geſsit, & Peloponnenſium duas acies concidit. TIM. *Qua ratione? Quippe qui nec unquam arma geſſerim, neq; unquam militiæ dederim nomen.* DEM. *Modeſte tu quidem de teipſo loqueris, nos tamen ingrati futuri ſumus, niſi meminerimus. Præterea ſcribendis plebiſcitis, & in conſultationibus, & in adminiſtrandis bellis non mediocrem utilitatem attulit Reipub. His de cauſis omnibus uiſum eſt, curiæ, plebi, magiſtratibus tributim, plebeijs ſingulatim, communiter uniuerſis, aureum ſtatuere Timonem iuxta Palladem in arce: fulmen dextra tenentem: radijs tempora ambientibus, utiq; ſeptem aureis coronis coronetur, hæq; coronæ hodie in Dionyſijs per Tragœdos nouos promulgentur. Siquidē hodie, illi Dionyſia ſunt agenda. Dixit hoc ſuffragium Demeas orator, propterea quòd cognatus illius propinquus, ac diſcipulus eius ſit. Nam & orator optimus Timon: præterea quicquid uoluerit. Hoc igitur tibi ſuffragium, ſed utinam, & filiū meum ad te pariter adduxiſſem, quem tuo nomine Timonem appellaui.* TIM. *Qui potes Demea, quum ne uxorem quidem duxeris unquam, quantum nobis ſcire licuit?* DEM. *At ducam, nouo ineunte anno, ſi deus permiſerit, liberisq́; operam dabo. Tum quod erit natum (erit autem maſculus) Timonem nuncupabo.* TIM. *An uxorem tu ſis ducturus, equidem haud ſcio, tanta à me plaga accepta.* DEM. *Hei mihi. Quid hoc eſt rei? Tyrannidem Timon occeptas? pulſasq́; eos qui ſunt ingenui, ipſe nec ingenuus planè, nec ciuis: uerum propediem pœnas daturus, quum alijs nominibus, tum quod arcem*

incenderis

incenderis? TIM. *Atqui non conflagrauit arx, ſcele=ſte. Proinde palàm eſt, te calumniatorem agere.* DEM. *Verum effoſſo ærario diues effectus es.* TIM. *Atqui non effoßum iſthuc, unde nc hæc quidem probabiliter abs te dicuntur.* DEM. *Verum effodietur poſthac, ſed tu interdim omnia quæ in eo condita, poßides.* TIM. *Alteram itaque plagam accipe.* DEM. *Hei ſcapulis meis.* TIM. *Ne uociferare, alioqui & tertiam tibi illi=dam. Etenim res planè ridicula mihi acciderit, ſi quum inermis duas Lacedæmoniorum acies fuderim, unum ſceleſtum hominem non protriuero. Tum fruſtra uice=rim in olympijs, & pugil & palæſtrites. Sed quid hoc? An non philoſophus Thraſycles hic eſt? profectò ipſus eſt, promiſſa barba, ſubductisq; ſupercilijs, & magnum quiddam ſecum murmurans accedit, Titanicum obtu=ens, cæſariem per ſcapulas fluentem uentilans, alter qui=dam Boreas, aut Triton, quales eos Zeuſis depinxit. Hic habitu frugalis, inceſſu moderatus, amictu mode=ſtus, mane nimirum quàm multa de uirtute diſſerit, dam=nans eos, qui uoluptate capiuntur, frugalitatem lau=dans: at ubi lotus ad cœnam uenit, puerq; ingentem illi calicem porrexit (meraciore autem maxime gaudet) perinde ut Lethes aquam ebibens, à dilucularijs illis diſputationibus diuerſißima quæ ſint exhibet, dum mil=ui inſtar præripit obſonia, & proximum cubito oppo=ſito arcens, mento interim condimentis oppleto, dum canum ritu ingurgitat, prono incumbens corpore: per=inde atq; in patinis uirtutem inuenturum ſeſe ſperet, dumq; uſqueadeo diligenter catinos extergit indice di=*

 gito,

gito, ut ne paululum quidem reliquiarum ſinat adhæ=rere, nunquam non querulus, tanquam deteriorem par=tem acceperit, uel ſi totam placentam, aut ſuem ſolus omnium accipiat, qui quidem edacitatis, & inſatiabili=tatis eſt fructus, temulentus, uinoq; bacchatus, non ad can tum modo, ſaltationemq;, uerum ad conuicium uſq;, & iracundiam. Ad hæc multus inter pocula ſermo (tum enim uel maxime) de temperantia, ſobrietateq;: atque iſta quidem loquitur, quum iam à mero male affectus ridicule bulbutit. Accedit his deinde uomitus. Poſtre=mò ſublatum eum de conuiuio efferunt aliqui, ambabus manibus tibicinæ inhærentem. Quanquam alioqui ne ſo brius quidem ulli primariorum ceſſerit, uel mendacio, uel confidentia, uel auaritia. Quin & inter aſſentato=res primas tenet, peierat promptiſſime, anteit impoſtu=ra, comitatur impudentia. In ſumma prorſus admiran=dum quoddam ſpectaculum eſt, omni ex parte exactum, uarieq; abſolutum: proinde uon eiulabit clarius uidelicet quum ſit modeſtus. Quid hoc? papæ, tandem nobis Thra ſycles? THR. Non hoc animo ad te uenio Timon, quo plæriq; iſti, qui nimirum opes admirati tuas, argenti, au=ri, opiparorum conuiuiorum adducti ſpe concurrunt, multaq; aſſentatione deliniunt te, hominem uidelicet ſim plicem, facileq; impartientem id quod adeſt. Siquidem haud ignoras offam mihi in cœnam ſat eſſe, tum opſo=nium ſuauiſſimum cæpe, aut nauſturcium, aut ſiquando lubeat lautius epulari, puſillum ſalis. Porrò potum fons Athenis nouem ſaliens uenis ſuppeditat. Tum pallium hoc quauis purpura potius. Nam aurum nihilo magis

apud me in præcio eſt quàm calculi qui ſunt in littoribus. Sed *tua ipſius gratia huc me contuli, ut ne te ſubuerterit peßima iſta, atq; inſidioſiſſima res opulētia: quippe quæ multis ſæpenumero immedicabilium malorum extiterit cauſa.* Etenim *ſi me audies, potißimum opes uniuerſas in mare præcipitabis, utpote quibus nihil ſit opus bono uiro, quiq; philoſophiæ poßit opes perſpicere.* Ne *tamen in altum ô bene, ſed fermè ad pubem uſq; ingreſſus, paulo ultra ſolum fluctibus opertum, me quidem uno ſpectante.* Quòd *ſi hoc non uis, tute igitur eas potiore uia ex ædibus eijcito, ac ne obolū quidem tibi facias reliquum, uidelicet largiens ijs, quicunq; opus habent, huic quinq; drachmas, illi minam, alij talentum.* Porrò *ſi qui erit philoſophus, hunc æquum eſt duplam aut triplam ferre portionem: quanquam hoc quidem mihi non mea ipſius gratia poſtulo, ſed quo amicis, ſi qui egebūt, donem: ſat eſt ſi modo perā hanc largitione tua expleueris, ne duos quidem modios* Aeginiticos *capientem.* Nam *paucis contentum, modeſtumq; conuenit eſſe eum qui philoſophatur, neq; quicquam ultra peram cogitare.* TIM. Equidem *iſta quæ dicis probo* Thraſycles: *ergo ſi uidetur, priuſquam peram expleam, age tibi caput opplebo tuberibus, poſteaquam ligone ſum mēſus.* THR. O *libertas, ô leges, pulſamur ab impurißimo libera in ciuitate?* TIM. Quid *ſtomacharis ô bone* Thraſycles? *num te defraudaui?* Atqui *adijciam ultra menſurā* Chœnices *quatuor: ſed quid hoc negocij?* Complures *ſimul aduenīunt.* Blepſias *ille, et* La*ches, &* Gniphon, *breuiter agmen eorū qui uapulabunt.* Itaq; *quin ego in rupem hanc conſcendo, ac ligonem quidem*

dem iamdudum fatigatum, pauliſper interquieſcere ſi= no? At ipſe plurimis congeſtis ſaxis, procul eos lapidum grandine peto. BLEPSIAS. *Ne iace Timon, abi= mus enim.* TIM. *At uos quidem nec citra ſanguinem, nec abſq; uulneribus.*

ERASMVS ROTERODAMVS
Richardo Vuiſordo Britanno, docto & cum primis iucundo ami= co, S. P. D.

CVm annis iam aliquot totus Græcanicis in literis fuerim Richarde chariſſime, nuper quò cum literis Latinis redirem in gratiam, Latine declamare cœpi, idq; impulſore Thoma Moro, cuius (uti ſcis) tanta eſt facun= dia, ut nihil non poßit perſuadere uel hoſti: tanta autem hominem charitate complector, ut etiam ſi ſaltare me, re= ſtimq; ductare iubeat, ſim non grauatim obtemperatu= rus. Tractat ille idem argumentum, & ita tractat, ut nul lus ſit omnino locus, quem non excutiat, eruatq́;. Neque enim arbitror (niſi me uehemens in illum fallit amor) un= quam naturam finxiſſe ingenium hoc uno præſentius, promptius, oculatius, argutius, breuiterq́; dotibus om= nigenis abſolutius. Accedit lingua ingenio par, tum mo= rum mira feſtiuitas, ſalis plurimum, ſed candidi duntaxat, ut nihil in eo deſideres quod ad abſolutum pertineat pa tronum. Quare non hoc animo laborem hunc ſuſcepi, ut tantum artificem uel æquarem, uel uincerem: ſed uti cum amico omnium dulciſſimo, quicum libenter ſoleo ſeria ludicraq; miſcere, in hac ingeniorum palæſtra qua= ſi colluctarer: idq; feci eo libentius, quòd magnopere

cupiam

cupiam hoc exercitij genus, quo nullum aliud æquæ frugiferum, in ludis noſtris aliquando inſtaurari. Neq; enim *aliud eſſe in cauſa puto, quòd hac noſtra tēpeſtate quum tam multi ſint, qui ſcriptores eloquentiſſimos euoluant, tam pauci tamē exiſtant, qui non infantiſſimi uideantur, ſi quando res oratorem popoſcerit.* Quòd *ſi tum* Ciceronis Fabijq́; *autoritatem, tum ueterum exemplum ſequuti,* ἐν τοιαύταις μελέταις *diligenter à pueris exerceremur, non eſſet (opinor) tanta dicendi inopia, tam miſeranda infantia, tam pudenda balbuties, etiam in his, qui literas oratorias publice profitentur.* Noſtram *declamationem ita leges, ut eam me pauculis diebus luſiſſe cogites, non ſcripſiſſe.* Hortor *autem ut &* Moricam *conferas, itaq; iudices, num quid in ſtilo ſit diſcriminis inter hos, quos tu ingenio, moribus, affectibus, ſtudijs uſqueadeo ſimiles eſſe dicere ſolebas, ut negares ullos gemellos magis inter ſe ſimiles reperiri poſſe.* Vtrunq; *certe ex æquo amas, utriq; uiciſſim ex æquo charus.* Vale *meum delicium* Richarde *feſtiuiſſime.* Ruri, *ad* Calendas Maias, M. D. V I.

LVCIANI TYRANNICIDA, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

ARGVMENTVM DECLAMATIONIS

Quidam in arcem aſcendit, uti tyrannum occideret, atque ipſum quidem non reperit, uerum filium eius interemit, gladiumq́ in uulnere reliquit. Adueniens tyrannus, ubi filium extinctū conſpexit, eodem enſe necem ſibi conſciſcit. Is qui aſcenderat, tyranniq́ filium peremerat, præmium tanquam tyrannicida petit.

DECLAMATIO

QVVM duos eodem die tyrannos occiderim iudices, alterum quidem ætate iam affecta, alterum æuo florentem, & ad ſcelerum ſucceßionem capeſſendam paratum, unicum tamen pro ambobus præmium petitum uenio, qui quidem unus omniũ quotquot unquam tyrannicidæ fuerunt, unico uulnere duos maleficos fuerim amolitus, neciq; dederim, filiũ uidelicet enſe, patrem indulgenti charitate qua filium adamabat. Itaq; tyrãnus pro his quæ commiſit, abunde magnas pœnas nobis dependit: quippe qui & uiuus aſpexerit, filium prius morte ſublatum, & quod eſt omnium maxime nouum, compulſus ſit deniq; ipſe ſui tyrannicida fieri. At filius illius mea quidem manu peremptus eſt, cæterum occiſus alteram ad cædem operam mihi ſuam commodauit, dum qui uiuo patri ſcelerum ſocius fuerat, eiuſdem poſt mortem (quatenus licuit) extitit parricida. Ego itaque ſum is qui tyrannidem ſuſtuli, pariterq; mecum gladius, quo cuncta confecta ſunt, meus: tametſi cædis ordinẽ commutarim, ac morem modumq; nouarim conficiendi ſceleratos: nempe hunc qui ualentior erat, ac ſeſe defendere poterat, ipſe perimens, porrò ſenem ſoli gladio reſeruans. His igitur de cauſis & amplius quiddã à uobis me conſequuturum arbitrabar, prænuáq; laturum, quæ numero æquarẽt eos qui eſſent interempti: ut pote qui non præſentibus modo malis uos leuarim, uerumetiam futurorum formidine, quiq; ſtabilem pepererim libertatẽ, nullo relicto qui ſcelerum capeſſat ſucceßionem. Verum interim

terim tantis rebus ſtrenue peractis,in diſcrimen adducor, ne præmio fraudatus à uobis diſcedam,ac ne ſolus non ſe ram mercedem,quam leges à me ſeruatæ præſtituunt. At qui contradicit,is mihi uidetur non Reip.ſtudio (quemad modum ait) hoc facere,ſed quòd extinctos eſſe illos graui ter ferat,atq; eum qui illis mortis autor extitit,ulciſci co= netur. Vos igitur iudices mihi pauliſper attēdite,dum ty rannidis mala,tametſi ipſi optime noſtis,commemoro. Si= quidem hoc pacto futurū eſt,ut & beneficij mei magni= tudinem intelligatis,& ipſi plus capiatis uoluptatis, re= putantes nimirum quibus ſitis leuati malis. Neque enim quemadmodum alijs quibuſdam ſæpenumero accidit,iti= dem & nos ſimplicem tyrannidem, atq; unicam ſeruitu tem ſuſtinebamus,nec unius domini uiolentiam tolcraba mus:uerū ſoli omnium quos ſimilis habuit calamitas,duos pro uno tyrannos habebamus,et in geminas,cōtumelias diſtrahebamur infelices. Porrò ſenex multo erat modera tior,quippe ad iras lentior,ad ſupplicia ſegnior,et ad cu piditates tardior:utpote cui iam ætas uehementiā impetus cohiberet,uoluptatumq; cupiditates refrenaret. Quin ad ſuſcipienda maleficia filij inſtinctu nolens impelli fereba tur,ipſe alioqui non admodum tyrannicus,niſi quòd illi morē gerebat. Siquidem indulgens in filium ſupra quàm credi queat erat,id quod re declarauit,ita ut filius illi eſ= ſet omnia. Illi parebat,per uim faciebat quicquid ille iuſ= ſerat : ſupplicio afficiebat quoſcunque præceperat, ac prorſus in omnibus illi obſequundabat. In ſumma, filius in patrem tyrannum quendam agebat,pater filij cupidi tatum ſatelles erat. Tametſi huic propter ætatem ho=

norem

norem cedebat adoleſeſcens, ſoloq; imperij nomine temperabat, tamen res & caput tyrannidis erat ipſe. Et *quanquam tutamentum præſidiumq; principatui ab illo mutuaretur, ſcelerum tamen emolumentis ſolus fruebatur.* Ille *erat qui ſatellites continebat, qui cuſtodias obtinebat, qui tyrannidem affectantes è medio tollebat, qui inſidias formidabat, ille qui caſtrabat ephebos, qui coniugia uiolabat, illi uirgines producebantur.* Tum *ſi quæ cædes, ſi qua exilia, ſi quæ pecuniarum expilationes, delationes, contumeliæ, ea omnia iuuenis temeritate gerebantur.* Porrò *ſenex illi obſequebatur, comitemq; ſcelerum ſeſe præbebat, ac comprobabat duntaxat filij ſui flagitia.* Itaq; *quum ea res nobis erat intoleranda, propterea quòd quum animi cupiditatibus ex imperio poteſtas accedit, nullum flagitijs modum imponunt, tum illud in primis diſcruciebat, quòd proſpicere mus diuturnam, uel æternam potius ſeruitutem eam futuram, & per ſucceſsionem alij poſt alium domino tradendam* Remp. *populumq; homini ſceleſto hæreditatis inſtar obuenturum.* Nam *id alijs ſpem non exiguam facit, quod apud ſeſe reputant, quod inter ſe dicunt: at mox coercebitur, at mox demorietur, paulo poſt liberi ſumus futuri.* Verum *de his nihil eiuſmodi ſperabatur, quin potius iam intuebamur paratum tyrannidis hæredem.* Vnde *factum eſt, ut ne aggredi quidem quiſquam fortium ciuium, & qui eadem quæ ego animo ſtatuiſſet, auderet.* Sed *deſperabatur ab uniuerſis libertas, atque inexpugnabilis tyrannis uidebatur: quippe quum eſſet cum tam multis confligendum ac dimicandum.* At *me nihil iſta de*

terrue

terruerũt,neq; perpenſa negocij difficultate refugi,neq; ad ſuſcipiendum diſcrimen trepidaui:uerum ſolus,ſolus inquam, aduerſus adeo ualidam uariamq́; tyrannidem: uel non ſolus potius,ſed gladio comite conſcendi: quippe qui mihi ſit auxiliatus,mecumq́; ex parte tyrannum interemerit,quum mors mihi interim ob oculos obuerſabatur:at è diuerſo perpendenti,quod publicam libertatem mea cæde redempturus eſſem. Ergo *ubi in primã irruiſſem cuſtodiam, neque mediocri negocio ſatellites ſubmouiſſem:occidens interim,in quem incurriſſem, & quicquid obſiſteret amoliens,ad ipſum negocij caput ferebar,ad unicum tyrannidis robur,ad noſtrarum calamitatum fontem:atq; irrupto arcis propugnaculo,quum uiderem illum fortiter tuentem ſeſe,multisq́; uulneribus reſiſtentem,tamen occidi.*Et *iam tum erat ſublata tyrannis,iam tum mihi confectum facinus.* Ex eo tempore *liberi omnes, niſi quòd reliquus adhuc erat ſenex ſolus, inermis,nudatus cuſtodijs: iamq́; amiſſo magno illo ſuo ſatellite deſertus,neq; deinde dignus forti dextra.* Ibi *ni mirum mecum ipſe iudices,hæc animo reputabam:*Cun*cta mihi pulchre habent,cuncta confecta ſunt,cuncta eò quo deſtinaram,perducta.*At *eum qui reliquus eſt, quo tandem modo pœnas dare conuenit?* Me *quidem meáq; dextera nequaquam eſt dignus,præſertim ſi poſt ſplendidum facinus iuuenile, atq; magnificum interimatur, priorem illam cædem dedecoraturus.* Carni*fex aliquis quærendus eſt illo dignus,uerum poſt calamitatẽ,ne uel hanc ipſam lucrifaciat:uideat,diſcruciètur, appoſitũ habeat enſem, huic reliqua mando.* Hæc *ubi mecum ſta-*

tuiſſem, ipſe quidē illinc diſcedo: at ille peregit id quod ego prædiuinaueram, tyrannū occidit, ſummamq; meæ impoſuit fabulæ. Adſum igitur, popularē adminiſtratiōnē uobis adportans, cūctisq; bono iam ut animo ſint edicens, ac libertatē annūcians. Iam meis fruimini factis: uacua, ſicut uidetis, ſceleratis hominibus arx: imperat nemo, quin & magiſtratus creare liberū eſt, & cauſas agere, & ex legibus contradicere. Atq; hæc omnia uobis mea contigerunt opera, meáq; fortitudine, uidelicet ex una illa cæde, poſtq̄ pater iam uiuere nō quibat. Aequū itaq; cenſeo, ut his pro meritis debitum mihi à uobis præmiū donetur, nō quòd lucri auidus, aut ſordidus quiſpiā ſim, nec is qui mercedis gratia de patria bene mereri ſtatuerim: uerum quod præmio cupiam officia mea cōprobari, neq; repudiari, aut inglorios fieri conatus meos, ſi uelut irriti præmioq; indigni iudicentur. At hic cōtradicit, negatq́; æquum facere me, qui decorari munere, præmiumq́; ferre cupiam. Neq; enim tyrannicidam eſſe me, neq; quicquam à me pro legis ſententia confectum eſſe: uerum facinori meo deeſſe quiddam, ad hoc ut præmium poſtulem. Percontor igitur illum, quid præterea requiris à me? non'ne uolui? non'ne aſcendi? non'ne occidi? non'ne libertatem peperi? num quis imperat? nū quis iubet? num quis minitatur dominus? num quis nocentiū manus effugit meas? haudquaquā dixeris, ſed omnia plena pacis, omnes reſtitutæ leges, libertas manifeſta, demōcratia ſtabilis, inuiolata connubia, pueri tuti, uirgines abſq; periculo, publicamq́; felicitatē ſolēnibus ferijs celebrat ciuitas. Quis igitur horum omnium autor? quis eſt

qui

qui illa ſuſtulit?hæc peperit? Etenim *ſi quiſquã præ me dignus honore ſit,cedam præmium, deſiſtam à petendo munere.* Quòd *ſi ſolus omnia peregi,audens,periclitãs, aſcendens,interimens,excrucians,alterũ ultus in altero, quid mea calumniaris officia?quur facis ut populus parum erga me gratus exiſtat?* At enim num *occidiſti tyrannum?*Porrò *lex tyrannicidæ præmiũ decernit.* Verũ *dic mihi,nunquid intereſt utrum ipſe interimas, an mortis cauſam miniſtres?* Mea *profectò ſententia,nihil: uerum hoc ſolum ſpectauit legis cõditor,libertatẽ, democratiam,ſceleratorũ ſublationem.*Huic *honorẽ decreuit, hũc præmio dignum iudicauit,quod quidẽ inficiari non potes,quin mea cõtigerit opera.* Etenim *ſi occidi eum, quo occiſo,ille non poterat uiuere,nimirum ipſe cædem peregi,ego occidi,ſed illius manu.* Itaque *ne diſcepta de cædis modo,neq; illud expende quemadmodũ interierit, uerum an iam perierit, & an quod perijt, id à me ſit profectum.* Quandoquidem *& illud excuſſurus mihi uideris,atq; his aduerſus bene de* Rep. *meritos calumnijs uſurus:* Si *quis non gladio, uerum lapide ligno'ue, aut alio quouis pacto peremerit.* Quid *porrò ſi fame tyrannum obſediſſem,ad mortis neceſſitatem compellens?num ibi quoq; requiſiturus eras à me cædem, mea ipſius manu peractam ? aut deſiderari adhuc quiddam diceres, ad id ut legi factum à me ſatis uideatur: atq; id quũ ſceleſtum acerbius etiam, atq; atrociore mortis genere trucidaſſem?* Vnum *hoc duntaxat ſpecta, hoc require, hoc excute.* Quis *nocentium reliquus?aut quæ metus expectatio?aut quod calamitatum ueſtigium ?* Quod *ſi pur-*

gata omnia, ſi pacata, profectò ſycophanticum eſt, modum rei geſtæ calumniantem præmio fruſtrari uelle, quod ijs quæ uirtute confecta ſunt debeatur. Equidē & illud memini diſſertū in legibus, niſi forte propter diutinam ſeruitutem oblitus ſum eorum quæ ab illis dicuntur. Cauſam mortis eſſe duplicem: puta, ſi quis ipſe occidat: aut ſi non ipſe quidem occidit, neq; manu facinus peregit, uerum compulit, præbuitq; mortis occaſionem. Ex æquo & hūc quoq; lex cenſet ſupplicio affici oportere, idq; iure optimo. Neq; enim ſtatuit minus ualere oportere audaciam, quàm facinus: ac poſtea ſuperuacaneum eſt cædis rationem uiamq; ſpectare. Deinde hunc qui ſic occiderit, tanquam homicidam pœnas oportere dare cenſebis, ac nequaquam abſoluendum eſſe. At me qui per omnia conſimili modo Rempub. iuui, non cenſes ea capere oportere, quæ ijs debentur qui beneficio iuuerunt. Neq; enim illud dicere poßis, me quidem imprudentem feciſſe, ſed exitum quendam commodum fortuito fuiſſe conſequutum præter animi ſentētiam. Nam quid præterea iam formidaſſem, eo qui ualidior erat interempto? Quur autem gladium in uulnere reliquiſſem, niſi planè quod erat euenturum, id ipſum prædiuinaſſem? Niſi forſan illud dices, hunc qui extinctus eſt, tyrānum non eſſe, neq; hanc appellationem in illum competere: neq; uos multum præmij hoc nomine, ſi ille fuiſſet occiſus, decreturos fuiſſe. Atqui iſtud dicere non queas: an tyranno interempto, ei qui cædis cauſam miniſtrauit, præmium negabis? O curioſitatem, de illo laboras quo pacto interierit, quum interim libertate fruaris?

Aut

Aut ab eo qui Democratiam reſtituit, neſcio quid ſuperuacaneum præterea requiris? Atqui lex (*uti fateris*) *caput rei geſtæ ſpectat. Quæ uero ad id conducunt, ea omnia miſſa facit, neq; iam ultra curioſius excutit. Quid enim, an ſi tyrannum exegerit quiſpiam, non is iam tyrannicidæ præmium cepiſſet? cepiſſet opinor, idq́; iure optimo, ſiquidem & hic pro ſeruitute libertatem peperiſſet.* At id *quod à me patratum eſt, non exilium habet, non in poſterum inſtaurandæ tyrannidis metum: uerum abſolutam ſublationem, totiusq́; generis internitionem, omneq́; malum radicitus exciſum.* Et *mihi per deos, iam ab initio ad finem uſq; (ſi uidetur) rem totam perpendite, num quid eorum quæ ad leges pertinent ſit prætermiſſum, & num quid in me deſideretur ex his, quæ* Tyrannicidæ *oportebat adeſſe.* Principio *mentem prius oportet ſuppetere fortem, & amantem* Reipub. *quæq́; pro communibus cõmodis periculum adire non recuſet, quæq́; priuato ſuo interitu multitudinis incolumitatem auſit redimere.* Num *hac parte quicquam mihi defuit?* Num *frangebar animo?* Num *quum præſcirem per quæ pericula mihi perrumpendum eſſet, per ignauiam refugi? Profecto non potes dicere.* In *hac interim parte tantum commorare, atq; æſtima, an non uel uoluiße tantum iſta, ac ſtatuiſſe, præclarum facinus futurum fuiſſe uideatur.* Ac *putato me ſolius animi, uoluntatisq́; argumento præmium poſtulare, tanquam qui beneficio iuuerit.* Tum *ſi uoluntati meæ facultas defuiſſet: uerum alius poſt me* Tyrannum *occidiſſet, dic mihi: num abſurdum aut præter æquum fuerat dare præmium?* Minime.

Si dicerem, ciues, uolui, ſtatui, aggreſſus ſum: uoluntatis experimentum dedi, ſolus dignus ſum qui præmium feram: Quid tunc reſponſurus fueras? Nunc porrò non hoc dico, ſed inſuper aſcendi, periclitatus ſum, atq; innumerabilia priuſquam iuuenem occiderem, patraui. Neq; enim uſq; adeo facilem, factuq; procliuem eſſe rem exiſtimetis, cuſtodias perrũpere, ſatellites opprimere, unumq; hominem tam multos amoliri. Quin iſthuc penè maximum eſt omnium quæ ſunt in Tyrannicidio, totiusq; negocij caput. Nam ipſe iam Tyrannus non magna res eſt, neq; expugnatu, neq; confectu difficilis: uerum ea quæ tuentur continentq; Tyrannidem, quæ quidem ſi quis ſuperarit, is nimirum cuncta quæ deſtinauit, peregerit, & perpuſillum eſt, id quod ſupereſt. Sed ad Tyrãnos peruenire nunquam mihi contigiſſet, ni prius qui illum cingunt cuſtodes oppreßiſſem, omnesq; ſatellites ante debellaſſem. Nihil adhuc addo: uerũ in his rurſum immoror. Cuſtodiam oppreßi, ſatellites ſuperaui: Tyrãnum incuſtoditum, inermem, nudum reddidi. Vtrum his rebus confectis, nõ tibi uideor honore dignus? an adhuc cædem ipſam à me requires? Quinetiam ſi cædẽ quæris, ne ea quidem deſiderabitur. Non ſum incruentus: uerũ cædem peregi, magnam ac ſtrenuam: nempe iuuenis ætate ac uiribus florentis, atque omnibus formidandi, per quem ille ab inſidijs erat tutus, cui uni fidebat, qui complurium ſatellitum inſtar erat. An non igitur, quæſo te, præmio dignus uideor, ſed tantis rebus geſtis honore fraudabor? Quid enim ſi ſatellitem unũ, atq; adeo quid ſi Tyranni miniſtrum quempiam interemiſſem? Quid

ſi ſer

ſi ſeruum aliquem charum? an non hoc quoq; magnum uiſum fuiſſet, conſcendiſſe, mediaq́; in arce, medijs in armis, aliquem è Tyranni *familiaribus iugulare?* Nũc *& hunc ipſum qui occiſus eſt, cuiuſmodi ſit conſidera.* Filius *erat* Tyranni, *uel* Tyrannus *potius crudelior, dominus intolerabilior, ad ſupplicia dirior, ad cõtumelias uiolentior, quodq́; eſt maximum, hæres ac ſucceſſor omnium, quiq́; in longum noſtras calamitates poſſet prorogare.* Vin' *hoc ſolum mihi confectum eſſe?* Ipſum *uero* Tyrannum *uiuere adhuc, fuga ereptum?* Iam *horum nomine præmium poſtulo.* Quid dicitis? Non dabitis? An *non & illum uerebamini?* An *non dominus, an non grauis, an non intolerandus erat?* Porrò *nunc negocij caput deniq; ipſum perpendite.* Etenim *quod hic à me requirit, hoc quàm fieri potuit pulcherrime, confeci:* Tyrannumq́; *aliena cæde occidi, non ſimpliciter, nec uulnere uno, id quod fuerat optatiſſimum illi, uidelicet tantorum facinorum ſibi conſcio, ſed poſteaquam illum prius multo dolore excarnificaſſem, tũ quo nihil habebat charius, miſerabiliter proſtratum coràm oculis oſtendens: puta filiũ in ipſo æui flore, tametſi ſceleſtum quidẽ illũ, attamen & ætate uigentem, & patri ſimilem, ſanguine taboq́; oppletum.* Hæc *nimirũ ſunt parentũ uulnera, hij gladij uerorum* Tyrannicidarum, *hæc mors digna crudelibus* Tyrannis, *hæc ultio tantis ſceleribus congruit.* Cæterum *protinus interire, protinus excidere ſibi, neq; huiuſmodi ullum ſpectare ſpectaculum, profecto nihil habet* Tyrannico *ſupplicio dignũ.* Neq; *enim ignorabam uir egregie, nõ ignorabam, inquã, neq; quenquã alium*

latuit, quanta ille charitate filium ſit proſequutus, adeo ut illo extincto, ne paululum quidem temporis ſibi in uita morandum eſſe fuerit ducturus. Atqui haud ſcio, an omnes patres hunc ad modum affecti ſint erga liberos: uerum hic etiam ultra reliquos habebat quiddã, idq; merito, quippe qui conſpiceret illum unicum eſſe qui curaret, ſeruaretq; Tyrannidem, quiq; ſolus pro patre pericula ſuſciperet, & tutamen imperio adderet. Itaq; ſi nõ ob charitatem, certe ob rerum deſperationem ſciebã illũ protinus exiturum è uita: perpenſurum enim, iam nihil eſſe quur uelit uiuere, adempto tutamine, quod illi filius miniſtrauerat. Nimurum effeci, ut hæc omnia illum agminatim circumſiſterent, forma, dolor, deſperatio, formido, quiq; in poſterum imminebant metus: his aduerſus illum auxilijs ſum uſus, atq; ad id extremum illum conſilium adegi. Interijt itaq; uobis orbus, excruciatus, plorans, lachrymans. Luxit luctum, non illum quidem diuturnum, uerum qui ſatis magnus eſſet patri. Poſtremo quod eſt omnium acerbiſſimum, ipſe ſibi necem conſciuit, quod quidem mortis genus, præ cæteris miſerrimum, multoq; atrocius, quàm ſi per alium inferatur. Vbi mihi gladius? Num quis alius eum agnoſcit? Num cuius alterius hoc geſtamen erat? Quis eum in arcem adduxit? Ante tyrannum quis eo eſt uſus? Quis eum ad illum miſit? O enſis particeps, ſucceſſorq; meorum egregie factorum, poſt tanta pericula, poſt tantas cædes contemnimur, & indigni præmio iudicamur. Nam ſi huius tantum nomine præmium à uobis poſtularem: ſi ſic dicerem iudices: Tyrannum quũ mori uellet, quũ id temporis inermem

ſe de

ſe deprehendiſſet, meus hic illi gladius inſeruiuit, & ad conſequendam libertatē auxilio fuit uniuerſis, hunc quoque laude, præmioq; dignum iudicaſſetis. Porrò domino *tam popularis rei non gratiam retuliſſetis?* Non'ne inter *eos qui de* Repub. *bene meriti ſunt, ſcripſiſſetis?* Non'ne *gladium inter ſacra monumenta conſecraſſetis?* Non *illum ſecundum deos ueneraremini?* Nunc mihi *conſiderate, quæ ueriſimile eſt feciſſe* Tyrannum, *quæ dixiſſe, priuſquam ſibi mortem conſciſceret.* Quum *iuuenis à me trucidaretur, ac multis etiam uulneribus confoderetur, idq; in his corporis partibus, quæ conſpicuæ magis, magiſq; ſint oculis obuiæ, uidelicet ut quammaxime diſcruciaret eum, qui genuerat, quoq; primo ſtatim conſpectu perturbaret, miſerabiliter inclamabat, parentem implorans non adiutorem, nec opitulatorem: quippe qui ſenex iam eſſet, atq; inualidus: uerum domeſticarum cladium ſpectatorem.* Nam *ego interim diſceſſeram, autor qui fueram totius tragœdiæ, relinquens actori cadauer, ſcenam, gladium, reliqua quæ ad actum fabulæ pertinebant.* At *ille aſtans, ubi filium conſpexit, quem habebat unicum, ſemiuiuum, ſanguinolentū, cæde conſperſum, tum uulnera perpetua, plurima ac letalia, hunc ad modum exclamauit:* O *nate extincti ſumus, interempti ſumus, tanquàm* Tyranni *iugulati ſumus.* Vbi *mactator?* Cui *me ſeruat?* Cui *me relinquit? qui quidem iamdudum propter occiſum te fili ſum extinctus, niſi forte me tanquàm ſenem contemnit, ac lento ſupplicio me conficit: producitq; mihi mortem, redditq; mihi cædem longiorem.* Atq; *hæc loquutus, enſem quærebat.* Nam *ipſe inermis erat,*

propterea quod per omnia filio fideret:uerum ne is quidem deerat,ut qui iamdudum fuerit à me paratus, atque ad facinus futurum relictus.Euulſo igitur è cæde gladio, atq; è uulnere exempto,ait:Dudum me occidiſti,nunc finem malis impone gladie. Ades patri lugenti ſolamen, ſenilemq́; manum & infelicem adiuua,iugula. Tyrannū occide,luctu libera:utinam prior in te incidiſſem,utinam in cæde priorem occupaſſem locum.Occidiſſem quidē,ſed tanquàm Tyrannus duntaxat, ſed qui crederem mihi ſupereſſe ultorem : nunc autem tanquàm orbus occumbo, nunc tanquàm cui deſit etiam mactator. Atq; hæc ubi diceret,gladium adegit,tremens neq; ſat potens.Cupiebat quidem, uerum non ſuppetebant uires ad facinus exigendum. Quot hic ſupplicia? Quot uulnera? Quot mortes? Quot tyrannicidia? Quot præmia? Poſtremo ſpectaſtis omnes iuuenem dudum proſtratum,nec exiguū profecto, neq; mediocrium uiriū opus,ac ſenem huic circumfuſum, atq; amborum ſanguinem commixtum,libertatis illam & uictorialem uictimam, meiq́; gladij facinora. At gladius ipſe in medio amborum : declarans quàm non indignum ſe domino præſtitit: teſtansq́; quod mihi fidam nauaſſet operam.Id ſi à me ipſo fuiſſet patratum,minus fuerat futurum. Nunc autem illuſtrius eſt ipſa nouitate.Atq; ego quidem ſum is,qui tyrannidem ſuſtuli. Cæterum actio in multos eſt diſtributa,quemadmodum in fabulis fieri conſueuit.Ac primas quidem partes egi ipſe. Secūdas autem filius. Porrò tertias Tyrannus ipſe. Nam gladius omnibus inſeruiuit.

Decla

DECLAMATIO D. ERASMI ROTERODAMI,

non illa quidẽ uerſa,ſed quæ ſuperiori declamationi è Luciano uerſæ reſpondeat.

SI MIHI *cauſa hæc iudices, apud concionem popularem, quæ ſtudijs potius,quàm exacto rerum iudicio duci cõ ſueuit, eſſet agenda,ac non magis apud iudices ex honeſtiſsimis ordinibus delectos,nimirum grauiſsimos ſapientiſsimoſq́;,nonnihil profecto uererer, ne omnium animis noua hac & inſperata lætitia geſtientibus, atq; (ut ita dixerim) exultantibus, nec ſatis attentos,uec dociles eſſem auditores habiturus. Porrò fauentes, beneuoloſq́; multo minus : quippe qui frontem modo,quaſiq́; perſonam huius negocij intuentibus , non faciem ipſam propius contemplantibus uideri fortaſſe poſsim, in communi totius ciuitatis gaudio, tum autem in cauſa tam populari,uelut importunius obſtrepere atq; obturbare. Enimuero quum omnis affectus inutilis eſt ad recte iudicandum,tum ingens,intemperans,atque exundans lætitia, non ſolum iudicium omne funditus tollere ſolet,uerumetiam noſtri ſenſus non raro nobis eripere: præſertim ſi (quemadmodum hæc noſtra) poſt graues diuturnaſq́; calamitates, ac ueluti tempeſtatem ſæuiſsimam repẽte,præterq́; ſpem (quaſi portus quidã) fuerit obiecta. Quid autem tam acerbum liberæ multitudini, quàm ſeruitus? Quid tam dulce,quid tam exoptatũ,quàm libertas?*

libertas? Itaque non rebus modo ipſis, ſed uel inanibus harum rerum uocabulis, plebis animus queat ad quidlibet impelli: maxime primis his aliquot diebus, dum gaudiorum adhuc uelut æſtus quidam impotens, omnia ſurſum ac deorſum miſcet, dum lætitiæ temulentia, dum gratulandi dulcis quædam ebrietas pectus occupans, animum ad cogitandum inſtituere non ſinit. Verum ueſtra iudices ſingularis ſapientia, perſpicacitasq́;, non hoc tantum ſcrupulo me leuat, uerum & hanc mihi fiduciam ſuppeditat, uti ſperem futurum, ut hoc contradicendi munus, quod equidem nec inuidentia, nec fauore in Tyrannidem (ſicut iſte calumniabatur) ſed ſolita mea, & (ut opinor) nota Reipub. charitate ſuſcepi, uobis non modo non inuidioſum, ſed fauorabile, plauſibileq́; uideatur. Etenim poſtquam uiderem manifeſta quadam deorum beneuolentia, poſt diuturnam ac miſerrimam illam ſeruitutem, toties Reipub. uotis expetitam libertatem aliquando contigiſſe, nihil prius curandum nobis eſſe iudicaui, quàm ut gratos nos exhiberemus in eos, à quibus nobis tam egregia felicitas eſſet profecta, quo uidelicet munus ſuum huic urbi proprium, perpetuumq́; facere uellent, & conſtabilire, tueriq́; quod largiri non eſſent grauati, meminiſſemusq́; iiſdem in manu eſſe, ut eriperent ingratis, quod optantibus dediſſent. Sunt autem uel primæ gratitudinis partes, intelligere uidelicet, cui beneficium acceptum ferre debeas. Et hac una ratione mortales diuinæ beneficentiæ gratiam referre poſſumus: ſi beneficium acceptum agnoſcamus: ſi celebremus, ſi ad illos autores referamus. Neque mihi committendum putaui,

tuui, ut dum nimium candidi in ciuem eſſe uolumus, in deos ingrati, impijq́; reperiamur. Neque enim *iſthoc nomine nunc perinde laboratur, ne hoc præmij pereat ærario, & huius lucris accreſcat (quanquam id quoque longa iam* Tyrannide *exhauſtius eſt, quàm ut inde temere dari præmia conueniat immerentibus)* Illud *agitur, ne dij immortales, qui huius male conſulta, nobis uerterunt bene, hoc tantum munus à nobis tanquàm ingratis repoſcant, ſi quod ipſis ſolis debetur honoris, laudis, gratiæ, id illis fraudatis, in hominem contulerimus.* At *quem hominem obſecro?* Nempe *qui quum priuatus contra leges iuuenem occiderit, atque hac temeritate ſua reſtitutæ libertatis periculoſam occaſionem modo præbuerit, idq́; adeo imprudens (uti mox docebimus) non ueretur pulcherrimum* Tyrannicidæ *titulum dijs eripere, ſibi arrogare:* Reipub. *diem dicere, ac leges ipſas in ius uocare: ciuitatem ingratitudinis ream agere, niſi ſibi totam hanc felicitatem ferat acceptam.* Nullum *quidem iudices facinus ſpecioſius* Tyrannicidio, *nullum dijs dignius: uerum hoc impudentior, qui ſibi laudem tam eximiam uſurpat immeritus.* Nullum *præmium honeſtius illuſtriusq́;, quàm quod* Tyrannicidæ *debetur.* Sed *hoc impenſius accuratiusq́; ſpectandum, ne temere decernatur indigno.* Permulta *ſiquidem, permulta ad id requiruntur, ut hoc tam egregio titulo, ut hoc tam diuino præmio dignus quis eſſe uideatur: quorum nihil in hunc competere, paulopoſt euincemus.* Proinde *quum non tolerandæ improbitatis mihi uideatur, qui legibus tum homicidij, tum temeritatis pœnas debeat, eum à legibus*

præmium

præmium omnium maximum petere: petere dixi, imò flagitare: & ita flagitare, ut etiam ſi unum ex huius arbitrio dependerint, tamen multa inſuper iſti creditori ſunt debitura, Quæ cuncta quum poſtulare iure potuiſſet: maluit tamen homo uerecundus, unico perſoluto, reliqua ſibi deberi: ut haberet nimirum, quod obnoxiæ Reipub. *quoties libido ſit, poßit improperare.* Tum *illud utrum riſu potius, an odio dignum exiſtimem: quod in tribunalibus, quod apud ornatiſsimum ſeueriſsimorum iudicum conſeſſum,* Thraſonem *quendam nobis è comœdia retulit?* Sen*ſiſtis iudices, ut è corona pleriq; riſum tenere nequierint, dum perſonatus iſte* Hercules *tragœdiam illam ſuam nobis recitabat: de ſeſe terq́; quaterq́;* Tyrannicida, *de ſapiente illo gladio commilitone ſuo, qui per ſe prudens ſenē interemit: digno uidelicet, qui inter ſydera collocetur, domino in deorum numerum relato.* Dij *boni, quibus phaleris, quibus fucis, quibus ampullis facinus illud nobis ſuum ornauit, iactauit, exaggerauit? quàm militari iactantia, quàm* Stentorea *uoce, quàm faſtuoſo uultu, quàm arrogantibus ſupercilijs, quàm ſtupidis oculis, ſuum ipſe uobis encomium detonabat?* Quæſo *iudices, ut etiam nunc hominis uultum diligenter attendatis: non'ne uobis minitari uidetur? non'ne dicere? ni mihi præmium decreueritis, haud feretis impune, incolumi diuino illo meo, ac fortiſsimo gladio, qui uel ſine me, meas uices ubi lubebit, acturus eſt.* Quis *tandem iſtam ferat iactantiam, uel in eo, qui uere* Tyrannum *occidiſſet?* Hæc *quoque me cauſa iudices (neque enim inficiandum eſt) commouit, ut huius obſiſterem petitioni, uel magis, ut immoderatam*

ratam arrogantiam, ut odioſam huius imputationem retunderem. Videbam iam inde ab initio, quum certatim uniuerſa ciuitas dijs libertatis autoribus grataretur, ut hic ſeſe ira tumens in medium ingeſſerit, quàm indigne tulerit uictimas dijs ſeruatoribus immolatas. Sibi hunc honorem eripi, ſeſe unicum eſſe reſtitutæ libertatis autorem proclamabat, leges, aras, focos, omnia publica, priuatáq;, ſuæ dextræ, ſuo magnifico gladio deberi. Agite quid futurum denique iudices auguramini, ſi ad huius intolerabilem iactantiam, ueſtra autoritas, ueſtra comprobatio, ſi præmium quaſi pignus acceſſerit? Quid, niſi ut Tyranno ſubmoto, alter quidam huic ciuitati paretur, qui uentoſæ linguæ, gloriæq;, quaſi Tyrannidem quandam exerceat? Qui quotidie nobis odioſam iſtam ſuam Tragœdiam ingerat, quotidie dextram iſtam Herculanam, & gladium prodigioſum minitetur? Vtrum eſt hoc iudices Tyrannide liberari, an mutare Tyrannum? Videtis ipſi quàm minaci fronte me iam obtueatur. Quid mihi ſuccenſes? Quid minitaris oculis? Quid terres ſupercilio? An mihi non licebit libertate in contradicendo (tuo ſcilicet munere) uti, quũ tu ſic abutare? qui liberum tibi putaris (id quod etiam in proſcenio leges fieri uetant) crimen tam atrox, tam capitale in ciuem impingere, tantum quia libuit, idq; apud iudices iratos, in tam frequenti ciuium corona, quod nequeas uel leuiſſimo confirmare argumento. Siquidem quàm reliqua glorioſe, tam illud impudenter dicebas, mihi nullam fuiſſe cauſam, quare tibi cõ tradicendi partes ſuſciperem, niſi quò Tyranni necem, quæ me diſcruciaret ſcilicet, ulciſcerer. Quo quidem tuo

exemplo ſi uicißim in te liberet uti, mox intelligeres quàm atrocia, quanto probabilius in te poßint retorqueri. Nam tuum iſtud tam inuidioſum (quemadmodum tu quidem exiſtimabas) conuicium, me longe minus etiam territabat, quàm (quod uulgo dicunt) ex pelui redditum fulgur. Etenim præterquam quòd neq; affinitas, neque cognatio, neque neceßitudo, neq; emolumentum, neque prorſus alia res ulla mihi cum Tyranno interceßit, quur mea referret illum uiuere, ſine quibus rebus nullam in quenquàm criminis hærere ſuſpicionem nem tu quoque ſcires, niſi nunquam tribunalia uidiſſes, ac niſi hodie deuium te lucelli ſpes feciſſet iureconſultum: equidem arbitror, meam fidem, integritatem, pietatem, totamq; meam uitam ſic huic Reip. ſpectatam eſſe, ut iſto crimine tibi potius improbitatis odium, quàm mihi ſuſpicionem ullã conciliaris. Vides quàm multis adductus ſim cauſis, ut tibi obſiſterem. Deniq; (ſi ſcire uis) bona ciuium pars id à me enixißime flagitauit, ut ſui patrocinium aduerſum te capeſſerem, negantes ſibi uideri Tyrannide liberos ſeſe, niſi te à Tyrannicidæ præmio deijcerem. Non quod pudeat homini debere hanc filicitatẽ: tametſi id quoque durum, ei debere qui ſic imputet. Sed debere arroganti, ſanè quàm moleſtum eſt: at debere, cui non debeas, iſthuc uero non grauißimum modò, uerumetiam ſtultißimum. Equidem ne lenoni quidem, uel uerbo refrager, ſi modo is promercatur: ſed obnoxium eſſe tam importuno imputatori, tum qui nihil iuuerit, id uero bis miſerum eſt, bis ſtultum eſt. Nullus enim inſolentius exprobrat beneficium, quàm qui quod non dedit, id uult dediſſe uideri.

Sed

Sed finge mihi nullam eſſe cauſam quur tibi me opponerem, niſi quia ſic animo lubitum ſit meo, profecto nihil habes quod mihi iure ſuccenſeas. Etenim *quum apud iudices tam ſanctos agatur: ſi uere præmium meruiſti, non tibi honorem eripio, uerum etiam uehementer illuſtro, quando non paulo magnificentius eſt tyrannicidæ præmium euiciſſe, quàm tuliſſe. Sin minus. æquus ueniam dabis, ſi boni ciuis fungor officio, ſi nullo meo emolumento* Remp. *debiti præmij ream defendo, ſi ſtultitiæ crimẽ, ſi imprudentiæ infamiam à ciuitate depello, ſi non ſino, ut noſtro omnium periculo hæc urbs in deos exiſtat ingrata:* Poſtremo *ſi deorum immortaliũ cauſam ago, quibus honorẽ debitum tu conaris interuertere, ut uel hinc ſat liqueat, quãta religione reliquam cauſam egeris, qui ſtatim ingrediens tam impudenter ſis calumniatus,* Con*tradicit, igitur contra* Remp. *fauet* Tyranno. Q*uanquam ego illud quoque liberæ ciuitatis eſſe iudico, hoc loco uel* T*yrannorum cauſas citra fraudem agere licere.* N*eq; tamen à uobis poſtulo iudices, ut uel mihi proſit in cauſa hoc meum erga* Rempub. *ſtudium, uel huic obſit tam inſolens arrogantia: imò non deprecor inuidentiæ ſuſpicionem, non refugio uel atrociſsimam illam, quam iſte mihi conabatur impingere, inuidiam, ut* Ty*ranno fauiſſe uidear, niſi certioribus, quàm ut à quoquam refelli poſsint, argumentis euinco, niſi demum, & aduerſario perſuadeo, modò ne tergiuerſetur, ut quàm maxime ciuiliter quis agat, nullum ei deberi præmium: Sin exactius, ſeueriusq;, pœnã etiam ab ipſo deberi.* Q*uæ quidem dum quàm poteſt breuiſsimè facio, quæſo iudices, ut*

ces,ut me attentis animis atque auribus audiatis. Memi niſtis iudices,ut iſte inter dicendum ſubinde nobis cona tus ſit ob oculos ponere,id unum ſpectare iuſſerit, quan tis malis Tyrannide ſimus leuati. Hoc paßim inculca= bat, hac re bonam orationis partem occupabat, nihil nos aliud perpendere uoluit,niſi quod grauem ſeruitu= tem toleraſſemus,nunc optata libertate frueremur. Nimi= rum id tantum uos ſpectare uoluit,quod ad hoc iudicium nihil attinebat. Neque enim hoc in quæſtionem uenit, quàm miſera ſit Tyrannis, quàm optanda libertas. Sed de illo cognoſcitis iudices, quum libertas huic urbi ſit re ſtituta, quanta hinc laudis portio huius uirtuti debeatur, & an id quod euentu cum huius facto coniunctum eſt, idem cum eius merito coniunctum uideri oporteat. Re= legam autem eadem ueſtigia, quibus ipſe in cauſam in= greſſus eſt,quod equidem refellendi genus ſimpliciſsi= mum eſſe puto:ſequarq́; partes illas, quibus iſte rem ſe= cuit,id nimirum agens,ut quemadmodum ingenioſi con uiuatores iiſdem carnibus alio atque alio modo coquen dis,condiendisq́; efficiunt, ut multa opſoniorum genera uideantur,itidem iſte nobis ex unico homicidio multa fa ciat tyrannicidia. Repetam igitur ordine gradus illos, quibus iſte facinus ſuum ſibi uiſus eſt mirifice attollere, & in quibus identidem reſtitabat. Quod ſi me deturr= bante, uel in uno quolibet conſiſtere poterit:tum ipſe ſeſe uictorem pronunciet licebit. Quot tyrannicidia,in= quit,quot præmia? Primum quod uolui,deinde quod co= natus ſum. Tum autem quod filium occidi pluſquam tyrannum. Poſtremo, quod pater ob mortem huius ſi= bi ne

bi necem conſciuit. Principio quod uoluit iudices, quis nō leuius eſſe uideat, quàm ut ſit refellendum? niſi quod iſte tanta uoce intonabat, toties inculcabat, quod Tyrannum uoluiſſet occidere, atque id (ut nihil iam accideret) tamen præmio dignum aſſeuerabat. Quid autem tam ridiculum, quàm nudæ uoluntatis præmium à lege flagitare? quæ adeo nihil ad ſe pertinere putat, quid uelint, aut in animo ſtatuant homines, ut neq; pœnam irrogent, ſi quid uelis modo perperam: neq; præmium oſtendant, ſiquid officioſe uelis: uerum id unumquēq; uoluiſſe interpretantur, quod nulla ui coactus effecerit. Ergo'ne, inquies, non magna facti pars eſt uoluiſſe, quod quidē arduis in rebus uel ſolū ſufficere ſolet? Recte ſanè. Sed apud deos modo: quippe quibus ſolis perſpicuum eſt quid nolis aut uelis, ab his præmium expectandum, ſiquid præclarum animo cōceperis. Lex hominum uices agit, & quid in obſcuris illis ſinuoſi cordis ſpecubus mortales agitent, adeo ſua referre nihil putat: ut non dicam abdita aut ſuſpicioſa, ſed ne ea quidē admittat, quæ populari ſunt opinione famáq; iactata. Poſtremo ut non niſi comperta recipiat, non audiat niſi quæ ſunt certiſſimis argumentis deprehenſa, probata, euicta. Cedo, quod eſt facinus tam nefarium, cuius ſimplex uoluntas in crimen unquam eſt uocata? Iſta iudicia Aeaci, Rhadamantiq; tribunalibus ſeruantur. Hic mihi non quid uolueris, ſed quid feceris adferto. Quòd ſi nulla lex ulli flagitio ſupplicium minatur, quod in animo ſtatueris, quæ tandem eſt impudentia, pro merito quod præſtare uolueris duntaxat, perinde quaſi præſtiteris, à lege quaſi præmium poſtu-

lare? Quæ quidem quum ad id unum ſit comparata, ut maleficia uel deterreat, uel coerceat, multoq; magis ad eius partes pertineat, nocentibus erogare pœnam, quàm bene merentibus largiri præmia (id quod mox co pioſius demonſtrabimus) poſteaquam in criminibus nõ accipit inſimulationem meræ uoluntatis, quæſo te, in pe tendis præmijs oſtentationem uoluntatis admittet? Quis autem eſt ciuium uel quantumlibet ignauus, qui non uelit Tyrannum *occidere, ſi tuto liceat? Quis non uel leno, ſaltem emolumenti cauſa uelit?* Deniq; *quis nõ facile ſimulare poßit uoluiſſe ſe: uidelicet quo præmium gratis auferat?* Vis *itaque dicam, quantum hoc totum habeat momenti, uoluiſſe occidere?* Nempe *perinde eſt, quaſi te ſomniaris occidiſſe.* Par *pari penſari conuenit. Qui præſtitit beneficium, ei lex beneficium rependit: at qui bene uoluit tantum, ei quid debetur, niſi ut uicißim bene uelit* Reſp. I *nunc, & hoc in gradu nos iube conſiſtere.* Rem *tam eximiam, inquis, animo uerſaui, ſtatui, decreui: an præmium negabitis?* Non *fraudaberis præmio, ſi iſthoc nomine poſtules: uerum illud interim præmij feres, uelut homo nimium perfrictæ frontis, irriſus, exploſus, exibilatus diſcedes, quem non puduerit id à lege poſtulare, quod ne leno quidem auſit à quoquam petere, ut rem pro uoluntate auferat, nemo tam uecors qui concedat, ut uoluntatem neſcio quam, hoc eſt minus quàm uerba pretio redimat.* At *non uolui tantum, inquis: uerum & periclitatus ſum, aſcendi, ſubmoui ſatellites.* Primum *iſthuc tu quidem conſultè facis, quod de gradu illo deſiliſti, in quo nimis profecto incommode ſtabas,*

bus, quanquam ne in hoc quidem multo commodius con ſtiteris: Nam etiam ſi paulo minus abſurdum uideatur, haud ita multo minus impudens tamen eſt, quum lex palàm præmium decernat ei, qui factũ præſtiterit, te quòd conatus modò ſis, præmium poſcere. Ergo ne hoc quidẽ iuris erit apud te legibus, quod per illas eſt ciui priuato cum ciue priuato? Age quid ſiquis ciuium tecum iniiſſet contractum, ita ut ille pecuniam ſtipulatus, tu conditionem pactus eſſes, mirum ni ſuo uterq; periculo, atque is nondum præſtita conditione, nummos his uerbis abs te petat: Cedo mercedem, conatus ſum, tentaui, adniſus ſum: an non protinus impudenti homini reſpondebis: Cedo conditionem? Nam de tuo conatu quid mea refert? quãdoquidem effectum abs te pactus ſum, non conatum. Puta totidem uerbis tibi nunc reſpondere legem: Agnoſco contractum, non muto pacta: debeo præmium, ſed ſi tu conditionem præſtitiſti, ſi tyrãnum occidiſti. Verbis aut obligantur, aut abſoluuntur homines. Si conato pollicita ſum præmiũ, non grauabor dare ſin ei qui facinus peregiſſet, quod tandem ius eſt te ferre quod es ſtipulatus, me non ferre quod ſum pacta. In priuatis ac minutis contractibus nemo tam improbus inuenitur, ut lucrum conditione promiſſum poſtulet, non præſtita cõditione, nemo tam ſtultus ut det, ſi quis poſtulet: & tu à Rep. maximũ omnium præmium poſtulas, quod conatus modò ſis? Nihil mihi niſi nugas adfers, donec illud unum audiã, quod te præſtare oportebat. Volui, inquis, aſcendi, perrupi cuſtodias, ſubmoui ſatellites, quantulum iam eſt illud quod ſupereſt? Quid adhuc deſideras? Nempe nihil in te deſi-

dero præter illud, cui ſoli debebatur præmiũ. An non *intellexiſti in iſtiuſmodi contractibus duplex eſſe periculum: quorum alterum ad hunc tantum, alterum ad illum proprie pertineat: uidelicet perſoluendæ mercedis, & præſtandæ conditionis.* Ego *meo periculo præmij dependendi onus recipio, neque tua referre putes, neque refert quàm anguſta mihi res, unde corradendum quod debeã pretium.* Tu *itidem conditionem tuo ſuſcipis periculo, neq; mea quicquã intereſt, quo ſudore, quo periculo ſit ea tibi præſtanda.* To*tam iſtam curam, totum hoc negotium tibi relinquo.* Quod *ſi ego iam præſtita abs te conditione, commemorem tibi in agris meis male prouenißſe ſegetes, merces naufragio perijſſe, nihil auelli à malis debitoribus, non ſine graui diſpendio conflari poſſe pecuniam, quam tibi debeam, dic obſecro, nõne nugas agere me dices, negans horum quicquam ad te pertinere?* Hoc *uno modo poſſe ſatisfieri tibi, ſi pecunia numeretur.* Neq; *quiſquã eſt iudex tam iniquus, quin te tuo uti iure fateatur.* Et *mihi pulchre ſatisfactum exiſtimas, ſi tu mihi tragœdiam adferas, quantũ adieris periculi, quantum ſudorum, quantum uigiliarum exhauſeris, dum ſtudes præſtare conditionem?* Res *eſt (mihi crede) calumnioſior, ſcrupuloſiorq;, quàm ut legibus tam occupatis conueniat, alienam expendere uoluntatem, alienos penſiculari conatus: quorum ſuos quiſq; nimio ſolet æſtimare, non ſuos difficile eſt adamußim perpendere.* At *facti, facilis eſt æſtimatio.* Proinde *ea in legis cognitionem cadit: hinc reliqua omnia cõſueuit metiri.* T*ametſi nõ piget interdum æqui boniq; rationem habere.* Verũ *in his*

litibus,

litibus, quæ de uetere illa formula pendent, inter bonos bene agier oportet:at in contractibus, quæ neq; ui,neq́; dolo coierunt,quid eſt quod à præſcripto recedatur,niſi quis uelit omnino à pactis diſcedere? Quid uis? Circumſpice,& ſi potes uſquam inuenire exemplum,non nego præmium.Sæpenumero in pugilum Olympicis, ſæpe in certamine ſpectator (opinor) ſediſti.Cedo,num quando uidiſti quenquam tam impudentem,qui palmam ſibi hoc nomine uendicaret,quod ſtrenue certaſſet? Nō arbitror, atq; id in re penè ludicra,certe ad uoluptatem cōparata. Et tu in tam ſerio,omniumq́; ſplendidiſsimo negotio, id tibi poſtulas,quod in ſcenicis illis pudeat uel impudentiſſimum tentare? Age quoties, & illud uidiſti euenire, ut qui ſeſe fortiſsime,doctiſsimeq́; geßiſſet in curſu, is à præmio longiſsime abeſſet, & ignauiſsimo fauerct euentus? Habeat ille ſanè, quod cauſetur,excidiſſe habenas,cōſternatum equum,fractam rotam, iactet ſe uel arte, uel uiribus tanto præcellentiorem, quanto Therſitæ præſtitit Achilles,niſi metam prior attigerit, profecto poſtulandi præmij ius nullum habebit,fortunam ſuam incuſare licebit.Cæterum Agonothetæ non indignabitur: propterea quòd hoc animo in certamen deſcenderit, ut eius uteretur conditione,id eſt,ita demum præmium ferret,ſi uirtuti fortuna fauente uiciſſet. Alioqui ſi conatui,non tantum effectui præmium deberetur, tot palmis eſſet opus, quot in Olympicum certamen ueniſſent. Quanquam in huiuſmodi ludis,qui ſolēnitatis,uoluptatiſq; gratia proponūtur,fit interdū, ut uictis quoq; præmia ſtatuātur,nō honoris,ſed ſolatij gratia: uerū ſerijs in rebus, atq; adeo

periculoſis, quænam obſecro lex unquam mercedem ſtatuit, niſi ſiquis facinus peregiſſet: & ita peregiſſet, ut omneis numeros implerit? A quo tu quantum abſis, mox audies: nam nunc de conatu tantum agimus. Lex igitur ciuicam promittit coronam ei, qui ciuem in bello ſeruarit. Quis unquam ad hunc honorem uel aſpirauit, quòd ſe telis obiecerit, quòd non ſine multis uulneribus diſceſſerit? Profecto niſi ciue ſeruato, nemo ciuicā petit. Quis unquam his uerbis muralem petijt: Acriter contendi iudices, ut mœnia ſuperarē. Omnia feci, ſed depulſus ſum? Quantumlibet eniſus ſit, niſi conſcenſo muro, nemo tam inuerecundus, ut muralem coronam ſibi deberi dicat. Obſidionalē nemo flagitat, niſi depulſa obſidione. Poſtremo nullus honos petitur, niſi ab eo qui id effecerit, ad quod honor inuitat. Qui nauim in tempeſtate deſertam, ad littus perduxerit, huic ex lege uendicatio eſt earum rerum, quæ naui uehebantur. Quorſum attinet hic tuam iactare peritiam, ſudores, pericula, conatus? Nihil non feceris, quo nauem in tutum reduceres, ſed uictus tēpeſtate deſeruiſti, audebis quicquam ex his quæ ſunt in naui, tibi uendicare? Aut ſi auſis, futurum ſperas, ut quiſquam te uel pilum ſinat attingere? Non opinor. Siquis unquam ouationem, ſupplicationem, triumphum obtinuit, quòd ad uictoriā omnibus neruis eſſet eniſus, quòd gnauiter ſe geſſerit in bello, niſi ſuperior diſceſſerit, niſi præſcriptum à lege numerum hoſtium fuderit, aude, & tu tibi præmiū promittere, quod tyrannicidiū ſis aggreſſus. Quod ſi nemini hominū memoria cōtigit, deſine tibi noua ſpe blādiri, deſine inaudito exēplo poſtulare, quod

ſperare

ſperare ſit improbiſſimum,dare poſtulanti ſtultiſſimum. Noli nobis commemorare, quanto capitis periculo murum arcis conſcenderis, qua uirtute ſatellitium tyrannicum perruperis, alios depuleris, alios occideris: quorum maximam partem tibi liberum eſt fingere. Ad obtinendum tyrannicidæ præmium, duobus duntaxat uerbis eſt opus, Tyrannum occidi. Quantumuis conatum exaggeres, alleues, attollas, non niſi tyrannicidæ debetur præmium. Alioqui quid dices ſi eodem illo die, quo tu arcem conſcendiſti, permulti pariter aggreſſi, ſua quiſq; uirtute freti: quorum nemo tamen tyrannum intereniſſet: utrum omnes tyrannicidæ præmio potientur ex æquo, nempe quia conati? Age quid ſi multis ſtrenue rem aggreſſis, uni cuipiam, qui ſit omnium ignauiſſimus (ut non ſemper uirtuti reſpondet fortuna) eum contingat interficere, an non præteritis reliquis hic unus honorem auferet? Quamobrem tandem? Non quia plus adierit periculi, ſed quoniam id cõfecit, cui lex honorem decreuit. Hic tu fortaſſe rurſus incipies deplorare, fruſtra ſumptam operam, negabis æquum eſſe uirtutis egregios conatus merito fraudari præmio, niſi fortunæ ſuffragio adiuuentur. Sed quæ tandem poteſt eſſe iniqua conditio, quam nemo compellitur accipere: niſi cui cordi ſit? Quantumlibet iniqua conditio proponitur, eam nimirum facit æquiſſimam, quiſquis ſuapte ſponte recipit. In aleæ ludo (ſi fas eſt hoc exemplum cõferre) quid iniquius, quàm uel ſummum artificem ab imperitiſſimo ſuperari, ſi modò iactus commode cadat. Atque id adeo nemo tanquam iniquum cauſatur: propterea quod cui

luſus huius lex non probatur, ei liberum erat non ſuſcipere. Itaq; lex quid præſtari uelit, id palàm, atq; in medio proponit. Quid abs te præſtari poßit, id tibi relinquit expedendum. Illa nihil mauult, quàm ut res quamoptime cadat: quod ſi poſteaquam nihil iam intentatum reliqueris, quo minus effeceris, per fortunam ſtetit, intelligis (opinor) nihil habere te, quod legi ſuccenſeas. Fortunam, ſi ita lubet, in ius uoca, cum lege nihil tibi rei: quæ ut nihil promittit, ita nihil debet, niſi præſtanti. Neque uero exiſtimemus iudices, iſtud à maioribus qui hanc legem tulerunt, ſine ſumma ratione fuiſſe factum, ut conato præmium non eſſe ſtatuendum putarint: uidelicet illud cauerũt, non tantum'ne ancipites iſtas, & inexplicabiles huiuſmodi de conatu lites inuitarent, uerumetiam quod intelligerent tyrannicidij conatum nõ poſſe, niſi ſummo ciuitatis periculo ſuſcipi. Vnde futurum proſpiciebant, ut ſi conatui præmium ſtatuiſſent, temeritate conantium Reſp. ſubuerteretur potius quàm reſtitueretur. Etenim tyrannis quid aliud eſt quàm graue capitaleq; ciuitatis hulcus: huic ſi quis medeatur, ei merces digna propoſita eſt, quàm ita demum ferat, ſi remedium præſentaneum attulerit. Verum huic malo neminem oportet admoliri manum, niſi certũ artificem, qui ſua diligentia peritiaq; fretus, non ſinat hoc licere fortunæ, ut dum ipſe ſalutem dare conatur, illa uitam penitus eripiat. Quid? utrum tu igitur in eiuſmodi diſcrimine conatum præmio iudicas inuitandum eſſe: an potius pœna deterrendum, niſi quod conatus eſt quiſpiam, idem præſtiterit? Nec illud te ſubleuat, quod mihi uidebare ratiocinando colligere,

quum

quum lex in maleficijs pœnam irroget ſimplici ſceleris molitioni, par eſſe ut multo magis in benefactis conatus habeat rationem: nam oportere legem multo propenſiorem uideri ad compenſandam uirtutem, quàm ad retaliandam culpam. Atq; *uide quàm hic tota erras uia.* Prin*cipio non animaduertis hoc tyrannicidij facinus toto genere à reliquis diſcedere, propterea quod aliorum molitio cum priuato molientis periculo modo coniuncta eſt: huius cum publico* Reip.*diſcrimine copulata, ut temere moliri tyrānicidium nihil aliud ſit quàm temeritate priuata rem omnium prodere.* Deinde *lex nec in quouis crimine, nec qualemcunq; conatum in quæſtionem uenire ſinit, uerū in paucis duntaxat, quæ uel propter inſignem atrocitatem hoc odij merentur, uel eiuſmodi ſunt, ut prius exitiū adferant, quàm conatus dent ſignificationē: quod genus parricidium, ueneficium, proditio.* Poſtremo *non uides nihil eſſe ſimile, totáq; natura rationéq; diſcrepare, pœnæ legitimam irrogationem, & honoris largitionem.* Nam *alterum quidem proprie legum munus, alterum quaſi quædam de iure conceſſio, legiſq; candor (ut ita dixerim) quidam eſt.* Hoc *ita habere ſic demum intelliges, ſi reputes quàm multa ſint quæ lex iubeat, addita pœna ni pareas: quàm multa item uetet, niſi obtemperaris ſupplicium minitans: cõtra, uix unum, atq; alterum eſſe, ad quæ præmio ſollicitet.* Quædam *enim eiuſmodi ſunt, ut durum ac ſeruile uideatur ad ea metu mali adigi: quo de genere ſunt, uxorem ducere, operam dare liberis.* Hic *lex nimirum urbanius ac uerecundius tecum agit, patris, non magiſtratus ſumit habitum, pretio*

ad id

ad id inuitat, quod alioqui gratuito te præſtare decebat. Rurſus alia tametſi id genus ſunt, ut à quouis non improbo ciue præſtari uelle oporteat, tamen, & fortiora uidentur, quàm ut à multis præſtari queant: & periculoſiora, quàm ut multi uelint ſuſcipere: nam inhumanum uidetur cuiquam uitæ ſuæ contemptum imperare: ad hæc igitur præmio animat, quaſi'que calcar addit uirtuti. Proinde non oportet hanc legum indulgentiam longius trahere, quàm ad quæ ſemel ipſa aſtringit. Nec mirandum eſt ſi attentior, ſi uigilantior, ſi exactior eſt in proprio, naturali'que munere ſuo, quàm in eo in quo pro temporis ratione in alienas partes deſcendit. Huic aſtipulatur illud, quod nouis etiam criminibus exemplum, aut nouum noua lege ſolet inſtitui, aut à ſimili lege mutuo ſumi. Neque tamen idem fieri conſueuit, ſi quis quid noui facinoris cum laude patrauit, ut præmium à ſimili conſtitutione decernatur: niſi lex extet, quæ nominatim honorem ſtatuat eius facto, quod roget, uix habebit: quod poſtulet, haudquaquam. Qur enim legi neceſſe ſit paßim ciuium ſuorum officium mercede redimere? quandoquidem ne ſit impunita improbitas, id publicitus omnium refert: at probus eſſe nemo gratis poteſt. Quid autem eſt quod non uel gratus patriæ debeat ciuis? cui ſi uel animam impenderis, quid mirandum, ſi quod acceperas, id reſtituis? Vt ſupplicio dignus ſis, niſi parenti pietatis officium perſoluas, non præmium illico tibi debeatur, ſi perſoluas, Itidem, ſi quid in leges cõmiſtas, non potes effugere ſupplicium: at non ſtatim illæ tibi præmium debituræ ſint, ſi quid cum officio feceris. Nam

ſi ciues

ſi ciues omnes ſeſe in officio continerent, ne opus quidem eſſet ullis legibus: quippe quæ non ad bonos mores comparatæ, ſed malis è moribus natæ ſunt, id quod uere uulgo dictitant, ac pharmaci uice fungantur. Finge itaq; nullas eſſe leges, quemadmodum de aureo Saturni ſeculo fabulantur poëtæ, ſuo quenq; ſponte fungi officio: an tu hic clamabis perire benefacta, quod nulla lex præmium decernat? Vti lex non minatur niſi improbis, ita non pollicetur optimis ciuibus. Quorſum enim opus promiſſo, quum uirtus abſoluta abunde ſeipſa contenta ſit? Proinde petere quòd illa non ſit pollicita, profectò plus quàm impudentiſſimum eſt: improbe flagitare quod ea candide ciuiliterq; promiſerit, ciuis eſt probitatis non ſatis ſpectatæ. Tu quid merueris, paulo poſt excutietur: interim finge ſanè præcipuam quandam utilitatem attuliſſe: cui tamen ex lege præmium non debeatur. Vtrum protinus clamitabis infrugiferum fuiſſe officium, ciuitatem in ius uocabis, plebem ingratam uociferabere, minitabere iudicibus, niſi tibi mercedem ex animi tui ſententia decernant? An potius ipſam uirtutem abunde magnum ſui præmium iudicabis? Oblectabis te conſcientia recti. Hunc eſſe maximum fructum officij duces, quod de alijs citra tuum emolumentum benemerendo ad deorum benignitatem uidearis accedere? Nimirum hæc tibi futurá ſunt ſatis, ſi modò ciuis ſis optimus. Quòd ſi non contentus iſtis, aliud adhuc neſcio quod præmium deſideres, certe maximo proximum eſt gloria: hoc tu iam propemodum tuliſti. Quanto metiris precio, uolitare per ora mortalium, celebrari, laudari, digitis notari mille,

oculos

oculos omnium in te coniectos circumferre? Iſta, inquam, uel maxima præmij pars: nam pecunia ſanè quàm exiguum momentum adfert. Tu conatus duntaxat es, permagna portio, uel caput potius ipſum tuo deeſt facinori. At quum interim his rebus frueris, dum non occiſo tyranno, tamẽ uelut tyrannicida celebraris, quæſo te, quantula pars abeſt à tuo præmio quod laturus eras, etiam ſi tyrãnum occidiſſes? Poſtremo iſthuc ipſum præmium, penè dixerim, inuidendum mihi uidetur, quod iam tibi licuit toties Reipub. tyrannicidium imputare, quod in celebri iudicio tibi contigit honeſtiſſimum præmium flagitare, & in tam frequenti theatro ſpectante Rep. magnificam iſtam tuam tragœdiam peragere. Mihi uidetur iudices, beneficij tuliſſe gratiam, quiſquis exprobare beneficium potuit. Tu fortunæ, tu deorum munus imputas ciuitati, & ſunt fortaßis qui tibi libertatem acceptam ferant. An hæc tanta præmia contemnis? quæ uel uero tyrannicidæ ſufficere debuerant, niſi lex maluiſſet præmio conatum ab effectu diſtinguere. Quanquam nullum mehercle præmium magis congruit ei, qui tyrannum conatus ſit occidere, nec occiderit, quàm ut illi contingat tyrannicidæ præmium ſperare, nec ferre tamen. Hiccine erat ille gradus, in quo nos tecum commorari iubebas? Quanquã hoc nomine tuus conatus munus promeretur præmium, quod aliorum propoſito fortuna modo defuit, tibi uoluntas, ut ais. Effeciſti quod uoluiſti: id quod erat neceſſe, nec feciſti, nec uoluiſti. Sed iamdudum alium gradum (ut uideo) circumſpectas, in quem te recipias: nam in hoc quàm citra omnem præmij ſpem conſiſtas, intelligis.

giſ. Age *ſequemur te per omnia,& aliunde aliò fugitan tem perſequemur,nec uſquam ſinemus conſiſtere.* Atqui *non tantum aggreßus ſum inquis, uerumetiam occidi, nempe filium:atq; id facinus in duo ſecas tyrãnicidia,& quod filium ſuſtuleris pluſquam tyrannum, tum tyran=nidis ſucceßorem : & quod parenti,necato filio, mortis cauſam miniſtraris.* De illo *mox, nunc hoc cuiuſmodi ſit inſpiciamus.* Parentem *ais abs te, iugulato filio, eadem occiſum opera : negas enim referre, qua uia peremeris, modo ſuſtuleris:imò ſplẽdidius iſthuc uideri uis,quod tuo quidem enſe,uerum ipſius dextera ſit interemptus.* Hæc *tam honeſta iudices oratio poßit parum attentum falle=re, præſertim hoc rem fucis illis ſuis, & phaleris uendi=tante, dum nobis ob oculos ponit ualidum illum floren=temq́; iuuenem, ſic patri adamatum, crebris uulneribus confoßum:parentem ſenem miſerum,illi circunfuſum,eo=dem exanimatum enſe, ſanguinem utriuſq; inter ſe con=fuſum.* Iſta *quidem dictu ſplendida,ſed quid ad tuam cau ſam attinent?* Nemo tam *cæcus qui nõ uideat, nemo tam effrons qui neget, ſpectaculum illud multo omnium iu=cundißimum extitiſſe ciuitati,quum ſenem tyrannum iu=ueni uideret incumbentẽ,exanimem exanimi,& in alte=ro gauderet ſeſe leuatum malis præteritis,in altero futu=rorum metu.* Hæc *quum per ſe maxima,quum* Reip. *ſint gratißima,quid attinet uerbis exaggerare?* Illud *unum in hoc iudicio uertitur, utrum tibi acceptum ferri opor=teat, quod pater ſine controuerſia tyrannus occiſus eſt, an fortunæ ſuperûmq; dexteritati.* Quod *enim tuo gla=dio perẽptus eſt, id uero quàm eſt futile nihiliq́;.* Quid *ſi*

tuo

tuo gladio ab eo qui eum utendum abs te rogaſſet, tyrannus eſſet necatus, num tu protinus tyrannicidæ præmium petitum uenires? Lex *occiſori pollicetur honorem, tu eum iugulaſti, de quo certe controuerſum eſſe poterat, tyranni nomine cenſendus eſſet nec'ne, eum de quo nihil erat dubitationis reliquiſti. Si prudens, prudens excidiſti à præmio: ſin metu, multo minus etiam cauſæ eſt poſtulandi muneris. Verum illud tute uehementer urgebas, uti prudens uolens'que reliquiſſe uiderere. Sed quod tandem erat iſtud tuum conſilium, quum tibi ſic in manu eſſet, non toto metu liberare* Remp. *ſed ultorem tui facinoris, & uerum certumq; tyrannum relinquere? intelligebas (ut ais) omne negocium confectum extincto iuuene, propterea quòd modis omnibus futurum præſcires, ut ſenex illico ſibimet eodem gladio necem conſciſceret. Videte iudices, in manifeſtiſſimo mendacio qua rima conatur elabi: niſi diuinandi ſcientiam commentus fuiſſet, non poterat hinc explicare ſeſe. Siquidem hæc uel augur, uel haruſpex, uel uates diceres, fortaſſe nonnullos inuenires qui iſta prædicanti fidem eſſent habituri. Nunc quid impudentius? quid uanius? quid ueri diſſimilius? quàm aſſeuerare, id certũ præſciſſe te, quod tale ſit ut quiuis alius exitus potius fuerit expectandus?* An *coniecturis es aſſequutus id euenturum quod euenit? At quid aliud effici coniecturis poterat, niſi ut uel ſperares, uel ſuſpicarere? Porrò in re tam ancipiti, quæ dementia erat ſpem incertam ſequi, diſcrimen certum negligere? Sed audiamus obſecro certas illas coniecturas, quibus hic noſter uates præſenſit inopinatum*

omnibus

omnibus exitum. Iam ætate feſſus erat, inquis, iam uiribus defectus, nec obtineri iam autumabat poſſe tyrannidem adempto filio. Tum indulgentius amabat, quàm ut filio uellet eſſe ſuperſtes. Non'ne ſentis hæc adeo non eſſe naturæ rerum conſentanea, ut iam omnibus uideantur eſſe confutata, uel priuſquàm refellantur? Vtrum ſeni mentem ullam fuiſſe putas, an non putas? Si non putas, fieri potuit ut illi tutum uideretur, quod neutiquam erat tutum, atque ita protinus toto falleris augurio: ſin putas ſapuiſſe, quur erat quod uſqueadeo diffideret? Quaſi uero tyrannis uiribus duntaxat unius hominis, ac non multo magis ingenio, uerſutia, calliditate, largitione, crudelitateq́; cõtineatur: quæ omnia ſi magis in ſenem quàm in adoleſcentem competunt, quur tu in diuerſum torques augurium? An non illa ætas uſu rerum callentior eſt? an non altius diſsimulat? an non cauet diligentius? an non proſpicit oculatius? iraſcitur implacabilius? tenacius iniuriæ meminit? meliusq́; in longinquũ conſulit? His ſolis rebus imperium tyrannicum adminiſtratur. In militiæ duce quantulum eſt illud momentum, quod corporis uires adferunt? at in tyrannide profecto multo minus. Cur magis illum terreret ademptus filius, quàm extinctus ſatelles quiſpiam audacior? quum arx ſupereſſet approbe munita, ſupereſſent opes, arma, ſatellitum ingens agmen, tot in ciuitate factioſi potentesq́;, qui non ſolum tyranni partes adiuuabant, uerumetiam tyrannos agebant: quos equidem ſpero nunc nobis non eſſe metuendos (nolim enim infauſta ominari) at ita tamen, ne nimium ſecure negligãtur. Vſqueadeo'ne ſenem crudа

uiridiq́; (quod omnes norunt) ſenecta callidum, animoſum, ambitioſum, non ſtultum, una filij mors conſternauit, ut rebus deſperatis protinus è uita ſibi migrandum duxerit? præſertim quum ille patris dominatum nihilo reddiderit tutiorem, ſed multo inuidioſiorem, idq́; ob libidinem, atque ætatis inſolentiam temeritatemq́;, adeo ut expedierit propemodum illi ad ſtabiliendam tyrannidem filium è medio tolli. Etenim *quo propius ad iuſti regni ſpeciem acceſſerit tyrannis, hoc minus eſt inuidiæ obnoxia, magisq́; tuta.* Iuuenis *ille ſolum hoc augebat, quod maxime tyrannos ſolet euertere.* Vera *illa tyrannidis munimenta in callidi ſenis pectore erant collocata.* Sed *tenerius adamabat filiū, quàm ut defuncto poſſet ſupereſſe.*De *matercula quapiam priuata loqueris, an de uiro ſene, callido, crudeli, denique tyranno?* Quid *ego iudices in eo ſermone argumentis coarguendo ſumam operam, quem ipſa natura, quem mos, quem communis omnium ſenſus repudiat?* Quis *unquam iſthuc audiuit? tyrannum uſqueadeo pio in liberos fuiſſe animo, ut non dicam commori uoluerit, ſed conuiuere commode quiuerit?* Credite *mihi, priuatorum iſti ſunt affectus:* Tyrannus *neque quid natura, neque quid pietas, neque omnino quid ſit officium nouit.* Exuit *hæc omnia, ſimulatq́; tyrannum induit.*Omnia *commodis, omnia metu, omnia neceßitate metitur. Solos hos amat (ſi quos tamen ille amat, qui uel deos ipſos odit) quos aut metuit, & tollere nondum expedit, aut quorum opera miniſterioq́; ad fulciendum imperium indiget.* Quòd *ſi ullos ille poſſet amare, ſimiles certe ſui diligeret, impios, uiolentos, rapaces,*

ſcele

ſceleſtos, quando nihil ad conciliandam charitatem efficacius morum ſimilitudine. Atqui ne improbi quidem illi chari ſunt, niſi quatenus adiuuant, adeo ut præpoſterum, uel peruerſum potius quendam Stoicum tyrannus exprimat. Neque enim quiſquam tam Stoicus fuit, ut æque uacarit omnibus affectibus atque tyrannus: hoc modo illos diſcernit, quòd philoſophus honeſto metitur ſua conſilia, hic commodo. An ille ullum pietatis igniculum in quenquam mortalium ſentire potuit, qui in patriam uitæ parentem altricemq́;, qui in cœlites omnium bonorum autores tam ſit impius, ut illam crudeliſsima opprimat ſeruitute, horum phana deſpoliet, iura contemnat? Verum ut largiamur tibi nonnihil, ſinamusq́; te priuatos affectus in tyrannicum pectus, hoc eſt, ignem in flumen transferre, an tandem perſuadebis illud, uſqueadeo indulgenter illum adamaſſe filium, uſqueadeo in eum omnes uitæ ſuæ ſpes, uoluptates, opesq́; ſemel contuliſſe, ut illo ſublato, ne minimam quidem uitæ cauſam ſibi reliquam eſſe putaret? Repete, non dicam ex hac ciuitate, uerum ex uniuerſo mortalium genere: non ex hoc ſeculo, ſed ab orbe condito, & ab ipſo (ſi uis) Promethei ſimulacro. Quotus quiſque fuit pater, quota quæq́; matercula, quæ ob liberorum necem ſibi fatum accerſiuerit? Naturalis hic dolor, & quem nemo ferè non modeſte ferat. Priuatis parentibus uel indulgentiſsimis, muliercularum intemperatiſsimis affectibus mediocris luctus ſufficit, tyranni in filium charitati non niſi ſolam mortem ſatisfacturam eſſe tu Lynceus præuidebas? Age, hoc quoque tibi donamus, uicerit homo tyrannus priua=

*torum in liberos pietatem, uicerit indulgentia matercu- las omneis, quî tibi compertum eſſe potuit, utrò ſe dolor paternus inclinaret? in rabiem, an in deſperationem? Quo diligebat impotentius, hoc erat probabilius, ut ſe- nex natura ferus, ciuibus infenſus, uel maxime uellet eſſe ſuperſtes, uel ob id denique, quo ueterem illam iram, nunc filij nece acerrime exaſperatam irritatamq́;.*Reipub. *ſupplicijs ſaturaret. Quòd ſi aliâs uitæ pertæſum fuiſ- ſet, hæc nimirum una cauſa poterat illum in uita retinere. Quid autem ſenili animo uindictæ cupidius? An neſcis quàm impotentes ætas illa concipiat impetus, quo rapia- tur æſtu, quo flagrare ſoleat incendio, ſi quando atroci inſigniq́; contumelia laceſſatur? Quæ uero potuit eſſe a- trocior, quàm filij cædes ſic amati, ut tu quidem ais?* Hæc *nimirum quicquid in illo fuerit unquam crudelitatis, quic quid ſæuitiæ, quicquid immanitatis: ſi qua ſanguinis ſi- tis, ſi qua ſuppliciorum fames, deniq; ſi quid tyrannicum, id omne ſemel de integro poterat excitare, quaſiq́; re- nouare.* Mitiora *etiam animalia, datæ orbitatis iniuria in rabiem ſolet agere, & tu in tyranno (quo nullum ani mal immitius) nihil tale metuendum eſſe certiſsimus au- gur exiſtimaſti, quod in* Tigribus *uidemus euenire? Quòd ſi tibi uni compertum erat tyranno ſic in delicijs eſſe filium, quid igitur aliud tua fiebat opera, niſi ut ſæ- uiſsima illa* Tigris, *rapto catulo, in rabiem uerſa, in miſe- ram hanc ciuitatem dilaniandam diſcerpendamq́; inſi- liret?* Id *ſi non euenit magna dijs gratia, tibi magnum debetur malum: qui quantum ad te pertinet, tam diram beluam in noſtra capita fortunaſq́; immiſeris.* Elige *nunc*

utrum

utrum malis, an uerum fateri, nihil fuiſſe tyranno cum noſtris affectibus commune, an confingere ſic adamaſſe, ut matercularum quoque uicerit delicias. Certe *neutro modo tua conſtabit deuinatio: quæ niſi conſtiterit, non eſt quod ad eius rei laudem aſpires, quæ fortunæ commoditate te imprudente euenerit.* Poſtremo *donemus & hoc tibi, ut præſciueris, & certum præſciueris, deo uidelicet quopiam te certiorem faciente (nam alioqui fieri nequaquam potuit) perinde eſt ac ſi non præſcieris, quum præſcientiæ tuæ fidem legi facere non poßis.* Profer *quibus prædixeris id euenturum quod euenit: doce quis deorum quando iſthuc tibi prænunciarit: nihil habes quod dicas.* Verum *poſteaquam rem feliciter eueniſſe uideres, tum demum poſt factum uates eſſe cœpiſti, quemadmodum uulgo tum fieri, tum dici conſueuit, poſt euentum ſtultos etiam ſapere: & quo fortunæ beneficium uerbis in te transmoueres, tragœdiam iſtam nobis comminiſci cœpiſti, cauſas reperiſti, quibus præſciſſe uideare.* Sed *dij boni, quàm non bonum poëtam te præſtitiſti, qui tam inconſiſtentia, tam cum natura pugnantia finxeris, ſæuißimum tyrannum ob pietatem erga filium ultro uitam fugiſſe: ob unius capitis necem tutum ſibi non putaſſe in uita commorari, quum omnia ſupereſſent quibus tyrannis & paratur & obtinetur, ſublato eo in quo omne tyrannidis præſidium collocarat, repente rebus ſuis diffiſum ad inferos abijſſe.* Age, *mitto nunc argumenta, hæc omnia uera, non ficta credemus eſſe, tametſi ne fucum quidem ullum habent ueri, ſi mihi ex omni hominum memoria uel unum tyrannum potes nominare, qui liberos*

*ſuos ſic adamarit,ut non ſpadones ac pallacas longe præ tulerit:qui ſic illis indulſerit,ut non ſuſpectos haberet,ob ſeruaretq;:qui ſic illis ſit fiſus,ut non in barbaris quibuſdam latronibus,ac ſeruis ſtigmaticis plus quàm in illis fiduciæ poſuerit.*Ego tibi permultos referre poßim,qui filios ſic oderint,ut uiuos eſſe pati non poſſent : adeo metuerint,ut ne cibum quidem unà capere uellent:adeo diffiderent,ut tum demum ſe tutos eſſe putarent, ſi quis illos è medio ſubmouiſſet. Nullus inutilior tyranni ſatelles quàm filius. Ex extrema barbarie conductitios mauult ille ſicarios, fugitiuos, homicidas, ſacrilegos : his uitam ſuam mauult committere,qui ſua patria frui non poßint, & alienam euertere gaudeant, qui barbaricis feriniſq; uiribus antecellant, & gigantes illos impios referant, qui propter animi cupiditatem non difficile ad quiduis periculi ſuſcipiendum perducuntur, & propter ingenij feritatem à nullo facinore abhorrent. Hi ſunt idonei tyrannorum miniſtri,hi fiducia,munimentum,præſidiumq; tyrannidis multo tutißimum : hos ſi quis ademerit, cauſam uideatur dediſſe,quur rebus tyrannus diffidat. Nam filius qua tandem ratione dominatum ſuſtinebat: Aetate? at utilior ætas grandior. Robore? unus erat. Prudentia? magis ſapit ſenecta. Cuſtodijs quas obtinebat ? at ſi aduerſus patrem obtinebat, mors illius ſeni etiam optanda. Si patris nomine, quid niſi unus ſatelles ademptus erat? Nam cuſtodiæ quò deficerent,niſi ad eum cui alebantur? Tutior igitur erat futurus. tyrannus amoto filio. Res enim tyranno ſuſpecta,filius uiolentus & inſolens, propterea quòd reliqui illi Barbari ſolo lucro contenti ſunt:*

Filius illud præmium ſpectat, tyrannidis ſucceßionem. Nec ullus pietati locus, ubi mentem poßidet dira regnandi libido. Ibi contemptis naturæ legibus, & filium horret pater, & patris interitum optat filius. Sed dicturus iamdudum neſcio quid: mane, præſenſi, nihil inexpugnatum omittam: urges. Niſi præter modum adamauit filium, niſi diffiſus eſt, quur ſibi mortem conſciuit? Iſthuc uero merito demirandum, quippe quod præter omnium, ac tuam etiam ſpem euenit. Verum ego nihil ad me pertinere puto, ut tibi rationem reddam, quid illi dij in mentem immiſerint, ut ſibi uim adferret: hoc tantum euincere ſat eſt, te nullis coniecturis hunc exitum certo præſcire potuiſſe, quantumlibet amarit filium: tametſi cauſa non admodum obſcura. Iam deorum ſi qui fuerunt huic infenſi Reipub. iras diuturna noſtra calamitas ſatiauerat. Iam propitios noſtra uota, noſtra ſacra commouerant: aderat illud fatale tempus, quum impius ille ſenex dijs atque hominibus dignas admiſſorum pœnas daturus erat. Iam aderant ultrices Erynnes, aderant Furiæ, facibus & hydris omnibus armatæ: hæ illi mentem ademerunt, hæ uanam formidinem incuſſerunt, hæ attonitum ad ſpontaneam ſui cædem impulerunt. Nihil minus arbitrabatur quàm fugiſſe, qui filium peremerat, quàm una cæde contentum fore, qua quidem una in re iure potes gloriari, quod tyrannum uehementer feſelleris. Virum eſſe putabat, qui hoc facinus peregiſſet. Credebat eſſe talem, quales audierat eſſe ſolere tyrannus, qui magno ſuæ uitæ contemptu, tyranni caput impeterent: qui non adorirentur facinus, niſi ratione probe perſpecta, qua poſ-

ſent perficere. Hanc ſuſpicionem Pan ille, aut ſi quis alius eſt deus, nouis terriculis exagitabat. Arbitrabatur inſtare ſibi carnificem, ſenſit adeſſe neceßitatem illam fatalem, quam nemini nocentium uitare licuit. Itaque quod huius urbis pietati, quod deorum bonitati debetur, quur tu id phaleratis dictis in te transferre conaris? Vbi diſcrimen erat ſubeundum, ibi fugitabas: nunc ubi res præter ſpem pulchre cecidit, tutumq; putas, fortunæ laudem in te deriuas. Sed finge diuerſum exitum fuiſſe conſequutum, pone tyrannum ira percitum, paßim ciues ad exquiſita ſupplicia rapere, proſcribere, iugulare, in exilium agere, poſſeßionibus exuere. Quid hic dices? non ſines, opinor, eorum malorum cauſam in te tanquam in autorem referri, & fortunæ argumento culpam deprecaberis. Negabis tibi imputandum eſſe, ſi quid fortuito præter propoſitum euenerit. At nunc non'ne iniurium eſt, quod boni, fortunæ commoditate præter ſpem euenit, id totum in te uelut autorem uelle traducere? Etenim te nihil expectaſſe minus, quàm id quod euenit, uel ipſa res clamitat. Si hoc animo conſcendiſſes arcem, ut filium, non patrem occidiſſes, credi poterat te talem quandam ſpem animo concepiſſe: nunc caſu neſcio an metu potius in iuuenem incidiſti, & tum denique diuina iſta mens & futurorum præſaga, ſed quæ non niſi poſt euentum ſua prodat oracula, te corripuit. Quum eſſet fugiendum, ibi demum iudices in re tam tumultuoſa, ſecum uelut ocioſus conſultare cœpit, utrum ſenem ſua dextra dignum exiſtimaret, ibi demum præuidere cœpit, fore ut pater ipſe ſibi manus adferret. Et quo commentum tam impudens

iudices efficiat paulo probabilius, quæ nec uidit, nec uidere potuit, ea perinde deſcripſit, nimirum (ut iactat) poëta, quaſi ſpectator aſtiterit, quid in mentem uenerit tyranno, quid dixerit, quid fecerit, quomodo ferrũ ſtrinxerit. Eiuſdem profecto impudentiæ, fingere præſciſſe ſe, quod eſſet euentu conſequuturum, & quod non uideris, id ita narrare, quaſi uideris. Quanto melius tuo commento: id eſt, fabulæ ſua fides conſtitiſſet, ſi ita finxiſſes: te quũ perempto iuuene, ſtricto gladio ad ſenem ire deſtinaſſes, repente à tergo adfuiſſe Palladem illam Homericam, & iam euntẽ capillis reuocaſſe te: uetuiſſe ne tam luculentum facinus ſenili cæde obſcurares, ſeſe citra tuam operam curaturam, ut ille ſuapte manu, ſed tuo gladio peremptus, gloriæ tuæ nihil tenebrarum offunderet, ſed multum etiam adderet lucis: dehinc abditum te per rimam contemplatum, uel (quod eſt te dignius) repẽte deam ſepſiſſe te nebula, ut tyrannicæ necis tutus & ocioſus ſpectator aſsiſteres, nec prius illinc diſceßiſſe, quàm negocium omne cõfectum uidiſſes. Hæc ſi confinxiſſes, paulo minus malum poëtam te præſtitiſſes. Sed ocium, opinor, non ſuppetebat ad omnes fabulæ parteis commode tractandas, uidelicet lucri cupiditate te protinus ad præmium poſtulandum rapiente. Nunc uel ipſa te prodit inconſtantia, figmentiq́; coarguit. In arcem aſcendiſti, quo tyrannum occideres, neq; tum præuidebas, quod ſole ipſo clarius uideri uis. In medio negocio ſubito neſcio quis deus oculos tibi reſtituit, ut uideres futurum id quod accidit. Porrò ſi ueris fidem facere uoluiſſes, narrare debueras quemadmodum no-

ſturnus explorator furtim arcem conſcenderis, in ædes clanculum irrepſeris, forte fortuna obuio nemine, non dicam ut tolleres aliquid, ſed ut experireris, ſi quod tutò facinus poſſes deſignare: hæc molienti commodum fauiſſe fortunam: itaq; quum adoleſcentem ſolum, atq; incuſtoditum offendiſſes (ut eſt ea nimirum ætas ſecurior, periculiq; minus cogitans: præterea diuturna tyrannis iam magnam metus partem exuerat) tum haud ſcio (ut mores illius erant) multo uino ſepultum, atq; immodica libidine defeßum, fortiter iugulaſſe ſcilicet, & ſomnũ illi cum morte: id eſt, germanum (ut ait Homerus*) cum germano coniunxiſſe: deinde ubi iam cardines procul ſtridere cœpiſſent, exaudito uidelicet morientis gemitu, ibi te metu exanimatum ita fugiſſe, ut non uacarit gladium è uulnere tollere, quem nec paricidæ, nec ſicarij ſolent relinquere ne deprehendantur:* Interea *domi latitaſſe te, iamdudum de fuga cogitantem, & longinquas aliquas, ſemotasq; mundi latebras animo circumſpectãtem, in quibus abditus poſſes irritati patris ſæuitiam fallere:* Iamq; *te ad ſpontaneum exilium accincto, repente in uulgus exiiſſe famam, liberam eſſe ciuitatem, tyrannum unà cum filio iugulatum, reliquos metu fugiſſe, autorem ignorari facinoris:* Ibi *repente ad nouam tuæ fabulæ cataſtrophen, immutaſſe te animum, & qui prius de ſalute fueras ſolicitus, protinus ad præmij ſpem arrectum fuiſſe, lucriq; auiditate, prius quàm tibi ſatis eſſet excogitata ratio, qua totam huius inopinati euentus laudem in te traduceres, proſiliſſe in medium: id quod uidimus, clamitaſſe tuum illum eſſe enſem, tuum facinus, non*

unum

unum præmium tuæ uirtuti fore ſatis. Hæc *nemo non credidiſſet,ſunt enim rerum naturæ cõſentanea, uſu cõprobata, omnium opinione recepta. At tu dum ſedulo quidem,ſed tamen parum ex arte,tuam nobis præſcientiam niteris perſuadere,quàm multa comminiſceris,non dicam tota facie à uero diſtantia, uerumetiam cum ſenſu communi, cum more, cum natura penitus pugnantia? primum tyrannum tam materne filium adamaſſe,ut ſine eo uiuere noluerit:ſic ob unius mortem metu fuiſſe conſternatum, ut in uita manere non ſit auſus: ſic illi toto pectore fiſum,ut ipſe nullas circũ ſe cuſtodias haberet: adeo fracti animi fuiſſe,ut tam chari pignoris truculenta cæde non potuerit ad ultionem inflammari: tam inualidum,ut tua dextra fuerit indignus:tam inermen,ut ni tu illi gladium reliquiſſes tuum, defuturum fuiſſet,quo ſe iugularet.* Non *uides quàm non competat tam inſignis in tyrannum pietas, tam ſecura in eam ætatem fiducia, tantus metus in hominem,excepto filio, reliquis omnibus præſidijs munitum, tanta conſternatio in hominem tot periculis exercitatiſſimum, tanta imbecillitas in iratum?* Q*uid igitur erat, quur tu ſenem illum tantopere contempſeris,ut indignũ habueris,qui tua iſta magnifica dextera iugularetur ?* Tu'*ne indignum iudicabis quẽ occideres,quum eum* R*eſp.non putarit indignum quem formidaret,quem maximo ſuo cum dolore ferret.* Non *talem illum iudices,non talem ſenſimus,ut cuiquam contemnendus uideri debuerit.* Neq; *tu eum unquam contempſiſti, niſi forte contemnere eſt, miſere formidare. Sciebas arcẽ armis refertam, ſciebas ſupereſſe ſatellites,*

quorum

quorum uel unus (ſi ſeni uires deerant) ſufficiebat iugu lando tibi. Non *ignorabas (id quod nemo noſtrum neſcit) quantum uirium illi partim exercitatio, partim ingenij ſeritas etiam in illa ſenecta reliquerat.* Tum *non te fugiebat, frigidum illud ſenium ſic interdum acri dolore inflammari, ut iuuenibus etiam ualidißimis ſæpenumero fuerit intolerandum, ſi quando ſolitum illud robur quod ætatis gelu uelut obtorpuerat, magno aliquo animi motu recanduit.* Quis *autem tam inualidus eſt, ut non illi pudor, ira, dolor ingens uires ſuppeditet?* Hoc *erat uidelicet, quur tu filium quàm patrem malueris occidere, quod illum inopinantem, inermem, dormientem fortuna obiecit.* Cum *hoc pugnandum erat, armato, ualato, irato deniq;.* Hoc *erat quur gladium relinqueres, ratus ne tantiſper quidem morari tutum dum reciperes, metuens uidelicet ne tantillum ſarcinæ te redderet in fuga tardiorẽ.* Reliquiſti *inuitus, quo tyranno prodi poſſes: ſed prodi maluiſti quàm deprehendi.* Neq; *ego nũc formidinem tuam accuſo, imò miror magis quod pedibus conſiſtere, quod fugere potueris, quum audires moueri tyrannicam familiam, ſtridere arma: intelligeres tibi non cum puero, ſed cum uigilantibus uiris, accinctis, armatis, ſobrijs, irritatis, deniq; cum rabioſo patre dimicandum eſſe: non quòd illum uſq; adeo filij mors commoueret, ſed quòd arbitraretur, & haud ſcio an uere ſe petitum fuiſſe, dexteram tuam erraſſe tantum in filio.* I *nunc & ſpera, non dicam hos iudices uiros omnium perſpicientißimos, ſed uel è media plebe quenquam eſſe tam muccoſis naribus, cui non ſuboleat, imò qui nõ planè odo*

nè odo

nè odoretur, perſentiatq; totam hanc fabulam abs te cõ fictam. Et *quod poëtæ ſolent, quum hærent in explican do tragœdiæ argumento, hanc ueluti deam diuinatio= nem arte quadam induxiſti, quo præſenſionem tuam iu dicibus probares, ſine qua uidebas præmiũ obtineri non poſſe.* Sed *occaſionem, inquit, miniſtraui paternæ mor= tis, qui gladium quo ſe feriret reliquerim: atq; id ſolum non modo ſatis eſſe putat ad petẽdum præmium, uerum etiam meritum eſſe, ut ipſe enſis inter arma deorum cõ ſecretur, dominus pro deo præſenti colatur.* O` *hominẽ ſuauem, ſi has ſpes uere concepit: impudentem, ſi quum non ſperet, poſtulat.* Ita´ne *tyranno gladius erat de= futurus, niſi tuum illum reliquiſſes?* Tu *in arcem arma: hoc eſt, in ſyluam ligna portanda putaſti?* Niſi *forte tuũ illud ferrum magicis precaminibus erat imbutum, ut ul= tro ad mortis adegerit neceßitatem: an uero nihil refer= re putas, quam præbeas occaſionem, quomodo, quo ani mo?* Primum, *gladium reliquiſti, quo nihil minus deeſt tyranno: nunquam ferrum abeſt, non in cubili, nõ in tri clinio, non in ſacris: reliquiſti metu trepidus.* Tua *qui= dem in re illud interim demiror, qua fronte eum gladiũ tuum auſis appellare, quẽ habueris pro derelicto.* Me= *tu, inquam, exanimatus reliquiſti, quem poſtea rece= ptum optabas: reliquiſti rem ancipitem.* Quid *ſi tyran= nus illum eundẽ enſem in ciuium iugulos diſtrinxiſſet? quid ſi eodem lectos aliquot ex huius urbis iuuentute adoleſcentes filio ſuo inferias mactaſſet?* Si *tyrannum oc cidiſti, quia tuo occiſus eſt gladio, & horũ omnium in= digna cædes ad te pertinebit: quippe cuius enſe peracta eſt.*

eſt. Id *ſi non euenit, nihil ad te pertinet, nam anceps occaſio quam in partem cadat, id dijs in manu eſt: ſi bene uerterit, nihil gratiæ debetur ei qui dedit imprudens: ſin male, temeritas imputatur.* Neque *enim culpa uacat, qui periculoſam miniſtrat occaſionem: quæ ſi feliciter, mirentur omnes: ſin infeliciter, merito accidiſſe dicant.* At *quanto probabilius erat, futurum ut tyrannus tuo enſe alios in uſus abuteretur.* Scio *me iudices hæc pluribus refellere uerbis, quàm neceſſe uideatur, quippe tam friuola: uerum id mihi propoſitum eſt, nullum illius argumentum non excuſſum, non exagitatum, non reuictum prætermittere.* Quare *quæſo ne pigeat ita ut antehac feciſtis, patienter atq; attente cognoſcere, dum hunc ab gradu firmiſſimo deijcio.* Hic *ſibi uehementer fidebat, hunc acriter urgebat locum.* Negabat *uitari poſſe, quin præmium deberetur quod patri necis cauſam miniſtraſſet, ſi non relicto gladio (nam hoc opinor argumentum iam habet pro derelicto) certe necato filio.* Nam *ita in legibus diſſertum aiebat, nihil intereſſe utrum manu ſua quis occidat, an mortis cauſam præbeat.* Addebat, *æquum eſſe, ut quũ in maleficijs cauſam datam imputarent leges ad ſupplicium, multo magis idem obſeruarent in benefactis ad præmium.* Hæc *aiebat meminiſſe ſeſe in legibus eſſe diſputata, illud addens* Thra*ſonicum, niſi ſibi diuturna ſeruitus legum memoriam obliteraſſet.* Non *tu legum oblitus propter diutinam deſuetudinem, ſed nunquam quid ſibi uelint leges inquiſiſſe uideris.* Bis *enim his erras, qui neque cauſæ datæ rationem, neq; dantis animũ diſcernas, id quod*

legi

legibus traditum eſt, nec animaduertis longe diuerſam eſſe rationem maleficij & beneficij imputandi. Quid ais noue iuris interpres? Ita'ne ſatis eſſe iudicas uel ad pœnam, uel ad præmium, qualemcunq; quomodocunq; cauſam dediſſe? Nihil igitur refert, Hector an Aiacem occiderit manu, an gladium illum dederit, quo ſe poſtea confodit? Atqui hanc laudem nunquam ille ſibi uindicaſſet: tametſi probabile uideri poterat, in eum uſum hoſti ab hoſte datum fuiſſe ferrum. Quin ergo fabros ærarios omnes uel ad pœnam uocamus, uel ad præmium, quoties armis in eorum officina perfectis, aut iugulantur ciues, aut ſeruantur? Poſtremo quur hoc quod tu petis præmium, non enſis iſtius tui opifex petit. potius? Tyrannus gladium erat habiturus, te non porrigente: tu porrigere non poteras, niſi huius induſtria tibi miniſtraſſet. Age ſi telo inter uenandum temere miſſo, forte tyrannum uicinum interfeciſſes, clamares tibi tyrannicidæ deberi præmium, an potius nihil tibi deberetur laudis, quod impruděs & inſcius iaculum torſiſſes? Imò in ius potius uocandus eſſes, qui miſſi teli temeritate ciuě (quod in te fuit) occideris: nam quod in tyrannũ incidit, id nihil ad te. Quid ſi caupo uinũ lene ac ſuaue, quale Polyphemo dedit Vlyſſes, tyranno uendidiſſes, atq; ille eius dulcedine captus, auidius ſeſe ingurgitaſſet, eaq́; re concepta febri deceſſiſſet, auderes ne caupo, uini titulo tyrannicidæ præmium flagitare? At quis non te cum tua flagitatione, ut temulentum, uinoq́; madidũ exploderet? Cæterum quanto frigidiore titulo nunc idem poſtulas? Vtcunq; coniecturus præcipi poterat: ut ætas

ut ætas uinoſa tam illicibili uino auidius, intemperantiusq; frueretur, crapulam conſequeretur morbus, præſertim in ſene: morbum mors: Vulgo hæc eueniunt. Tu eam tyranno mortis cauſam dediſti: cuius nullum extat in hominum memoria exemplum. Quis enim ante hac ob filij necem ſibi manus intulit? Accedam propius. Finge te tyranni coquum eſſe: probe callere palatum domini, medicos interdicere cibum, quo tamen ille oppidò quàm lubens ueſcatur: interminari morbum capitalem, ni temperet: id te non fugere: eum cibum tu arte tua, cupedijsq́; & condimentis magis ac magis illecebroſum reddis: conſequitur edentem morbus, quem prædixerant medici: emoritur tyrannus, liberatur ciuitas. Hiccine coquus è culina in forum proſiliens, & adhuc iure madens, fuligine niger, tyrannicidæ præmium poſtulabis? Mortarium, tonſillum, & ollas oſtentabis, arma ſcilicet quibus tyrannidem expugnaris? Non eris, opinor, tam impudens in ea cauſa, qua tamen iſta tua multo eſt abſurdior. Nam illi uoluntas occidendi non defuit, probabilem præbuit cauſam. Tu nec in hoc iugulaſti filium, quò pater ultro uitam relinqueret, & cauſam dediſti, ad quiduis potius quàm ad iſtud idoneam. Accipe exemplũ tuo ſimilius, quàm ouum ſit ouo (quod aiunt) ſimile. Quid ſi tyranni amicam, quam ille miſere ac perdite deperiſſet, occidiſſes: eaq; cognita re tyrannus ſibi uitam abrumperet, auderes ad præmium aſpirare: auderes dicere, te certum præſciſſe, fore, ut tyrannus ſponte fugeret è uita? Certe quanquam plures amicas extinctas ſequuti ſunt, quàm filios, nemo

tamen

tamen tibi crederet, nemo tibi præmium decerneret, tuum factum periculoſum & anceps dicerent: omnes fortunæ gratias haberent, cuius commoditate res ea feliciter ceßiſſet. Tibi abunde magnum præmium exiſtimarent, ſi commißi uenia donatus diſcederes. Primum igitur diuerſam imputandi maleficij, & aſſcribendi beneficij rationem conueniet diſtinguere, deinde cauſæ æqualitatem, poſtremo animum: atque ita demum liquebit, quid tibi lex debeat. Nam quod aiebas legem prolixiorem eſſe oportere ad reddendum præmium, quàm ad infligendam pœnam, id in priuilegijs, quæ in exemplum non uocantur, fortaſſe locum habet. In iure cõmuni longe ſecus eſt. Siquidem (uti ſuperius demonſtrauimus) nulli nocenti lex nõ minatur pœnam: paucis benefactis præmium oſtendit. Tum in maleficijs etiam conatum ſimplicem ſupplicio proſequitur, in benefactis ſemper exitum requirit. Nec mirum, nec iniquum, ſi lex eſt diligentior in eo negocio, ad quod unum eſt nata, atque inſtituta, quàm in eo, in quo temporis ratione tanquam alienas ſibi ſumit partes. Ergo in utroq; cõmuniter ſpectat, ut cauſa ſit idonea: deinde ut animus adſit, non tantum caſus. Hoc rurſum intereſt, quod in benefactis neç cauſa idonea, nec animus idoneus ſatisfacit legi, niſi his acceſſerit euentus item idoneus. In malefactis, ſi quid nocendi animo tentes, nõ expenditur nec euentus, nec cauſa: ſed ex animo factum tuum lex metitur. Sic enim iudicat, tibi nihil ad ſcelus defuiſſe præter fortunam: qua te ſubleuari, quod tandem ius ſit? In euentu ſimul & cauſam datam, & animum expendit. Si animum uitioſum

comperit, nihil moratur cauſam, quàm ſit idonea: putat animum & euentum ad pœnam commerendam ſufficere. Sin animo ſimplici data eſt cauſa mali idonea, & non conſequitur euentus: lex quaſi conniuet ad id, & non putat ad ſuam cognitionem magnopere pertinere. Sin euentus eſt conſequutus, etiam ſi de animi uitio doceri non poteſt, tamen temeritatis & negligentiæ nomine pœnã irrogat: partim propter ſuſpectam dantis uoluntatem, partim ut hæc latebra peccantibus eripiatur, imprudens feci, diſcantq́; homines uel ſuo periculo cauere, quod alieno faciant periculo. Ergo qui prudens & ſciens, certam atq; euidentem noxæ cauſam dederit: eum perinde lex cenſet, quaſi facinus manu peregerit. Veluti ſi quis hoſtẽ opibus, copijsq́; iuuerit, perinde eſt ac ſi ipſus arma contrà ferat. Siquidem id ſuppeditauit, ſine quo bellum geri non poterat. Aut ſi quis inimicum ſuum per dolũ nauigio ſolutili imponendum curet, ut naufragio intereat: aut in conclaue penſili teſtudine inducat, ut ruina opprimatur: aut iuxta lectulum ægroti, loco pharmaci uenenum ponat, futurũ ſperans ut eo hauſto pereat, tametſi non bibit ægrotus, tamen ueneficij poſtulari poteſt qui poſuit, propter uitioſam animi uoluntatem. Nam uehementer erat probabile id euenturum, quod ille moliebatur. Huic ſi detrahas nocendi uoluntatem, nihil illi cum lege rei futurum eſt. Si detracta nocendi uoluntate, apponas euentũ: non effugiet temeritatis crimen, niſi illum inculpata ignorantia abſoluerit. Porrò ſi in loco non ad id deſtinato, puta in uia publica, aut in fundo alieno, arcu temet exerceas: lex

tecum

tecum non agit, niſi ſi quem occideris, aut uulneraris, aut ſi cui damnum dederis. Cæterum quod facis, tuo facis periculo. Quod ſi quid horum conſequutum eſt, cũ lege tibi res eſt. Neq; tibi tua patrocinabitur imprudentia: quippe quæ culpa temeritatis non uacet. Siquidem in te fuerat præcauere, quod probabiliter poterat prætimeri. Vides quanto diſcrimine diſsita ſint, inter quæ tu nihil intereſſe dicebas. Primum non ſtatim imputatur ad præmium, quod ad pœnam, idq́; nõ à malignitate legum latoris, ſed partim ex ipſa rei natura proficiſcitur, partim à legum officio. Deinde diſcernitur animus, cauſa data dijudicatur: ſpectatur euentus. Age nunc ſi libet, tuam cauſam, qua tuum facinus æſtimari uis, expendamus. Finge te certam, ineuitabilem mortis cauſam tyranno dediſſe, ſed imprudentem, nulla tibi ſit præmij petitio. Quis enim inſciẽs benemereri dicitur? Fortibus uiris præmia dantur, nõ fortunatis tantum. Nam euicimus iamdudum opinor, ne poſthac affirmes te in hoc iuguläſſe filium, ut pater ſibi necem conſciſceret: quod euenturum ne uates quidem quiſquam præſcire poterat, tu nec ſuſpicari. Imò poſtea quàm rem plenam diſcriminis, fortunæ arbitrio cõmiſiſti, quia bene ſucceſsit, hoc nomine lex te nõ poſtulat: at idem ſi male eueniſſet, temeritatis pœnas eras debiturus. Neq; enim tibi ſuccurreret inculpata ignorãtia. Quid enim æque formidandum erat, quàm ne tyrannus, ſimulatq; occiſo filio ſe peti inſidijs perſenſiſſet, omnia tyrãnidis mala in nos cõduplicaret? Iam ut de animo res tibi cõſtet, cauſam dediſti non ſolum non idoneam, uerum etiã periculoſiſsimam Reipu.

Vin' hoc tibi argumento euidẽtiſſimo demonſtrari? Finge te quempiã è ciuibus uitio occidiſſe:tum extincti patrem id facere,quod modo fecit tyrannus. Vtrum tu duplici cædis crimine teneberis,an ſimplici? Simplici opinor. At uxor & mariti mortem imputabit, qui necato filio,ſeni cauſam mortis dederis;atq; his fermè tuis argumentis utetur. Indulgentiſſime filium adamabat,in illum omnem familiæ curã reclinauerat,illo ſe oblectabat.atq; hæc de priuato ſene cum fide dicet, quæ tu de tyranno nimis dure (ne dicam ridiculè) dicebas.Addet ea te ſciſſe,præuidiſſe futurum,ut ille uitam fugeret orbatus filio, in quo uno omnia uitæ oblectamenta collocarat. Nõ tibi defuiſſe iugulandi ſenis uoluntatem,ſed hoc tantũ egiſſe, ut miſerabilius ſua dextra perimeretur,ut odium tuũ plenius miſeri patris malis exaturares.Ideo iuuenẽ necaſſe, in hunc uſum gladium in uulnere reliquiſſe.Vides quanto ſunt hæc probabiliora in hoc, quàm in tuo negocio; & tamen negabis paternam necem ad te pertinere:atq; animi ſuſpicionẽ,cauſæ qualitate purgabis. Negabis cauſam idoneam fuiſſe,quur ille ſibimet manus adferret. Te nec præſcire, nec timere potuiſſe id,quod ſit conſequutum:quod rarum extet exemplum patris, ob filij necem ſponte fugientis è uita. Alioqui futurum fuiſſe, ut & mater ſibi fatum accerſeret: quippe quã impotẽtius amare ſit conſentaneum,ac minus aduerſum dolorem animi uiribus ualere.Hæc non dubitares tibi profutura, ad alterum crimen depellendum, & prodeſſent dubio procul. Atqui quod in maleficijs ualet,ne qd imputetur,id multo magis in hac cauſa ualet, ne quid acceptum feratur.

Ibi te

Ibi te liberaret à uoluntatis ſuſpicione, quòd cauſas parum idoneas dederis: hic ex cauſis multo minus idoneis propter perſonam tyranni, uideri uis non modò quod euenit, fuiſſe ſuſpicatus, uerumetiã certum præſciſſe. Ibi temeritatis poſtulari nõ poteras, propterea quòd tametſi uitio abs te data eſt cauſa, tamen idonea non ſit ad id quod euenit. Imò ipſi tota res imputabitur, & legibus pœnas dabit, ſepultura prohibitus, quòd ciuitati citra cauſam idoneam, ciuẽ unũ ademerit. Tibi non niſi unius filij mors imputabitur, etiam ſi mater quoq;, & filiæ, & ſorores, & tota tribus huius necem fuerit imitata. Hic poteras, niſi fœliciter eueniſſet: quippe ubi ſummum Reip. periculũ & uerteretur, & prætimeri probabiliter poſſet. Venio nunc ad quartum illud præſidiũ iudices, quod iſte tutiſſimum, ac penè inexpugnabile iudicabat: unde ego illũ ita deturbabo, ut non ſolũ ſit nõ habiturus, quo tyrannicidij & huius laudis arcem obtineat: uerum uix etiam latebram inuenturus, ubi temeritatis ac maleficij pœnam effugiat, quo nimirum intelligat, quàm non inimice, non curioſe (ut aiebat) ſecum agam: ut qũum poſſim in crimen ac pœnam uocare, ſat habeam ab honore nõ promerito ſecludere. Ait ſibi deberi præmiũ, uel hoc uno nomine, quod iuuenem occiderit, iam pluſquam tyrannum, tum tyrãnidis paratum hæredem, etiamſi hunc euentũ dij nõ dediſſent, ut ſenex ipſe uitam abrumperet. O deploratam impudentiam. Tu tibi præmiũ peteres, ſi tyrannum ſuæ furiæ non eſſent ultæ? Dij quiduis potius dederint, quàm iſtuc quod tu fingis. Sed tamen fingamus interim oratione, quandoquidem id tutò licet: tametſi ad

ſolam mentionẽ inhorreſcit animus. Tu'ne, *inquam, occiſo filio, relicto ſene uiuo, tyrãnicidæ præmiũ peteres? An potius nec ipſe ſupereſſes, qui poßis petere: nec eſſet* Reſp. *quæ dare poſſet?* Nam tu *aut exquiſitis ſupplicijs exanimareris, aut in extremis* Orcadis *exul deliteſceres: nos pro tyrãno iam immanißimum carnificem pateremur: & tuũ caput ubicunq; terrarum latitares, diris imprecationibus deuoueremus, qui nos tua incogitãtia, uel præcipiti magis lucri cupiditate in tantam malorũ tempeſtatem cõieciſſes. Sed re filius erat tyrãnus (inquis) patri præter inane nomen nihil erat reliquũ.* Quid *ego audio? duos igitur hæc ciuitas tyrãnos alebat?* Nam *de patre nemo unquã dubitauit, quin tyrãni uocabulum mereretur.* Quando *autem antehac unquam fando auditũ eſt, duos una in ciuitate ſediſſe tyrãnos? id quod magis etiam natura repudiat, quàm eodem in corpore gemina capita.* In *ijſdem alueraribus duo ſe reges pariter nõ ferunt.* In *armentis taurus tauro cedere cogitur.* In *ijſdem luſtris non conuenit duobus inter ſe leonibus: & tyrannus (quo nullum animal efferatius) parem in eadem urbe patitur?* Non *uides neceſſario fieri, ut è duobus, aut alter alterum opugnet, aut alter alteri cedat?* Vtrum *tu fuiſſe mauis in patre, an in filio? Si iuuenis aduerſus ſenẽ obtinebat tyrannidem, quid à* Repub. *præmium poſtulas?* Tyranni *partes adiuuiſti, non* Reip. *Sin patri ceßit: quid tandem illum uocare potes, niſi tyranni uel præfectum, aut ſatellitem?* Quandoquidem *ſeniori tyrãnicam appellationem ne tu quidem audes detrahere.* Verum *ut quoquo modo tyrãnidem omnẽ in adoleſcentẽ oratione*

deriuares

deriuares, quàm multa tu quidem nõ ex re, ſed pro cauſæ tuæ commoditate cõminiſcebaris? Cæterum quàm in his confingendis decori, quod in perſonis ſitum eſt, nullã habuiſti rationem? Sic enim (ut memini) inducebas in fabulam ſenem iam ætate mitem, & qui omnem tyrãnidis acerbitatẽ ob ſenectam exuiſſet: nõ ſecus atq; mala, quæ natura acerba, tempore miteſcunt, & in aliũ abeunt ſuccum. Porrò iuuenem ferocem, illo incolumi gerentẽ tyrannidem, iamq; patri uiuo ſuccedẽtem. Priuatus paterfamiliâs nõ fert filiũ ſe uiuo ſucceſſorem: & tu uis iſthuc credi in tyrãno? Ille non ſinit ullum è liberis rem domeſticam ex animi ſui libidine moderari: & tyrãnus ſeſe ueluti abdicans imperio, negocium omne in adoleſcentem reiecerat? Non dubito, quin & ipſe uideris, quàm dura ſint iſta, & quàm à communi ſenſu abhorrentia. Verum quid faceres, niſi tales perſonas induxiſſes, exitum inuenire tragœdia tua non poterat? Quæſo te, an unquàm auditum eſt tyrannum ætate miteſcere? Quando tu deſines ea quæ ſunt priuatorũ, quæ bonorum principum, tyrãnis tribuere? Vt eodem igni cera molleſcit, limus dureſcit: ita ætate pleriq; reddũtur mitiores ac temperantiores, tyrannus magis exaſperatur. Vt tempus nõnullis pomis amaritudinem adimit, ut uinis nonnullis acorem conciliat: itidem tyrannis non adimit ſæuitiam ætas, ſed exaggerat. Vis ipſiſſimam tyrannici ingenij tibi demonſtrẽ imaginem? Spinam cogita, quæ quo magis ſeneſcit, eo pungit acrius. Echinos cogita, qui quo plus habent ætatis, hoc teſta ſunt aſperiore. Vulgaribus ingenijs fortaſſe nonnulla uitia ſenecta uel detrahit, uel

certe mitigat,etiam ſi plura irritat, nonnulla parit. At *tyrannorum mentibus ad ſcelus, ad crudelitatem natis, ſcelere & immanitate imbutis,atq; educatis, præter uitiorum omnium incrementum adferre ſenecta quid poteſt?* Niſi *forte libidinem adimit?* Quanquam *iſta tyrannidis quantula tandem eſt portio? Sed eſto fuerit ſanè propter ætatem ad uoluptates ſegnior, uerum erat faſtidioſior:unde fit,ut imbecillior ſit ad coitum, ad raptum auidior.* Fortaſſe *pauciores huic execabantur ephebi,ſed inſigniores.* Pauciores *producebantur uirgines, ſed exquiſitiores.* Quur *non autem & plures? uidelicet quo ſenile faſtidium optione,& uarietate uinceret.* Hoc *ita eſſe,quot ego tibi teſtes citare poſſem?qui quo nobiliores ſunt,quo fortuna præſtantiores habēt liberos,hoc magis eis à flagitioſiſſimi ſenis cupiditate metuebant. An tu putas unà cum uiribus ſeneſcere libidinem?* Multo *ſecus habet.* Imò *quantum ætas improborum hominum facultati detrahit,tantum adijcit cupiditati.* Quanquam *tyrannicum animum his in rebus non tam uoluptatis uſus capit, quàm noſtra delectat contumelia.* Vt *frigeat in ſene tyranno* Venus,*certe feruet uigetq; malitia,ſæuitia, nocendi libido.* Poſtremo *totum illud uitiorum agmen, quæ propria tyrannorum ſunt, cupiditas, rapacitas,improbitas,impudentia, impietas, iracundia, uiolentia, impotentia, ſuſpicio, fraus,perfidia, crudelitas, implacabilitas, immanitas, periurium (quid autem oportet omnia cōmemorare nobis omnibus heu nimium nota?) horum inquam nullum non ætate fit acerbius, propterea quòd iuuenta nonnunquam naturæ bonitate*

uincitur:

uincitur: præterea quædam mala nondum didicit: at ſe-necta, ſi quid pudoris, ſi quid humanitatis, ſi quid melioris ingenij à natura inſitũ eſt, id omne multo ac diuturno flagitiorum uſu penitus exuit, & prorſum in immaniſſimam quandam feram abijt. Id ita eueniſſe, iudices, in execratiſſimo illo ſene, quid ego coner argumentis docere, quum ſua cuiq; memoria abunde ſatis exemplũ ſuppeditet? Quod ſi iuuenis ſeſe gerebat inſolẽtius, uidelicet patris abutens imperio: num tu hunc continuo tyranni nomine donabis? Ergo ex eadem tyrãnide ſexcentos tyrannos facile reddideris. Nam quis eſt omnino in tyranni familia, uel extremum mancipiũ, qui non ipſe penè tyranno ſit ferocior, uiolentior, ſceleratior? Filius, inquit, emolumentis imperij potiebatur: patri præter nomen nihil ceſſit. Quaſi uero non ſit iſtuc omni tyrãnidi commune. Longe minima fructuum pars, qui ſolent ex tyrannide capi, ad ipſum redeunt tyrannum. Quemadmodum in latrocinio fieri conſueuit: prædæ cõmuniter in omnes diſtribuuntur, uel in eos potius quorum opera capiuntur. Alioqui non cohærebit cohors illa ſcelerata: niſi dux ille, quiſquis fuerit, plus etiam permittat ſuis, quàm ſibijpſi. Solum nomen ſibi proprie uendicat. Et in nullos eſt tyrannus indulgentior, quàm in ſcelerum miniſtros: quippe quorum opera ſentiat ſuũ imperium contineri. Proinde ſub unius umbra ſatelles omnis, omnis miniſter, familiaris, leno, Tyrãnidem quandam in ciues exercet. Ridicule fecero, ſi hoc quoq; coner argumentatione probare, iudices. Vidimus, ſenſimus, experti ſumus, niſi forte tam diutinæ calamitatis memoriã, tam pauculi dies

obliterauerũt. Neq; *enim eſſet res uſqueadeo miſera tyrannis, ſi unius modo foret tolerãda uiolentia. Quot ferendi latrones, quot ſacrilegi, quot ex extrema barbarie aduenæ, feris quàm hominibus ſimiliores?* Neq; *deſunt, qui ſe ſimulent apud tyrannum ſceleribus ſuis gratiam promeritos eſſe, quo nimirum hoc nomine metuantur à ciuibus.* Horũ *igitur unumquemlibet tyrannũ appellabis, & pro quolibet occiſo tyrãnicidæ præmium petes?* Non *in tantum omnem exues pudorem opinor. Sed pater ætate feſſus, omnem dominatum in filium tranſtulerat, quicquid tyrannicum in urbe gerebatur, id iuuenis uiolentia cõmittebatur. Sed iſtuc quãtum abſit ab imagine ueri, quis tam cæcus, ut nõ uideat? quis tam obliuioſus, ut nõ poßit experimento refellere?* Ego *tibi complures nominare ſatellites poſſum filio inſolẽtiores. Ad hæc, ueriſimilimum eſt nullius inſolentiam minus approbaſſe ſenem quàm filij, uel quòd odit omnem tyrãnidis affectatorem omnis tyrãnus, uel quòd intelligit ex illius facinoribus longe plus inuidiæ, odijq́; ſibi conflari (callidißimi autem tyranni eſt, eatenus legitimum imitari regnum, quatenus obtineri tyrannis poßit) uel quòd pater etiam peßimus, tamen liberorum nonnihil offenditur uitijs, & ad crudelitatis miniſteria alienis quàm ſuis uti mauult.* Q*uòd ſi clam patre rapinas, raptus, atq; id genus facinora deſignabat filius, profectò non tyrannum agebat, ſed inſolentem ſatellitem. Sin approbãte patre, quaſiq́; per illum exercente tyrãnidem, utri tandem par erat imputari commiſſa, huic per quem gerebantur, an ei cuius autoritate arbitrioq́; fiebant?* Non *arbitror obſcurum*

ſcurum,quin huic cui in manu erat nutu ne fierent uetare. Quid autem non agunt per alios tyranni? Nam ipſi quidem neq; pueros emaſculāt,neq; uirgines abripiunt, neq; proſcribunt,neq; bona diripiunt,neq; phana diſpoliant,neq; hæreditatibus manum inijciunt, neq; compilant ærarium,neq; tormētis excruciant,neque quenquā iugulant,neq; armis uicos expugnant,neque incendunt uillas.Totum hunc tyrānicum ludum per miniſtros exercent. In unum tamen tyrannici nominis inuidia competit, in unum occidendum lex præmium inſtituit, in unū ſtringendi ferri ius facit, illos ſuæ cognitioni reſeruat. Quorum ut quiſq; ſua opera tyranno profuit, ita aliud atq; aliud uocabulum imponi poteſt,certe tyranni uocabulum nemini congruit,niſi uni illi,ſub cuius ueluti clypeo,tota illa pernicioſiſsimorum hominū colluuies latitat.Arbitror uobis,iudices,ſæpenumero auditum eſſe, id quod eleganter à doctiſsimis uiris eſt ſcriptum, tyrannis nō longas modo,uerum etiam plurimas eſſe manus:plurimos oculos,eosq́; acerrimos:plurimas aures, easq́; longiſsimas.Omnino prodigioſum quoddam eſt animal tyrannus: multoq́; Tytanibus illis Briareo,& Encelado portentoſius,centenis capitibus,centenis linguis, cētenis manibus,pedibusq́;. Quot enim habet ſcelerū miniſtros, totidem habere membra uidetur. Atque ut ex membris corpus,ita tyrannis ex huiuſmodi conſtat miniſtris. Verū ut illud quod corpus appellatur, nihil eſt aliud,quàm quiddam omnibus ex membris aggregatum: ita in tyrannide unum quippiam eſt,quod neq; pes ſit,neq; manus,nec ullū aliud membrum, cōtineat autem uniuerſa:

at ita

at ita contineat, ut ab ijs poßit ſeparari, idq́; tyrannus uocatur.Proinde exaggera quantulibet iuuenis inſolentiam,uiolentiamq́;,præfectum arcis uoces licebit,oculum nomines licebit, aut ſi mauis dextram: aut ſi ne id quidem ſatis, præcipuum tyranni caput dicas licebit: Tyrannum certe uocare nequaquam potes.Vnū enim illud portentum tyranni nomine cenſet,cuius autoritate tituloq́; cuncta hæc membra uelut animantur:idq́; unū forti ciui permittit occidere. Nō uult te in oculū aliquem inuolare:nō ſinit ut caput aliquod amputes,ne tale quiddam eueniat,quod de Lernæa hydra fabulantur poëtæ, ut pro uno capite reſecto, duo peſtilentiora ſubnaſcantur:pro uno excuſſo oculo,plures acriores ſuccedāt:pro una reſciſſa dextera, multæ robuſtiores ſubpullulent: unius uitæ te dominū, arbitrumq́; conſtituit, qui ſibi ſit auſus tyranni uindicare nomen:quo ſublato futurum ſit ut membra reliqua quaſi deſtituta ſpiritu, emoriantur, aut certe ſanentur.At quid ego tecum iam accuratis argumentationibus ago?Poſſum illico tuis te uerbis reuincere,ac ueluti tuo te laqueo capere.Iuuenem paulo ante magnum patris ſatellitem nominabas. Non inficiabere. Rurſum alio loco dicebas omnem tyrānidem occupaſſe filium:ſolius appellationis honorem ceßiſſe.Qui conuenit eundem & ſatellitem,& tyrannum appellari?Tum ſi ceßit,nō igitur uſurpauit tyranni nomen. Contractus autem uerbis aut rati ſunt,aut reſcinduntur.Lex hac tecum formula cōtraxit:ſi quis tyrannum occiderit, præmium ferat.Quid tu mihi iuuenis flagitia commemoras? Id te lex uoluit occidere, quodcunq; illud eſſet animal,

quod

quod tyrannus diceretur. Magnũ (ut ipſe fateris) ſatellitem occidiſti, non tyrannũ: quid tibi cum lege rei eſt? At rem, inquis, legis ſequutus ſum, nõ ſyllabas: eũ interfeci, qui caput erat tyrannidis, paratus hæres paterni dominatus: libertatẽ peperi, ſeruitutem ſuſtuli: hoc lex ſenſit, huius rei autori præmium præſtituit. Satellitem, inquam, occidiſti, nihil moror quantũ, quàm grauẽ, quàm ferocem, quàm ſceleſtum: ſatellitem tamen occidiſti tyrannidis, non caput: aut ſi caput, unum è pluribus. Sed hæc omnia tibi ex animi ſententia largiamur: fuerit ſanè res tota tyrannidis filius: pater nihil niſi uocabulũ quoddam inane tyranni: quemadmodum in fabulis habetur, Echo nympham, nihil aliud quàm meram quandam fuiſſe uocem ſine corpore. Qui tibi licuit in re tanta, à uerbis legis diſcedere? præſertim ita dilucidis, ut perſpicuum magis nihil eſſe poßit, & commentitiam interpretationem domi tuæ natam in iudiciũ adferre? Ego iudices, nullum in Rempublicã exemplum pernicioſius induci poſſe iudico, quàm ſi conſueſcant homines calumnioſi à præſcripto legum recedere: & interpretamento, quod ad prætexendum facinus quiſq; ſuum maxime idoneum cõminiſci queat, id iudicibus obijcere. Quis autem unquam meminit de legis ſententia quæri ſolere, niſi quum in ſcripto quiddam apparet ambigue, obſcure'ue dictum: aut quum ex uerbis & euentu abſurditas quæpiam extitit, eáq; manifeſta? In priore non cuiuſuis commentum, ſed iuris prudentium reſponſa, ſed iudicum ſententia recipi ſolet. In hoc poſteriore, neceßitas ipſa compellit aliquantiſper à legis uocibus deflectere: & æquitatem

iuris

iuris potius, quàm uerba ſpectare. Duplex *itaque periculum uidetis iudices : alterum ne ſuperſtitioſa cauillatione literarum legis ab eo quod lex ſpectauit abducamur : alterum ne paſsim à præſcripto diſcedendo, leges omneis & iudiciorum religionem ſubuertamus.* Quorum *illud quidem multo leuius eſt : propterea quod uix unquam accidat, ut legislator obſcure quid uoluerit, explicuerit : aut abſurdum quiddam exoriatur.* Hoc *multo periculoſiſsimum, pernicioſiſsimumq;.* Etenim *quæ tandem lex futura eſt, quam uerſutus calumniator, quo pœnam effugiat, non facile poſsit aliquo commento ſubuertere?* Neq; *quiſquam nõ elabetur è iudicio ueſtro nocens, niſi qui ſit uſqueadeo nullius ingenij, ut ne friuolam quidem aliquam cõmentatiunculum queat inuenire.* Atque *ut cuiq; commodum erit, aut animi libido feret: ita pro ſene iuuenem, pro tyranno ſatellitem, pro homicidio tyrannicidium : & paſsim aliud pro alio interpretabitur.* Veſtra *interim iudices religio, ueſtrum iuſiurandum, qua tandem ratione ſeruabitur: quibus nihil futurũ eſt certi, quod in cognoſcendo ſequamini: uerum ambiguas, diuerſasq; litigatorum coniecturas ſpectare neceſſum erit?* Ergo *quum in omni cauſa maximopere cauendum eſt, ne ſine grauiſsima ratione à legis præſcripto diſcedatur : tum in hac non periculoſum modo, uerum etiam abſurdiſsimũ: quum legis uerbis nihil poſsit eſſe dilucidius : ſententia nihil æquius: interpretamento, quod præter legis mentem inducitur, nihil peſtilentius.* An *credimus legis huius autorem uſqueadeo infantem, & uerborum inopem fuiſſe, ut dicere nõ potuerit: qui*

rit:qui quouis modo tyrannidem ſuſtulerit,huic præmiũ eſt,ſi modo iſthuc ſenſiſſet? Neq; uero fugit illum,totam tyrannidem per ſatellites & præfectos exerceri ſolere, permultosq́; in his eſſe uel tyrannis ipſis ſceleratiores: atq;, ut ita dixerim, Tyrãnicos magis, & omnino ſupplicio digniores:niſi & omniũ omnia miniſtrorum ſcelera tyranno imputarentur. In unum tamen illum, qui hoc nomine cenſetur, tibi ferro graſſandi facultas data eſt. In reliquos non tibi permittitur idem: non quod illos uita dignos iudicet lex: ſed quod unius cæde totam tyrannidem tolli uelit,non multorum cæde reddi duriorem. Tuum erat legi ſimpliciter parẽre:neque eius uerba quaſi plumbeam quandam regulam ad tuum facinus accommodare, uerum ad illius præſcriptum factorum tuorum rationem inſtituere. Præſertim in hoc exemplo, quo non aliud poteſt admitti peſtilentius, ut ex legis arbitraria interpretatione, quem uelis interficiendi tibi pro tua libidine licentiam ſumas. Non illud hic ſpectandum, iudices, quàm inuiſus Reipub. ſit, qui occiſus eſt,quàm maiore etiam ſupplicio dignus:uerum id etiam atque etiam perpendere oportet, exemplum præter leges iugulandi homines,ſemel in ciuitatem receptum,ſemel ueſtris ſententijs approbatum, deniq; præmio compenſatum, quo tandem licentiæ ſit proceſſurum. Quod iſte ſibi in tyranni filium licere uoluit,hoc alius ſibi uolet in ditiſſimum quemque ciuium licere. Quiſquis pauper à locuplete contumelia afficietur, protinus tyrannum eum appellabit, & ueneno aut ferro adorietur. Poſtremo ſi cui magiſtratus non placebit, ſi cui iudex

erit

erit inuiſus, non dubitabit è medio tollere. Porrò *ad facinoris defenſionẽ, Sophiſtam quempiam aut ſycophantam conſulet (ſi ipſe ingenio ſtupidiore fuerit) & nouam legis interpretationem uobis adducet: dicet nil aliud ſenſiſſe legislatorem, quàm ut huiuſmodi ciuium genus non nomine, ſed re tyrannidem agentium, ferro, igni, ueneno tollatur è medio.* Atque *ita breui futurum eſt, ut quod in uno factum ſemel & probauimus, & gauiſi ſumus: id in multis ſæpius & doleamus, & improbemus.* Credite *mihi, non mediocre diſcrimen, neque conuenienter accipiendum, ut titulo reperto, priuatus hominem indemnatum interficiat.* Id *ita eſſe facile liquebit, ſiquidem animaduertimus, nihil omnium eſſe, quod lex parcius, circunſpectiusq́; permiſerit.* Etenim *(ſi meminì) tribus duntaxat temporibus lex indulſit, ut quis citra iudicium hominem occidat:* Primum *adulterum, ſed in uxore deprehenſum: id quod intemperanti & inſuperabili mariti dolori donatum eſt.* At *ita ſi corpus utrunque pariter interimat, ſi argumentis idoneis deprehenſum fuiſſe doceat.* Deinde *in ui depellenda.* At *ita ſi demonſtres te mortem effugere nequiſſe, niſi mortem intuliſſes: id lex ita interpretatur, quaſi ſeſe tueri potius ſit iſthuc, quàm alium occidere.* Vterque *tamen facti ſui rationem reddere compellitur, ſtatim ſeſe prodere, nec expectare donec in ius trahatur: atque (ut ita dicam) ultro ſemet reum facere cogitur.* Quòd *ſi omnia conſtabunt argumenta: ita demum à lege dimittitur, ut uenia, non laude dignus eſſe uideatur.* Poſtremo *in tyrannicidio: ubi propter periculi ſuſcepti magnitudinem*

dinem lex præmium quoq; proponit: at ita ſi eum quem tibi lex iſto uelut inſigni tyrannici nominis denotauit, fortiter occideris; non ſi ſceleſtum alio ſcelere ſuſtuleris: neq; patietur te ius occidendi permiſſum, latius quàm ad unicum tyranni caput trahere, niſi ſi quis obſiſtat, ut per illius necem tibi neceſſe ſit ad illum penetrare. Iam*q; hoc factum tuum ſecunda illa ratione defenditur.* Huic *tertio generi fortaſſe proxima uideatur hoſtem in bello feriendi facultas; quam tuæ tamen libidini lex non permiſit.* Niſi *palàm hoſtis ſit declaratus, niſi in imperatoris uerba iuraris, niſi ille aciem eduxerit, niſi ſigna canere iuſſerit, tibi fraudi futurum eſt, hoſtem interfeciſſe.* Tu *dicturus es:* Ho*ſtem occidi, nam plus quàm hoſtilia faciebat, nomẽ hoſtis tantum aberat, re hoſtem agebat.* Lex *reſpondebit, ſuarum partium fuiſſe, hoſtem declarare, ac tuo fortaſſe ſcelere fruetur: uerum ne ſerpat exemplum, pœnas de te ſumet.* Quid *autem aliud abs te factum eſt?* Vnum *tibi lex nominatim deſignauerat: tu illius uocabulum tuapte autoritate in aliũ transfers, quod niſi in unũ nõ poteſt competere: neq; traduci debet ab eo cui lex attribuerit, ne tibi fas ſit aliquando quem uoles magiſtratum, quẽ uoles iudicem, quẽ uoles ciuem, tyrannũ appellare.* Neq; *uero ſine grauiſſimis cauſis lex tot uinculis aſtrinxit hanc in uitam alterius licentiam.* Perpendit *nihil maius eripi cuiquam poſſe, quàm uitam: uidit in extinctum facile uarias cauſas confingi etiam impune poſſe, quandoquidem ille non ſit refutaturus, qui iacet.* Vidit *quàm multis titulis ſuum quiſq; dolorẽ poſſet prætexere, ſi poſt occiſum*

t hominem

hominem ulla cauſa recipiatur, præter eas quæ legibus ſint expreſſæ. Quid quòd grauatim ſibi quoq; lex permiſiſſe uidetur, ut homini uitam eripiat: quàm comperta, quàm multa requirit argumenta, quàm multa concedit reo, quàm maligne agit cum actore, quem non niſi ſuo periculo uult accuſare: quantum ſpatij largitur ei qui defertur: quàm liberam iudicum reiectionem. Quantum igitur à mente legis abeſſe putas, ut cuilibet permittat, uel pro ſuo priuato dolore, uel domeſtica iuris interpretatione, hoc eſt, ſubuerſione, in cuiuſquã uitam graſſari? Neq; ad rem pertinet, quantũ criminum aceruum exaggeres, quantumuis etiam uerorum, addo notorum: dicas parricidam, ſacrilegum, inceſtum, proditorem, peculatorem, ueneficum interfeci. Tyrannũ lex iubet occidi. Atqui hic unus multis Tyrannis erat ſceleratior, peſtilentiorq; ciuitati. Ad iſta tam multa crimina lex tibi uerbo reſpondebit. Nihil moror quàm fuerit ſceleroſus, qui perijt: in unum Tyrannum tibi ius feceram occidendi, in reliquos in ius trahendi. Si detuliſſes, auditus, reuictus, damnatus à me palàm pœnas dediſſet, omniq; Reipub. ſalubri exemplo fuiſſes. Nunc tu priuata libidine interficiens, pro ſaluberrimo exemplo, pernicioſiſſimum in ciuitatem induxiſti, & legum inſtaurationem, à legis uiolatione auſpicaris: hoc eſt, malis malo mederi ſtudes. An me clàm eſſe putas, quàm multi ſint in hac turba uita indigni, morte digniſſimi? At eos meæ cognitioni, non tuis manibus ſeruo: ſunt fora, ſunt tribunalia, ſunt iudices, ſunt carceres, ſecures, carnifices. Quur tu mihi præire conaris? quur nullo mandante magiſtratum occupas? & dum

dum Tyrannicida uideri uis, Tyrannum imitaris? Nam quo alio nomine tantopere mihi eſt inuiſus ille, niſi quod mihi parere recuſat, & præire conatur? Ei demum ferrum tractare licebit, cuius manibus ego permiſero. Si iuuenem occidiſſes, quòd non alia patuiſſet ad tyrannum uia, darem ueniam neceſsitati: nunc occidiſti, non obſiſtentem, non auxilium ferentem patri, ſed patris opem implorantem. Huius unius cæde contentus diſceſsiſti, Tyrannum nec impetiſti, in quem unum tibi ius feceram. Meum erat expendere, utrum ex uſu Reipub. fuerit, an iuuenis occideretur: malueram illum exquiſitioribus excruciatum ſupplicijs, exemplum omnibus edere. Neq; hæc dico iudices, quaſi parum gaudeam pariter cum patre ſublatum filium: utinam eadẽ opera ſimul omnes ſint oppreſsi, quibuſcunq; Tyrannus placet. Sed quis prohibet, ſimul & gaudere, quod deorum bonitas nobis hanc rem bene uerterit, & tamen non committere, ut huius temeritas, ſi iudicio comprobetur, in legem, atq; in exemplum trahatur? Nec de iuuenis iniuria uindicanda nunc agitur, ſed de legis uiolatæ maieſtate. Non enim par eſt, ut cuiquam perſonæ præter ius extincti odium in ſcelere ſuffragetur. Neq; tam ſpectandum in quem cõmiſsum ſit facinus, quàm quo exemplo commiſsum. Alioqui quur nõ eadem opera fas ſit in tyranni nepotes, pallacas, pueros, uxores, liberos, lenones graſsari? Bonam tyrannidis partem uxor ſæpenumero ſuggerit. Ad ſummam immanitatẽ nonnunquã libertus aliquis, aut uernula inſtigat: quur nõ & hos iugulas, ſi tibi ius eſt æſtimatione priuata meritorũ ciuem iugulare? Quid quòd eſt aliquid tyranno nocentius,

tius, in quod tamen haudquaquam tibi ius ſit occidendi. Finge eſſe qui totam hanc urbem, templa, domos, curiam conatus ſit incendere, imò qui iam compluribus locis ignem ſubiecerit, ſed incendiū ſubito exorto imbri reſtinctum: autorem nō obſcurum, uerum abditum latitare. Eum forte fortuna repertum, manu tua trucidas. Num lex tuum factum approbabit? Non opinor. Atqui tyranno ille quanto erat nocentior? Tanto nimirum, quanto eſt atrocius ciuitatem ſemel funditus euertere, quàm expilare: ciues uniuerſos uno igni finire, quàm in pauca quædā ſæuire capita. Et tamen in unum tyrannum ſtringendi ferri poteſtas priuatim permittitur. Illum deferendi modo ius habes. Hic in re tam aperta legis mentem calumniari, & nouo interpretamento tuum facinus palliare: quid tandem aliud eſt, quàm legum autoritatem euertere, atq; id per cuniculos quoſdam agere, quod tyrannus palàm ac ui facere conſueuit? In recipienda lege fas eſt populo cauſam, æquitatemq; legis excutere. Cæterum receptæ, & longo iam uſu comprobatæ, ſimpliciter oportet obtemperare. Neq; enim exiſtimandum eſt maiores illos noſtros, uiros ſine cōtrouerſia ſapientiſſimos, ita ſine grauiſſimis rationibus inſtituiſſe, ut priuatim interficiendi tyranni facultas unico capite finiretur. Primum ad iugulādi licentiam, feneſtram aperiendam ciuibus nō putauerunt: deinde perſpiciebant tyrannidem fatale quoddam eſſe Reipub. malum, quod minore noxa toleraretur, quàm male exagitaretur: neque poſſe ſemel tolli, niſi tyranni ipſius cæde. Quo ſubmoto, uidelicet qui legibus imperabat, non parebat, iam nihil opus eſſe priuata audacia,

dacia, nimirum illis in Reipub. adminiſtrationem uindicatis. Quòd ſi Tyrannus in ius uocari potuiſſet, ne hunc quidem tuæ dextræ arbitrio permiſiſſet. Videbant & illud: Tyrannidem nõnullam habere monarchiæ legitimæ ſpeciem: hoc tantum intereſſe, quòd in monarchia populus regi paret, rex legibus: in Tyrannide omnia unius libidini ſubiecta ſunt. Rex publicam ſpectat utilitatem, Tyrannus priuatim ſuam: unde publicitus expedit, ut Tyranno ueluti principi legitimo ciuitas pareat, donec idoneus aliquis uindex extiterit, qui legum autoritatem in priſtinum ſtatum reſtituat, atq; id unius (ſi fieri poteſt) capitis iactura. Nam hac moderatione in fatalibus illis peſtibus, quæ totum Reip. quaſi corpus corripiunt, legum prudentia conſueuit uti: ut exemplo magis, quàm admiſſi talione morbo medeatur: ne dum ciuitatem ſanare ſtudet, magnam ciuitatis partem interimat. Hinc eſt quod in ſeditionibus publicis non niſi in ipſos autores conſueuit animaduerti, reliquis quos tempeſtas illa commouerat, dari uenia: aut uix etiam dari uenia, qui in publico Reipub. tumultu quietem egiſſent. Quæ poteſt autem peſtis eſſe fatalior, quàm Tyrannis? Quæ ſeſe latius in ciuitatis membra diffundit? Quota quæq; urbis pars ab hoc uicio ſyncera poteſt eſſe? Omitto iam quicquid eſt ambitioſorum, ære alieno obſtrictorum, ſcelere contaminatorum, barbarorum (nam hæc tota ſentina hominum Tyrannide gaudet; ut in qua nullis maiora, quàm ſceleratis ſint præmia) bonos etiam ciues hoc malum inuoluit, dum uel timent fortunis ſuis, uel rectum iudicant ſeruire tempori. In hoc itaque rerum ſtatu leges

lex, & ita requirit, ſi quodlibet horum deſit, aut pœnam te, aut certe nihil gratiæ debere ſe credat. Quorum ego non unum aliquod, ſed unumquodq; deeſſe docebo. Quod ſi facio, utrum æquo animo cedes præmio, an impudenter petere perſiſtes? Ergo rem accipe. Niſi tria hæc tibi conſtiterint, nõ eſt quod Tyrannicidæ præmium petas: Animus, uia, & effectus. Animus duo quædam complectitur, uel quid ſperaris, uel quid propoſueris. Nam ſi Tyrannum per imprudentiã occidiſſes, ſi præter propoſitum, non magis profecto præmium tibi debeatur, quàm ſi quis Tyranno amiciſſimus idem feciſſet, nam idem potuit accidere. Tu porrò quid propoſiti in arcem attuleris, ipſe uideris: ita demum legi perſuaſum erit, te uoluiſſe occidere Tyrannum, ſi occideris. Non occidiſti, atq; id etiàm quum tibi in manu fuerit (ut ais) ſi libuiſſet interficere. Lex negat ſua referre, utrum Tyrannicidij propoſitum in arcem non attuleris, an allatum repente mutaris. Iam quid ſperaris excutiamus. Quanquam iſthuc leges non ita ualde curioſe penſiculantur: ſed tamen in tam abſoluto facinore partes omneis conſtare oportet. Quid enim ſi Tyrannum interfeciſſes, quo Tyrannidem ipſe occupares, utrum præmium ſperares? an ſupplicium metueres? Quid ſi quo priuatum animi tui dolorem ulciſcereris, Tyrannum occidiſſes, atq; id eſſet palàm, num præmium auderes poſcere? Quid, ſi latrones Tyrannum forte fortuna obuium obtruncaſſent, num ad hunc honorem aſpirarẽt? Quid ſi quis Tyranno priuatim infenſus, magna te pecunia conduxiſſet, quo ei Tyranno uenenũ dares, dediſſesq́;, num quæſo, Tyranni

cidæ præmium poſtulares? Ego hic tecum non ago conie ćturis: nihil dico in uitam tuam, quæ quidem obſcurior eſt, quàm ut tu alioqui tam glorioſus quicquam de ea auſus fueris dicere: illud unum affirmare non dubitem, qui Tyrannum quum tuto licuerit, non occidit, planè noluit occidere. Qui eum occiderit, cuius mors extremum exitium Reipub. uideretur allatura, potius quàm ullam commoditatem: is aut priuatum dolorem ulciſci uoluit, non libertatem publicam uindicare, aut emolumentum ſuum ſequutus eſt Reip. periculo, non ſuo periculo Reip. ſtuduit prodeſſe. Poſtremo non poteſt niſi gloriæ ieiunio adductus uideri, qui tam inſolenter ſe iactat. Non poteſt non uideri lucrum ſequutus, qui tam improbe præmium flagitat. An non uides igitur quantopere hac parte à tota legis mente diſſentias? quem illa tuæ uitæ periculo ſua cauſa uoluit occidere, eum tu non ſolũ uolens præteriſti, uerumetiam periculoſe in Rẽp. irritaſti: quem ſua cauſa uoluit occidi, eum tu maximo noſtro periculo tui compendij, aut animi fortaſſe gratia iugulaſti. Sed finge te animum Tyrannicida dignum ad facinus attuliſſe, lucri perinde ut uitæ contemptorẽ, magni tamen refert, qua ratione Tyrannidẽ tollere aggrediaris. Iam enim omnia tibi ex animi tui libidine largior, quæ tamen nemo alius tibi conceſſurus eſt. Te in filio iugulaſſe patrem, in non Tyranno Tyrannum. Largior iſthuc Delium aliquem tibi prædixiſſe, ut certũ præſcire potueris, quod ipſe etiã uix diuinare Delius potuerit. Licuiſſe tibi patrẽ occidere ſi libuiſſet, uerum hoc pœnæ genus tibi magis placuiſſe. Suſtuleris ſanè Tyrannidem, idq́; noua quadam & inuſitata

uſitata

uſitata ratione. Vides quàm multa tibi dono. Tamen obſiſtam tibi, nec ſinam ferre præmium, propterea quòd ea uia ſuſtuleris, quæ legi non probatur, quæ non expediat moribus ciuitatis, quæ non ſit forti uiro digna. Age quid ſi Tyranni filium infantem in cunis iugulaſſes, & rurſum adfuiſſet Delius ille, per quem certum præſcire poſſes, fore ut necato puero pater ſibi mortem accerſeret, atq; id eueniſſet, utrum te tanquam Tyrannicidam ſuſpiceret Reſp. an potius tanquam immanem & ferum hominem execraretur, qui in eam ſæuieris ætatem, cui etiam ab hoſte armato parcitur, quæ leonibus etiam miſeranda uideatur? Quid ergo? Vtetur tuo maleficio Reſp. cæterũ exemplum haudquaquam probabit. Quid ſi tyranni uxorem, quam ille miſere deamaret, per uim conſtupraſſes, atque ille eius impatiens contumeliæ, fugerit è uita: utrum Tyrannicidij laudem flagitabis, an raptus & adulterij ſupplicium potius formidabis? Res obſcura non eſt, Conferam tuo facto propiora. Quid ſi Tyranni medicus quum eſſes, ueneno ægrotanti dato, illum ſuſtuliſſes, utrum ut ueneficum oderit te Reſpub. an ut uirum fortem admirabitur? Tyrannum ſublatum gaudebit, facti rationem, modumq; deteſtabitur. Quid ſi quum te Tyrannus familiariter uteretur, tu in conuiuio prætextu neceſsitudinis uenenum porrigeres? Deniq; ſi per magicas imagines, ac maleficas quaſdam deuotiones Tyranno uitam ademiſſes: utrum à lege præmium, an pœnam expectares? Atqui Tyrannidem utcunque ſuſtuliſti. Euentu gaudet lex. Verum exemplum tam pernicioſum in Rempub. non recipit: ut con-

ſueſcant ciues ſcelus ulciſci ſcelere, patrem in filio iugu-lare. Vides quantum momenti ſit in modo, uiaq́; , ut factum tuum approbetur? Quod lex permittit ut fiat, non ſtatim permittit, ut id uia qualibet efficias. Adulte-rum ferro occidere licet: ueneno, aut incantamentis non licet. Qur ita? Quia peſtilens exemplum omnino tra-ctare uenena. Nec id ulla cauſa quantumuis honeſta, ſi-nit in ciuitatem irrepere. Quid quòd ne hoſtem quidem ueneno, aut malis artibus interficere fas eſt? Nam nuſ-quam non improbat maleficia lex: & ueneno tincta te-la etiam in bellis interdicta ſunt. Quòd ſi modus facti ſpectatur in his, in quibus nullum petitur præmium, quanto magis id fiet in his, in quibus ſummum petitur. Lex triumphum ſtatuit ei, qui certum hoſtium numerum fuderit. Fuderit aliquis non acie, ſed aquis & pabulo ueneno tinctis. Vtrum ciues hunc æquis oculis ſpectare poterunt triumphantem, an potius ſicuti ueneficum o-derint, auerſabuntur, execrabuntur? Quid quòd pri-uatis etiam in rebus uia, modusq́; perpenditur: quo ma gis idem oportebit, tum in publico, tum in ſplendidiſſi-mo facinore, ut à quo conueniat omnem ſceleris ſuſpi-cionem abeſſe? Age illud tecum reputa, ſi medico mer-cedem pactus eſſes, quo te morbo leuaret, atq; ille non pharmacis, ſed maleficijs, & incantamentis morbum exe-miſſet, utrum præmium dabis, an magis hominem in ius trahes? iniuriæ malis artibus datæ reum ages? Clama-bit ille, morbo te leuaui, qua uia, quid iſthuc tua refert? Hoc tantum ſpectabas, ut morbo liber eſſes, ei rei merces eſt promiſſa. Ingratum te uocabit, qui niſi ſua opera,

ne eſſes

ne eſſes quidem, qui præmium negare poſſes. Tu protinus reſpondebis, opinor, medico te præmium eſſe pollicitum, non mago, neq; debere quicquam, niſi rem malam ei, qui beneficium male dederit. Quanquam ne dediſſe quidem uidetur, qui malum malo tollit. Id enim mutare eſt incommodum, non amouere. Dices enim animo nocitū, dum corpori ſubuenitur. Atq; iſtam litem uinces, etiam iniquo iudice. Atqui eadem, aut melior etiam, & uincibilior eſt tecum cauſa legi, quàm quæ tibi futura fuerat cū medico. Nam ibi de priuata mercedula diſceptaretur, hic de publico honore. Ibi falſus eſt unus, hic legi fraus facta, per quam cautum oportuit, ne quiſquam ciuium circūueniatur. Ibi ſalus data, certa quidē, & efficaci, ſed ſuſpecta & improbata uia: hic nefario ſcelere (quur enim non ſic appellatur homicidium, quod in ciuem cōtra legem admiſſum ſit?) non libertas reſtituta, ſed in extremum diſcrimen adducta Reſp. quandoquidem tuum factū perinde habet, ac ſi medicus quiſpiam ad curam mercede conductus, uenenū pro remedio miniſtret: quod tamen ægrotanti (ita ut non raro conſueuit accidere) per occaſionem morbum adimat. Qui reualuit, ſuis fatis acceptum feret quod uiuat, tibi mortē, tametſi uitarit, imputabit. Neq; ſua referre putabit, utrum imperitia, an perperam, ac ſtudioſe pro pharmaco uenenū porrexeris: propterea quod tui fuerat officij, aut non ſuſcipere negotium, aut fidem ſimul, & artem, & induſtriam, ac diligentiam, & quicquid à probato artifice ſolet requiri, ad curam adferre. Sed age ſinimus adhuc poſſidere te, quod dudum ſumus largiti: ut planè iſta uia Tyrannum occideris, citra

ullum

ullum Reipub. *diſcrimen*. *Lex non approbabit facinus tuum: niſi non tantum à crimine, uerumetiam ab omni criminis ſpecie procul abfuerit: ne uidelicet ea quæ in hoc potiſſimum adhibita eſt in ciuitatem, ut maleficium omne ſecludat, incolumitatem ſuam quam conueniebat, aut* Deo *cuipiam, aut certe* Dijs *ſimillimo homini acceptam referri, ſceleri debere dicatur*. Non *approbabit, inquam, niſi* T*yrannum ipſum quem nominatim indicauit ipſa, quaq; permittit uia ſuſtuleris: ne per rimam iſtam periculoſum exemplum in* Rempub.*irrepat*.Poſtre*mo niſi ferro, non clancularijs,ac maleficis artibus: niſi uirtute, niſi manu, niſi uitæ tuæ manifeſto contemptu* T*yrannum trucidaris.* Neque *enim hoc tantum ſpectat lex, ut* T*yrannus in præſens ſubmoueatur: uerum illud multo magis reſpicit: ut omnes mortales intelligant in ea ciuitate uiros eſſe fortes, qui non uereantur uitæ ſuæ diſpendio patriæ commodis conſulere: ac præclari exemplo facinoris, omnes etiam in poſterum ab affectatione* T*yrannidis deterreantur: cum uideant in ea ciuitate nullum eſſe* T*yrannis ſatis tutum præſidium: quandoquidem illud nemo neſcit, qui uitæ ſuæ ſit contemptor, eum eſſe alienæ uitæ dominum*. Nam *quod omnino ſatellitium, quæ excubiæ, qui parietes,quæ arx, quæ arma aduerſus huiuſmodi animum* T*yranni caput defendant: qui patriæ libertatem ſua uita bene credat emi?* Poſtremo *autem:ut maxime tibi conſtet animus,ut conſtet uia, id quod eſt totius negotij caput, non effeciſti.*T*antum enim abes,ut* T*yrannum occideris:ut quantum in te fuit,*T*yrannidem maiorem in modum auxeris,*

interfecto

interfecto tyranni filio. Quid autẽ refert, malitia, an ſtultitia Remp. in diſcrimen adduxeris? Nam illo, quod uulgo dicunt, nihil uerius, intempeſtiuam beneuolentiam nihil à ſimultate differre. Tantum abeſt ut occideris Tyrannum: ut ne ſuſpicari quidem potueris id euenturum, ut ipſe ſemet occideret. Sed iuuenem occidiſti, patre inſolentiorem: quid tum poſtea? ſi patri & huius ſcelera lex imputat? Magnum proinde Tyranni ſatellitem, non Tyrannum occidiſti. Sed paratum Tyrannidis hæredem occidiſti: in Tyrannidem ſuccedit, qui prior, qui potior eſt in occupando. Verum eſto ſanè, certum hæredem ſuſtuleris: igitur qui Tyrannus erat futurus, intermiſti. Atqui quod futurum eſt, id nondum eſt. Porrò lex eum qui iam Tyrannus ſit, tolli iubet: non quem aliquando futurum diuines. An qui ſtatuam ex pacto debeat, & rudem truncum præſtiterit, fidem perſoluiſſe uideatur? Non arbitrabor. Vbi nunc igitur ſunt illa tam multa, quæ tibi ad præmium poſtulandũ ſupererant? Vides quàm ne unum quidem omnium tibi conſtet, quorum nihil oportebat deeſſe. Volui, inquis: id demum uoluiſſe te lex credit, quod effeceris. Poſtea è re nata propopoſitum eſt cõmutatum. Hoc igitur præmij tibi debetur, quod ei, qui in Olympijs medio è curſu, relicta meta, ad carceres reflectit habenas. At periclitatus es. Proinde id laudis auferes, quod is qui ſudauit in olympijs, nec uicit. Sed occidiſti deniq;: uerum eum, quem neq; lex permittebat arbitrio tuo, neque ex uſu publico fuerat occidi. At bene uertit ciuitati quod feciſti. Numini igitur gratia debetur, tali, qualem Palladem Atticis fuiſſe ferunt: de qua prouerbium extat,

quod

quod Athenienſium male conſulta, in bonum exitum uertere conſueuit. Non *tu leges ſeruaſti, ſed ſuſtuliſti: non libertatem reſtituiſti, ſed numen aliquod huic urbi propitium, quod euentum tuæ temeritati debitum, ſua commoditate à nobis auertit, quod tuam ſtultitiam nobis uertit in occaſionem reſtituendæ libertatis.* Non *ego ingratum erga te populum conſtituo, imò tu populum ingratum in* Deos *reddere laboras: quem quum ſemel in periculum uocaris, ne pro ſimplici* Tyrannide *duplicatam pateretur, nunc rurſum in diſcrimen trahere conaris, ne ab iratis ſuperis in priſtinam ſeruitutem, aut grauius aliquod infortunium retrudatur.* Quid *tu te fucis, & phaleratis dictis in alienum meritum inſinuas?* Quid *tibi in eo negotio laudem uniuerſam uendicas, ex quo præter pœnam temeritatis, nihil ad te redire merito poßit?* Si Reip. *ſi iudicibus probare potes animum tuum* Tyrānicida *dignum, qui nullum periculum uitæ* Reip. *cauſa recuſarit: ſi facinus non ſcelere, non pernicioſo exemplo, ſed legitima uia peregiſti, ſi fortuna tuis egregijs conatibus bene expeditum dedit euentum: aude* Tyrannicidam *te uocare: aude pulcherrimum, ac penè diuinum munus à* Repub. *poſcere: aude nobis ſeruatas leges, reſtitutam ciuitatem: aude templa, aras, focos, fortunas omneis, tutos pueros, inuiolatas uirgines, impolluta matrimonia, deniq; hoc ipſum quod hic lege & apud iudices agimus, exprobrare: aude mihi minari, quòd obſtiterim: aude ciuitatem ingratitudinis inſimulare, niſi laudem promeritam perſoluerit: aude iudices, uel iniquos, uel corruptos clamitare, niſi ſuis ſententijs præmium tibi decreuerint.* Contra: *ſi ſuſpe*

ſi ſuſpectum quid uolueris, ſi periculoſum, ſi contra leges, ſi cum ſcelere coniunctum quod feceris: ſit pudor, ac deſine tandem improbe præmium flagitare, quod nulla ratione promerueris: pœnam, ſi ſapis, incipe deprecari. Iſthuc *fortaßis ab æquitate iudicum, à ciuitate deorum munere læta, queas impetrare.* Neq; *enim putes unum me te à præmio deterrere.* Imaginare *iſthac in cauſa pariter & leges, &* Rempub. *& deos tibi aduerſari.* Puta *leges hic tecum uerbis agere:* Si *nos uere reſtitutas uideri uis, ſine noſtram autoritatem primum in hac tua cauſa ualere.* Longe *plus laudis ex hoc iudicio referres: ſi nobis ceſſeris: ſi parueris: ſi tuam cupiditatem noſtro ſubmiſeris arbitrio: ſi primum exemplum in te ciuibus edideris, reuixiſſe nos: ſi monſtraris ciuitati iam non ex ſceleratorum libidine, ſed ex noſtro præſcripto cuique uiuendum eſſe.* Atq; *altera ex parte* Rempub. *hac tecum oratione uti puta.* Si *ciuem bonum mihi præſtare ſtudes, noli hanc ſtultitiæ notam mihi inurere: ut in poſterum re cognita, dicar ebrietate quadam gaudiorum ei præmium decreuiſſe, cui pœna magis deberetur: noli mihi* Deos, *quos uix deniq; tam diutinis uotis, tot ſacris, tot precibus, tot meis malis placaui, commoui, propitios reddidi, denuo per ingratitudinem iratos, atq; infenſos reddere.* Siue *ut mihi per te liceat, ſaltem illorum beneficio frui.* Quòd *ſi te neq; leges, neq;* Reſpub. *commouet: certe deorum orationem uereri debes, quos ita tecum agere putato.* Quid *tu te in noſtræ laudis poſſeßionem ingeris?* Quid *honori noſtro inuides?* Quur *non ſinis nos in hanc ciuitatem perpetuò benignos eſſe?* Quur *tu ipſe tam*

ingratus exiſtis? Ciuitas hæc ſemel mihi reſtitutam liber=tatem debet, tu bis debes, commoditati noſtræ: & quòd Remp.*ſeruauimus, cuius tu pars es, & quòd commodita te noſtra tuam periculoſam ſtultitiam, uel ſcelus potius in maximam felicitatem uerterimus.* Etenim *niſi nos de=xtri, propitijq; adfuiſſemus, quid aliud tu quàm perie=ras, & per te* Reſpub. *Quòd ſi planè contendis, ut præ=mium aliquod feras, abunde magnum præmium à nobis perſolutum eſt, quod per nos res à te male inſtituta, bene uerterit.* À *legibus merito maior relata gratia, ſi noſtræ proſperitatis reſpectu, temeritatis ſimul & ſceleris ueniã condonarint.* À *ciuitate ſatis amplam laudem feres, ſi ea patiatur, ut in reſtitutæ libertatis hiſtoria tuum quoq; no men admiſceatur.* Hac *laudis parte contentus deſine no=bis debitum uelle præripere, ciuitati munus noſtrum eri=pere, legibus autoritatem adimere. Sed finem facio, nimi=rum extillata iam aqua.* Quod *ſupereſt, nunc ueſtræ par tes ſunt iudices ſtatuere, utrum ſecundum leges, ſecundũ* Deos, *ſecundum* Remp. *ſententiam dicere, an ſecundum hunc glorioſum oſtentatorẽ pronunciare uelitis.* Vtrum *hanc urbis felicitatem huius temeritati, huius ſceleri acce=ptam ferre malitis, ſæpius exprobandã, & breui fortaßis à ſuperis iratis (id quod abominor) auferendã: an in* Deos *quibus ſine controuerſia tota debetur, referre, eorundem pietate ſeruandam, augendã, beneq; fortunandã.* Vtrum *magis ex uſu ſit, ut primo hoc iudicio ſtatim leges cir=cumuentæ dicantur, an ut appareat legũ reſtitutarum ſe ueritatem, & iudicum ſapientiam aduerſus unius iniquã poſtulationem ualuiſſe.*

ERASMVS ROTERODAMVS
M. Ioanni Paludano rhetori Louanienſis
Academiæ, S. P. D.

VT *intelligas humaniſsime Paludane,* Eraſmũ *illum tuũ tametſi per omnes terras mariaq; uolitantem, tamen tui memoriam perpetuò ſecum circunferre: mitto quaſi ſymboli uice* Luciani *dialogũ:cui titulus,* περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. *Quem in* Italiam *profecturus,in ipſo penè procinctu* Latinum *feci.* In *eo non ſine uoluptate tanquam in ſpeculo, uidebis aulicæ uitæ incõmoda: quæ tu mihi ſæpenumero cõmemorare ſolebas,nimirũ expertus, & ueluti naufragio eiectus,ac uix iſti liberæ,literariæq; uitæ redditus.* I*dq; feci eo ſtudioſius,ut meo exẽplo te prouocarẽ,quo iam diu* Græcanicis *in literis uerſatus, incipias,& ipſe aliquãdo audere aliquid.* Q*ur enim nõ dicam audere?* Q*uum nullum ſit mea ſententia facinus audacius, quàm ſi coneris ex bene* Græcis, *bene* Latina *facere.* V*ale,meq; tui amantiſsimum mutuum ama.*

LVCIANI LIBELLVS
DE IIS QVI MERCEDE CON-*ducti, in diuitum familijs uiuunt,* D. Eraſmo Roterod. *interpr.*

ECQVID *tibi primum amice, aut quid poſtremum, quemadmodũ uulgo dici conſueuit,recenſeam,ex his quæ tum facere,tũ pati coguntur, qui mercedis gratia ſeſe in alienas domos,conuictumq; tradunt alienũ, quiq; in lo-*

*cupletum iſtorũ amicitiam accenſentur, ſi modo eiuſmodi illorum ſeruitutem conuenit amicitiam appellare? No*ui *enim permulta, atq; adeo pleraq; omnia, quæ illis ibi ſoleant accidere, nõ per* Iouem *quod ipſe ea experimento cognorim (neq; enim mihi unquam experiundi incidit neceßitas, ac ne quando incidat* Dij *prohibeant) ſed quod complures qui in hoc uitæ genus inciderant, apud me ſoliti ſint commemorare; partim qui in ipſis etiamdum malis conſtituti, quæ & quanta ferrent deplorabãt: partim qui tanquam è carcere quodam profugi, non abſq; uoluptate recordabantur, commemorabant'que ea quæ fuerant perpeßi,* Imò *iuuabat reuocare ob oculos, quas erumnas effugiſſent. Atq; hi quidem digniores mihi uiſi ſunt, quibus fides haberetur: ut qui eius ſacri ritus (ut ita dixerim) omnis omniaq; myſteria perdidiciſſent, cunctaq; ab initio ad finem uſq; perſpexiſſent.* Hos *igitur haud quaquam indiligenter, nec oſcitanter audire ſoleo, ueluti naufragium quoddam, ac præter ſpem obiectam ſalutem enarrantes. Cuiuſmodi ſunt iſti, qui in templis deraſo capite, cõplures ſimul obambulantes, immanes undas, procellas, ſublatos in cœlum fluctus, iactus, malos fractos, gubernacula reuulſa narrant.* In *primis autẽ geminos Caſtorẽ, &* Pollucẽ *apparentes (nam hi peculiariter ad hanc* Tragœdiam *pertinent) aut alium deum quempiã repente, quemadmodũ in fabulis fieri cõuenit, exortũ: ſummisq; antennis inſidentem, aut iuxta clauum adſiſtentem, qui nauim ad littus aliquod molle dirigeret: ad quod appellens futurum eſſet, ut & ipſa paulatim ac lente ſolueretur: et ipſi tutò in ſolũ deſcenderẽt, idq; ope*

fauoreq;

fauoréq; diuino. Atque iſti igitur permulta id genus ad præſentem commoditatem exaggerantes, cõmemorant: quo uidelicet à pluribus ſtipem accipiant: ſi non calami=toſi modo, uerumetiam Dijs chari eſſe uideantur. Porrò ij dum eas quas in tectis tulerunt tempeſtates referrent, atq; immanes illás undas, quin etiam decumanos fluctus, ſi fas eſt dicere: & quemadmodum primum à littore ſol=uerint mari tranquillo: quantumq́; moleſtiarum perpe=tua nauigatione ſint perpeßi: dum ſitiunt, dum nauſeãt, dum ſalo perfunduntur. Deniq; quemadmodum infelici nauigio in cautem quampiam ſub undis latentem, aut in ſcopulum aliquem præruptum, & aſperum illiſo, fra=ctóq; miſeri ægre enatarint, nudi, cunctarúmque rerum inopes. Hæc inquam quum referrent, mihi quidem uiſi ſunt permulta præ pudore ſubiicere, uolentesq́; ac ſcien=tes obliuiſci. At ego etiam illa, præterea autem, & alia nonnulla ex illorum narrationibus coniectans deprehen di quicquid ærumnarum cum eiuſmodi conuictibus con=iunctum eſt. Quæ quidem omnia haud grauabor optime Timocles tibi percenſere. Iampridem enim mihi uideor animaduertiſſe, te de capeſſenda hac uitæ ratione cogita re. Nam olim quũ his de rebus ſermo incidiſſet: mox ex his qui præſentes erant, quiſpiam mercenarium hoc uitæ genus laudare cœpit: fortunatißimos eos affirmans, qui=bus contigiſſet horum uti familiaritate, qui apud Ro=manos eſſent optimates: tum conuiuijs adeſſe opiparis, idq́; immunes: præterea ſplendidis in ædibus diuerſari: tum peregrinari omnigena cum commoditate, uolupta=teq́;, alba interim in rheda (ſi forte libeat) reſupinatos.

Inſuper ob hanc amicitiam, obq́; commoditates quibus afficiuntur, etiam mercedem capere: id uero nõ mediocre uideri. Iſtis enim haud dubie citra ſemẽtem ac culturam (quod aiunt) cũcta prouenire. Hæc igitur, atq; id genus alia quum audires, animaduerti quemadmodũ ad ea inhiaueris, quamq́; auide ad eſcam os apertum porrexeris. Proinde ne quid mihi certe in poſterum poßis imputare, neq; expoſtulare queas: quod quum te cõſpiceremus tantum unà cum eſca deglutientem hamum, non reuocaremus, neq; priuſquam in guttur demergeretur, reuulſerimus, neq; præmonuerimus: uerum poſteaquam ceſſaſſemus, donec eo iam adacto, atq; infixo trahi iã, ac ui duci cõſpiceremus, tum quum nihil opis afferri poßit, fruſtra adeſſe nos, atq; illachrymari, Hæc inquam, nequando poßis dicere: quæ ſi dicantur, merito profecto dicantur, neq; à nobis refelli poſſent, quo minus peccaſſe uideremur, ut qui prius iſta non indicaſſemus: audi nunc ordine omnia. Ac rete quidem ipſum cuiuſmodi ſit, quamq́; nullum habeat exitũ, non intus medijs in ſinibus inuolutus, ſed foris tutò, atq; per otium ante cõtemplator, unci æris aculeum, reflexam hami aciem, ac tridentis cuſpides manu tentans, malaq; admotas experiens. Quod niſi uehementer acuta, niſi ſic illigantia, ut effugiendi nulla ſit facultas, niſi dira uulnera factura uideantur, acriter trahentia, & inexplicabiliter retinentia, nos quidem inter formidoloſos, atq; ob id etiam pauperes, famelicosq́; adſcribito: ipſe uero ſumpta fiducia, uenatum iſtum, ſi uidetur, aggreditor, Lari in morem totam eſcam hiatu deglutiens. Atq; in uniuerſum quidẽ forſitan tua cauſa omnis

hic

*hic ſermo dicetur. Quanquam non ſolum de uobis philo
ſophis, aut his quicunq; uitæ inſtitutum ſibi delegerunt
cum uirtutis ſtudio coniunctius, uerumetiam de gramma
ticis,rhetoricis,muſicis, breuiter de omnibus, qui in do=
ctrinæ profeßione uerſari, quæſtumq; facere propoſue=
runt. Cæterum quum omnia ſint inter iſtos communia,
eademq́; prorſus accidant omnibus, palàm eſt philoſo=
phorum conditionem non eſſe à reliquis eximiam. Imò
hoc illis turpius iſta contingere,quum ſint cum alijs com
munia, ſi ij qui conducunt, non alijs præmijs eos quàm
reliquos dignos iudicent, nihiloq; magis quàm cæteros
in honore habeant.Sed quicquid erit, quod narrationis
ſeries aperiet, eius culpam potißimum in ipſos conferre
par eſt,qui eiuſmodi faciunt:deinde in eos,qui talia ſuſti=
nent.Ego uero culpari non debeo, niſi forte ueritas, &
libertas in commemorando reprehenſionem mereatur.
Ac reliquum quidem hominum uulgus,puta palæſtricos
quoſpiam,aut adulatores imperitos,ſordidoq́; animo,ac
ſuopte ingenio humiles,& abiectos homines,ne operæ=
precium quidem fuerit ab eiuſmodi conuictu dehortari,
quippe nequaquam obtemperaturos: neq; rurſum æquũ
ſit illis uitio uertere,quod non relinquant ſuos conducto
res,etiam plurimis ab illis contumelijs affecti.Sunt enim
ad eam uitæ rationem accommodati,factiq́;,neq; ea ui=
delicet indigni.Præterea ne habeant quidem aliud quip=
piam,ad quod ſeſe conuertant,& in quo ſeſe exerceant,
adeo ut ſiquis eã uitam illis adimat,ignaui illico,cõſilijq́;
inopes,deſidioſi atq; inutiles reddantur.Quamobrẽ nec
ipſi rem aliquam indignam patiantur,nec illi contume=*

lioſe facere uideantur: ſi (quod aiunt) in matellam im=munxerint. Etenim ad eaſipſas contumelias iam inde ini=tio præparati, conferunt ſeſe in familiam, atque hæc ſola illis ars ſuppetit ferre, et perpeti quicquid acciderit. Cæ=terum eruditorum nomine, de quibus inſtitueram loqui, merito indignãdum, enitendumq́; ut quàm maxime fieri poteſt, eos inde reuocatos, in libertatem uindicemus. Vi=deor autem recte facturus, ſi quibus de cauſis ſe quidam ad hoc uitæ genus conferunt, eas cauſas excuſſero: pa=rumq́; idoneas, atque efficaces eſſe demonſtrauero. Si=quidem eo pacto omnis illis præripietur excuſatio: ſum=musq́; ille titulus, quo ſuam ſpontaneam ſeruitutem ſo=lent obtexere. Iam igitur plerique paupertatem, & re=rum neceſſariarum inopiam proponunt: atque eam um=bram ſatis idoneam exiſtimant, qua ſuum factum præte=xant, quòd ultro ad eam uitam acceſſerint. Ac ſibi ſuffi=cere credunt, quum aiunt ſe quiddam ignoſcendum face=re: qui id quod eſt in uita moleſtiſsimum, nempe pauper=tatem, ſtudeant effugere. Poſtea in promptu Theognis, atque illud plurimum in ore.

Nam quemcunq; uirum paupertas enecat.

Et ſi quæ alia terricula abiectiſsimi quiq; poëtæ de pau=pertate prodiderunt. Equidem ſi uiderem ex huiuſmodi conuictu paupertatis effugium aliquod uere contingere, non admodum auxie cum eis de uehementer amplecten=da libertate diſceptarem. At poſteaquam eiuſmodi quæ=dam accipiunt, cuiuſmodi ſunt ægrotantium alimenta (quemadmodum egregius ille dixit orator) qui queant effugere quo minus in hoc ipſum parum rectè ſibi con=

ſuluiſſe

ſuluiſſe uideantur, nimirum ſemper illis manente eodem uitæ illius argumento? Semper enim manet paupertas, ſemper accipiendi neceßitas, nihil quod ſeponatur, nihil ſupereſt quod reſeruetur. Verum quicquid datum fuerit, ut detur, ut uniuerſum etiam capiatur, prorſus omne inſumitur, ita tamen, ut ne id quidem in uſus ſufficiat. Rectius autem futurum fuerat, ſi nequaquam cauſas eiuſmodi comminiſcerentur, quæ paupertatem ſeruant aluntq́;, atque eatenus duntaxat opitulantur, uerum quæ illam tandem aliquando tollant. Ác forſitan tibi hoc uolebas Theogni quum diceres eam in altum mare, ac præruptis de ſcopulis præcipitem dari oportere. Quod ſi quis ſemper pauper, ſemper egens, quum ſemper mercede conductus mereat, hoc ipſo ſeſe arbitretur aufugiſſe paupertatem: non uideo quî fieri poßit, quo minus hic ipſe ſeſe fallere uideatur. Rurſum alij negant ſeſe paupertatem formidaturos, ſi modo reliquorum hominum in morem poßint ſuo labore, ſuaq́; induſtria ſibi uictum ſuppeditare. At nunc ſibi fractas eſſe corporis uires, ſeu ſenio, ſeu morbis: eoq́; ad eã uitam mercenariam facilem uidelicet, atq; commodam cõfugere. Age igitur, inſpiciamus num uera prædicẽt, & num ea quæ dãtur ex facili illis ſuppetant, non multo neq; adeo maiore labore cõſtent, quàm uulgo ſuus uictus. Nam id quidẽ etiam uotis expetendũ, uti citra laborem, citra ſudorem, nullo negocio paratum argentum accipias. Verum quàm hæc abſint à uero, iſtud profecto ut dignum eſt, ne dici quidem ſatis poteſt: tantum laborum, tantum ſudorum in eiuſmodi conuictibus exhauriendum, ut hic ne ualetudo quidem ad id par ſit:

u 4 quippe

quippe quum quotidie ſexcenta non deſint negocia, quæ corpus conficiant, adq; extremam uſq; defectionem delaſſent. Verum hæc ſuo loco dicemus, quum etiã reliquas illorum incommoditates cõmemorabimus. In præſentia ſat erat leuiter oſtendere, qui ſe aiunt hac de cauſa in ſeruitutem addicere ſeſe, ne iſtos quidẽ uera dicere. Supereſt iam ut eam cauſam referamus: quæ quidem ut eſt ueriſſima, ita ab illis minime profertur. Nempe ipſos uoluptatis gratia, & amplis illis ſpebus incitatos, ultro inuadere familias diuitum, auri argentiq; uim, & copiã admiratos: præterea quod felices ſibi uideantur ob conuiuia, reliquasq; eius uitæ delitias: ſperantes futurum, uti mox, nemine uetante, affatim aurum bibant. Hæc nimirum ſunt quæ illos adducunt: atque ex liberis ſeruos conſtituunt. Non rerum neceſſariarum uſus, quem prætexebant: ſed rerum non neceſſariarũ cupiditas, atq; ingẽtium illarum, & amplarum opum admiratio. Enimuero quemadmodum miſeros iſtos, atq; infelices amantes, callidi quidam, & ueteratores amaſij receptant, & faſtidienter ducunt, lactantq; uidelicet quo iugiter amantes, ambiant ipſos, atq; inſeruiant. Cæterũ ex amoris fructu, ne ſummo quidem oſculo impertiunt. Intelligunt enim copia facta diſſoluendum amorem. Id igitur ne fiat, præcauent, diligenterq; ſui copiam ſubtrahunt. Alioqui ſpe ſemper retinẽt amantem: metuentes, ne deſperatio minuat cupiditatis ardorem: amantemq; ab ſe alienet. Proinde ſemper arrident, pollicenturq;. ſemper facturi ſunt: ſemperq; gratificaturi: ſemperq; ingẽtium ſumptuum rationẽ habituri: donec imprudentes ambo ſenuerint, atq; utriq; iam præ-

terierit

terierit ætas:huic ad amandum,illi ad dandum. Atque ita omni uita nihil illis peractum eſt ultra ſpem meram. Atqui uoluptatis cupiditate nihil non ferre:id quidem forſitan non uſqueadeo uitio uertendum : quin magis uenia danda,ſi quis uoluptate capiatur,& hanc undequaq; cõſectetur,quo poßit ea potiri:quaquã turpe forſan ac ſeruile, ſi quis ea gratia ſemet in ius tradat alienum : propterea quod uoluptas,quæ ex libertate percipitur, multo ſuauior eſt,quàm ea quam ille libertatis iactura ſectatur.Attamen hoc quoq; aliquo pacto ignoſcendum illis ſit,ſi modo conſequãtur.Verum enimuero ob ſolam uoluptatis ſpem,multas perferre moleſtias,equidem,& deridiculum arbitror,& ſtultum:maxime quum uideant labores certos eſſe,manifeſtos,& ineuitabiles: porrò illud quod ſperatur,quod quidem nihil aliud tãdem eſt quàm uoluptas,ne tam longo quidem tempore contigiſſe. Præterea autem,nec ueriſimile uideri,ut contingat aliquando,ſi quis modo rem recta reputet uia.At Vlyßis quidẽ ſocij,dulci quadam guſtata loto reliqua negligebant,ac præſenti uoluptate deliniti honeſta contemnebant, ut nõ prorſus cum ratione pugnarit in illis honeſtatis obliuio: nimirum animo uoluptatis illius ſenſu occupato. Verum ſi quis famelicus alij cuipiam loto ſeſe ingurgitanti, neq; quicquam inde impertienti,aßiſtat, idq; ſolam ob ſpem, quod credat fore,ut & ipſi aliquando deguſtandam lotum porrigat:aßiſtat,inquam,ad hunc modum, recti atque honeſti oblitus, dij boni quàm hoc ridiculũ, planeq; uerberibus quibuſdam Homericis dignũ.Ergo quæ iſtos ad diuitum conuictum adducũt, et quibus impulſi ſeſe il=

lis dedunt, ad quodcunq; lubitū fuerit utendos, hæc ſunt, aut his fermè ſimilima. Niſi ſi quis, & illos commemorandos eſſe iudicat, quos hæc una res ad id commouet, quod glorioſum arbitrantur, cum illuſtribus atq; opulentis uiris habere conſuetudinem. Sunt enim qui hoc quoq; præclarum, ac magnificum ſupraq; plebem eſſe exiſtiment. Nam ego quidem, quod ad me proprie attinet, recuſarim uel cum Perſarum rege conuiuere dūtaxat, conuictorq; uideri, ſi nullus ex eo conuictu fructus ad me redeat. Quum itaq; cauſa eius uitæ ſuſcipiendæ ſic illis habeat, age iam conſideremus apud noſmetipſos: primum cuiuſmodi ſint illis perferenda priuſquam admittantur, priuſquam obtineant. Deinde cuiuſmodi in ipſa iam uita conſtituti patiantur. Poſtremo quæ tandem cataſtrophe, quis fabulæ exitus illis contingat. Neq; enim illud dicere poſſunt: hæc tametſi moleſta ſint, tamen aſſueſci facile, neq; ad id multo opus eſſe labore, ſat eſſe ſi uelis modo: poſtea reliqua omnia factu fore facilia. Imò neceſſe eſt ut primum diu ſurſum ac deorſum curſites, mane excitatus aßidue pro foribus obuerſeris, ut perdures, quum protuderis, quum excluderis, quum improbus interdum atq; importunus uideris, cum ianitori male Syriſſanti, ac nomenclatori Libyco ſubijceris, quumq; nominis tui memoriam mercede redimere cogeris. Quin etiam ueſtitus tibi eſt apparandus ſupra tuæ rei facultatem, pro dignitate eius cuius conuictū ambis, delegendus color, quo ille potißimum gaudeat, uti ne diſcrepes, ne'ue oculos illius offendas. Poſtremo uti gnauiter aſſectere neceſſe eſt, uel antecedas potius, à famulis protruſus, ac ueluti pom-

pam

pam quandam expleas. At ille interim complures iã dies ne aſpicit quidem te. Quod ſi quando res tibi feliciſſimè uerterit, ſi te reſpexerit, ſi accerſiuerit, dixeritq; qcquid illud fuerit, quod illi forte in buccam uenerit, tum deniq;, tum plurimus ſudor, tum multa oculorũ caligo, tum intẽ peſtiua trepidatio, tum ſannæ eorum qui adſunt, hæſitan tiam tuam ac perplexitatẽ ridentium. Qua quidem non raro accidit, ut quum oportuerit reſpondere, quis fuerit rex Achiuorum, mille naues illis fuiſſe reſpondeas. Atque id ſi qui ſunt modeſti pudorẽ uocant: immodeſti timidita tem nominãt: improbi inſcitiam. Ita fit, ut tu primã hanc diuitis comitatem, tibi periculoſiſſimam expertus, ita diſcedas, ut tantam animi tui imbecillitatem ipſe condẽnes. Porrò ubi multas iam noctes inſomnes duxeris: ubi plurimos dies cruentos egeris: haud quidem Helenæ gratia per Iouem, neq; ob Priameia Pergama, uerũ ſpe quinq; obolorum, contigerit autem, & deus quiſpiam tragicus qui tibi ſit auxilio: iam illud reſtat, ut exploreris excutiariſq;, num literas noris. Atq; ea quidem diſceptatio nõ iniucunda eſt ipſi diuiti: quippe qui laudatur interim, ac felix eſſe prædicatur. Cæterum tibi uidetur, de uita ipſa, deq; omni fortuna tum certamen eſſe paratum: propterea quod tibi uenit in mentem, idq; merito, futurum ut alius nemo ſit admiſſurus, ſi prius ab hoc reiectus, ac repudiatus uideare. Interim in uarias curas diſtrabaris oportet: dum inuides ijs qui pariter ex æquo tecum examinantur. Finge enim, & alios eſſe, qui euſdem fortunæ tibi ſint cõpetitores: te uero tibi uideri cuncta parũ abſo lute reſpondiſſe, metuẽtem interim ſimul, & ſperantẽ, ac

miſere

miſere de illius uultu pendentem: qui ſi quid parum probet eorum quæ dixeris, periſti. Sin arridens auſcultat, hilareſcis, & ſpe bona fultus conſiſtis. Porrò cõſentaneum eſt, eſſe non paucos, qui tibi aduerſentur, atq; alios in tuum locum uelint inducere. Horum unuſquiſq; clanculum uelut ex inſidijs in te iaculatur. Iam uero illud conſidera: quale ſit uirum promiſſa barba, cana coma, examinari, nunquid bonæ rei didicerit, & alijs quidem didiciſſe uideri, alijs ſecus. Superior interim uita, & omnis anteacta ætas tua curioſius diſquiritur. Quod ſi quis aut ciuis inuidia, aut uicinus leui quapiam de cauſa prouocatus te deferat, & adulterum dicat uel pæderaſten: is protinus, iuxta uetus illud prouerbium, ex Iouis tabulis teſtis. Porrò ſi pariter omnes bene de te prædicent, ſuſpecti, leues, ac largitione redempti uidebuntur. Nã admodum omnia tibi conſtent oportet. Nihil prorſus ſit, quod tibi queat obſiſtere. Alioqui nunquam obtinueris. Age ſanè, hoc quoq; contigit, ac bona quapiam fortuna cuncta tibi feliciter ceſſerunt, & probauit ipſe doctrinã tuam, & amicorum præcipui, quibusq; ille huiuſmodi in rebus plurimam habet fidem, non dehortantur. Ad hæc uult etiam uxor. Non refragatur domus præfectus, neq; item diſpenſator. Nemo tuam inſimulauit uitam, dextra omnia, & omni ex parte bene promittunt ſacra. Viciſti igitur ò fortunate, & coronatus es Olympia. Quin Babylonem magis cepiſti, aut Sardium arcem occupaſti. Habebis copiæ cornu, & gallinaceum lac emulgebis, iam ſanè par eſt, ut aliquando præmia capias, maxima uidelicet, & quæ laboribus tantis reſpondeant, ne co

rona

rona tua frondea duntaxat ſit, ſimul ut merces haudquaquam contemnenda præſtituatur, eaq́; commodè ad uſum citraq́; negotium perſoluatur, utq; reliquus item honos tibi præter miniſtrorum uulgus ſuppeditetur. Cæterum à laboribus illis, à luto, à curſitationibus, à uigilijs, in ocium te recipias, uti id quod uulgo ſolent optare mortales, porrectis pedibus dormias, nihilq́; iam facias præter ea ſola, quorum gratia primum receptus es, & in quæ conductus. Ita enim conſentaneum fuerat Timocles, neque ingens malum erat futurum, ſi quis ſubdita ceruice ferat iugum, leue nimirum, & portatu facile, quodque eſt omnium maximum, auro illitum. Atqui longe ſecus res habet, imò nihil horum reperietur. Siquidem in medijs ipſis id genus conuictibus, ſexcentæ res accidunt, uiro ingenuo neutiquam tolerandæ. Quæ quum audieris, ipſe tecum ordine reputato, num quiſquam ea perpeti queat: cui quidem cum eruditione uel minimum commercij fuerit. Exordiar autem ſi uidetur à primo cõuiuio, unde conſentaneum eſt te conſuetudinem illam auſpicaturum. Primum igitur, adeſt tibi quiſpiam, qui te iubeat ad conuiuium accedere: famulus non incomis qui tibi prius placandus datis in manum, ne uidearis inciuilis, ut minimum quinque drachmis. At ille Acciſſans, ſeq́; quum maxime cupiat, cupere diſsimulãs: Apage inquit: Ego'ne quicquàm abs te? Addit & illa, abſit, dij prohibeant. Tandem flectitur, atque obtemperat, ac diſcedit, te late diducto rictu ſubſannans. Tu porrò nitida ſumpta ueſte, mundiſsimeq́; cultus, lotus accedis, ſolicitus interim, ne prior alijs aduenias. Nam id inurbanum, quẽadmodum

admodum

admodum poſtremum uenire, graue. Proinde *media inter utrunq; obſeruata opportunitate ingrederis, teq; ſanè quàm honorifice excipiunt.* Tum *arrepta manu te quiſpiam iubet accumbere, paulò ſupra diuitem, inter duos fermè ueteres amicos. At tu perinde atque in* Iouis *ædes ueneris, nihil non admiraris, & ad omnia quæ geruntur ſuſpenſus inhias, propterea quod noua tibi atque inuiſa ſint cuncta.* Interim *familia te ſpectat, omnesq; qui præſentes ſunt, quid agas obſeruant.* Neque *uero ea res curæ nõ eſt ipſi diuiti, quippe qui famulis aliquot præmonitis negotium dederit, ut oculis obſeruent, quẽadmodum te geras in pueros, aut in uxorem, num ſubinde ex obliquo reſpectes. Ac reliqui quidem conuiuæ, ſimulatque te uident propter imperitiam ad ea quæ fiunt attonitum, ac ſtupefactum, derident clanculum, coniectantes te nunquàm antea apud alium quempiam cœnaſſe, nouumq; tibi eſſe ut mantile apponatur.* Proinde, *ſicuti ueriſimile eſt, præ hæſitantia ſudes oportet, ac neq; cum ſitias, audeas potum poſcere, ne uinoſus uideare: neque uarijs appoſitis opſonijs, & in ordinem quendam extructis, ſcire poſſes, cui prius aut poſterius manum admoueas,* Quare *ad eum qui proximus accũbit reſpectes neceſſe eſt, atq; eundem imitatus, conuiuij rationem, & ordinẽ diſcas. Alioqui anceps ſedes, & uariãs, animoq; penitus perturbato, & ad omnia quæ illic geruntur obſtupeſcens. Atque interim quidem, diuitis admiraris felicitatem, propter auri uim, & eboris, tãtasq; delicias.* In*terim tuam ipſe deploras infelicitatem, qui quum nullius ſis rei, tamen uiuere te credas.* Nonnunquam, *& illud*

in men

in mentem uenit, fore ut admirandam, & expetendam quandam uiuas uitam, quippe qui ſis omnibus delitijs illis fruiturus, cunctorumq́; ex æquo futurus particeps. Arbitraris enim te ſemper bacchanalia feſta celebraturum. Quin, & adoleſcentuli formoſi præminiſtrantes, ac ſilentio arridentes, ſuauius in poſterum hoc uitæ genus pollicentur, ut Homericum illud nunquam deſinas in ore habere,

Haud uitio uerti debet ſi Troïa pubes
Armatiq; ſimul Danai, ſub Marte laborum
Pondera tanta ferant: Ob tantam uidelicet felicitatem. Accedunt ad hæc inuitatiunculæ ad bibendum. Ac poſtulato perquam ingenti ſcypho quiſpiam, præbibit tibi, præceptorem, aut aliud quiddam deniq; te appellans. At tu recepto ſcypho quid uiciſſim oporteat reſpondere, propter eiuſmodi morum imperitiam ignoras, iamq́; ruſticanus, & inelegans eſſe uideris. Cæterum ea propinatio multorum ueterum amicorum inuidiam in te concitauit, è quibus nonnullos iamdudum tuus accubitus clanculum urebat, quod modo quum adueneris, ijs anteponare, qui multorum annorum ſeruitutem exhauſerint. Protinus itaque talia quædam de te inter illos dicta feruntur: Illud ſcilicet malis noſtris deerat, ut etiam ijs qui nuper in familiam commigrarunt, poſthabeamur. Et ſolis Græculis patet urbs Romana. Et quid habent, quamobrem nobis debeant anteponi? Num mirificam quandam utilitatem adferre uidentur, quum uerbula quædam miſera dicunt? Rurſus alius, hæc: An non uidiſti, quãtum biberit, quemadmodum cibos appoſitos

auide corripiens deuorarit? Homo inelegãs, ac fame enectus, qui ne per ſomnium quidem unquam fuerit albo pane ſaturatus, multo minus alite Numidica, aut Phaſiano, è quibus nobis uix oſſa reliqua fecit. Porrò tertius, ſtui, inquit, priuſquam quinq; abeant dies, uidebitis hunc nihilo pluris fieri quàm nos. Nam nunc quidem, non ſecus atq; calcei noui ſolent, in precio eſt, & habetur charus: uerum ubi crebro iam fuerit calcatus, lutoq́; deformatus, tum miſere ſub lecticam abijcietur cimicibus, quemadmodum nos, oppletus: Atq; inter illos talia permulta de te iactantur. Ex quibus aliquot iam tum etiam ad calumniandum inſimulandumq́; te incitantur. Omne igitur illud conuiuium tui plenum, ac pleriq; de te ſermones. Tu uero propter inſolentiam atq; inſuetudinẽ plus quàm ſat eſt hauris uini tenuis, & acris, eoq́; iamdudum aluo tibi cita diſcruciaris: uerum neq; decorum tibi ante alios è conuiuio diſcedere, neq; rurſum manere tutũ. At producta interim in longum potatione dum ſermo alius ex alio naſcitur, dum ſpectacula alia poſt alia proferũtur in conuiuium (nam uniuerſum fortunæ ſuæ ſtrepitum tibi cupit oſtentare) non mediocriter diſcruciaris, cui non liceat, neq; uidere quæ gerũtur, neq; auſcultare, ſiquis uoce, citharáue canat egregie dilectus adoleſcentulus. At laudas tamen inuitus: cæterum animo illud optas, ut aut terræmotus repens ortus ea cuncta diſcutiat, aut incendium aliquod renũtietur, quo ſimul conuiuium tandem aliquando dirimatur. Habes amice primum illud ſcilicet, & ſuauiſſimum conuiuium, quod mihi quidẽ haudquaquã ſuauius ſit cæpis, cãdidoq́; ſale, libere quũ uelim ex

his, &

his,& quantum uelim edenti. Verum ut ne tibi comme=morem ructus acidos, qui deinde ſequuntur, ut ne no=cturnos uomitus, mane uobis erit de mercede pacto tranſigendum, quantum, & qua anni parte te oporteat acci pere. Ergo præſentibus duobus aut tribus amicis, accer=ſito te, & conſidere iuſſo ſic loqui incipit: Facultates no ſtræ cuiuſmodi ſint, iam perſpicere potuiſti, quàm nul=lus in his faſtus, ſed citra oſtentationem, moderata ac po pularia omnia, ſed mediocria omnia ac plebeia. Sic au=tem animum inducas uelim, ut exiſtimes omnia nobis ſo re communia. Nam ridiculum profecto, ſi quum chari=ßimam poſſeßionum mearum partem, puta meam ipſius uitam, aut per Iouem, liberorum etiam (ſi fors illi liberi fuerint erudiendi) tibi credam, non aliarum item rerum te mecum ex æquo dominum ac poſſeſſorem exiſtimem. Cæterum quando certi quippiam eſt præfiniendum, equi dem uideo uitæ tuæ frugalitatem, & animum paucis con tentum. Neque non intelligo haud mercedis adductum ſpe te in noſtram ueniſſe familiam: uerum aliarum gra=tia rerum: puta noſtræ in te beneuolentiæ cauſa, tum ho noris, qui tibi præter omnes continget. Attamen præfi=niendum eſt aliquid. Quin ipſe magis quod uidebitur ſtatuito, habita ratione, uir amicißime, munerum etiam illorum quæ quantumuis feſtis diebus à nobis accepturus uideris. Neque enim uel iſta nobis fuerint neglectui fu=tura, etiam ſi nunc hæc pactione non complectamur. Scis autem complures per annum eiuſmodi numerum occa=ſiones incidere. Horum igitur habita ratione, modera=tius nimirum præmium nobis præſcribas. Præterea decet

etiam uos homines eruditos, pecuniam negligere. Hæc ille dicens, totumq́; te uaria ſpe labefactans, mitem ſibi ac tractabilem reddidit, Tu porrò qui dudū talenta, ac multa nummum milia ſomniaras, ſolidos agros, et familias, ſentis quidem tacitus apud te hominis ſordes ac parſimoniam, nihilominus blanditur tibi pollicitatio tamen: atque illud communia futura ſunt omnia, ratum & uerum fore arbitraris: ignarus eiuſmodi dicta,

Summis è labijs, non imò è corde profecta.

Tandem præ pudore ipſe ſtatuendi ius defers. Verum ille facturum ſeſe negat. Cæterum ex amicis præſentibus quempiam in eo negocio ueluti medium intercedere iubet, qui ſalarij modum pronunciet eum, qui neque ipſum grauet, ut cui plurimas tum alias in res magis his neceſſarias ſumptus ſit faciendus: neque rurſus ei qui laturus eſt, ſit omnino indignus. Atque is ſeniculus quiſpiam, diuitis æqualis, unà cum illo à pueris adulando educatus: Eho tu inquit, num inficias ire potes, quin unus ſis qui hac urbe uiuunt omnium fortunatiſsimus, cui primum contigerit, quod pluribus miſere cupientibus, uix à fortuna dari poſsit: nempe ut in huius hominis conſuetudinem admittaris, ut communes penates habeas, ut in familiam inter Romanos primariam recipiaris? Id nimirum tum Crœſi talenta, tum Midæ diuitias ſuperat, ſi modo modeſtus eſſe noris. Equidem non paucos noui magni nominis uiros, qui cupijſſent, etiam ſi quid ultro dandum fuiſſet, gloriæ duntaxat cauſa, cum iſto uiuere, & familiares apud hunc atque amici uideri. Quapropter haud inuenio, quibus modis tuam prædicem

cem fœlicitatem, qui quidem ad hanc tam expetendam fortunam, etiam præmio addito admitteris. Proinde, mihi ſatis eſſe uidetur, niſi planè es inſolens, ſi tantum accipias, ſimulq́; pronunciat, ſanè minimum quiddam, præſertim ad ſpes illas tuas: attamen boni conſulas neceſſe eſt. Neque enim iam poßis effugere, quum intra retia tenearis. Frenum igitur recipis, mußitans, ac dißimulans, ac initio quidem non magnopere illi reluctans, facileq́; ſequeris, ut quòd non admodum te torqueat, neq; ſtringat, donec illi tandem paulatim aſſueueris. Tum uero ij qui foris ſunt mortales, hoc ipſo nomine tuam fortunam admirantur, quòd te conſpiciant intra cancellos uerſantem, ac nullo prohibente introeuntem, prorſusq́; præclaris illis opibus delicijsq́; domeſticum quendam ac familiarem eſſe factum. At ipſe nondum uidere potes, quamobrem illi te fœlicem exiſtiment, niſi quòd gaudes tamen, teq́; ipſe fallis, ſemper futura meliora fore exiſtimans. Cæterum contra atque ſperaris euenit, & quemadmodum adagio dicitur: iuxta Mandrabuli morem negocium procedit, in ſingulos (ut ita dixerim) dies, deterius ac retro relabens. Vnde paulatim uelut in luce dubia, tum demum diſpiciens intelligere incipis, aureas illas ſpes, nihil aliud fuiſſe, quàm ampullas quaſdam inauratas, labores autem eſſe graues, feros, ineuitabiles, ac perpetuos. Sed quinam iſti ſint, forſitan me rogabis. Neque enim uideo inquies, quid in hac conſuetudine ſit adeo moleſtum, neq; intelligo iſta quæ commemoras, grauia atq; intoleranda. Audi igitur uir egregie, non moleſtiam modo negocij perpendens, uerum fœditatem,

tatem, humilitatem, prorſuſq́; ſeruilitatem, uel præcipue interim conſiderans. Principio memineris ex eo tempore, te iam neq; liberum, neque ingenuum poſſe uideri. Noueris enim te hæc omnia, genus, libertatem, progenitores ante limen relinquere, quum in huiuſmodi ſeruitutem temetipſum addicens in ædes ingrederis. Siquidem libertas tibi comes ire recuſarit, ad uitam tam indignam, tam humilem te conferenti. Seruus itaque (tametſi nomine ipſo prauiter offenderis) ſeruus inquam uelis nolis, futurus es, neq; unius ſeruus, uerum complurium, operamq́; ſeruilem præſtare cogeris, obſtipo capite, à diluculo in ueſperam uſque, idq́; mercede uili atq; indigna. Adde, quòd ne placebis quidem admodum, neq; domino ſatisfacies, neq; ab illo magni fies, ut qui non à puero fueris, ad ſeruitium inſtitutus. ſed ſero didiceris, atq; ætate multum aliena cœperis ad id erudiri. Excruciat autem te priſtinæ libertatis memoria, animo recurſans, facitq́; ut interdum reſilire conere, reluctériſq́;, atq; ob idipſum fit, ut ſeruitus tibi moleſtior accidat. Niſi forte aliud tibi ad libertatem ſufficere putas, quod non fueris Pyrrhia aut Zopyrione patre prognatus: aut quod non ſic, uti Bithynicum aliquod mancipium, uociferante præcone diuendaris. Atqui tum uir egregie, cum inſtante nouilunio, Pyrrhijs, & Zopyrionibus immixtus, manum itidem, ut alij ſeruuli protendis, capiſq́; quodcunq; illud tandem eſt quod datur, hæc uidelicet eſt auctio. Nam præcone nihil opus erat homini qui ipſius ſui fuerit præco, quiq́; ipſe ultro ſibi multo tempore dominum ambierit. Age iam ò ſceleſte (cur

enim

enim non dicam præſertim in eum qui ſe philoſophum eſſe dicat?) ſi quis te pirata inter nauigandum captum, aut ſi quis prædo in ſeruitutem tradidiſſet, teipſum deplorares, tanquam indignam fortuna iniuriam patientem. Aut ſi quis manu iniecta, te duceret in ſeruitutem aſſerens, leges inclamares, omnia faceres, acerbe ferres, & ò terra, ò dij, magno clamore uociferareris. Nunc uero, quum ipſe te, ob paucos obolos, id ætatis in qua etiam ſi ſeruus natus eſſes, tamen tempeſtiuum fuiſſet iam ad libertatem aſpirare, cum ipſa uirtute ac ſapientia ultro adductum uendideris, nihil illa reueritus, quæ permulta ab egregio Platone, Chryſippo, Ariſtotele diſſeruntur, quum libertatem laudant, ſeruitutem damnant: an non te pudet, quum inter homines aſſentatores, & emptitios, ac ſcurras uerſans ex æquo cum illis æſtimaris, quum in tanta Romanorum turba, ſolus peregrino in pallio uerſaris, quumq́; Romanam linguam perperam ac barbare ſonas: præterea, quum agitas conuiuia tumultuoſa, magna hominum turba conferta, quorum pleriq; collectij, quidam ſunt & improbi? Atque inter hos laudas odioſe, bibiſq; præter modum: deinde mane ad tintinabulum expergefactus, diſcuſſa ab oculis dulciſsima ſomni parte, unà ſurſum ac deorſum circumcurſas, heſterno luto etiamdum tibijs adhærente? Vſq;adeòne te lupini, aut holerum agreſtium tenuit penuria? Vſqueadeo tibi defuerunt fontes frigida manantes aqua, ut per deſperationem ad iſta deuenires? Haud puto. Quin potius palàm eſt, te, non frigidæ aquæ, neq; lupini, ſed bellariorum, atq; opſoniorũ, uiniq́; odorati cu-

piditate captum eò ueniſſe. Quæ dum lupi piſcis in morem auidius appetis, tuo merito euenit, ut hamus tibi fauces transfixerit. Itaq; præſto ſunt huius intemperantiæ, gulæq; autoramenta. Ac perinde atq; ſimia à trunco reuinctus collo, reliquis quidem omnibus riſui es: at ipſe tibi delitijs affluere uideris, cui contigerit affatim expleri caricis. Cæterum libertas, ingenuitas, unà cum ipſis gentilibus, ac tribulibus, hæc nimirum euanida cuncta, atq; iſtarum rerum ne memoria quidem ulla: quanquam hoc quoque ferendum, ſi uita iſta cum hac turpitudine duntaxat eſſet coniuncta, quòd è libero ſeruum uideri facit, non labores etiam accederent, cum illa ſeruorum colluuie communes. Sed uide, num quæ tibi imperantur, leuiora ſint his, quæ Dromoni, aut Tybio mandantur. Nam doctrinæ quidem, cuius rei cupiditate ſimularat te in familiam ſuam accerſiſſe ſeſe, perquàm exigua illi cura eſt. Quid enim (ut dici ſolet) commercij aſino cum lyra? An non uides uidelicet, quàm miſere macerentur immodico deſiderio, uel Homericæ ſapientiæ, uel Demoſthenicæ grauitatis ac uehementiæ, uel Platonicæ ſublimitatis? Quorum me hercle ex animis ſi quis aurum, argentum, atque harum rerum curas tollat, nihil fuerit reliquum, præter faſtum, molliciem, laſciuiam, luxum, ferocitatem, imperitiam, Atq; ad iſta nihil prorſum opus te. Verum quoniam tibi barba ingens propendet à mento, quoniamq; uultu ipſo graue quiddam, & uenerandum præ te fers, tum quia pallio Græcanico decenter amictus es, noruntq; iam omnes te grammaticum eſſe, ſeu rhetorem, ſeu philoſophum, pulchrum ille

ſibi

ſibi putat, ut & eiuſmodi quiſpiam, anteambulonum ſuorum pompæ permixtus eſſe uideatur. Futurum enim *hac re ut Græcanicarum diſciplinarum ſtudioſus, reliquæq; omnis doctrinæ neq; negligens, neque rudis eſſe putetur.* Vnde *ſit ut in periculum uir egregie uenias, ne non tam ob admirandas illas artes, quin magis ob barbam palliumq; conductus eſſe uideare: proinde ut perpetuus apud illum conſpiciaris oportet, neque abſis unquam, uerum ut diluculo relictis ſtratis, in famulitio temet exhibeas conſpiciendum, neque locum in acie deſeras.* Porrò *ille iniecta nonnunquam tibi manu, quicquid forte in mentem inciderit, de hoc tecum nugatur, obuijs oſtentans, quàm ne per uiam quidem ingrediens, incurius ſit literarum, quin ut illud ipſum etiam otium, quod inter inambulandum datur, in re quapiam honeſta collocet.* At *tu miſer interim, nunc curſim, nunc gradatim, nunc ſcanſim plerunq;, nunc deſcenſim (nam ſcis huiuſmodi eſſe urbem) obambulans, tum ſudas, tum ſpiritum anhelus trahis.* Deinde *illo intus cum amico quopiam, ad quem acceßit, confabulante, quum tibi interim locus deſit, ubi uel aßidere queas, librum uidelicet ſtans in manum ſumis, quoq; fallas tædium, legis.* Poſt *ubi ieiunum te ſitientemq; nox occupauit, incommode lotus, intempeſtiue, puta nocte ferme concubia, ad cœnam accedis, haud perinde deinceps in precio habitus, neque conſpiciendus his qui adſunt.* Verum *ſi quis aduenerit recentior, tu poſt tergum reijceris.* Itaque *in angulum aliquem abiectißimum retruſus, accumbis, teſtis duntaxat ac ſpectator eorum quæ apponuntur, canum ritu*

oſſa circumrodens, ſi ſors ad te perueniat, uel aridum maluæ folium, quo reliqua inuoluunt, ſi faſtidiatur ab ijs qui ſupra te accumbunt, præ fame libenter arrepturus. Audi iam & aliud contumeliæ genus. Quid quod ne ouum quidem ſoli tibi apponitur. Neque enim conuenit, ut tu ſemper eadem requiras, quæ hoſpitibus atque ignotis miniſtrantur, quandoquidem hæc tua ſit inſcitia atq; inurbanitas. Neque auis eiuſmodi tibi apponitur, qualis alijs. Verum diuiti illi pinguis & ſucculenta, tibi pullus dimidiatus, aut palumbus aliquis aridus, atque inſipidus, non auis uidelicet, ſed manifeſta contumelia ludibriumq;. Neque uero raro fit, ut ſi quando deſit alibi, miniſter repente te inſpectante ſubmouens ea, quæ tibi erant appoſita alijs apponat: illud tibi ad aurem immurmurans, tu profecto noſter es. Quòd ſi quando interim diſſecetur, uel porca fœta, uel ceruus, aut ſtructorem tibi modis omnibus propitium habeas oportet, aut certe Promethei partem feres: nempe oſſa adipe circumtecta. Nam quod ei qui ſupra te accumbit patina ſinitur adſtare, quoad ſatiatus repudiet, te contra tam celeriter prætercurrat, quis tandem iſthuc ferat, qui modo ſit ingenuus, cuiq; tantum inſit bilis, quantum uel ceruis adeſt? Atq; illud equidem nondum dixi, quod reliquis ſuauiſſimum ac uetuſtiſſimum uinum bibentibus, tu ſolus malum quoddã et pingue bibis. Proinde illud ſemper curas, ut auro, argento ́ue bibas. ne colore prodente, palàm fiat, te uſq; adeo contemptum neglectumq; eſſe conuiuam, quanquam bene tecum ageretur, ſi uel illud ipſum ad ſatietatem uſq; bibere liceret. At nunc ubi crebrius popoſceris,

ſceris, miniſter audiſſe diſsimulat. Adde iam multas interim & alias eſſe res, quæ te diſcrucient, imò nihil eſſe fermè, quod non ſit acerbum, maxime quum tibi cinædus aliquis antefertur, quin pluris te fit is, qui ſaltandi docet artem, qui iocos Ionicos contexit Alexandrinus quiſpiam homunculus, Nam qui tibi ſperes tu ut in accubitu æqueris ijs, qui uoluptates & amatoria ſubminiſtrant? qui literulas in pectore geſtant? Proinde in obſcuro quopiam conuiuij latibulo tectus, præq; pudore abſtruſus, ſuſpiras, uti coniectandum eſt, teq́; ipſum deploras, ac fortunam incuſas tuam, quæ tibi ne pauxillulum quidem lepôris ac uenuſtatis aſperſerit. Ac prorſus ita uideris affectus, ut optes poëta fieri, ut amatorias conſcribas cantiones, aut ſi id non contingit, uel eam aſſequi facultatem, ut poßis ab alijs conditas digne canere. Vides enim quibus in rebus ſitum eſt, ut quis efferatur, plurimiq́; fiat. Quin & illud ferre queas, ut magi quoque aut arioli perſonam (ſi neceſſe ſit) induas, ex horum genere qui amplas hereditates, qui imperia, qui cumulatas opes pollicentur. Quandoquidem hos quoq; uides non mediocriter à diuitibus amari, plurimiq; fieri. Eoq́; uel ununquodlibet horum fieri percupias, uti ne prorſus reijculus, atq; inutilis appareas. Atqui ne ad iſta quidem docilis es infelix: proinde ſubmittas te opportet, mußitesq́; ac tacitus feras, clàm apud te plorans, ac neglectui habitus. Etenim ſi te famulus aliquis ſuſurro deferat, qui ſolus omnium non laudaris puerum heræ ſaltantem, aut cithara canentem, iſta ſcilicet ex re non leue diſcrimen impendet. Quapropter terreſtris in morem ranæ ſitiens uo-

ciſereris neceſſe eſt, id operam dans, ut in laudantium numero inſignis ac præcipuus appareas. Quin ſæpicule, ſilentibus reliquis, tibi ficta quædam laus proferenda: quæq́; multam ſapiat aſſentationem. Iam uero magnopere ridiculum eſt, cum eſurias interim ſitiasq́;, unguentis collini, ac uertice geſtare coronam. Siquidem id temporis non diſsimilis uidere ſepulchrali columnæ, uetuſti cuiuſpiam cadaueris, quæ geſtare ſolet ea, quæ manibus inferuntur. Nam huic infuſo unguento, impoſitaq́; corona, ipſi & bibunt, & edunt apparatas epulas. Porrò ſi etiam zelotypus quiſpiam fuerit, ſintq́; illi uel pueri formoſi, uel uxor puella: neque tu prorſus à Venere Gratijsq́; fueris alienus, profecto non ſatis tuta res, neq; periculum negligendum: propterea quòd regis plures ſunt oculi, qui quidem non uera ſolum uident: ſed ſemper ueris aliquid addunt ad cumulum, ne conniuere uideantur. Quas ob res, uultu demiſſo tibi eſt accumbendum: quemadmodũ in Perſicis conuiuijs fieri mos eſt, uerito, ne quis eunuchus ſentiat te in concubinam aliquam conijcientem oculos: moxq́;, alter eunuchus, cui iamdudum arcus in manu tenſus eſt, quia uideris quæ uidere nephas, inter bibendum, malam iaculo transfigat. Iam peracto conuiuio, ubi paululum dormieris, ad galli cantum expergefactus, O` me miſerum inquis, ò infortunatum, cuiuſmodi quondam conuictus: quos amicos reliqui: tum uitam tranquillam & ocij plenam, ſomnum quem meapte cupiditate metiri ſoleo, deambulationes liberas, atque ex his in quale barathrum memet præcipitem dedi? Et deum immortalem, cuius tandem rei gratia?

aut quod nam iſtud magnificum præmium? At ne fieri quidem potuit, ut mihi unquam aliâs plures commoditates ſuppeterent, quàm tum ſuppetebãt. Tum autem accedebat libertas, atq; omnia pro meopte arbitrio faciendi facultas. Nunc porrò iuxta id quod prouerbio iactatũ eſt: Leo chordula uinctus ſurſum ac deorſum circumferor. Quodq́; omnium eſt miſerrimũ, maximeq́; deplorandum, neq; efficere poſſum ut placeam, neq; gratiam emereri queo: propterea quòd harum rerum ſum imperitus ac rudis, maxime compoſitus collatusq́; cum his qui hæc uelut artem profitẽtur. Proinde iniucundus ſum, ac neutiquam aptus conuiuijs, quippe qui ne riſum quidem cõcitare norim. Quin etiam ſentio me non raro moleſtum eſſe & importunum, quum adſum, maxime, quum ipſe ſeipſo feſtiuior eſſe conatur. Nam illi tetricus uideor. In ſumma nullam inuenio uiam qua me illi accommodem. Etenim ſi meam ipſius autoritatem ac ſeueritatem tueri pergo, iniucundus uideor, ac propemodũ horrendus ac refugiendus. Contra ſi riſero, uultumq́; quàm poſſũ maxime ad hilaritatẽ compoſuero, faſtidit illico ille, & auerſatur. At prorſus tale quiddã mihi uidetur, quale ſit, ſi quis in perſona tragica comœdiam agere tentet. Poſtremo quam tandem aliam uitam mihi uiuam demens, poſteaquam hanc præſentem alteri uixerim? Dum hæc tecũ loqueris, iam ſonuit tintinabulum, iamq́; ad eadem tibi redeundum eſt, obambulandũ, ſtandum, ſed ceromate inunctus ante femoribus poplitibusq́;, ſi modo uelis par eſſe certamini, præmioq́; tollendo idoneus. Deinde conuiuium idem & eadem apparatum hora. Iamq́; adeo diuerſa uiuendi ratio ſuperiorịq́;

rioriq́; contraria, tum inſomnia, ſudor, defatigatio, paulatim quaſi ſuffoſis cuniculis inducunt uel tabem, uel pulmonis exhulcerationem, uel inteſtini tormina, uel egregiam illam podagram. Reluctaris *tamen ſedulo, ac frequenter quum ualetudo poſcat uti lecto decumbas, ne hoc quidem licet, eo quod aſsimulari morbus quò munia officiaq́; iuſta defugias exiſtimatur.* Hinc *præter omneis perpetuo palles, ſemperq́; iamiam morituro uidere ſimilis.* Et *hactenus quidem de his quæ domi ferenda ſunt.* Q*uod ſi quando fuerit peregrinandum (ut ne interim referam alia incommoda) ſæpe fit, ut pluuio cœlo, ubi poſtremus ueneris (*Nam *is locus tibi ſorte cõtigit) uehiculum opperiaris, donec nullo iam reliquo loco ubi diuerſeris, proxime coquum aut heræ comptorem te reclinãt, ne ſtipulis quidem affatim ſubſtratis.* Neq́; *uero tibi referre grauabor, quòd mihi* Theſmopolis *iſte* Stoicus *narrauit ſibi accidiſſe, rem profecto nimis quàm ridiculam, quæ tamen eadem poßit & alij cuiuis accidere.* Conuiuebat *enim cum opulenta quadam ac delicata muliere ex illuſtribus iſtis & urbanis.* Eam, *quum aliquando peregre proficiſceretur (nam id primum aiebat ſibi maximopere deridiculum accidiſſe) in curru ſibi uiro nimirum philoſopho adiunxiſſe cinædum quempiam picatis cruribus, deraſa barba.* Q*uem illa honoris (ut conijcio) gratia ſecum ducebat.* Q*uin nomen quoque cinædi commemorabat.* Aiebat *enim* Chelidonium *uocari.* Iam *primum illud cuiuſmodi fuerit uide: iuxta uirum ſeuerum tetricumq́;, tum ſenem canoq́; mento (*Scis *autem quàm profundam ac uenerabilem barbam habuerit* Theſmopolis) *aßidere nihili*

hili hominem, & effœminatum, picturatis oculis, lubrico uultu, fracta ceruice, non Chelidonem per Iouem, id eſt hirundinem, ſed uulturem magis, reuulſis barbæ plumis. Quòd ni magnopere illum fuiſſet deprecatus, ne faceret, futurum fuiſſe ut flammeum etiam in capite geſtans aſsideret. Præterea autem perpetuo hoc itinere moleſtias innumerabiles pertuliſſe ſeſe, illo cantillante garrienteq;, demum (niſi idem hominem coercuiſſet) in rhedæ etiam ſaltante. Addebat ſecundo loco tale quiddam ſibi fuiſſe mandatum. Accerſito illi mulier Theſmopoli inquit, ita tibi dij bene faciant, magnum quoddam officium abs te requiram, quod caue recuſes, neq; expectes ut quicquam te ſim rogatura ſtudioſius. Atq; hoc (ut eſt credibile) omnia ſe facturum pollicito: hoc inquit, te rogo quandoquidem uideo te uirum probum, diligentem, & amantem, caniculam quam noſti Myrrhinam, in uehiculum recipe, eamq́; mihi ſerua, curans ne quid illi deſit. Nam miſera grauida eſt, atque adeo propemodum iam propinqua partui. At iſti ſceleſti & immogeri miniſtri, non dicam huius, ſed ne mei quidem ipſius magnopere rationem habent in peregrinationibus. Quare ne te putes mihi mediocre beneficium facturum, ſi chariſsimam mihi iucundiſsimamq́; caniculam ſeruaris. Recepit Teſmopolis quum illa tantopere rogaret ac propemodum etiam fleret. Porrò ſpectaculum erat ſupra modum ridiculum. Canicula è pallio prominens proſpectansq́; paulo infra barbam ac ſubinde immeiens (Tametſi hæc quidem Theſmopolis reticuit) ac gracili uoce latrans (huiuſmodi enim catellæ iam in de

litijs

litijs ſunt) neq; nõ philoſophi mentum oblingens, maxime ſi quid pridiani iuris inhæreret. Porrò Cinædus *aſſeſſor ille, quum non inſulſe ſuper conuiuium dicteria quædam iecißet in eos qui aderant, ac denique & ad* Theſmopolim *uſq; dicacitas perueniſſet: de* Theſmopolide, *inquit, unum hoc poßum dicere, eum è* Stoico Cynicũ *iam nobis eſſe factum.* Equidem *audiui caniculam etiam peperiſſe in* Theſmopolidis *pallio.* Huiuſmodi *delicijs illudũt, uel (ut uerius dicam) huiuſmodi contumelijs ac ludibrijs tractant eos, qui cum ipſis uiuunt, paulatim eos cicures ac manſuetos ad ferendas contumelias reddentes.* Prætereà *autem &* Carcharorum Oratorem *noui, qui iuſſus ſu per cœnam declamabat, neutiquam inerudite per* Iouem, *imò grauiter & abſolutißime, ac laudabatur interim ab illis bibentibus, quum non ad aquæ modum, ſed ad uini amphoram oraret.* Atque *eam moleſtiã, ob ducentas drachmas perpeti ferebatur.* Verum *hæc quidem fortaßis utcunq; toleranda.* Porrò *ſi diues ipſe, aut poëticus fuerit, aut hiſtoricus, qui ſua ipſius ſcripta in conuiuio recitare gaudeat: tum uero maxime futurum eſt, ut diſcrucieris ac dirumparis.* Nempe *quum admirari, quum aſſentari, quum nouos quoſdam laudandi modos comminiſci neceſſe habes.* Sunt *autem qui & formæ nominæ ſtudeant admirandi uideri.* Eos *nunc* Adonidas, *nunc* Hyacinthos *appelles neceſſe eſt, etiam ſi illis naris nonnunquam cubitali hiet ſpecu.* Quòd *ni laudaris, protinus in lapicidinas* Dionyſiacas *aſportaberis, tanquam qui illi tum inuideas, tum inſidieris, maleq; uelis.* Ad *hæc & ſapientes, & rhetores ſint neceſſe eſt.* Quòd *ſi etiam ruſtice*

quippiam

quippiam dixerint, tum uero iuxta illud, quod dici ſolitum eſt: Atticæ Atq; Hymetti plenam orationem uideri uolunt, atq; in legem abire, ut deinceps ita loquantur homines. Quanquam quæ uiri faciunt, ferri forſitan queant. At uero mulieres (nam mulieribus etiam illud ſtudio eſt, ut doctos aliquot in ſuo conuictu conductitios habeant, quiq́; ſeſe mercede aſſectētur) quandoquidem hoc quoq; ad reliquū cultum, elegantiamq́; pertinere putant, ſi dicantur eruditæ, ſi philoſophi, ſi carmina componere Sapphicis haud multo inferiora, ob hæc ſanè hæ quoq; conductitios Rhetores, Grammaticos, Philoſophos circunſerunt. Hos autem audire ſolent (id quod ipſum eſt ridiculum) tum temporis, quum uel comuntur, aut capillos in orbem religant, uel in conuiuio. Nam aliâs non ſuppetit illis ocium. Porrò ſæpenumero fit, ut interim dum Philoſophus quippiam diſſerit, interueniens ancilla, literulas ab adultero porrigat. Ac præclari illi de pudicitia ſermones intermittuntur, opperientes donec illa reſcripſerit adultero, atque ita redeat ad auditionem. Porrò ſiquando poſt multum temporis inſtantibus Saturnalibus, aut Panathenæis, miſera quæpiam umbella tibi mittatur, aut tunicula ſemiputris ac detrita, tum deniq; plurima miſſitentur oportet. Atq; aliquis qui ſtatim ſubauſcultarit, herum id facere deſtinantem, præcurrit, ac primus rei index, abiensq́; non exiguum precium aufert qui renunciarit. At mane plus tredecim te adeunt idem apportantes nuncij: quorum quiſq; commemorat quàm multa dixerit, quemadmodum ſubmonuerit, quemadmodum adhortans commodiora ſubiecerit. Omnes itaq; donati præ

ti præmio diſcedunt, at non ſine murmure tamen, qui non plura dederis. Porrò *ſalarium ipſum ſex fermè obolorum.* Id*q́; ſi tu poſtules, grauis atq; importunus haberis.* Proinde *quo illud aliquando auferas: primum ipſi hero aduleris, ſupplexq́; fias neceſſe eſt: deinde captandus et diſpenſatoris fauor.* Nam *hoc quoq; quoddam eſt ſeruitutis genus.* Neq; *uero negligendus is, quem in conſilium adhibet, neq; item amicus.* Deinde *quod acceperis, iamdudum debebatur uel ueſtiario, uel medico, uel cerdoni cuipiam.* Vnde *fit ut ſera atque intempeſtiua eoq́; inutilia præmia tibi accedant. Cæterum inuidia ingens. Iamq́; etiam calumniæ quædam paulatim ſtruuntur in te, apud hominem qui iam non inuitis auribus accipiat, ſiquid aduerſum te dicatur: Quippe qui percipiat te laboribus aßiduis iam detritum, & ad obeunda munia ſimulatus claudicantem, atq; obaudientem, ac podagra ſubinde grauari.* Proinde *poſteaquam id quod erat in te florentißimum decerpſit, æuiq́; partem maxime frugiferam ac præcipuum corporis uigorem detriuit, iamq́; te lacerũ panniculum reddiderit, tum modis omnibus circunſpicit in quod ſterquilinium te portatum abijciat, atq; alium perferendis laboribus idoneum, in tuum ſubſtituat locum. Ibi inſimulatus, uel quòd puſionem illius tentaris: uel quòd homo ſenex uxoris ancillam uirginem uitiaris: uel alio quouis impoſito crimine, noctu obuolutus ac præceps datus extruderis, diſcedisq́; deſertus ab omnibus, atq; omnium inops rerum optimam podagram unà cum ſenectà comitem ducens. Quum interim quæ quondam ſciueris, tanto temporis ſpatio dedidiceris, tum uentrem cu*

leo

leo reddideris ampliorem, tibiq́; paraueris inexplebile quoddam & implacabile malũ. Etenim gula ea quibus aſſueuit, flagitat. Quæ cum negantur, indignatur. Adde quod præterea nemo te poſthac recepturus eſt in familiã, utpote cuius iam præterierit ætas, quiq́; ſimulis euaſeris equis ſenio affectis, quorũ ne pellis quidẽ perinde ut aliorũ animantium eſt uſui. Quin ex hoc ipſo quòd eiectus es, calũnia quàm poteſt proxime ad ueriſimilitudinẽ cõficta, facit ut aut adulter, aut ueneficus, aut aliud quippiã tale uidearis. Nam accuſatori uel tacenti fides habetur. Tu uero Græculus, moribus leuibus, et ad omne facinus facilis. Siquidẽ huiuſmodi nos omnes eſſe ducũt, idq́; iure optimo: uideor enim mihi cauſam aduertiſſe, quamobrem eiuſmodi de nobis obtineant opinionẽ. Nã pleriq; qui in familias accedũt, propterea quod alioqui nihil bonæ rei didicerunt, diuinationẽ ac maleficia profitentur: conciliationẽ amorum, abductiones in hoſtes, atq; id quũ faciunt, doctos ſeſe affirmant, pallijs amicti, barbisq́; neutiquã contemnendis onuſti. His rebus fit, ut non iniuria eandẽ de reliquis omnibus habeant opinionem, quando eos quos præcipuos eſſe iudicant, uideant tales. Maxime uero, poſteaquã animaduerterint, quàm ſint in cõuiuijs, reliquoq́; cõuictu adulantes, quàm ad lucrum humiles ac ſeruiles: deinde eiectos eoſdẽ iam oderunt, neq; id iniuria, ac modis omnibus adnituntur, ut eos funditus perdãt, ſi quo modo poßint. Verẽtur enim, ne cuncta illa uitæ ſuæ myſteria in uulgus efferãt, quippe qui nihil non exacte norint, quiq́; illos nudos cõſpexerint. Ea res igitur illos male angit. Omnes enim ſimi-

les ſunt pulcherrimis iſtis libris: quorum aurei quidem umbilici, purpurea foris pellis: cæterum intus aut Thyeſtes eſt liberos in conuiuio comedens, aut Oedipus matris maritus, aut Tereus cum duabus pariter ſororibus rem habens. Eiuſmodi ſunt & illi, ſplendidi, cõſpicuiq́;. Porrò intus ſub purpura uarias occulunt Tragœdias. Quorum unumquẽq; ſi euolueris, explicuerisq́;, fabulã non mediocriter longam reperies, Euripidis cuiuſpiam, aut Sophoclis. Contrà foris nihil niſi purpura ſplẽdida, aureiq; umbilici. Harum itaq; rerum ſibi cõſcij, oderunt illos, atq; inſidias parãt, ſiquis penitus ab illis defecerit, qui eos probe cognitos depingat, qualesq́; ſint euulget. Iam uero libet mihi Cebetis illius exemplo & imaginẽ quandam huius uitæ tibi depingere, ut eam contemplatus ſcire queas, num ex uſu tuo ſit eã adire. Equidẽ magnopere cupiam uel Apellem quempiam, uel Parrhaſiũ, uel Aetionem, uel Euphranorem ad hanc depingendam tabulam adhibere. Verum quoniam fieri potis nõ eſt, ut aliquem artificem tam egregium, atq; abſolutum nanciſcamur, in præſentia tenuem quandam pro mea uirili imaginẽ adumbrabo. Ergo pingatur ueſtibulũ ſublime, atq; inauratum, neq; id humi ſitum in ſolo, uerũ procul à terra in edito collis faſtigio. Præterea inacceſſum fermè & abruptum, lubricoq́; aditu, ita ut plerunq; qui ſe iam ad ſummum uſq; uerticem penetraſſe ſperant, lapſo pede præcipitati ceruicem frangant. Intus autem Opulentia ſedeat, tota (ſicuti uidetur) aurea, maiorẽ in modum formoſa, atq; amabilis. Porrò amator ubi uix tandẽ conſcendit, iamq; ad fores acceſſerit, obtupeſcat, oculis

in au

in aurum defixis:deinde Spes,quæ & ipſa ſpecioſo uultu eſt,ac uerſicoloribus amicta,manu prehenſa introducat,mire iam ipſo ingreſſu attonitum. Atq; ab eo quidē tempore Spes uſq; illum antecedat,ducatq́;,tum aliæ mulieres illum excipientes,puta Fallacia,Seruitusq́;,tradāt Labori.At is miſerum penitus defatigatum tandem Senectæ tradat iam morbidum,coloreq́; cōmutato.Poſtremo Contumelia, arreptum illum ad deſperationem pertrahat. Ex hoc quidem tempore Spes auolans euaneſcat. Tum ille nō per aureū illud atrium per quod ingreſſus fuerat,ſed per poſticum quoddam,& occultum exitum extrudatur nudus,uentricoſus,pallidus,ſenex,læua quidem pudorem occultans, dextra uero ſeipſum ſtrangulans.Occurrat autem exeunti Pœnitudo fruſtra lachrymans,& miſerum bis etiam conficiens.Atq; hic quidem eſto picturæ finis.Cæterum tu Timocles optime,ipſe diligenter conſideratis ſingulis expende, num è re tua ſit ut in hanc imaginem per aureas illas fores ingreſſus,per illas longe diſsimiles tam turpiter excutiaris. Quicquid autem feceris,memineris ſapientis illius,qui dixit: Deum in culpa non eſſe,uerum qui ſua ſponte delegerit.

HIERONYMO BVSLIDIANO Præpoſito Arienſi Conſiliario Regio Eraſmo Rot. S. P. D.

RVmor iampridem hic perſeuerat, acerbior quàm ut uerum eſſe libeat credere, ſed conſtantior tamē, quàm ut uanus credi poſsit, PHILIP. *principem noſtrum, è uiuis exceſsiſſe. Quid querar mi Buslidiane,*

quid uociferer, quem incuſem, hominum'ue, Deum'ue? Quæ cõploratio tam Tragica, quæ huic tam atroci uulneri ſufficiat? Nimio, heu nimio cõſtitiſtis Hiſpaniæ, quæ quidem primum Franciſcum Buslidianum Archiepiſcopum Bizontinum nobis ademiſtis, neq; tanti uiri iactura contentæ, principem etiam eum abſorbuiſtis, quo (ſi uiuere modo licuiſſet) nihil unquã habuit hic orbis, neq; maius, neq; melius. Quanquam quid, quæſo, ſupererat etiam adoleſcenti, niſi uti iam ipſe ſeſe ſuperaret? Sed ò dirum fortunæ ludum, ò nouam fatorum inuidentiam, ò mors quàm iniqua, tam etiam inuida, ut ſemper præſtantiſſima quæq; quàm ocyſſime tollis è medio, uixq; oculis oſtenſa protinus ſubducis. Cuius ego uicem hic potiſſimum deplorem? MAXIMILIANI ne patris, qui tali ſit orbatus filio, quem unum multis etiam imperijs anteponebat? An liberorũ magis, quibus ætate tam immatura, tam pius ſit ereptus pater? An patriæ potius, cui de chariſſimo principe, tam ſerum gaudium, tam præpro perus contigerit luctus? An orbis demum uniuerſi, cui tam ſingulare lumen ſit ademptum? idq; tam ante diem. Hoc nimirum hoc tempeſtas illa fatalis, qua medio è curſu in Britanniam depulſus eſt, portendebat, uidelicet fatis illum palàm ab Hiſpania reijcientibus. Equidem Panegyrico qualicũq; laudaui iuuenem. Tum autem bone deus, quot mihi Panegyricos, quàm copioſos pollicebar? Et en repente cõmutatis rebus, epitaphium paro miſer. Eamus nunc nos homunculi, & fortunulis noſtris fidamus, quũ eos etiam pro ſua libidine mors rapiat, quos quàm diutiſſime uiuere tantopere omnium refert. Sed

quid

quid ego mi Hieronyme, dum meo indulgeo dolori, tuũ exhulcero? Quod reliquum eſt, precor ut ſuperi propitij liberis paternam quidem felicitatem, ſed cum diui FEDERICI uiuacitate copulatam, largiantur. Tibi itẽ in moderandis illis fraternos ſucceſſus: ſed uitam fraterna diuturniorem. Literis his, ne ad tantum, tamq; doctum amicum nullo literario munuſculo comitatæ uenirẽt, dialogos aliquot Luciani, comites addidi: quos pauculis his diebus, dum obſidionis metu Florentiam profugeremus, Latinos feci: hoc nimirum agens, ne nihil agerem. Nam in præſentia quidem in Italia mire frigẽt ſtudia, feruent bella. Summus Pontifex Iulius belligeratur, uincit, triumphat, planeq; Iulium agit. Vale, & ampliſſimo patri Nicolao Ruterio epiſcopo Atrebatenſi etiam atq; etiam Eraſmum commẽdato. Bononiæ XV. Calend. Decembr. M. D. VI.

CNEMONIS AC DAMIPPI DIALOGVS, DES. Eraſmo Roterod. interprete.

CNEMON.

HOC illud eſt quod uulgo dici conſueuit, Hinnulus leonem. DAM. Quid iſtuc eſt, quod tecum ſtomachare Cnemon? CNE. Quid ſtomacher rogas? Equidẽ hæredem reliqui quendam præter animi ſententiam, uidelicet aſtu deluſus miſer, ijs quos maxime mea cupiebã habere præteritis. DAM. Sed iſthuc quinã euenit? CNE. Hermo

laum nobilem illũ diuitẽ,quũ orbus eſſet imminẽte morte captabam,aſsidẽs atq; inſeruiens. Neq; *ille grauatim officium meum admittebat.* At *interim illud quoq; mihi uiſum eſt ſcitũ,conſultumq́; ut teſtamentũ proferrem,ac publicarem,quo illũ rerũ mearum in ſolidũ hæredẽ inſti tueram,nimirũ ut ille uiciſsim idem faceret,meo prouocatus exemplo.* DAM. At *quid tandẽ ille?* CNE. Q*uid ille ſuo in teſtamẽto ſcripſerit,id quidẽ ignoro. Cæterũ ego repẽte,atq; inſperato è uita deceſsi,tecti ruina oppreſsus.* Et *nũc Hermolaus mea poſsidet,lupi cuiuſpiam in morem ipſo hamo cũ eſca pariter auulſo.* DAM. I*mò nõ eſcam modo cũ hamo,quin etiã te quoq; piſcatorẽ ſimul abſtulit.* I*taq; technã iſtam,in tuũ ipſius caput ſtruxeras.* CNE. *Sic apparet,idq́; adeo deploro.*

ZENOPHANTAE ET CALLIDEmidæ dialogus,Deſ.Eraſ.Rot.interprete.

ZENOPHANTES.

A*T tu Callidemides,quo pacto interiſti?* Nam *ipſe quemadmodum* Diniæ *paraſitus quũ eſſem,immodica ingurgitatione præfocatus fuerim, noſti, aderas enim morienti.* CAL. *Aderam* Zenophãtes. Porrò *mihi nouũ quiddam, atq; inopinatũ accidit.* Nam *tibi quoq; notus eſt* Ptœodorus *ille ſenex.* ZEN. Orbũ *illum dicis, ac diuitem,apud quem te aſsidue uerſari conſpiciebam?* CAL. Illum *ſemper captabam,colebamq́;, id mihi polli cens fore, ut meo bono quàm primum moreretur.* Verũ *quum ea res in longum proferretur, ſene uidelicet, uel ultra* Tithonios *annos uiuente,compendiariã quandam*

exco

excogitaui uiam,qua ad hæreditatem peruenirem. Siquidem empto ueneno, pocillatori perſuaſeram, ut ſimulatq; Ptœodorus potum poſceret, bibebat autem prolixius, præſentius in calicem inijceret, haberetq́; in promptu, porrecturus illi. Quod ſi feciſſet, iureiurando confirmabam, me illum manumißurum. ZEN. *Quid igitur accidit? nam inopinatum quiddam narraturus mihi uideris.* CAL. *Vbi iam loti ueniſſemus, puer duobus paratis poculis, altero Ptœodoro cui uenenum erat additum, altero mihi, neſcio quo modo errans, mihi uenenū, Ptœodoro porrexit innoxium. Mox ille quidem bibit, at ego protinus humi porrectim ſtratus ſum, ſuppoſititium uidelicet illius loco funus. Quid hoc? Rides Zenophanta? Atqui non conuenit amici malis illudere.* ZEN. *Rideo profecto, nam eleganter ac lepide tibi hæc res euenit. Porrò ſenex ille, quid interim?* CAL. *Primum ad caſum ſubitum, atq; inexpectatum ſanè conturbatus eſt. Deinde ſimulatq; intellexit, id quod acciderat, puta pocillatoris errore factum, riſit & ipſe.* ZEN. *Rectè ſanè. Tametſi non oportuit ad compendium illud diuertere, ſiquidem ueniſſet tibi populari, uulgataq́; uia, tutius certiusq́;, etiam ſi paulo ſerius.*

MENIPPI ET TANTALI DIAlogus, Deſ. Eraſmo Rot. interprete.

MENIPPVS.

QVid eiulas ò Tantale, aut quid tuam deploras fortunam, ſtagno imminens? TAN. *Quoniam ſiti enecor Menippe.* MEN. *Vſqueadeo piger es, atque*

iners uti non uel pronus incumbens bibere noris, uel ca ua uola hauriens? TAN. *Nihil profecero ſi procumbam:refugit enim aqua ſimulatq; me propius admoueri ſenſerit: quòd ſi quando hauſero, oriq; coner applicare, prius effluxit, quàm ſumma rigem labia. Atq; inter digitos effluens aqua, haud ſcio quomodo rurſus manũ meã aridam relinquit.* MEN. *Prodigioſum quiddam de te narras Tantale: uerum dic mihi iſthuc ipſum, quorſum opus eſt bibere, quũ corpore careas: nam illud quod eſurire poterat, aut ſitire, in Lydia ſepultum eſt. Cæterum tu quũ ſis animus, quinam poſthac aut ſitire queas, aut bibere?* TANT. *Atqui hoc ipſum ſupplicij genus eſt, ut anima perinde quaſi corpus ſit, ita ſitiat.* MEN. *Age, hoc ita habere credamus, quandoquidem affirmas te ſiti puniri. At quid hinc acerbi tibi poterit accidere? Num metuis ne potus inopia moriare? At equidẽ haud uideo alteros inferos, ſi quis hos relinquat, neq; locũ alium in quem morte demigret quiſpiã.* TANT. *Recte tu quidẽ dicis: uerum hoc ipſum ſupplicij genus eſt, ſitire, quum nihil ſit opus.* MEN. *Deſipis Tantale, & uti uerũ tibi fatear, non alio potu uideris egere quàm ueratro mero: nam diuerſum quiddam pateris, ijs quos canes rabioſi momorderint, ut qui non aquam, quemadmodũ illi, ſed ſitim horreas.* TANT. *Ne ueratrũ quidẽ recuſarim bibere Menippe, ſi liceat modo.* MEN. *Bono es animo Tantale, certũ habens nunquã fore, ut uel tu, uel reliquorum maniũ quiſpiã bibat: Nec enim fieri poteſt: quanquam non omnibus quemadmodũ tibi, pœna adiudicata eſt, ut ſitiant, aqua illos non expectante.*

MENIPPI AC MERCVRII *dialogus*, Des. Eraſmo Rot. *interprete*.

MENIPPVS.

AT ubinam formoſi illi ſunt, ac formoſæ Mercuri? du cito me docetoq́;, utpote recens huc profectum hoſpitem. MER. *Haud mihi licet per ociū Menippe, quin tu iſtuc ipſo è loco dextrorſum oculos deflecte.* *Illic &* Hyacinthus *eſt, &* Narciſſus *ille, &* Nireus, *&* Achilles, *&* Tyro, *&* Helena, *&* Leda, *breuiter quicquid eſt ueterum formarum.* MEN. *Equidem præter oſſa nihil uideo, caluariasq́; carnibus renudatas, inter quæ omnia nihil ſit omnino diſcriminis.* MER. *Atqui hæc ſunt quæ poëtæ cuncti mirantur ac celebrant, oſſa ſcilicet quæ tu uideris contemnere.* MEN. *At* Helenam *ſaltem mihi commonſtra: nam ipſe quidem haud queam digneſcere.* MER. *Hæc uidelicet caluaria,* Helena *eſt.* MEN. *Et huius ſcilicet oßis gratia, mille naues ex uniuerſa Græcia, acto delectu, ſunt impletæ, tantaq́; tum Græcorum, tum* Barbarorum *multitudo conflixit, tot urbes ſunt euerſæ?* MER. *Cæterum* Menippe *non uidiſti mulierem hanc uiuam, quod ſi feciſſes, forſan diceres tu quoq́;, uitio dandum non eſſe.*

Pro tali muliere diu tolerare labores.

Alioqui ſi quis flores etiam arefactos marcidosq́; contempletur, poſteaquam coloris decus abiecerint, deformes nimirum uideantur. At ijdem donec florent coloremq́; obtinent ſunt ſpecioſißimi. MEN. *Proinde illud iam demiror* Mercuri, *ſi Græci non intellexerunt ſeſe pro re*

uſqueadeo momentanea, quæq; tam facile emarceſceret elaborare. MER. *Haud mihi uacat tecum philoſophari, quare delecto loco ubicunq; uelis, proſterne temet ac recumbe, mihi iam aliæ ſunt traducendæ umbræ.*

MENIPPI, ANPHILOCHI, Trophonij diſceptatio, D. Eraſmo. Rot. interprete.

MENIPPVS.

VOs *nimirũ Trophoni, atq; Amphiloche, quum ſitis mortui, tamen haud ſcio quonam modo phanis eſtis donati, uatesq́; credimini, ac ſtulti mortales deos eſſe uos arbitrantur.* TRO. *Quid? an nobis igitur imputandũ, ſi per inſcitiam illi de mortuis huiuſmodi opinantur?* MEN. *Atqui non iſta fuiſſent opinati, ni uos, tum quũ uiueretis, eiuſmodi quædam portenta oſtentaſſetis, tanquam futurorum fuiſſetis præſcij, quaſiq́; prædicere potuiſſetis, ſi qui percontarentur.* TRO. *Menippe, nouerit Amphilochus hic, ipſi pro ſeſe reſpondendum eſſe. Cæterum ego Heros ſum, uaticinorq́; ſi quis ad me deſcenderit: At tu uidere nunquam omnino Lebadiã adijſſe, neq; enim alioqui iſta non crederes.* MEN. *Quid ais? equidem niſi Lebadiam fuiſſem profectus, ac linteis amictus, offam ridicule manu geſtans, per anguſtũ aditum in ſpecum irrepſiſſem, nequaquam fieri potuiſſet, ut te defunctũ eſſe cognoſcerẽ perinde atq; nos, ſolaq́; præſtigiatura reliquos antecellere. Sed age per ipſam diuinandi artem, quid tandem eſt Heros? neq; enim intelligo.* TRO. *Eſt quiddam partim ex homine, partim ex deo compoſitũ.* MEN. *Nempe quod neq; ſit homo,*

ſit homo, quemadmodum audio, neq; deus, uerum pariter utrunq;. Ergo dimidia illa tui, ac diuina pars, quò nunc receßit? TRO. Reddit oracula Menippe in Bœotia. MEN. Haud intelligo quid dicas Trophoni, niſi quod illud planè uideo, te totum eſſe mortuum.

CHARONTIS AC MENIPPI dialogus, D. Eraſmo Rot. interprete.

CHARON.

Redde naulum ſceleſte. MEN. Vociferare, ſiquidem iſthuc tibi uoluptati eſt Charon. CHAR. Redde, inquam, quod pro traiectione debes. MEN. Haudquaquàm auferre queas ab eo qui non habeat. CHAR. An eſt quiſquam qui ne obulum quidem habeat? MEN. Sit ne alius quiſpiam præterea, equidem ignoro, ipſe certe non habeo. CHAR. Atqui præfocabo te per Ditem impuriſsime, ni reddas. MEN. At ego illiſo baculo tibi comminuam caput. CHAR. Num ergo te tam lõgo traiectu gratis tranſuexero? MEN. Mercurius meo nomine tibi reddat, ut qui me tibi tradiderit. MER. Belle mecũ agatur per Iouem, ſiquidem futurum eſt, ut etiam defunctorũ nomine perſoluam. CHAR. Haud omittam te. MEN. Quin igitur uel huius gratia perge, ut facis, nauim trahere: quanquam quod nõ habeo, quinã auferas? CHAR. At tu neſciebas, quid tibi fuerit adportandum? MEN. Sciebam quidem, uerum nõ erat. Quid igitur? num ea gratia erat mihi ſemper in uita manendũ? CHAR. Solus ergo gloriaberis te gratis fuiſſe tranſuectum? MEN. Haud gratis ò præclare, ſiquidem & ſentinam exhauſi, & re-

mum arripui, & uectorum omnium unus non eiulaui. CHAR. *Iſta nihil ad naulum, obolum reddas oportet, neq; enim fas eſt ſecus fieri.* MEN. *Proinde tu me rurſum in uitam reuehe.* CHAR. *Belle dicis,nimirũ ut uerbera etiã ab Aeaco mihi lucrifaciam.* MEN. *Ergo moleſtus ne ſis.* CHAR. *Oſtende quid habeas in pera.* MEN. *Lupinum ſi uelis,& Hecatæ cœnam.* CHAR. *Vnde nobis hunc canem adduxiſti Mercuri?tum qualia garriebat inter nauigandum? uectores omnes irridens, ac dicterijs inceſſens,unusq; cantillans, illis plorantibus.* MER. *An ignoras Charon quem uirum tranſuexeris: planè liberũ, cuiq; nihil omnino curæ ſit.Hic eſt Menippus.* CHAR. *Atqui ſi unquam poſthac te recepero.* MEN. *Si receperis ò præclare:ne poßis quidem iterum recipere.*

CRATETIS AC DIOGENIS *dialogus,D.Eraſmo Rot.interprete.*

CRATES.

MOerichum diuitem, noueras'ne Diogenes? illum, inquam,ſupra modũ diuitem,illũ Corintho profectum, cui tot erant naues onuſtæ mercibus, cuius conſobrinus Ariſteas,quum ipſe quoq; diues eſſet,Homericum illud in ore ſolebat habere,

Aut me conſice tu,aut ego tete.

DIOG. *Cuius rei gratia ſeſe captabant inuicem Crates?* CRAT. *Hæreditatis cauſa,quũ eſſent æquales,uterq; alterũ captabant.Iamq; teſtamenta publicauerant ambo,in quibus Mœrichus (ſi prior moreretur) Ariſteam omniũ rerum ſuarum dominũ relinquebat. Mœrichum uiciſſim*

Ariſteas,

Ariſteas,ſi quidem ipſe prior è uita decederet.Hæc igitur quum eſſent in tabulis ſcripta illi inter ſeſe captabant, & alter alterum adulationibus obſequijsq; ſuperare contendebat. Porrò diuini,haud ſcio utrum ex aſtris id quod futurum ſit coniectantes,ac ſomnijs,quemadmodũ Chaldæi faciunt:quin & Pythius ipſe,nunc Ariſteam uictorẽ fore pronunciabat,nunc Mœrichum,ac trutina quidem interim ad hunc,interim ad illũ propendebat. DIOG.*Quid igitur tandem euenit?nam audire eſt operæprecium Crates.* CRAT. *Eodem die mortui ſunt ambo:cæterum hæreditates ad Eunomium ac Thraſyclem deuenerũt, quorum uterq; cognatus illis erat: atqui de his nihil prædixerant diuini futurum, ut tale quippiam accideret. Etenim quũ Sicyone Cirrham uerſus nauigarent,medio in curſu, obliquo orto Iapyge,euerſa naui perierunt.* DIOG.*Recte factum:at nos quum eſſemus in uita, nihil eiuſmodi alter de altero cogitabamus.Neq; enim ego unquam optabam ut moreretur Antiſthenes,quo nimirũ baculus illius ad me rediret hæredem (habebat autem egregie ualidũ, quem ipſe ſibi parauerat oleaginum) neque tu Crates, opinor,deſiderabas,ut me mortuo, in poſſeſsionum mearum ſucceſsionem uenires,puta dolij ac peræ,in qua quidem lupini chœnices inerant duæ.* CRAT. *Neq; enim mihi quicquam iſtis rebus erat opus, imò ne tibi quidem Diogenes: ſiquidem quæ ad rem pertinebant, quæq; tu Antiſtheni ſuccedens accepiſti, deinde ego ſuccedẽs tibi, ea nimirum multo ſunt potiora, multoq; ſplendidiora, quàm uel Perſarum imperiũ.* DIOG.*Quænam ſunt iſta quæ dicis?* CRAT. *Sapientiam, inquam, frugalitatem,*

ueritatem

ueritatem dicendi, uiuendiq; libertatem. DIOG. *Per Iouem memini me in iſtiuſmodi opum hæreditatem Antiſtheni ſucceßiſſe, tibiq; eas lõge etiam maiores reliquiſſe.* CRAT. *Verum reliqui mortales hoc poſſeßionũ genus aſpernabantur, neq; quiſquam nos ob ſpem potiundæ hæreditatis obſequijs captabat, ſed ad aurum omneis intendebant oculos.* DIOG. *Nec iniuria: neq; enim habebant quo facultates eiuſmodi à nobis traditas acciperent: quippe rimoſi iam, uitiatiq; delicijs, non aliter quàm uaſa carie putria. Quo fit, ut ſi quando quis in illos infundat uel ſapientiam, uel libertatem, uel ueritatem, efluat illico, perſtilletq;, fundo quod immiſſum eſt continere non ualente. Cuiuſmodi quiddam & Danai filiabus aiunt accidere, dum in dolium pertuſum hauſtam aquam importãt: at ijdem aurũ dentibus & unguibus, omniq; ui ſeruabãt.* CRAT. *Proinde nos hic quoque noſtras poßidebimus opes: illi ſimulatq; huc uenerint, obulum duntaxat ſecum ferent, ac ne hunc quidem ulterius quàm ad portitorem.*

NIREI AC THERSITAE *dialogus, D. Eraſmo Rot. interprete.*

NIREVS.

ECce deniq; uel Menippus hic iudex erit, uter noſtrũ ſit formoſior. Dic Menippe, an nõ tibi uideor forma præſtantior? MEN. *Imò quinam ſitis, prius arbitror indicandum, nam hoc opinor ſcito eſt opus.* NIR. *Nireus ac Therſites.* MEN. *Vter Nireus, uter Therſites? nondum enim uel hoc ſatis liquet.* THER. *Iam unum hoc uinco, quod tibi ſum ſimilis, neque tantopere me præcellis,*

lis, quãtopere te cæcus ille Homerus extulit, unum omniũ formoſiſsimum appellans: quin ego faſtigiato uertice, raríſq; & impexis capillis ille, nihilo te inferior uiſus ſum arbitror. Iam uero tempus eſt uti pronuncies Menippe, utrum altero formoſiorem exiſtimes. NIR. Mirum ni me Aglaia Charopéq; prognatum.

Qui uir pulcherrimus unus,

Omnibus è Graijs Priameia ad Pergama ueni.

MEN. Atqui non item ſub terram opinor pulcherrimus ueniſti, quippe qui reliquis quidem oſsibus alijs appareas aſsimilis: porrò caluaria hoc uno inſigni à Therſitæ caluaria dignoſci poſsit, quod tua delicata eſt ac mollicula: quandoquidem iſthuc habes effœminatum ac neutiquàm uiro decorum. NIR. Attamen Homerum percontare, qua ſpecie tum fuerim, quum inter Græcorum copias militarem. MEN. Tu quidem ſomnia mihi narras: at ego ea ſpecto quæ uideo, quæq; tibi adſunt in præſentia: cæterum iſta norunt, qui id temporis uiuebãt. NIR. Quid igitur tandem? an non ego formoſior Menippe? MEN. Neq; tu, neq; quiſquàm alius formoſus hoc loco: ſiquidem apud inferos æqualitas eſt, paresq; ſunt omnes. THER. Mihi quidem uel hoc ſat eſt.

DIOGENIS AC MAVSOLI,
D. Eraſmo Rot. interprete.

DIOGENES.

OHe tu Car, quare tandem inſolens es, tibiq; places, ac dignum te credis, qui unus nobis omnibus anteponare? MAVSOL. Primum regni nomine ò tu

Sinopenſis

Sinopenſis, quippe qui Cariæ imperauerim uniuerſæ, præterea Lydiæ quoq; gentibus aliquot: tum autem & inſulas nonnullas ſubegerim: Miletum uſq; peruenerim, pleriſque Ioniæ partibus uaſtatis. Ad hæc formoſus eram ac procerus, ac bellicis in rebus præualidus. Poſtremo, quod eſt omnium maximum, in Halicarnaſſo monumentum erectum habeo, ſingulari magnitudine, quantum uidelicet defunctorum alius nemo poßidet, neq; pari etiam pulchritudine conditum, uiris ſcilicet atq; equis pulcherrimo è ſaxo ad uiuam formam abſolutißimo artificio expreßis, adeo ut uel phanum aliquod ſimile haud facile quis inueniat. Num iniuria tibi uideor has ob res mihi placere atque efferri? DIOG. *Num ob imperium ais, ob formam, atque ob ſepulchri molem?* MAV. *Per Iouem ob hæc inquam.* DIOG. *Atqui ô formoſe Mauſole, neque uires iam illæ, neque forma tibi iam adeſt. Adeo ut ſi quem arbitrum de formæ præcellentia delegerimus, haudquaquam dicere potis ſit, quamobrem tua caluaria meæ ſit anteferenda: ſiquidem utraq; pariter tum calua, tum nuda: utriq; dentes pariter oſtendimus, pariter oculis orbati ſumus, pariter naribus ſimis ac ſurſum hiantibus deformati. Cæterum ſepulchrum ac ſaxa illa precioſa, Halicarnaſſeis forſitan iactare licebit, & hoſpitibus gloriæ cauſa oſtentare, tanquam qui magnificam quandam apud ſe ſtructuram habeant: uerum quid hinc commoditatis ad te redeat uir egregie, nequaquam uideo, niſi forſan illud commodum uocas, quod plus oneris atq; nos ſuſtines, ſub tam ingentibus ſaxis preſſus ac laborans.* MAV. *Ita'ne nihil illa mihi conducunt omnia? planeq;*

pares

pares erunt Mauſolus, ac Diogenes? DIOG. *Imò haud pares, inquam, uir clariſsime; nam Mauſolus diſcruciabitur, quoties earum rerum in mẽtem ueniet, quibus in uita florere conſueuit: at* Diogenes *interim eum ridebit: Atque ille quidem de ſuo illo monumento, quod eſt in Halicarnaſſo memorabit, ab uxore Artemiſia atque ſorore parato: contrà* Diogenes *ne id quidẽ ſuo de corpore nouit, nũquid habeat ſepulchrum. Neq; enim illi res ea curæ eſt, uerum apud uiros excellentiſsimos ſui memoriam famamq; reliquit, ut qui uitam peregerit uiro dignam, tuo monumento Carum abiectiſsime celſiorem, ac tutiore in loco ſubſtructam.*

SIMYLI, AC POLYSTRATI DIA *logus,* D. *Eraſmo* Rot. *interprete.*

SIMYLVS.

VEniſti tandem, & tu Polyſtrate ad nos, quum annos uixeris haud multo pauciores cẽtum, opinor.* POL. N*onagintaocto Simyle.* SIM. *Sed quinam triginta iſtos annos egiſti, quibus mihi fueras ſuperſtes. Nã ipſe perij te fermè ſeptuagenario.* POL. *Quàm ſuauiſſime profectò, etiam ſi hoc mirum tibi uidebitur.* SIM. *Mirum uero, ſiquidem tibi primum ſeni, deinde inualido, poſtremo etiam orbo quicquam poterat eſſe in uita ſuaue?* POL. *Principio nihil erat quod nõ poſſem, præterea pueri formoſi complures aderant, tum mulieres nitidiſsimæ, unguenta, uinum mirè fragrans, poſtremo menſæ uel Siculis illis lautiores.* SIM. *Noua narras, nã ego te planè ſordidum, ac parciſsimum eſſe ſciebam.* POL.

Atqui uir præclare, ex alienis arcis opes mihi ſubſcatebant. Tum diluculo protinus quàm plurimi mortales ad fores meas uentitabant, ſimulq́; ex omni rerum genere quæ terrarum ubiuis pulcherrimæ reperiuntur, munera deportabãtur. SIM. *Num me defuncto regnum geßiſti?* POL. *Minime, uerum amantes habebam innumeros.* SIM. *Non poſſum non ridere: tu'ne amantes tantus na tu quũ eſſes, uixq́; tibi dẽtes ſupereſſent quatuor?* POL. *Habebam per Iouem equidẽ optimates ciuitatis: quũq́; eſſem tum ſenex, tum caluus, ſicuti uides, præterea lippiens etiam, ac ſenio cæcutiens: poſtremo naribus muccoſis, tamen cupidißime mihi inſeruiebant, adeo ut is felix uideretur, quemcunq́; uel aſpexiſſem modo.* SIM. *Num tu quoque quemadmodum Phaon ille, Venerem aliquam è Chio tranſuexiſti, ut ob id optanti tibi illa dederit rurſum ad iuuentam redire, ac denuo formoſum atq́; amabilem fieri?* POL. *Haud quaquam, quin magis quum talis eſſem, qualem dixi, tamen ſupra modum adamabar.* SIM. *Aegnimata narras.* POL. *Atqui notißimus eſt hic amor, quum uulgo ſit frequens, nempe erga ſenes orbos ac diuites.* SIM. *Nunc tua forma unde tibi profecta fuerit intelligo uir egregie, nimirũ ab aurea illa Venere.* POL. *Verumtamen non parum multas commoditates ab amantibus tuli Simyle, propemodum etiã adoratus ab illis. Porrò ſæpius etiam quaſi procax illis illudebam, excludens interdum nonnullos eorum: interim illi inter ſeſe decertabant, & in ambiendis primis apud me partibus, alium alius anteire nitebatur.* SIM. *Sed age, de facultatibus tuis quid tandem ſtatueras?* POL. *Palàm*

quidem

quidem affirmabã, me unũquẽq; illorũ relicturũ hæredẽ: idq́; illi quũ crederent futurũ, certatim ſe quiſq; obſequẽtiorem, atq; adulãtiorem præbebat. Cæterum alteras illas ueras tabulas, quas apud me ſeruauerã, reliqui, in quibus omnes illos plorare iußi. SIM. At poſtremæ illæ tabulæ quem pronuntiabant hæredẽ? num è cognatis quẽpiam? POL. Non per Iouem, imò nouitium quendã ex formoſis illis adoleſcentulis, natione Phrygem. SIM. Quot annos natum Polyſtrate? POL. Viginti fermè. SIM. Iam intelligo quibus obſequijs ille te demeruerit. POL. Attamen multo illis dignior qui ſcriberetur hæres, etiam ſi Barbarus erat, ac perditus, quẽ iam ipſi etiã optimates colunt captantq́;. Is igitur mihi extitit hæres, iamq; inter patritios numeratur, ſubraſo mento, Barbaroq́; cultu, ac lingua: quin eum Codro generoſiorem, Nireo formoſiorem, Vlyſſe prudentiorem eſſe prædicant. SIM. Non laboro, uel totius Græciæ ſit imperator, ſi libet, modò ne illi potiantur hæreditate.

VENERIS ET CVPIDINIS DIAlogus, D. Eraſmo Rot. interprete.

VENVS.

QVid tandem in cauſa eſt Cupido, ut quum reliquos deos omneis adortus expugnaris, Iouem ipſum, Neptunum, Apollinem, Iunonem, me denique matrem, ab una Minerua temperes, utq́; aduerſus hanc nec ullum habeat incendium tua fax, & iaculis uacua ſit pharetra, tum & ipſe arcu careas, neq; iaculari noris? CVP. Equidem hanc metuo mater: eſt enim formidabilis

truculentoq; aſpectu, ac ferocitate quadam ſupra modũ uirili:proinde ſi quãdo tenſo arcu petam illam,galeæ criſtam quatiẽs, expauefacit me, moxq; formidine tremere occipio,ſic ut arma mihi è manibus excidant. VEN. *Atqui Mars an non erat hac formidabilior? & hunc tamẽ ſuperatum exarmaſti.* CVP. *Imò ille cupide me recipit, atque ultro etiam inuitat: Verum Minerua ſemper adductis ſupercilijs obſeruat:quin aliquando temere ad illam aduolaui, facem propius admouens: at illa, ſi quidem ad me acceſſeris inquit,per parentem Iouem, quouis modo te confecero,aut lancea te transfigam, aut pedibus arreptum in tartara dabo præcipitem, aut ipſa te diſcerpam. Plurima item id genus comminabatur: Ad hæc acribus obtuetur oculis,poſtremo & in pectore faciem quandam geſtat horrẽdam,uiperis capillorum uice comatam,hanc nimirum magnopere formido: territat enim me, fugioq; quoties eam aſpicio.* VEN. *Eſto ſanè, Mineruam metuis ut ais, atque huius geſtamen Gorgona reformidas,idq; quum Iouis ipſius fulmen non formidaueris:cæterum Muſæ quam ob cauſam abs te non feriuntur,atque à tuis iaculis tutæ agunt? num & hæ criſtas quatiunt, aut Gorgonas prætendunt?* CVP. *Has quidem reuereor mater,ſunt enim uultu pudico ac reuerendo, prætereà ſemper aliquo tenentur ſtudio, ſemper cantionibus animum intentum gerunt: quin ipſe etiam non raro illis aſsiſto, carminis ſuauitate delinitus.* VEN. *Eſto, nec has adoriris propterea quod ſint reuerendæ: at Dianam qua tandem gratia non uulneras?* CVP. *Vt breuiter dicam, hanc ne deprehendere quidem uſquam*

ſum

ſum potis,quippe perpetuò per mõtes fugitantẽ:ad hæc alterius cuiuſdã ſui cupidinis illa tenetur cupidine. VEN. *Cuius ò gnate?* CVP. *Nẽpe uenatu ceruorum, & hinnulorum,quos inſectatur ut capiat,ac iaculo figat. Ac prorſum tota rerum huiuſmodi ſtudio tenetur: tametſi fratrem eius,qui nimirum arcu ualet,& ipſe, feritq́; eminus.* VEN. *Teneo gnate, eum ſæpenumero ſagitta uulnerasti.*

MARTIS AC MERCVRII DIA *logus,D.Eraſmo Rot.interprete.*

MARS.

AVdiſtin' Mercuri cuiuſmodi nobis minatus ſit Iupiter? quàm ſuperba, quamq́; dictu abſurda? Ego, inquit,ſi uoluero, cathenam ex æthere demittam, unde ſi uos ſuſpenſi me ui detrahere conemini, luſeritis operam:nunquam enim me deorſum trahetis. Contrà ego uos ſi uelim in altum attrahere,non uos modo,uerumetiam tum terram ipſam,tum mare pariter ſubuectum in ſublime ſuſtulero. Ad hæc alia permulta, quæ tu quoq́; audiſti. At ego, ſi quidem cum uno quolibet ſingulatim conferatur,ita præſtantiorem eum eſſe,uiribusq́; ſuperiorem,haudquaquam negauerim: uerum unum tam multis pariter in tantum antecellere, ut eum ne pondere quidem uincere queamus,etiam ſi terram ac mare nobis adiunxerimus id neutiquam crediderim. MER. *Bona uerba Mars. Neque enim ſat tutum eſt iſta loqui, ne quid forte mali nobis hæc petulantia conciliet.* MARS. *An uero credis apud quemlibet hæc dicturum me? imò*

apud te ſolum id audeo, quē linguæ continentis eſſe ſcie bam. Sed, quòd mihi maximè ridiculum uidebatur, tum quum hæc minitantem audirem, haud queam apud te reticere. Etenim memineram, quū non ita multo ante Neptunus, Iuno, ac Pallas, mota aduerſus eum ſeditione, machinarentur comprehenſum illum in uincula conijcere, quantopere formidarit, utq; in omnem ſpeciem ſeſe uerterit, idq; cum tres duntaxat eſſent dij. Quod ni Thetis miſericordia commota, Briareum Centimanum illi auxilium accerſiuiſſet, ipſo pariter cū fulmine, ac tonitru uinctus erat. Hæc reputanti mihi ridere libebat eius magniloquentiam, iactantiamq;. MER. *Tace, bona uerba: neq; enim tutum eſt iſta uel tibi dicere, uel audire mihi.*

MERCVRII ET MAIAE DIAlogus, D. Eraſmo Rot. interprete.

MERCVRIVS.

EST uero mater deus quiſquam in cœlo me miſerior? MAIA. *Caue ne quid iſtiuſmodi dixeris Mercuri.* MER. *Quid non dicam? qui quidem tantum negotiorū ſolus ſuſtineam quibus delaßor, in tam multa miniſteria diſtractus? Nam mane protinus ſurgendum eſt mihi, ſtatimq; uerrendum cœnaculum, ubi dij compotant. Tū ubi curiam in qua conſultant undiq; ſtrauero, ac ſingula ita ut oportet cōpoſuero, Ioui neceſſum eſt aßiſtere, ac perferendis illius mandatis toto die ſurſum, ac deorſum curſitare, inſuper quum redeo, puluerulentus adhuc, Ambroſiam apponere cogor. Porrò priuſquam nouitius iſte pocillator adueniſſet, ego nectar etiam miniſtrabā. Quodq;*

eſt

eſt omnium indigniſſimum, ſoli omnium ne noctu quidẽ agere quietem licet, uerum id quoq; temporis neceſſe habeo defunctorum animas ad Plutonẽ deducere, maniũq; gregi me ducem præbere, tum autem, & tribunalibus aſſiſtere. Neq; enim mihi ſufficiebant ſcilicet diurna negotia dum uerſor in palæſtris, dum in concionibus præconis uices ago, dum oratores inſtruo, ni hæc quoq; prouincia accedat, ut ſimul etiam umbrarum res diſponam. Atqui Ledæ filij alternis inter ipſos uicibus apud ſuperos atq; inferos agitãt. Mihi neceſſe eſt quotidie tũ hoc, tum illud pariter agere: deinde duo illi Alcmena ac Semele miſeris prognati mulieribus, ocioſi in cõuiuijs accumbunt, at ego Maia Atlantide progenitus illis miniſtro ſcilicet. Quin nunc quum recens Sidone à Cadmi filia reuerſus eſſem: nam ad hanc me legarat, uiſum quid ageret puella: priuſquam reſpiraſſem, et adhuc anhelum de uia, rurſum ad Argos emandauit uiſurum, quî cũ Danaë ageretur, Rurſum inde in Bœotiã profectus inquit, obiter Antiopam uiſito: adeo ut planè iam pariturũ me negarim. Quod ſi mihi licuiſſet, lubens profecto feciſſem, id quod ſolent ij qui in terris duram ſeruiũt ſeruitutem.

MAIA. *Miſſa fac iſta gnate: decet enim per omnia morem gerere patri, quum ſis iuuenis: ac nunc quò iuſſus es, Argos contende, deinde in Bœotiam, ne ſi ceſſaris, fuerisq; lentior, plagas etiam auferas: nam iracundi ſunt qui amãt.*

VENERIS ET CVPIDINIS Dialogus, D. Eraſ. Rot. interprete.

VENVS.

CVpido gnate, uide quæ facis flagitia. Non iam de his loquor, quæ te impulſore mortales in terra uel in ſe quiſq;, uel inuicem alij in alios faciunt: uerum de his ago, quæ apud ſuperos quoq; deſignas, qui quidē Iouem ipſum cogis uarias aſſumere formas, in quodcūq; tibi pro tēpore uiſum fuerit, eum uertēs: tum Lunā è cælo deuocas. Quin et Solem aliquoties cōpellis lentum apud Clymenem ceſſare aurigādi muneris oblitum: nam quicquid iniuriæ in me matrem etiam committis, audacter ac tanquam tutò facis. Verum tu quidē ò deorum omniū confidentiſſime, Rheā inſuper ipſam iam anum, præterea deorum tam multorū parentē, eò perpuliſti, ut puſionē adamet, atq; in Phrygium illum adoleſcētulum depereat, ac tua iam opera inſanit, iunctisq; leonibus, adhibitis item Corybantibus, quippe qui, & ipſi furore quodam ſunt afflati, per Idam montem ſurſum, ac deorſum oberrat, ipſa quidem Attis amore eiulans. Cæterum Corybātum alius ſuum ipſe penem enſe deſecat, alius demiſſa coma per montes fertur inſanus, alius cornu canit, alius tympano tonat, alius cymbalo perſtrepit: breuiter, omnis undiquaque Ida tumultus atque inſaniæ plena eſt. Proinde cūcta timeo: metuo ne tale quid accidat, quādoquidem te produxi, malum ingēs, ut ſi quando reſipiſcat Rhea, uel potius ſi pergat inſanire, Corybātibus imperet, ut te correptū diſcerpant, aut leonibus obijciant. Hic me ſolicitat

metus,

metus, quod uideam tibi periculum imminere. CVP. *Ocioſo animo eſto mater, ſiquidē leonibus etiā ipſis iam familiaris ſum factus, ita ut ſæpenumero conſcenſis eorū tergis, prehenſáq; iuba, equitis ritu inſidens illos agitē. At uero illi interim mihi caudis adblandiuntur, ac manū ori inſertā receptant lambuntq;, deinde mihi reddūt innocuā.* Porrò Rheæ *ipſi quādo tandē uacauerit, ut me ulciſcatur quum in* Atte *ſit tota?* Poſtremò *quid ego pecco, quū res pulchras ut ſunt, offero ac demōſtro? uos ne appetite res pulchras: quare his de rebus ne in me crimē cōferte.* Num *uis ipſa tu mater, uti neq; tu poſthac* Martem *ames, neq; ille te?* VEN. *Vt es peruicax, & nulla in re nō ſuperas: attamē horum quæ dixi, aliquādo memineris.*

DORIDIS ET GALATEAE DIAlogus, D.Eraſmo Roterod. interprete.

DORIS.

F*Ormoſum amantem* Galatea, *nempe* Siculum *iſtum paſtorem aiunt amore tui deperire.* GALA. *Ne ride* Doris: *etenim qualis qualis eſt,* Neptuno *patre prognatus eſt.* DOR. *Quid tum poſtea, ſi uel* Ioue *ipſo ſit progenitus, quum uſqueadeo agreſtis, atque hiſpidus appareat, quodq; eſt omnium deformiſsimum, unoculus? An uero credis genus illi quicquam profuturum ad formam?* GAL. *Ne iſthuc quidem ipſum, quod hiſpidus eſt, atq; agreſtis, ut tu uocas, illum deformat, quin uirile magis eſt.* Porrò *oculus media in fronte decet etiam, quo quidem nihilo ſegnius cernit, quàm ſi duo forent.* DOR. *Videris* Galatea *non amantem habere* Polyphemum,

ſed illum potius adamare, ſic eum prædicas. GAL. *Equidem haud adamo, ſed tamen inſignem iſtam ueſtram inſultandi opprobrandiq; petulantiam ferre non queo.* Ac *mihi nimirum inuidentia quadam iſthuc facere uidemini, propterea quòd ille quum forte aliquando gregem paſceret ſuum, nosq; è littorali ſpecula in littore ludentes cerneret in prominentibus* Aetnæ *pedibus, quà uidelicet inter montem, & mare littus ſeſe in longum porrigit, uos ne aſpexerit quidem: at ego omnium una uiſa ſim formoſiſſima, eoq; in unam me cõiecerit oculum.* Ea *res uos male habet: nam argumentum eſt, me forma præſtantiorem eſſe ac digniorem, quæ amer: uos cõtrà faſtiditas eſſe.* DOR. An *iſtud tibi putas inuidendum uideri, ſi primum paſtori, deinde luſco formoſa uiſa ſis? quanquam quid aliud ille potuit in te probare, præter candorem?* Is *illi placet opinor, quod caſeo, & lacti aſſueuerit: proinde quicquid his ſit ſimile, id protinus pulchrum iudicat.* Alioqui *ubi libebit ſcire, qua ſis facie, de ſcopulo quopiam in aquam, ſi quando tranquilla ſteterit deſpectans, temetipſam contemplare, uidebis aliud nihil niſi perpetuum candorem: uerum is quidem non probatur, niſi rubor admixtus illi, decus illi iunxerit.* GAL. *Atqui ego illa immodice candida, tamen eiuſmodi habeo amantem, quum interim è uobis nulla ſit, quam uel paſtor, uel nauta, uel portitor aliquis miretur: cæterum* Polyphemus *(ut alia ne dicam) etiam canendi peritus eſt.* DOR. Tace *ô* Galatea, *audiuimus illum canentem, quum nuper pruriret in te: ſed ô ſancta* Venus, *aſinum rudere dixiſſes: nam lyræ corpus ſimilimum erat ceruino capiti*

oſſibus

oſsibus renudato:tum cornua perinde quaſi cubiti promi nebant,ijs iunctis,inductisq́; fidibus,quas ne collope quidem circuntorquebat,agreſte quiddam,& abſonum cantillabat,quum aliud interim ipſe uoce caneret,aliud lyra ſuccineret,ita ut temperare nobis nequiuerimus,quin rideremus amatoriam illam cantionem. Nam Echo'ne *reſpondere quidem illi uoluit balanti, quum ſit adeo garrula:imò puduiſſet,ſi uiſa fuiſſet ſtridulum illius,& ridiculum cantum imitari.* Ad *hæc geſtabat in ulnis amaſius iſte delitias ſuas,urſi catulum pilis hirtum,ipſi nõ diſsimilem.* Q*uis autem non inuideat tibi amicũ iſtum* Galatea? GAL. Q*uin tu igitur* Dori,*tuum ipſius amicum nobis commonſtra,qui meo ſit formoſior,quiq́; doctius ac melius uel uoce canat,uel cithara?* DOR. *mihi quidẽ nullus eſt amator, neque me hoc nomine iacto, quaſi ſim uehementer amabilis, ueruntamen iſtiuſmodi amicum, qualis eſt* Polyphemus *nempe totus hircum olens, tum crudis uictitans carnibus, & hoſpites, ſi qui appulerint deuorans,tibi habeas,eumq́; tu mutuum ames.*

DIOGENIS ET ALEXANDRI DIAlogus, D. Eraſmo Roterod. *interprete.*

DIOGENES.

QVid *hoc rei* Alexander? *ita'ne defunctus es tu quoque perinde, atque nos omnes?* ALEX. *Vides nimirum* Diogenes : *tametſi mirandum non eſt,ſi homo cùm fuerim, defunctus ſim.* DIOG. *Num ergo* Iupiter *ille* Hammon *mentiebatur, quum te ſuum filium eſſe diceret,an uero tu* Philippo *patre prognatus eras?*

ALEX.

ALEX. *Haud dubie Philippo: neque enim obijſſem, ſi Hammone parente fuiſſem progenitus.* DIOG. *Atqui de Olympiade etiam conſimilia quædam ferebantur, puta draconem quendam cum ea fuiſſe congreſſum, uiſumq́; in cubiculo, ex eo grauidam peperiſſe te: porrò Philippũ errare fallíq́;, qui ſe tuum patrem eſſe crederet.* ALEX. *Inaudieram quidem & ipſe iſta queadmodum tu, at nunc uideo neque matrem, neq; Hammonios illos uates ſani quicquam, aut ueri dixiſſe.* DIOG. *Attamen iſtud illorum mendacium Alexander ad res gerendas haudquaquam tibi fuit inutile, propterea quod uulgus te uerebatur metuebatq́;, quum deũ eſſe crederet. Sed dic mihi, cuinam tam ingens illud imperium moriens reliquiſti?* ALEX. *Id equidem ignoro Diogenes: celerius enim è uita ſubmouebar, quàm ut eſſet ocium de illo quicquam ſtatuendi, præter id unum, quod moriens Perdiccæ anulum tradidi. Sed age, quid rides Diogenes?* DIOG. *Quid ni rideam? an non meminiſti quid Græci fecerint, quum nuper tibi arrepto imperio adularentur, principemq́;, ac ducem aduerſus Barbaros diligerent? nonnulli uero in duodecim deorum numerum referrent, ac phana conſtituerent: deniq; ſacra facerent tanquam Draconis filio? Sed illud mihi dicito, ubi te ſepelierunt Macedones?* ALEX. *Etiamdum in Babylone iaceo tertium iam diem: porrò Ptolemæus ille ſatelles meus, ſi quando detur ocium ab his rerum tumultibus qui nunc inſtant, pollicetur in Aegyptum deportaturum me, atque inibi ſepulturum, quo uidelicet unus fiam ex dijs Aegyptijs.* DIOG. *Non poßum non ridere Alexander, qui quidem*

te uideã

te uideam etiam apud inferos deſipientem ſperantemq́; fore, ut aliquando uel Anubis fias, uel Oſiris. Quin tu ſpes iſtas omittis ò diuinißime, neq; enim fas eſt reuerti quenquam, qui ſemel paludem tranſmiſerit, atque intra ſpecus hiatum deſcenderit, propterea quod neque indiligens eſt Aeacus, neque contemnendus Cerberus. Verum illud abs te diſcere peruelim, quo feras animo quoties in mentem redit, quanta felicitate apud ſuperos relicta huc ſis profectus, puta corporis cuſtodibus, ſatellitibus, ducibus, tum auri tanta ui, ad hoc populis qui te adorabant: præterea Babylone, Bactris, immanibus illis beluis, dignitate, gloria: deinde quod eminebas conſpicuus, dum uectareris, dum amiculo candido caput haberes reuinctum, dum purpura circumamictus eſſes? nunquid hæc te diſcruciant, quoties recurſant animo? Quid lachrymas ſtulte? an non id te ſapiens ille docuit Ariſtoteles, ne res eas quæ à fortuna proficiſcantur, ſtabiles ac firmas exiſtimares? ALEXAND. *Sapiens ille, quum ſit aſſentatorum omnium perditißimus? Sine me ſolum Ariſtotelis facta ſcire, quàm multa à me petierit, quæ mihi ſcripſerit: deinde quemadmodum abuſus ſit mea illa ambitione, qua cupiebam eruditione cæteris præſtare, quum mihi palparetur interim, ac prædicaret me, nunc ob formam, tanquam & ipſa ſummi boni pars quædam eſſet, nunc ob res geſtas, atque opes: nam has quoque in bonorum numero collocandas eſſe cenſebat, ne ſibi uitio uerteretur quòd eas acciperet. Planè præſtigioſus uir ille quidem erat, ac fraudulentus ô Diogenes: quanquam illud fructus ſcilicet ex illius ſapientia*

fero,

ſtro,quod nũc perinde quaſi ſummis de bonis excrucior, ob iſta quæ tu paulo antè cõmemoraſti. DIOG. *At ſcin' quid facies oſtendam tibi moleſtiæ iſtius remediũ. Quandoquidem his in his locis ueratrum non prouenit, fac ut Lethei fluminis aquam auidis faucibus attrahens bibas, iterumq́; ac ſæpius bibas:atq; eo pacto deſines de bonis Ariſtotelicis diſcruciari. Verũ enim Cletum etiam illum, & Caliſthenem uideo, cumq́; his alios complureis raptim huc ſeſe ferentes, quo te diſcerpant,pœnaſq́; ſumãt ob ea quæ quondam in illos cõmiſiſti. Quare fac in alteram hanc ripam te conferas,& crebrius (ut dixi) bibas.*

MENIPPI ET CHIRONIS DIAlogus, D. Eraſmo Roterod. interprete.

MENIPPVS.

EQuidem inaudiui Chiron, te deus quum eſſes,tamẽ optaſſe mortẽ. CHIR. *Vera nimirũ ſunt iſta quæ audiſti Menippe, planeq́; mortuus ſum ſicuti uides, quũ mihi licuerit immortalem eſſe.* MENIP. *At quænam te mortis cupido tenebat,rei uidelicet, quam uulgus hominum horreat?* CHIR. *Dicam apud te, uirũ neutiquam ſtultum,atq; imperitũ:Iam mihi deſierat eſſe iucundum, immortalitate frui.* MENIP. *Quid?an iniucundũ erat te uiuere,lucemq́; tueri?* CHIR. *Erat inquã Menippe: nam quod iucundũ uocant,id ego neutiquã ſimplex, ſed uarium quiddam eſſe arbitror. Verũ quum ego ſemper uiuerẽ,atq; iiſdem perpetuo rebus uterer,ſole,luce,cibo, tum horæ eædẽ recurrerẽt,reliqua item omnia quæcunq; contingunt in uita, reciproco quodam orbe redirẽt, atq; alijs*

alijs alia per uices ſuccederent, ſatietas uidelicet eorum me cepit. Neq; enim in eo uoluptas eſt ſita, ſi perpetuo fruaris iiſdē, ſed omnino in permutādo poſita eſt. MEN. Probe loqueris Chiron: cæterū hæc quæ apud inferos agitur uita, quinā tibi procedit, poſteaquam ad hāc tanquam ad potiorē te contuliſti? CHIR. Haud inſuauiter Menippe: ſiquidem æqualitas ipſa quiddam habet admodum populare. Nihil autē intereſt, utrum in luce quis agat, an in tenebris: præterea neq; ſitiendū eſt nobis quemadmodū apud ſuperos, neq; eſuriēdū, ſed eiuſmodi rerū omniū egētia uacamus. MEN. Vide Chirō ne temet ipſe inuoluas, ne'ue eōdē tibi recidat oratio. CHIR. Quamobrem iſthuc ais? MENIP. Nēpe ſi illud tibi faſtidio fuit, quod in uita ſemper iiſdē ſimilibuſq; rebus utendū erat, quum hic itidem ſimilia ſint omnia, eundē admodum pariēt faſtidiū. At de integro tibi quærenda erit uitæ cōmutatio, atq; hinc quopiā aliam in uitam demigrandū, id quod arbitror fieri nō poſſe. CHIR. Quid igitur faciundū Menippe. MEN. Illud nimirū, uti ſapiens quum ſis, quemadmodum opinor, & uulgo prædicant, præſentibus rebus ſis contentus, boniq; conſulas quod adeſt, neq; quicquam in his eſſe putes quod ferri non queat.

MENIPPI ET CERBERI DIAlogus, D. Eraſmo Roterod. interprete.

MENIPPVS.

HEus Cerbere, quandoquidem mihi tecum cognatio quædam intercedit, quum & ipſe ſim canis: dic mihi per Stygiam paludem, quomodo ſeſe habebat Socrates,

Socrates, quum huc accederet? Veriſimile eſt autem te, deus quum ſis, non latrare modo, uerumetiam humano more loqui, ſi quando uelis. CER. *Quum procul adhuc abeſſet Menippe, uiſus eſt conſtanti, atque interrito adire uultu, perinde quaſi mortem nihil omnino formidaret, tanquam hoc ipſum uellet ijs, qui procul à ſpecus ingreßu ſtabant, oſtendere: uerum ſimulatq; deſpexit in hiatum, uiditq; profundum, atque atrum antri receſſum, ſimulq́; ego cunctantem etiam illum aconito mordens pede correptum detraherem, infantium ritu eiulabat, ſuoſq́; deplorabat liberos, nihilq́; nõ faciebat, in omnem ſpeciem ſeſe conuertens.* MEN. *Num igitur fucate ſapiens erat ille, neq; uere mortem contemnebat?* CER. *Haud uere: cæterum ubi uidit id eſſe neceſſe, audaciam quandam præ ſe ferebat, quaſi uero uolens id eſſet paßurus, quod alioqui uolenti nolenti tamen omnino fuerat ferendum, uidelicet quo ſpectatoribus eſſet miraculo. Equidem illud in totum de uiris iſtiuſmodi uere poſſim dicere, ad fauces uſque ſpecus intrepidi ſunt ac fortes: porrò intus quum ſunt, nihil mollius neque fractius,* MEN. *Cæterum ego quonam animo tibi uiſus ſum ſubijſſe ſpecum?* CER. *Vnus mortalium Menippe ſic mihi uiſus es ſubire, ut tuo dignum erat genere, & prior te Diogenes, propterea quod neutiquã adacti, ſubieritis, aut intruſi: uerum tum ultronei, tum ridentes, atq; omnibus plorare renuntiantes.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE